T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Yusuf YAĞBASAN

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TOPLUMSAL NEDENLERİ VE CEZAİ SORUMLULUĞU

Yüksek Lisans Tezi

Tez Yöneticisi
DOÇ. Dr. Dolunay ŞENOL

KIRIKKALE–2010

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yusuf YAĞBASAN tarafından hazırlanan "Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri ve Cezai Sorumluluğu" adlı tez çalışması jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Başkan
Doç. Dr. Dolunay ŞENOL
(Danışman)

Üye
Yrd. Doç. Dr. Sıtkı YILDIZ

Üye
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ORÇAN

ÖNSÖZ

Günümüzde çeşitli türleriyle sosyal yapıları etkileyen suç olgusu, sosyal sistemin bir parçası olan çocuk suçlularının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Çocuk suçluluğu az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin sorunu olmayıp sanayisi gelişmiş hatta süper güç olmuş ülkelerin de önemli sorunlarından birisi haline gelmiştir.

Bilindiği gibi çocuklar bir ülkenin geleceğidir. Bu bakımdan çocukların suç işlemesinin önlenmesi için her türlü tedbirlerin alınması gerekmektedir. Suçun kıyısında dolaşan çocukların suç işlemesini engelleyici etkenlerin güçlendirerek çocuğu suç işlemeye iten nedenlerin ortadan kaldırılması önem arz etmektedir. Ancak bu şekilde sağlıklı bir topluma ulaşılması mümkün olacaktır.

Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri ve cezai sorumluluğu adlı bu tez çalışması çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri ele alınarak cezai sorumluluğunun çocuklar üzerindeki hukuki yaptırımın hangi yaş aralığında olduğunun tespiti amaçlanmakta ve Ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklardan elde edilen verilerinin analizine ve değerlendirilmesiyle bu çalışma sonuçlandırılmıştır.

Kuşkusuz bu çalışma çok değerli katkıları içermektedir. İlk olarak, bu tezi hazırlamamda engin bilgilerini benden esirgemeyen değerli bilgi ve tavsiyeleri ile danışmanlığımı yapan hocam Sayın Doç. Dr. Dolunay ŞENOL ve Sayın Prof. Dr. Mimar TÜRKKAHRAMAN başta olmak üzere tezin hazırlanmasında her türlü imkanı sağlayan Sungurlu Eski Cumhuriyet Başsavcısı Sayın Mustafa ERCAN'A ve Şimdiki Cumhuriyet Başsavcısı Sayın İbrahim Hakan TOSUN'A Ceza infaz kurumunda bulunan çocukların istatistikî çalışmamda katkıda bulunan Adalet Bakanlığı İstatistikî Şube Müdürü Sayın Nazmiye EROL'A ve son olarak da Şube Müdürüm Mustafa ERSOY'A şükranlarımı sunarım.

ÖZET

Çocuk suçluluğuna yol açan toplumsal nedenleri araştırmak ve suç işleyen çocukların cezai sorumluluğunu anlamak ve çocuk suçluluğuna neden olan olguları ortaya koymak amacıyla hazırlamış olduğumuz bu çalışmada suç olgusu hem ortaya çıkış biçimi, hem de nedenleri ve sonuçları açısından sosyolojik bir çözümlenmeyi ve bakış açısını gerekli kıldı. Bu sebeple bu çalışma, suç olgusunu toplumsal yapıyla ilintili bir biçimde sosyolojik bağlamda ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, çalışmada suç olgusu ile ilişkili olarak; çocuk suçluluğunun cinsiyet, yaş, aile yapısı, öğrenim düzeyi, sosyo-kültürel ve ekonomik nitelikler gibi çok sayıda değişken analiz edilerek açıklanmıştır.

Bu araştırmanın genel sonuçlarına göre, çocukları suça iten nedenler arasında aile yapısı, ekonomik sıkıntılar ve işsizlik başta gelmektedir. Bu bağlamda en çok işlenen suç türleri de, hırsızlık, yağmalama ve gasp, gibi mala yönelik suçlar olmuştur. İkinci olarak basit yaralama ve adam öldürme gibi kişiye karşı işlenen suçlar ve son olarak da cinsel istismar suçlarında bir artış olmuştur. Dünyada işlenen çocuk suçlarına bakıldığında Türkiye'de işlenen çocuk suçlarıyla bir paralellik görüldüğü kavramsal teorilerden anlaşılmaktadır.

Araştırma çocuk suçluluğuna birden fazla nedenin sebep olabileceği göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Çocuk suçluluğu sadece hukuki bir sorun olmaktan ziyade sosyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik nedenlerle ilişkili bir toplumsal olgu olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırmamızda 2005 yılında mevzuatımıza giren 5395 ÇKK ve Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Kanunun Mevzuata girmesiyle beraber bir çocuğun Cezainfaz kurumuna girmesi en son seçenek olarak düşünülmektedir. Çocuklar hakkında verilen bu kararlarda olumlu gelişme olduğu düşünülmektedir. 2009 verilerine baktığımızda ise Cezainfaz kurumunda bulunan çocuklarla Denetimli Serbestlik tarafından denetim altına alınanlarla beraber toplam bu sayının 8000'i geçmesi önemli bir durumu gözler önüne sermektedir. Bu istatistiklerden de anlaşılacağı gibi çocuk suçluluğunun ne kadar çok yaygınlaştığını ve dünya da artan çocuk suçluluğuna paralel olarak ülkemizde de çocuk suçluluğunda bir artış olduğunu görmemek mümkün görünmüyor.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Suçluluğu, Suç, Yasa, Denetimli Serbestlik

ABSTRACT

Children's guilt led to the social cause to investigate and crimes of the children of criminal responsibility to understand and child delinquency causing cases to demonstrate the purpose of preparation that we have in this study, criminal cases, both the emergence of forms, as well as the causes and consequences in terms of a sociological analysis and perspective necessary made. Therefore, this study, the social structure related to criminal cases in a format sociological context, aims to reveal. In this context, criminal cases related to the study, as child of guilt sex, age, family structure, education level, socio-cultural and economic characteristics, such as a large number of variables can be analyzed and explained.

According to the overall results of this study, children between the crime it causes the family structure, economic problems and unemployment comes first. In this context, most types of crimes, the theft, looting and extortion, have been accused for such goods. Second, simple wounding and murder as crimes against persons, and finally had an increase in sexual abuse crimes. Looking at the business world in Turkey accused the child work on the children's crime was a parallelism of the conceptual theory is understood.

More than one reason why research into children's guilt may be taken into consideration were made. Only a legal issue rather than being the child of guilt sociological, psychological and socio-economic factors associated with is emerging as a social phenomenon.

Our research in 2005 entered our legislation and Controlled freedom and Assistance Center 5395 ÇKK the legislation into law a child with into Cezainfaz institutions is thought to be the last option. Children in these decisions are made about development is considered to be positive. When we look at 2009 data, found that children in institutions controlled Cezainfaz be controlled by the freedom with those who pass the total of this issue in an important 8000 case illustrates the front of the eyes. As can be understood from these statistics how much the child of guilt and the world increasingly widespread criminality in parallel with the child in our country is not seeing an increase in the child's guilt does not seem possible

Key words: Children's, Children's guilt, the Crime Law, Controlled freedom

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ I
ÖZET II
ABSTRACT III
İÇİNDEKİLER IV
KISALTMALAR DİZİNİ VI
TABLOLAR DİZİNİ VII
GİRİŞ 1

I. BÖLÜM
ÇOCUK VE ÇOCUK SUÇLULUĞU OLGUSU

1.1. ÇOCUK KAVRAMI 7
1.2. HUKUK SİSTEMİNDE ÇOCUK KAVRAMI 9
1.2.1. TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE ÇOCUK KAVRAMI 12
1.2.2. ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMİNDE ÇOCUK KAVRAMI 16
1.3. ÇOCUK SUÇLULUĞU KAVRAMI 18
1.3.1. SUÇ KAVRAMI 18
1.3.2. ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TAYİNİ 23
1.4. SUÇ TEORİLERİ 27
1.4.1. Bireysel Teoriler 27
1.4.2. Biyolojik Teoriler 29
1.4.3. Sosyolojik Teoriler 30
1.4.4. Sosyolojik Teoriler 31
1.4.4.1 Sosyal Yapı Teoriler 32
1.4.4.2. Sosyal Süreç Teorileri 36
1.4.4.3. Sosyal Çatışma Teorileri 38

II. BÖLÜM
ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TOPLUMSAL NEDENLERİ

2.1. ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN GENEL DURUMU 42
2.2. DÜNYADA ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN DURUMU 42
2.3. TÜRKİYE'DE ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN DURUMU 45
2.4. ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TOPLUMSAL NEDENLERİ 52
2.4.1. BİREYSEL NEDENLER 54
2.4.1.1. Kalıtsal Etkenler ve Suçluluk 54
2.4.1.2. Psikolojik Etkenler ve Suçluluk 56
2.4.1.3. Biyolojik Etkenler ve Suçluluk 57

2.4.2. ÇEVRESEL (SOSYAL) VE AİLEVİ NEDENLER 59
2.4.2.1. Aile İçi Şiddet 63
2.4.2.2.Parçalanmış Aile ve Suçluluk 64
2.4.2.3. Evlilik Dışı Çocuklar 66
2.4.2.4. Aile de Suçlu Kişilerin Varlığı 68
2.4.2.5. Aileden Kaçma ve Suçluluk 69
2.4.2.6. Sağlıksız Anne-Baba- Çocuk İlişkileri ve Suçluluk 70
2.4.2.7.Ailenin Sosyo ekonomik-Sosyokültürel Nedenleri ve Suçluluk 71
2.5. OKULDAN KAYNAKLI NEDENLER VE SUÇLULUK 72
2.6. ARKADAŞ GRUPLARI 75
2.6.1. Çeteler Ve Organize Suç Örgütleri 77
2.6.2. Ergenlik Döneminde Model Alınan Yanlış Arkadaşlar 78
2.6.3. Boş Zamanlarını Değerlendirildiği Çevre ve Arkadaş Grubu 80
2.7. DEMOGRAFİK NEDENLER 82
2.8. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI VE SUÇLULUK 86
2.9. BAĞIMLILIK YARATAN MADDELER VE SUÇ 90

III. BÖLÜM

ÇOCUKLARIN CEZAİ SORUMLULUKLARI VE KANUNİ YAPTIRIMLARI

3.1. GENEL OLARAK ÇOCUĞUN CEZAİ SORUMLULUĞU 94
3.1.1. Türk Ceza Kanununda Çocuğun Cezai Sorumluluğu 94
3.1.1.1. 11 Yaşını Doldurmamış Çocukların Cezai Sorumluluğu 94
3.1.1.2. 15 Yaşını Doldurmamış Çocukların Cezai Sorumluluğu 96
3.1.1.3. 18 Yaşını Doldurmamış Çocukların Cezai Sorumluluğu 98
3.1.2 5395 Sayılı Kanun Kapsamında Çocuklar İçin Öngörülen Kurumlar 99
3.1.2.1. Adli Kontrol 100
3.1.2.2. Uzlaşma 101
3.1.2.3. Emniyet Tedbirleri 102
3.1.2.3.1.Resmi Veya Özel Bir Kuruma Konulma 104
3.1.2.3.2.Gözetim Altında Serbesti 105
3.1.2.3.3. Belli Bir Merkeze Devam Etme 106
3.1.2.4. Koşullu Salıverilme 107
3.2.ÇOCUK YARGILAMASINDA ERTELEME MÜESSESESİ 110
3.2.1.Erteleme Kavramı 110
3.2.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi 112
3.2.3.Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması 115
3.2.4. Hapis Cezasının Ertelenmesi 117
3.2.4.1. Denetimli Serbestlik Uygulaması 118
3.2.4.1.1. Bir Eğitim Kurumuna Veya Programına Devam Etme 123
3.2.4.1.2. Belirli Yerlere Gitmekten Veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklanma 123
3.2.4.1.3. Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırma Yaptırımı 124

IV. BÖLÜM

CEZAİNFAZ KURUMUNDA BULUNAN ÇOCUKLARIN DEMOGRAFİK VE İŞLENEN SUÇLARIN İSTATİSTİKLERİ

4.1. HÜKÜMLÜ ÇOCUKLARIN YAŞ VE CİNSİYET DURUMU 127
4.2. HÜKÜMLÜ ÇOCUKLARIN EĞİTİM DURUMU 130
4.3.SUÇLU ÇOCUKLARIN CEZAEVLERİNDEKİ YILLARA GÖRE DAĞILIMI 133
4.4. SUÇLU ÇOCUKLARIN EN ÇOK İŞLEMİŞ OLDUĞU SUÇ TÜRLERİ..... 137
4.4.1. Kişiye karşı suçlar 142
4.4.2. Mala Karşı Suçlar..... 143
4.4.3. Cinsel Suçlar 144
SONUÇ 146
KAYNAKÇA 152

KISALTMALAR DİZİNİ

S .....Sayfa
ÇEV.....Çeviren
A.G.E .....Adı Geçen Eser
T.C.K.....Türk Ceza Kanunu
C.M.K.....Ceza Muhakeme Kanunu
Ç.K.K .....Çocuk Koruma Kanunu
CMUK.....Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
D.İ.E.....Devlet İstatistik Enstitüsü
Ç.M.K.....Çocuk Mahkemeleri Kanunu
A.B.D .....Amerika Birleşik Devletleri
DSYM .....Denetimli Serbestlik Yardım Merkezi
UYAP.....Ulusal Yargı Ağı Projesi

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo:1 1938 İle 1956 Yılları Arasında Ülkemizdeki Suçlu Çocukların Genel Suçlu Sayısına Oranı..... 46

Tablo:2 1981–2009 Yılları Arasında Hükümlü Çocuk Sayısı..... 47

Tablo:3 1990-2003 Yılları Arasında Islah Evine Giren Hükümlü Çocukların Suç Türüne Göre Dağılımı 49

Tablo:4 Hükümlülerin Suç İşlemeden Önce Seyrettikleri Filmlerden En Çok Tercih Ettikleri Konularına Göre Dağılımı 88

Tablo:5 Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezi 2009 Yılı Aralık Ayı İstatistikleri……..125

Tablo:6 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Tutuklu Yaş Dağılımı 127

Tablo:7 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Hükümlü Yaş Dağılımı..... 128

Tablo:8 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Hüküm Özlü Yaş Dağılımı Göre Dağılımı . 128

Tablo:9 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarına Göre Toplam Dağılım 129

Tablo:10 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Tutuklu Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı..... 130

Tablo:11 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Hükümlü Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı..... 131

Tablo:12 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Hükümlü özlü Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı 132

Tablo:13 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarına Göre Toplam Öğrenim Dağılımı..... 133

Tablo:14 Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının Yıllara Göre Dağılımı 134

Tablo:15 Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2002–2003 Yılları Dağılımı 134

Tablo:16 Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2004–2005 Yılları Dağılımı 135

Tablo:17 Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2005–2006 Yıllara Göre Dağılımı..... 135

Tablo:18 Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2007–2008 Yıllara Göre Dağılımı 136
Tablo:19 Cezainfaz Kurumlarında Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2009 Yılı Dağılımı 137
Tablo:20 04.05.2009 Tarihli Cezainfaz Kurumunda Bulunan Tutuklu Çocukların En Çok İşlemiş Olduğu Suç Türleri İle İlgili İstatistikler 138
Tablo:21 04.05.2009 Tarihli Cezainfaz Kurumunda Bulunan Hükümlü Çocukların En Çok İşlemiş Olduğu Suç Türleri İle İlgili İstatistikler 139
Tablo:22 04.05.2009 Tarihli Cezainfaz Kurumunda Bulunan Hükümözlü Çocukların En Çok İşlemiş Olduğu Suç Türleri İle İlgili İstatistikler 140
Tablo:23 04.05.2009 Tarihli Cezainfaz Kurumunda Bulunan Çocukların En Çok İşlemiş Olduğu Suç Türleri İle İlgili Toplam İstatistikler 141

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, her dönemde, her kültürde toplum düzenini sarsan davranışlar gösterebilmektedir. Suç olarak kabul edilen bu davranışlar, küçük ve resmi olmayan gruplarda o grubun kendi kurallarıyla; daha büyük ya da resmi kuramlarda kural, yönetmelik ve yasalarla; toplumda ise kınama, toplum dışına itme gibi geleneksel yollarla kontrol edilmeye çalışılır. Toplum kurallarını çiğneyenlere karşı çeşitli yaptırımlar uygularken, diğer yandan suçluluğun nedenlerini ortaya çıkartmaya çalışmakta ve önleme çarelerini aramaktadır[1]

Suç olgusu her geçen gün farklılıklar göstermektedir. Bu değişmeye paralel olarak çocuk suçluluğu dünü, bugünü ve yarınını açısından incelendiğinde suçluluk konusu içinde ayrı bir öneme sahip olduğu görülmüştür. Ruhsal, zihinsel fiziksel yönden tam bir olgunluğa erişmemiş toplum içindeki rol ve görevlerini tam olarak benimseyememiş çocukluk dönemi dediğimiz olgunun içinde yer alan bireylerin suç işleyip işlememesi ya da suçlu olup olmaması en az içinde bulunduğu gelişim evresi kadar karmaşıktır.

Çocukların işledikleri suçlar, sebep ve nitelik açısından erişkinlerin suçlarından farklıdır. Yani çocuk suçluluğu, hukuksal örüntüsünün dışında, psiko-pedagojik ve sosyal bir olgudur.

Tüm dünyada ve bizim ülkemizde çocukluk ve gençlik çağında işlenen suçlar devamlı bir gündem teşkil etmektedir. Çünkü mal aleyhine işlenen suçlar, adam öldürme ve cinsel suçlar başta olmak üzere 18 yaşından önce işlenen suçların devamlı artmakta olduğu görülmektedir.

Toplumların geleceği açısından hukukçular, toplum bilimciler, eğitimciler, yöneticiler ve suç bilimcileri çocuk suçluluğu, çocuk suçluluğunun nedenleri ve çocuk suçluluğunun önlenmesi konularında önemli çalışmalar yapmışlardır. Her araştırma sonuçlarıyla beraberinde bir takım soruları da içinde barındırmıştır. Zira zamana karşı bilim yarışmaktadır. Gelişen ve değişen dünya beraberinde değişen değer yargılarını, ahlak kurallarını, hızlı ve düzensiz kentleşmeyi, artan nüfusu, ekonomik bunalımları,

[1]KANER, S., Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar, A.Ü.Eğitim Bilimleri Dergisi Sayı 11,Ankara, 1993.

göçleri, hızla gelişen bilgi teknolojisini ve yanlış kullanıldığında oluşan sorunları da beraberinde getirmektedir.

Çocuk suçluluğu incelenirken, çok farklı profillerden ele alınıp, en son aşamada da "Suçlu çocuğun eğitilip iyileştirilerek topluma kazandırılması" işlemiyle devam eden süreç ortaya koyulmalıdır. Başka bir ifadeyle zinciri oluşturan halkalar tek tek incelenmelidir.

Toplumun en küçük bireyi olan ve temel yapısını oluşturan çocukların, iyi bir şekilde yetiştirilmesi ve dış etkenlerden korunması toplumun geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Toplumun sağlam temeller üzerinde ileriye yönelik gelişimi, toplumun özünü oluşturan çocukların gelişimi, eğitimi ve korunması ile ilgilidir[2] İnsanların üzerinde ittifakla anlaştıkları tek konu ise çocukların toplumun geleceği olduğu gerçeğidir. Bütün toplumlar varlıklarını korumak ve devam ettirmek isteğindedirler. Bu sebeple toplumlar, kendilerini oluşturan yapı içerisinde varlıklarını tehlikeye sokan eylemlerle karşılaştıklarında, bu eylemleri cezalandırma yolunu seçerler. Bu yönü ile ceza, toplumun düzenini bozan davranışların bir daha yaşanmaması veya en az seviyede karşılaşılması için yazılı ve yazısız kurallarla önceden belirlenmiş yaptırımlardır.

Tarih boyunca tüm toplumlarda suç kavramı, sosyal bir gerçeklik olarak varlığını korumuş, toplumsal gelişim ve değişimle birlikte suçların algılanış biçimleri, suç türleri, suç işleyen bireye karşı gösterilecek tavır ve yaklaşımlarda değişmiştir. Geçmişi iyi bir şekilde incelendiği takdirde, birçok suçlunun suç işlemeye daha küçük yaşlardan başladığı ve bu şekilde zaman içerisinde elde edilen tecrübelerle gerçek suçlu tiplerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Toplumdaki suç olgusunun tamamen ortadan kaldırılması mümkün bulunmamakla birlikte suçluluk ve suçlularla mücadele edebilmenin ve bunu azaltabilmenin başlıca çaresi çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik tedbirlerin alınması olduğu kabul edilen bir gerçektir. Bu bağlamda toplumun geleceğini emanet edeceği çocukların, suça yönelmesinde hangi nedenlerin etkili olduğunun tespiti önem arz etmektedir.

---

[2]SEVÜK, H.Y., Uluslar Arası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadele, İstanbul, 1998, s.1.

Bu nedenle toplumlar, içinde bulundukları koşullara göre sürekli bir değişim ve gelişim içerisindedir. Bu değişim ve gelişime paralel olarak kurallar da değiştiğinden suç olgusunda da farklılıklar görülmektedir. Çocuk suçluluğu genelde suçluluk konusu içinde ayrı bir öneme sahiptir. Ruhsal, zihinsel, fiziksel yönden tam bir olgunluğa erişmemiş toplum içindeki rol ve görevlerini henüz kavrayamamış olarak nitelendirebileceğimiz ergenlik çağındaki çocukların suç işlemesi toplumları suç ve suçluluk konusu üzerinde ayrı bir dikkatle eğilmeye itmiştir.

Ergenlik çağındaki bu hızlı gelişmenin yarattığı dengesizliğin bilgi ve deneyim eksikliğiyle de bir arada bulunması, gencin sosyal normlara uyum göstermesini büyük ölçüde zorlaştırır. Aynı zamanda çevresinden toplumsal kabul bekleyen genç, beğenmediği bazı toplum kurallarını yeniden düzenlemeyi düşünür. Eğer bu bağımsız olma duygularına toplumdan olumlu bir yaklaşım olmazsa çocukların suça yöneldikleri görülmektedir.

Diğer taraftan değişen değer yargıları, ahlak kurallarının yarattığı karmaşa, hızlı ve düzensiz kentleşme ve sanayileşme, göçler, ekonomik bunalımlar gibi sosyo-ekonomik ve kültürel kaynaklı nedenler ailedeki alkolizm, yoksulluk, ailenin parçalanması, çocuk sayısı, eşler ve çocuklar arasında çatışma olması, aile fertlerinin yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan temel gereksinimlerini karşılayamaması da ergeni suça iten etkenler arasında sayılabilir.

Psikolojik ve fizyolojik gelişimini tamamlamamış küçüklerin işlediği suçlar ile yetişkinlerin işlemiş olduğu suçlar, dış görünüşleri itibariyle aynı olsa dahi, onları suç işlemeye yönelten veya onlara suç işleten nedenler çok çeşitlidir. Kişisel ve sosyal nedenlerin yanı sıra birçok kuvvetli ya da zayıf nedenler birleşerek çocukları suça sürüklemektedir.

Çocukluk ve gençlik çağında işlenen suçlar bütün dünyada en çok tartışılan toplum sorunlarından biri olmaktadır. Genel olarak onsekiz yaşından önce işlenen suçların hızla yaygınlaştığı görülmektedir. Daha da önemlisi suçluluk oranındaki yükseliş, gençlik nüfusunun artış oranından daha hızlı olmaktadır. Çocuk ve gençlerin yasadışı ve topluma karşı suçları ülkeden ülkeye çeşitlilik göstermekle birlikte her yerde mal aleyhine suçlar, adam öldürme ve cinsel suçlar başta gelmektedir.

Günümüzde suç ve çocuk suçluluğu problemi, tek nedenle açıklanamayacak kadar karışık ve evrensel bir boyut kazanmıştır. Çocuk suçluluğunu önleyici programlar, mevcut suçları önlemede ya yeterli donanıma sahip değildir ya da yeterli donanıma sahip olsalar bile uygulamada bazı aksaklıklar nedeniyle istenilen başarı yakalanamamaktadır. Gelişmekte olan birçok ülke bu problemle ya çok az ilgilenmekte ya da ilgilenmemektedir. Bu nedenle, uluslararası iş birliğine dayalı programlar yetersiz kalmaktadır. Gelişmiş ülkeler çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik programlar uygulamaktaysa da bu programların genel etkileri var olan sorunu çözmekte yetersiz kalmaktadır. Uluslararası yeterli verinin olmaması sorunun çözümünde bir engeldir.

Araştırmamıza konu olan çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri ve cezai sorumluluğu adlı çalışmaya sevk eden birden fazla neden vardır. Bu nedenle çocuk suçluluğuna neden olan faktörleri ortaya çıkarmak ve çocukları topluma kazandırmak için alınması gereken tedbirleri ortaya koymaktır.

Öncelikle çocuk olarak kabul gören 18 yaşın altındaki kişiler bir suç işlediği zaman hangi hukuki yaptırıma neden olduğu işlemiş olduğu zamanda ki yaş grubu incelenecektir. 12 yaşını doldurmamış bir çocuğun cezai sorumluluğu yoktur.12 yaşını doldurmuş her çocuğun hukuki kurallara uymadığı zaman cezai sorumluluğu vardır. Fakat işlemiş olduğu suça göre de bir denetim ve gözetim altında tutulması söz konusudur. Bunun yanında çocuk 15 yaşını ve ya 18 yaşını doldurmamışsa da yine işlemiş olduğu zamana göre hangi yaş grubunda bulunuyorsa da ona göre bir hukuki yaptırımı söz konusudur. Çocuk suçluluğuna yol açan birden fazla toplumsal olgu göz önüne alınarak yeni yasayla beraber hukuki yaptırımları incelenerek en fazla işlenen suç türleri ortaya konulmak istenilmiştir. Bu nedenle çalışmaya ışık tutan veriler elde edilirken Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, adalet bakanlığına ait uyap istatistikleri ve adli sicil ve kolluk kuvvetlerinden alınan istatistiklerinin yorumlanması, çocukların cezai sorumluluğu ve hukuki yaptırımı hakkında görev yaptığım Ünye, Gümüşhane ve Sungurlu adalet sarayında görevli hakim, savcı ve avukatlardan bilgi alınması şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Cezaevlerinde bulunan ve mahkemelerde yargılanan çocukların birçok değişkeni ele alınarak; cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, en çok işlemiş olduğu suçlar, ailevi yapısı ve cezaevlerindeki yıllara göre dağılımı gibi değişkenlerden hareketle çözümleme

yapılacak ilgili bilgilere yer verilerek, çocuk ve suç ilişkisi irdelenecektir. Bunun yanında bu çalışma yapılırken bazı güçlüklerde göz önünden kaçmamıştır. Ülkemizde geçmişe dönük istatistikî veriler sağlıklı bir şekilde kayıt altına alınamadığından birçok değişken incelenememiş veya günümüzdeki verilerle karşılaştırma yapılamamıştır. Çocukların işlemiş olduğu bazı suçlar, mağduriyetin giderilmesi, kişi tarafından affedilmesi gibi nedenlerden resmi kayıt altına alınamadığından gerçekte ne kadar çocuk suçluluğu olduğu bilinememektedir.

Araştırmamız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm çocuk suçluluğunun kavram ve teoriler üzerinde odaklaşmıştır. Bu bağlamda, ilk olarak çocuk kavramı üzerinde durularak biz kime çocuk diyoruz ve çocuğun literatür kavramında hangi yaş gruplarına karşılık geliyor. Hukuk sisteminde çocuk kavramı, ve çocuk suçluluğunun üzerinde durularak daha önceki çalışmalar ve literatür yardımıyla ortaya konulacaktır. Bu kavramlardan biri olan çocukların cezai sorumluluğu Dünyada ki ülkelerin hangi yaş grubundan itibaren Cezai sorumluluğu başladığı üzerinde durulacaktır. Birinci bölümde son; olarak suç teoriler kavramlarına değinilecek, bireysel, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik teoriler üzerinde durularak suçu açıklayan aydınlar, teoriler üzerinde karşılaştırma yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, suç olgusu adı altında, suçun tanımı, suç türleri ve suçu etkileyen faktörler ortaya konularak çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri literatür yardımıyla açıklanmaya çalışılacaktır. Çocuk suçluluğunun genel durumu hakkında durularak Dünyada ve Türkiye'de çocuk suçluluğunun genel durumu hakkında bilgi verilerek açıklanmaya çalışılacaktır. Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri olan bireysel ve çevresel olmak üzere iki kategoride ele alınmış olup bu kategorilerinde alt başlıkları detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Çocuk suçluluğu tüm dünya da olduğu gibi ülkemizde de bir artış olmasının ana nedenleri üzerinde durularak hangi toplumsal nedenlerden ortaya çıktığı araştırarak veriler ışığında anlatılmıştır. Çocuk suçluluğunun ortaya çıkması birden fazla olguya dayandığından bu olgular ışığında çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise çocukların cezai sorumluluğu ışığında hukuki yaptırımları ve sorumlukları ele alınarak açıklanmaya çalışılacaktır. Bu bölümde çocukların hangi yaşlardan itibaren hukuki sorumluluğun içinde olduğu bu sorumluluk çocuklar üzerinde ne tür bir yaptırım taşıdığı açıklanmıştır. Cezainfaz kurumuna alternatif olan Denetimli Serbestlik hakkında bilgiler verilerek Denetimli Serbestlik altında bulunan çocukların istatistikler şeklinde açıklanmaya çalışılmıştır. Çocukların toplumu düzenleyen yasalara uymadığı takdirde ne tür bir yaptırım uygulanacağı ve sorumluluğun neler olacağı hususunda CMK-TCK ve Çocuk Koruma Kanunundan bilgiler verilerek açıklanmaya çalışılacaktır.

Dördüncü bölüm, araştırmamızın veri kaynağı olan Cezainfaz kurumlarında bulunan çocuklardan elde edilen verilerinin analizine ve değerlendirilmesine ayrılmıştır. Bu istatistikî verilerde cezaevlerinde tutuklu, Hükümlü ve Hükümözlü bulunan çocuk suçluların; cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, en çok işlemiş olduğu suçlar ve cezaevlerindeki yıllara göre dağılımı gibi değişkenlerden hareketle çözümleme yapılacak ilgili bilgilere yer verilerek, çocuk ve suç ilişkisi irdelenecektir. Araştırmanın sonuç kısmında ise, araştırmanın bulguları özetlenerek, konu ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

I. BÖLÜM
ÇOCUK VE ÇOCUK SUÇLULUĞU OLGUSU

Bu bölümde genel olarak çocuk ve çocuk suçluluğu kavramları üzerinde durarak, konu hakkında genel bilgiler vermeye çalışacağız. Özellikle Türk ve dünya adalet sisteminde çocukluk kavramı üzerinde durularak, bu çerçevede çocuk suçluluğunun durumu ve farklı uygulamaları üzerinde durulacaktır.

1.1. ÇOCUK KAVRAMI

İnsan doğumundan ölümüne kadar çocukluk, ergenlik (gençlik), olgunluk ve yaşlılık gibi belirli dönemler içinde gelişir. Doğumla başlayan ve erişkinlik dönemine kadar süren gelişim ve olgunlaşma süreci, "Çocukluk Dönemi" olarak adlandırılmaktadır. Çocuk zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden tam bir olgunluğa erişmemiş toplumda ki rol ve görevlerini henüz öğrenmekte olan bakıma ve eğitime ihtiyacı olan varlıktır.[3]

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre "Daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır" şeklinde genel tanımı yapılan "çocukluk" kavramı üzerinde çeşitli görüşler vardır.[4]

Çocukluk, yaşam zincirinin doğal ve değişmez halkalarından biridir ve çocukluk insan yaşamının bir evresi yetişkinin de kaçınılmaz geçmişidir. Bu evrenin süjesi "çocuk" kimli veya kimsesiz, varlıklı veya varlıksız, suçlu veya suçsuz beden veya ruh sağlığının bozuk olup olmaması göz önünde bulundurulmaksızın "sağ ve tam doğduğu andan reşit olduğu ana kadar ki çevrede bulunan gerçek kişidir."[5]

Çocukluk döneminin tam olarak hangi yaş dönemine karşılık geldiği ile ilgili evrensel bir kabul bulunmamaktadır. Eğitimciler, sağlıkçılar, hukukçular farklı farklı dönemleri çocukluk olarak tanımlamaktadırlar. Bu dönemler ülkeler arasında da

[3] HACIOĞLU, B.Caner., Yeni Türk ceza Kanun Tasarısının Çocuk ve Küçük Ceza Hukukuna İlişkin Hükümleri, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.; 4, S.; 1,Erzincan, 1998, S.1.
[4]POLAT, O., Adli Tıp, Der yayınları, İstanbul, 2000, S. 400.
[5]ELİBOL, Ş.Sibel, 11-15 Yaş Gurubundaki Mala Yönelik Suç İşlemiş Çocukların Sosyodemografik Özellikleri İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1998.

farklılık göstermektedir.[6] Kimi toplumlarda yaş faktörünün dikkate alındığı, kimi toplumlarda yasal, biyolojik ve geleneksel ölçütlerin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak, bu yaşı tam olarak saptamak mümkün değildir.[7]

Çocukluğun ya da yaşamın başlangıç anını her ülkenin kendi özel yasaları belirlemektedir. Örneğin Arjantin hükümet yasalarına göre çocukluk rahme düşme anından başlar ve 18 yaşından gün almayla sona erer.[8] Ülkemizde "Çocuk; henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmaktadır.[9]

Çocukluk kavramı kullanıldığı bilim alanları içerisinde değerlendirildiğinde farklı yaşam dönemlerini kapsadığını görürüz. Çünkü her bilim farklı perspektiften baksa da çocuğun gelişim özellikleri farklıdır. Ancak burada ortak olan nokta bilim alanlarının çocukluğun başlangıcını doğum olarak kabul etmeleri, ancak bitişi konusunda ayrı görüşlere sahip olmalarıdır.[10] Çocukluk, içinde yaşanılan tarih dilimine ve kültürel yapıya göre değişen bir olgudur. Çocukluk döneminin sınırları ile ilgili tartışmaların nedeni, büyük ölçüde bireyin fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişim özelliklerinin birbirinden farklı zaman dilimi içerisinde ve kültürel yapı da gerçekleşmesidir. Çocuk her yerde, her yaşta, her ekonomik düzeyde bütünüyle korunması gereken bir toplumsal varlıktır.[11]

Gelişim psikolojisi açısından çocukluk, 14 yaşlarına kadarki süreyi kapsar. Bu yaştan sonra ergenlik döneminin başlamasıyla birlikte psikolojik açıdan çocukluk sonlanmıştır.[12]

Hukuki açıdan ise "çocuk'' sözcüğüyle henüz reşit olmamış ergenler, 11–18 yaş grubu kastedilmektedir. Özellikle 14 yaş gerek İngiltere, gerekse bazı Avrupa ülkeleri ve ülkemizde en çok suç işlenen yaş olarak belirlenmiştir.[13]

Çocuklar tarafından işlenen suçlar, gerek tür, gerekse neden açısından yetişkin suçlarından farklıdır. Bu nedenle, gençlik dönemindeki suçluluk kavramını klasik Ceza

---

[6]ÇEVİK, D. Şenol., Çocuk Suçluluğunda Ailenin Rolü, Erişim: Http://Egm.Gov.Tr/Strateji Geliştirme DB/Dergi/34/Yeni/Web/Liste.Htm, 2005.
[7]SEVÜK, H.Y., Uluslar Arası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadele, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1998, S.1.
[8]SEVÜK, H.Y., a.g.e., s. 3-4.
[9]YILMAZ, Z., Anayasa TCK-CMK İnfaz Kanunu, Seçkin yayınları, Ankara, 2009.
[10]AKYÜZ, E., Ulusal Ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının Ve Güvenliğinin Korunması, Milli Eğitim Yayınevi, Ankara, 2000. S. 59.
[11]KONTAŞ, Y. Mehmet, Türkiye'de Çocuk Politikası, Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri Notları, Asayiş Şube Müdürlüğü Yayın No:3, Ankara, 1997, S. 2.
[12]POLAT, O., Adli Tıp, Der yayınları, İstanbul, 2000, S. 400.
[13]YAVUZER, H., Ana-Baba ve Çocuk Remzi Kitapevi, İstanbul, 2001.

Hukuku'nun "yasanın gösterdiği suç, bu suçu işleyen kişi de, suçludur " biçimindeki tanımlarla belirlemek oldukça güç ve hatalıdır.[14]

Bedensel ve zihinsel gelişme ölçü olarak alındığında ergenlik belirtilerinin başlamasıyla çocukluktan gençliğe adım atılır. Büyüme ve olgunlaşmanın kişiden kişiye değişmesi nedeniyle, bu geçiş 11 ile 15 yaşları arasında olabilir. Bu nedenle çocukluğun üst sınırını 15 yaş olarak belirlemek daha doğrudur. Batı ülkelerinde bu yaş hem ceza sorumluluğu hem de çalışmaya en erken başlama yaşı olarak benimsenmiştir.

Çocuk bağımlılıktan, bağımsızlığa, bencil davranıştan işbirliğine doğru gelişir. Yetenekleri yalından karmaşığa, genelden özele doğru ilerler. Tutarsız davranışlar yerini tutarlı davranışlara bırakır. Geliştikçe dürtü ve eğilimlerini kontrol edip çevre gerçeklerine göre davranır. Somut düşünmeden soyut ve mantıklı düşünmeye yönelir. Anne, baba ve kardeş ilişkisinden toplumsal ilişkilere geçerek çevresini genişletir. Kendisini sadece ailenin bir bireyi değil; toplumsal bir varlık olarak kabul ettirir. Zamanla toplumda üstleneceği statü ve rollerin ne gerektirdiğini ve toplumun onayladığı davranış kalıplarını öğrenir. Çocuk gelişiminde önemli süreçlerden biridir toplumsallaşma ve bu süreçte aile önemli bir rol oynar.[15]

1.2. HUKUK SİSTEMİNDE ÇOCUK KAVRAMI

Dönmezer suçu "Topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen, eylem, davranış, tavır ve hareket" olarak tanımlar.[16] Suçluluk üzerine yapılan tanımlamalar, temelde çocuk suçluluğunu da kapsamaktadır. Ancak çocuk suçluluğu kavramı bu genel tanımlamaları yaş faktörü ile sınırlandırmaktadır. Batı literatüründe çocuk suçluluğu kavramı, kanuna karşı gelmiş 11–18 yaşları arasındaki çocukları kapsamaktadır. Çocuk suçluluğu ile ilgili hemen tüm araştırmacıların tanımlamalar içerisindeki ortak değerlendirmeleri, çocuk suçluluğu davranışının içinde olan çocuğun, suça itilmiş çocuk olarak kabul edilmesidir.

Toplumda yaşamı düzenleyen hukuk düzeni, insanı hak sahibi olmaya ve borç yüklenmeye yetenekli bir varlık olarak kabul eder. Hukuk düzeni insanın varlığını doğumla birlikte tanımıştır. Birey doğduğu andan itibaren yaşadığı toplumun hukuk

[14]YAVUZER, H a.g.e. 2001.
[15]ELİBOL, Ş.Sibel, 11-15 Yaş Gurubundaki Mala Yönelik Suç İşlemiş Çocukların Sosyodemografik Özellikleri İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,1998.
[16]DÖNMEZER, S., Kriminoloji, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1984.

kurallarına yine hukukun koymuş olduğu yasayla beraber uymakla yükümlüdür. Buna rağmen belirli bir yaşa kadar yaptığı davranışlardan dolayı kişiyi sorumlu tutmamakta, bu yaşı geçtikten sonra kişinin sorumluluğu doğmaktadır. Bu da küçüğün yaptığı işlemlerin neticelerini kavrayabilmesi yani temyiz kudretine (ayırt etme gücü) sahip olmasıyla mümkündür.[17]

Çocuk hukuku bakımından "çocuk" tanımının yapılabilmesi için ömrünün hangi bölümünün çocukluk devresi olarak kabul edildiğinin tespiti gerekmektedir. Bunun için de çocukluk yaşının ne zaman bittiği problemi ortaya çıkar.[18] Hukuki açıdan "çocuk" sözcüğüyle henüz reşit olmamış ergenler, 11–18 yaş grubu kastedilmektedir.

Gelişen çocuğun, hukuk sisteminde erişkin bir insan oluncaya kadar yapacağı bazı davranışlara ve işlemlere hukuki sonuçlar bağlanmaktadır. Küçüklerin hukuk sisteminde bir yer edinmeleri ise kendilerini sorumluluk altına sokan davranışlar yapmaları ile mümkündür.

Sorumluluğun hukuki ve cezai olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Hukuki sorumluluk türü de iki şekilde görünmektedir. Bunlar; hak ehliyeti ve fiil ehliyetidir. Sağ doğan her insan hak ehliyetine sahiptir ve hak ehliyetinde yaş, cinsiyet, uyruk gibi özellikler önem taşımaz. Hak ehliyetine sahip olan kişi bizzat hareket edebilme yeteneğine (fiil ehliyetine) sahip değilse, temsilci vasıtası ile bu işlemi yapar.[19]

Çocukların ceza sorumluluğu, onun suçu işlediği sıradaki ahlaki ve ruhi olgunluğuna bağlanmıştır. Söz konusu olgunluk adı geçenin eyleminin haksız niteliğini anlaması ve buna göre hareket edebilmesi için yeterli ise ceza sorumluluğu var olacaktır. Yani, sorumluluğun esası, çocuğun eyleminin haksız niteliğini anlaması ve buna göre hareket edebilmesi yeteneğine sahip olmasıdır; bu yeteneğin varlığı ise çocuğun suçu işlediği sırada ahlaki ve ruhi olgunluğa sahip olup olmadığının tayini suretiyle belirlenecektir.[20]

---

[17]AKINCI, Y., ATAKAN, T., Psikolojik – Pedagojik- Hukuki Yönleriyle Suça Giden Ve Suç İşleyen Çocuklar, Mim Yayınları, Hukuk ve Eğitim Serisi, Sayı:3, 1968, S. 7.
[18]SEVÜK, H.Y., Uluslar Arası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadele, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1998. S.1.
[19]ÇOĞAN, O., Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Edirne Ceza Mahkemelerinde Açılan Davaların Bu Yönde İncelenmesi, Disiplenlerarası Adli Tıp Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
[20]SEVÜK, H.Y., Uluslar Arası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadele, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1998. S. 3.

Ceza hukukundaki "yaş" özel hukuktaki rüşt yaşından, suç vakıasının gösterdiği özelliğe binaen ayrılmaktadır.[21] Cezai sorumluluk asgari yaş sınırı, tarih ve kültüre göre değişmektedir. Bu konudaki modern yaklaşım, çocuğun cezai sorumluluğunun gerektiği ahlaki ve psikolojik unsurlara uyumlu olarak yaşayıp yaşamayacağıdır.[22]

Çocuklar tarafından işlenen suçlar gerek tür ve gerekse nedenleri açısından farklı olarak değerlendirilmektedir. Ergenlik döneminde işlenen suçlar genellikle yetişkinlik döneminde işlenen suçlardan farklı şekilde ele alınır. Bunun nedeni ergenlik döneminin gelişim sürecinde "Problem evre" ya da "Geçiş evresi" olmasındandır.[23] Suçlu çocuk, ceza hukuku açısından belli bir yaşın altında olan çocuktur. Bu yaş sınırı çeşitli ülkelerde farklılıklar gösterir. Farklılıkların alt ve üst sınırları 7–21 yaşları arasında değişmektedir. Ceza ehliyeti yaş sınırı denebilecek alt sınır çeşitli ülkelerde farklı olarak uygulanmaktadır;

Ceza ehliyetini 7 yaşından başlatan ülkeler: Avustralya (Tazmanya), Bengaldeş, Kıbrıs Rum Kesimi, Gana, İrlanda, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Pakistan, Sudan, Suriye.

Ceza ehliyetini 8 yaşından başlatan ülkeler: Srilanka, İskoçya

Ceza ehliyetini 9 yaşından başlatan ülkeler: Irak, Filipinler.

Ceza ehliyetini 10 yaşından başlatan ülkeler: Avustralya(birçok eyaleti),Nepal, Yeni Zelanda, Nikaragua, İngiltere.

Ceza ehliyetini12 yaşından başlatan ülkeler: Kanada, Kore, Uganda.

Ceza ehliyetini 13 yaşından başlatan ülkeler: Cezayir, Çad, Fransa, Polonya, Tunus.

Ceza ehliyetini 14 yaşından başlatan ülkeler: Bulgaristan, Çin, Almanya, Macaristan, İtalya, Japonya, Libya, Romanya, Rusya, Vietnam, Yugoslavya.

Ceza ehliyetini 15 yaşından başlatan ülkeler: Danimarka, Mısır, Finlandiya, Norveç, İzlanda, Peru, Sudan, İsveç.

Ceza ehliyetini 16 yaşından başlatan ülkeler: Arjantin, Azerbaycan, Bolivya, Şili, Küba, Portekiz, İspanya, Ukrayna.

Ceza ehliyetini 18 yaşından başlatan ülkeler: Belçika Kolombiya, Panama, Peru[24]

---

[21]GÖLCÜKLÜ, F., Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara,1962, S. 5.
[22]SEVÜK, H.Y., a.g.e. S. 3.
[23]YAVUZER, H., Ana-Baba ve Çocuk Remzi Kitapevi, İstanbul, 2001.
[24]UNİCEF, İnternational Child Development, Centre,Juvenile Justice,Florence, USA 1998'den Aktaran, AKALIN,

1.2.1. TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE ÇOCUK KAVRAMI

Türk hukukunda çocuğun sorumluluğunu düzenleyen başlıca kanunlar 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'dur. Bunun yanında çocuklarla ilgili düzenleme getiren belli başlı özel ve genel kanunlarda mevcuttur.

Hukukumuzda 5237 sayılı TCK ile 5395 sayılı ÇKK yürürlüğe girmeden önceki dönemde yasa koyucu net olarak açık bir şekilde çocuğun tanımını yapmamış reşit olmayanları tanımlamak için "çocuk", "küçük", ve bazı yerlerde "genç" tabirlerini kullanmıştır. Ancak bu tabirler arasındaki ayrımın net olarak belirlemek mümkün değildir.[25]

Anayasamızda "Çocuk hakları" kavramı 41. ve 61. maddelerde " Devlet ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatları kurar." "Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır." şeklinde düzenlenmiştir.[26] Türk Ceza Kanunu'nda "Çocuk" kavramı 6. ve 33. maddelerde düzenlenmiştir. T.C.K. tanımlar kısmında çocuk Madde 6: "Çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmaktadır. T.C.K. Madde 31; 0–12, 12–15 ve 15–18 olmak üzere çocukluğu üç gruba ayırmıştır.[27]

a) 12 Yaşını Bitirmemiş Olanlar

Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

b)12 Yaşını Bitirmiş, Fakat 15 Yaşını Doldurmamış Olanlar

Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur.

[25]YELESDAĞ, H., Ceza Hukukunda Çocuk Kavramı Ve Cezai Sorumluluğunun Belirlenmesinde Kriterler, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006, s.13.
[26]YILMAZ, Z., Anayasa TCK-CMK İnfaz Kanunu, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s.20.
[27]YILMAZ, Z., a.g.e. s. 88-98.

Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz.

c) 15 Yaşını Bitirmiş, 18 Yaşını Doldurmamış Olanlar

Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on sekiz yıldan yirmi dört yıla; Müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Buna göre hukukumuzda çocuğun hukuki sorumluluğunun doğabilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekmektedir. Ayırt etme gücü, iyiyi kötüden ayırabilmek ve buna göre davranabilmek yeteneğidir.

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere ayırt etme gücüne sahip olma yaşını tespit etmek tam anlamıyla mümkün olamamakla birlikte genellikle kızlarda 13, erkeklerde ise 14 olduğu kabul edilmektedir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin hukuki sorumlulukları bulunmamaktadır. Ayırt etme gücüne sahip küçüğün ise sınırlı bir sorumluluk altına girmesine imkân verilmektedir. Bu durumda küçük için, şahsına sıkı sıkıya bağlı işlemleri yapabilmesi mümkün olmakta, diğer borçlandırıcı işlemler için ise kanuni temsilcisinin iznine ihtiyaç duyulmaktadır. Hukukumuzda buna "sınırlı ehliyet" adı verilmektedir.

Hukukumuza göre, çocuğun tam bir hukuki ehliyete sahip olması ancak reşit olmasına bağlanmaktadır. Bu da 18 yaşın doldurulmasıyla mümkündür. 18 yaşını dolduran kişi hukukumuzda "tam ehliyetli" olarak adlandırılmakta, hak ve borçlara ehil bir kişi olarak kabul edilmektedir.

Ç.K.K. Korumaya muhtaç çocuk ile suça sürüklenen çocuk tabirleri tanımlanmış ve çocukları içinde bulundukları konuma göre bu ifadelerle tanımlamıştır. Ç.K.K. 3.

maddesinde bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ve kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suçun mağduru olan çocukları korunmaya muhtaç çocuk olarak belirlemiş aynı maddede suça sürüklenen çocuk ise işlediği bir fiil iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da islediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuktur şeklinde tanımlanmıştır.[28]

"Küçüklük", "ehliyetsizlik", "çocukluk" olarak ta kullanılan "yaş küçüklüğü" Türk ceza hukukunda tüm diğer faktörler gibi (akıl hastalığı, sağır dilsizlik, zekâ geriliği) kişinin işlediği suça karşı, isnat yeteneğini, kusurluluğunu ve ceza sorumluluğunu etkileyen en önemli faktörlerdendir.[29]

—Ehliyetsizlik aşaması: Suç oluşturan fiili işlediği sırada henüz 12 yaşını bitirmemiş olan çocukların ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamayacaktır, ancak çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir. Fiili işlediği sırada henüz 12 yaşını bitirmemiş olması, çocuk açısından kusurluluğu mutlak surette ortadan kaldıran bir neden olarak kabul edilmiştir.[30]

— Tam olmayan ehliyet aşaması: Suç oluşturan fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğunun olmadığı kabul edilmiştir. Bu grup yaş küçüklerinin ceza sorumluluğunun olup olmadığı, çocuk hâkimi tarafından tespit edilecek, kusur yeteneği bulunmayan yaş küçüğü hakkında ceza tertibine yer olmadığına karar verilecektir. Ancak bu kişiler hakkında koruyucu, eğitici ve yeniden topluma kazandırıcı nitelikte güvenlik tedbirlerine hükmedilecektir. Buna karşın işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığına sahip kişiler hakkında ise indirilmiş cezaya hükmolunacaktır.[31]

—Ehliyet aşaması: Suç oluşturan fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmuş ve fakat henüz 18 yaşını tamamlamamış gençler, normal koşullarda, gerçekleştirdikleri davranışların hukukî anlam ve sonuçlarını kavrama yeteneğine sahip olmakla birlikte,

[28]ÖZMEN, R., Ceza Muhakemesi Kanunu ve İlgili Mevzuat, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s. 322.
[29]POLAT, O. Adli Tıp, Der Yayınları, İstanbul, 2000, s. 409.
[30]YILMAZ, Z., Anayasa TCK-CMK İnfaz Kanunu, Seçkin yayınları, Ankara, 2009, s. 97.
[31]YILMAZ, Z., a.g.e., s. 97

bu kişilerin davranışlarını yönlendirme yetenekleri yeterince gelişmemiş olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle azalmış kusur yeteneğine sahip bulunan gençler hakkında kural olarak indirilmiş cezaya hükmedilecektir.[32]

5237 Sayılı TCK ile suç tarihinde 18 yaşından küçük çocukların ceza hukuku karşısındaki durumu ve bu kişilere uygulanacak tedbirler yeniden belirlenmişken 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren ve 2253 Sayılı ÇMK'yı yürürlükten kaldıran 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda çocukların cezai sorumluluk yaşı ile ilgili herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir. Ancak 5395 Sayılı ÇKK' da 2253 Sayılı ÇMK' dan farklı olarak yasanın temelini oluşturan çocukla ilgili tanımlama yapılmıştır. Buna göre; Korunma ihtiyacı olan çocuk; daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuğu,

Suça sürüklenen çocuk; yine daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu, ifade etmektedir.

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı TCK ile yine 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 Sayılı ÇKK' da ise öncelikle çocuk kavramı tanımlanmış ve uluslararası alanda yapılan düzenlemeler çerçevesinde çocuklar özel statüsü oluşturulmaya çalışılmıştır.

5237 sayılı TCK da çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri düzenlenmemiş bu tedbirlerin çocuklara özgü kanunda düzenlenmesi öngörülmüştür. TCK'nın 56.maddesinde atıf yapılan kanun 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu olup, bu kanunda ise çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri, bu tedbirleri yerine getirecek bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile korunma ihtiyacı olan çocuklar ve suça sürüklenin çocuklar hakkında muhakemeyi yürütecek mahkeme, bu mahkemelerde görev yapacak Hakim ve Cumhuriyet Savcıları ile mahkemede görev yapan sosyal çalışma görevlilerinin nitelikleri, atanmaları ve görevleri ile mahkeme ve hakim kararlarının yerine getirilmesi, kararların denetimine ilişkin hükümler düzenlenmiştir. ÇKK. ayrıca yetişkinler hakkında öngörülmeyen kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması müesseseleri düzenlenmiş,

[32]YILMAZ, Z., a.g.e., s. 98

uzlaşma müessesesinin çocuklar bakımından genişletilmek suretiyle uygulanması öngörülmüştür[33]

1.2.2. ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMİNDE ÇOCUK KAVRAMI

Tarihsel gelişim sürecinde 1900'lü yıllarda milli ve milletler arası çalışmalar başlamış olmakla birlikte, özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında gerçekleşen iki dünya savaşının ve onları izleyen çeşitli toplumsal olayların çoğalması ile artan kimsesiz, yoksul, evlilik dışı, vb. çocuklar ve bunların sorunları, çocuk hakları ve bu hakları konu alan çocuk hukukunun gelişimini hızlandırmıştır.[34]

Çocuk hakları alanında ilk adım 1924 tarihinde Milletler Cemiyeti döneminde Cenevre'de beş ilkeden oluşan bir bildirge ile atılmıştır. Bu bildirge daha sonra Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından benimsenerek 20.11.1959 tarih ve 1386 sayılı karara dönüştürülmüştür. Uluslararası Çocuk Yılı kabul edilen 1978'de Polonya, 1959 tarihli genel kurul kararına dayanarak Birleşmiş Milletlere çocuk hakları üzerine bir sözleşme taslağı sunmuş, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu içinde bir çalışma gurubu 1987'ye kadar süren çalışmalar sonunda sözleşme taslağını Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'nin 30. yıldönümü olan 1989'da genel kurula sunmuş ve bu sözleşme 20 Kasım 1989'da kabul edilmiştir.[35]

Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye adına 14.09.1990 tarihinde imzalanmış ve Bakanlar Kurulu tarafından 23 Aralık 1994 tarihinde onaylanarak 27.01.1995 gün ve 22184 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Dünya çocuklarının haklarının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan bu sözleşme ile çocuk hakları konusunda evrensel standartlar getirilmeye çalışılmıştır.[36]

Uluslararası hukukta çocuk haklarını doğrudan veya dolaylı şekilde ilgilendiren, onları korumaya yönelik çok sayıda iki taraflı ya da çok taraflı sözleşme yapılmıştır. Bu sözleşmelerin bazıları ise şunlardır:

---

[33]BALO, Yusuf Solmaz, Uluslar arası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması, Ankara, 2005, s. 110.
[34]AKYÜZ, E., Ulusal ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Milli Eğitim Yayınevi, Ankara, 2000, s. 43.
[35]SALDIRIM, M., Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Açısından Suça İtilmiş Çocuğun Haklarına Bir Bakış ve Bir Öneri, Adalet Dergisi, Ekim, 1999.
[36]SALDIRIM, M., a.g.e. 1999.

-30 Eylül 1921 Tarihli Kadın ve Çocuk Ticaretinin Kaldırılmasına Dair Sözleşme,

-24 Ekim 1936 Tarihli Deniz İşlerinde Çalıştırılacak Çocukların Asgari Yaş Haddinin Tespiti Hakkında Sözleşme,

-5 Ekim 1961 Tarihli Küçüklerin Korunması Konusunda Makamların Yetkisi ve Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme,

-28 Mayıs 1970 Tarihli Küçüklerin Vatana İadesine Dair Sözleşme,

-5 Eylül 1980 Tarihli Evlilik Dışı Çocukların Tanınmasına Dair Sözleşme,

-Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sistemi Hakkındaki Standart Minimum Kurallar (Beijing Kuralları),

-14 Aralık 1990 Tarihli Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları),

-29 Mayıs 1993 Tarihli Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinmeye İlişkin İşbirliği Hakkında Lahey Sözleşmesi.

Uluslararası alanda devletlerin çocuk haklarının korunması konusunda kendi hukuk sistemlerinde ayrı düzenlemeye gitmeleri, çocukluk döneminin başlangıç ve sona erme zamanı ile ilgili farklı düzenlemelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bugün için ise neredeyse tüm dünya ülkeleri tarafından kabul edilen sağ ve tam doğma şartı ile çocukluğun başladığı kabul edilmektedir. Bununla birlikte çocukluğun üst yaş sınırı konusunda değişik görüşler bulunmasına karşın birçok kanun incelendiğinde "rüşt" kavramı gündeme gelmektedir. Hemen her ülkede ciddi bir tartışma konusu olan bu rüşt yaşı, 20 Kasım 1989 tarihinde, BM Genel Kurulunda kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1. maddesinde "Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır"[37] diyerek yaşa bağlı olarak yapılan uluslararası tanımlarda 18 yaşına kadar her birey çocuk olarak kabul edilmektedir.

[37]BALLAR, S., Çocuk Hakları, Beta Yayınları, İstanbul, 1998, s. 74.

1.3. ÇOCUK SUÇLULUĞU KAVRAMI

Bu bölümde çocuk suçluluğunun ne olduğu üzerinde durulacaktır. Ancak öncelikle suç kavramı tartışılarak, çocuk ve suç olgusu bir araya getirilerek konu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.3.1. SUÇ KAVRAMI

Kural koyan, koyduğu kurallarla kendisini sınırlayan hem de koyduğu kuralları bozan ve değiştiren bir varlık olarak insan, hayatın her evresinde toplumsal, ahlaki ve dini kurallar koymuş ve bunlara uymak için de kendisini zorlamıştır.[38] Toplumun koymuş olduğu yazılı kurallara biz hukuk diyoruz. Hukuk kurallarına uyan insan o toplumla barışık içinde olduğunu gösterir

Toplumca uygun ve normal kabul edilen davranış normlarından sapanlara hemen her tür toplumda rastlanılmaktadır. Kuralların hiç çiğnenmediği bir toplum düşünülemez. E. Durkheim'in ifadesiyle suçun olmadığı toplum normal toplum değildir. Ancak normal olmayan bir şey daha vardır; o da bir toplumda kuralları çiğneyenlerin sayısının ya da toplumun suç olarak kabul ettiği davranışların çok olması ve yaygınlık kazanması olayıdır.[39] Bu nedenle suç evrensel bir olgudur. Suç, tarihin ilk çağlarından itibaren yüzyıllar boyunca toplumların korku ile karışık ilgilerini yönelttikleri, nedenleri üzerinde durdukları ve karşı önlemler aldıkları toplumsal bir sorun olmuştur[40] ancak hemen her toplumda, toplumca uygun ve normal kabul edilen davranış normlarından sapan davranışlar olmakta, neticede, en basit anlamıyla, hukuk kurallarından sapma olarak tanımladığımız suç ve suçluluk olgusu ortaya çıkmaktadır[41]

İnsanların içinde ihtiraslarla birlikte toplum halinde yaşamanın ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler, uyumsuzluklar bulundukça suç da var olmaya devam edecektir[42] Suç, insanoğlunun gruplar halinde yaşamasından bu yana var olagelen bir sorundur[43] Her toplumda antisosyal davranışlarda bulunan, toplumsal ya da hukuksal yaptırımlara

[38] TÜRKKAHRAMAN, M., Ekonomik Kriz,Toplumsal Hayat ve Toplumdaki Suç Eğilimleri, Stratejik Araştırmalar Dergisi, Sayı:4, Aralık, 2004
[39] A.g.e., s. 121.
[40] HANCI, İ.H., Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara- "İç Göçler Ve Çarpık Kentleşme" Hekim Ve Yaşam İzmir Tabip Odası Bülteni, Mayıs Haziran Sayı:6, 1999, s. 24-28
[41] TÜRKKAHRAMAN, M., Ekonomik Kriz,Toplumsal Hayat ve Toplumdaki Suç Eğilimleri, Stratejik Araştırmalar Dergisi, Sayı:4, Aralık, 2004.
[42] DÖNMEZER, S., Kriminoloji, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1994, s. 49.
[43] ULUĞTEKİN, S., Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları, Ankara, 1994, s. 6.

konu olan bireylerin varlığı, yüzyıllar boyu düşünürleri, yöneticileri, hukukçuları, bilim adamlarını yakından ilgilendirmiştir.

Suç, toplum halinde yaşayan bireyler arasında bazılarının öteki bireylerle çatışması sonucu ortaya çıkan sapma davranışıdır.[44] Suç sosyal yaşamın bir sonucu olduğundan suçun algılanışı, hangi eylemlerin suç sayılması gerektiği, suç işleyen şahıslara karşı toplumun nasıl hareket edeceği gibi sorunlara her toplum tarih boyunca farklı çözümler getirmeye çalışmıştır. Önceleri, suç işleyen kişileri yaşadığı toplum içerisinden tecrit edecek şekilde cezaların verilmesi uygun görülürken, günümüzde insan haklarına saygılı ve suç işleyen bireyi topluma kazandırma amacı taşıyan çözüm arayışlarına gidilmektedir.[45] Hukuksal bir olay olduğu kadar aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir olay da olan suç, çoğu zaman çeşitli nedenlerin bir neticesi olarak ortaya çıkan uygun olmayan sosyal ortamların bir ürünü şeklinde düşünülebilir. Alfieri'nin "Suçu cemiyet hazırlar, fert işler" sözü yaşı büyük suçlular açısından düşünüldüğünde biraz iddialı olarak kabul edilse bile suça itilmiş olan çocuklar için çok yerinde bir saptamadır.[46] Karmaşık bir yapı arz eden suç kavramının tanımı üzerinde çalışan bilim adamlarının üzerinde uzlaştığı bir tanım mevcut değildir. Bu konuyla ilgilenen sosyal antropolog, sosyolog ve kriminologların her biri ayrı bir tanım yapmıştır. Bu tanımlara baktığımızda suçta bulunması gereken temel nitelik "aykırılık"tır. Fakat suçun neye aykırı olduğu üzerinde mutabakata varılamamıştır.

Suçlular toplumların sosyal, ekonomik ve manevi şartlarına göre şekillenmişlerdir. Bu nedenle suçluluğa psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve hukuksal yönleri kapsayacak bir anlayışla bakmak gerekir.[47]

Suç, toplumdaki tüm bireyler için geçerli olan kuralları ihlal etmek olarak tanımlanabileceği gibi yasal, siyasal, sosyolojik ve psikolojik bakış açılarından farklı ifade edilebilir.

Yasal bakış açısından suç; ceza yasalarını ihlal eden insan davranışıdır. Kriminolog Paul W. Tapan, suçu bir savunma veya mazeret olmaksızın ceza yasasının kasıtlı ihlali ve suç ya da kabahat olarak cezalandırılan bir eylem olarak tanımlamaktadır. Siyasal bakış açısından ise suç; yasaya güçlü gruplar tarafından

[44]YAVUZER, Haluk, Çocuk ve suç, İstanbul, 1996, s.27.
[45]SALDIRIM, M., Suça itilmiş Çocukların Yeniden Sosyalizasyonu Projesi Bildirileri I. Ulusal Çocuk ve suç ; Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, 29-30 Mart 2001 A.Ü ATAUM, UNİCEF .
[46]SALDIRIM, M., a.g.e. 2001
[47]BALO, Yusuf Solmaz, Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, Yüksek Lisans Tezi,İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul,1995.

yerleştirilen daha sonra davranışın istenmeyen seçilmiş biçimlerini yasadışı olarak etiketleyen bir ölçütün sonucudur diye tanımlamıştır. . Kısaca sosyolojik bakış açısından suçun tanımı; bu tabiatta var olan toplumsal sistemin korunması için, baskılanması gereken veya gerekli varsayılan bir antisosyal davranıştır. Genel olarak psikolojik bakış açısından suçun tanımı; sosyal olarak kötü uyumun bir şeklidir. Bu bağlamda suç bir davranış problemidir. Özellikle ceza yasasına karşı olan ve genel olarak kabul edilebilir bir sosyal düzen çerçevesinde sıkıntılara neden olan insan faaliyetidir

Suç üzerinde yapılan çalışmalara bakacak olursak bilim adamlarının yaptığı tanımlar ve yapabileceğimiz diğer tanımları şu şekilde sıralayabiliriz: Suç, insanın ruhundaki kötülükten, kalıtımsal ve bedensel özelliklerinden, toplumsal sebeplerden kaynaklanır. Suçluluk, kişiyi toplum halinde yaşayan öteki bireylerin karşısına çıkaran bir çatışmanın ürünüdür. Ceza Hukukuna göre suç; yasanın cezalandırdığı harekettir.[48]

Bu tanıma paralel olarak Paul Lutz, Çocuk suçluluğunu şu şekilde tanımlar; "Ceza yasasına göre, suça neden olan bir kabahat işlemiş birey" hukuksal açıdan yalın olan bu tanım nitelik ve nicelik yönünden birbirinden farklı olguları kapsar. Örneğin aç kalan ve yanında hiç parası olmayan bu nedenle yiyecek bir şeyler çalmak zorunda kalan suç işlemiş olurken, bir kişinin cep telefonunu zorla alıp daha sonra onu trenden atarak öldüren de suçludur.[49] Ceza hukukuna göre iki örnekteki davranışı gösteren kişiler suç işlemiş olarak kabul edilse de, iki olay nitelik açısından birbirinden oldukça farklıdır.

"Pozitif hukuk alanında çalışan Teknik Hukuk Okulu'na göre suç, "hukuki nizamın netice olarak ceza terettüp ettiği fiil'dir."[50]

"Suç, belli bir yer ve belli bir çağda var olan toplum koşullarının yarattığı bir toplum olayıdır[51]

Suç, toplumdaki hukuk düzenini bozduğu için yasalar tarafından yasaklanmış eylemlerdir[52]

"Maggiore suçu; "ahlak düzenini ağır bir şekilde bozan ve bu nedenle devletin hoş görmeyeceği ağır bir fiil" olarak tanımlamaktadır[53] Garafalo suçu, tabii suç

[48]ELİBOL, Ş. Sibel; 11-15 Yaş Gurubundaki Mala Yönelik Suç İşlemiş Çocukların Sosyodemografik Özellikleri(İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 1998.
[49]YAVUZER, Haluk, Çocuk ve Suç, İstanbul, 1996, s. 27.
[50]ALACAKAPTAN, U., Suçun Unsurları, Ankara, 1970.
[51]ALACAKAPTAN, U., a.g.e. 1970.
[52]KULAKSIZOĞLU, A., Ergenlik Psikolojisi, İstanbul, 1999, s. 196.

biçiminde anlayıp her zaman her yerde ortalama bir dürüstlük ve merhamet duygularına saldırıyı ifade eden bir hareket olarak tanımlamaktadır. [54]

"Uğur Alacakaptan. Ferri'nin tanımı gerçeğe uymamaktadır diyerek Ferri'nin tanımını şu şekilde vermektedir: "Anti-sosyal, bireysel güdüler tarafından meydana getirilen, hayat koşullarını bozan belli bir çağda halkın ortalama ahlak duygularına aykırılık teşkil eden hareketler, cezalandırılabilir hareketlerdir."

"Taft'm görüşü de buna uygun olup, topluma zarar veren hareketler ya örf ve adetlerce belirlenmiştir yahut grup içinde egemenliği elinde tutanlar, diğer kişilerin, tavır ve hareketleri uydurmaları için modelleri, örnekleri ve bu suretle kuralların tümünü tespit ederler; bu kurallara uyanlara sosyal itibar verir, bunları ihlal edenlere söz konusu mevkii reddederler.[55]

Durkheim'e göre suç kolektif bilincin kuvvetli ve belirmiş tutumlarını (dispositions) ihlal eden fiillerdir.[56]

Hukuksal bakımdan suç ise, devletin hukuk düzeni içinde kendisine netice ve yaptırım olarak ceza konulmuş eylemdir. Suç sayılan bu eylem, ceza yasasının ihlali değil, ceza yasası ile korunan kuralların ihlal edilmesidir. Suçun unsurları ve koşulları göz önünde tutulduğunda suçun; isnat yeteneğine sahip bir kişinin kusurlu iradesinin yarattığı icrai ve ihmali bir hareketin meydana getirdiği, kanunda yazılı tipe uygun, hukuka aykırı ve yaptırım olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylem olduğu görülmektedir.[57]

Suç kavramı ile ilgili araştırmalara bir bütün olarak bakıldığında, önemle üzerinde durulan iki kavram olduğu görülür. Birincisi suçu önlemeye yönelik tedbir ve erken tanı çabaları, ikincisi suçun ortaya çıkışındaki ilk belirtilerin çocuklukta görüldüğü düşüncesiyle, çocuk suçluluğu araştırmalarıdır.

Suçluluk üzerine yapılan tanımlamalar, temelde çocuk suçluluğunu da kapsamaktadır. Ancak çocuk suçluluğu kavramı bu genel tanımlamaları yaş faktörü ile sınırlandırmaktadır[58]

---

[53]ALACAKAPTAN, U., a.g.e. 1970.
[54]ALACAKAPTAN, U., a.g.e. 1970.
[55]DÖNMEZER, S., Sosyoloji, Ankara, 1984.
[56] DÖNMEZER, S., a.g.e. 1984.
[57]BALO, Yusuf Solmaz, Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1995.
[58]POLAT, O. Adli Tıp, İstanbul, 2000, s. 400-403.

Toplumsal değişme ve gelişmeye bağlı olarak, suçların algılanış biçimi, suç türleri, suç işleyen bireye karşı gösterilecek yaklaşımlar da değişmektedir. Önceleri suç işleyen bireyler, kötü, saldırgan olarak görülmekte, bu nedenle toplum dışına itilmekte, çok katı cezalara maruz kalmakta iken ve suç işleyen bireyin hakkından söz edilmezken, çağımızda suç işleyen bireye yönelik daha modern ve insan onuruna yakışan yaklaşımlar sergilenmeye başlanmıştır. Artık kasıtlı veya taksirli olarak, hukuk kurallarına uymayıp suç işleyen bireyin de yaşadığı toplumun bir parçası olarak görülmesi, insan olmalarından dolayı bazı hakları olduğu bilinci toplumlarda yerleşmeye başlamıştır. Bu anlayış değişikliği, toplumların suç nedenleri konusundaki düşüncelerinin değişmesi ile bağlantılıdır. Önceleri suçu işleyen birey suç ile ilgili olarak tek başına ele alınmakta ve tüm sorumluluğun ona ait olduğu düşünülmekteyken, bugün bireyi suça yönelten nedenler pek çok faktörle açıklanmaya çalışılmaktadır. Toplumlar da artık içlerinde bulunan suç işlemiş bireylerden sorumluluk duymaktadırlar.[59]

Hukuksal bir olay olduğu kadar aynı zamanda toplumsal bir olay da olan suç, çoğu zaman çeşitli etkenlerin meydana getirdiği uygunsuz sosyal ortamların ürünüdür. Bir hareketin suç durumuna gelinceye kadar bunu işleyenin durumundaki değişiklikler ve bir dizi olumsuz koşulların birleşmesi sonucu suç işlenmektedir. Suç oluşturan fiiller, toplumdan topluma ve aynı toplumda da zaman içinde farklılık gösterebilirler. Bir toplumda suç olarak tanımlanan bir davranış başka bir toplumda suç olarak tanımlanmayabilir. Bunun yanı sıra, toplumların sosyal değişme ve gelişme süreci içinde, bir dönemde suç olarak tanımlanmayan bir davranış daha sonra yasalarda suç olarak tanımlanabilir.

Her dönemde ve her toplumda önemli bir sosyal problem olarak görülen suç ve suçluluk; işlenen suçların tür ve sayısal dağılımı, hukuki problemler ve çözüm yolları açısından toplumdan topluma farklılık gösterebildiği gibi aynı toplum yapısı içinde de farklılıklar gösterebilmektedir. Bu nedenledir ki; her toplum kendi yapısı içinde suç ve suçlulara yönelik önleyici tedbirler almak, görülen ve değişen gelişmelere paralel olarak yasal hukuki düzenlemeler oluşturmak suretiyle bunları uygulayacak olan birimler geliştirerek kendi adalet sistemlerini oluşturmuşlardır.

---

[59]SALDIRIM, M., Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Açısından Suça İtilmiş Çocuğun Haklarına Bir Bakış Ve Bir Öneri,Adalet Dergisi, Ekim, 1999.

1.3.2. ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TAYİNİ

Çocuk suçluluğu; "Bir çocuktaki anti-sosyal eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek bir davranışa dönüşmesi" olarak tanımlanmaktadır.[60]

Batı ülkeleri hukuk literatüründe çocuk suçluluğu (Juvenile Delinquency) kavramı, kanuna karşı gelmiş 11-18 yaşları arasındaki çocukları kapsamaktadır.[61]

Burt, çocuk suçluluğunu, sosyal uyumsuzluğunun bir ifadesi, çocuktaki antisosyal eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek duruma dönüşmesi olarak tanımlamaktadır.[62] Çocuk suçluluğu, birçok ülkede 17 veya 18 olarak kabul edilen kanuni yaş sınırı içine giren bir çocuk tarafından, devletin yetkisindeki alan içerisinde uygulanan ceza kanununun ihlali halinde söz konusu olmaktadır.[63]

Türkiye'de çocuk suçluluğu kavramı, suçu işlediği sırada 18 yaşını tamamlamamış kişiler anlamında kullanılmaktadır.[64] Çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayıran en önemli kriter her ülkenin kendi kanunlarına göre belirlediği yaş sınırıdır. Bu yaş sınırları 7-21 yaşları arasında değişmektedir

Çocuğun işlediği suç küçük ve önemsiz olabilir. Çocuğun bu davranışı, içinde bulunduğu toplumsal yapıya uyumsuzluğunun bir göstergesidir. Önemsiz olan bu davranış daha sonra ciddi suçların habercisi olabilir. Bu nedenle, Çocuk Mahkemeleri Kanunu, Cumhuriyet Savcılığının kovuşturma yapılmasına yer olmayan durumlarda küçükler için tedbir uygulayabilmektedir.

Çocuk suçluluğuna hukuk, sosyoloji ve psikoloji farklı açılardan yaklaşmaktadır: Hukuksal açıdan çocuk suçluluğu " Ergin çağa gelmemiş kişilerin kanunlara karşı çıkmaları anlamına gelir.[65]" Türk hukuk sisteminde suçlu çocuk bir hukuk kuralını ihlal etmiş, 18 yaşından küçük kimse olarak tanımlanmaktadır. Bu kişiler hafifletilmiş cezalara çarptırılmaktadır.[66] Türk Ceza Kanunun hafifletilmiş ceza yaş sınırı 0-18 yaş arasıdır. Bu grubun 0-11 yaş arasının ceza ehliyeti yoktur. 11-15 yaş arasındakilerin

[60]AKALIN, Nejat., Suça İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi ve Cezaevinde Bulunan Suça İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1999, s. 4.
[61]AKALIN, Nejat., s.4.
[62]YAVUZER, H., Çocuk Ve Suç, İstanbul, 1994.
[63] SEVÜK, H.Y., Uluslar Arası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadele, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1998, s.13.
[64]DEMİRBAŞ, T., Kriminoloji, Ankara, 2001.
[65]ÖZKAN, Ömer., Hukuki ve Sosyolojik Açıdan Ülkemizde Çocuk ve Çocuk Suçluluğu, yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994, s. 121-122.
[66]DEMİRBAŞ, T., Kriminoloji, Ankara, 2001. s.151.

farik ve mümeyyiz[67] olanların kısmi sorumlulukları vardır. Farik ve mümeyyiz olmayanların sorumlulukları yoktur. 15-18 yaş grubunun farik ve mümeyyiz oldukları kabul edilmektedir. Dolaysıyla 15-18 yaş grubu kısmi sorumluluk altındadır.[68]

Hukuksal açıdan çocuk suçluluğu, yetişkin olmayanlara verilen ceza olarak ele alınmaktadır. Kanunlara karşı çıkan yargılanır ancak kanunda suç olarak tanımlanmamış bir eylemde bulunan çocuğa herhangi bir yaptırım uygulanamaz. Hukukun temel amacı, toplumsal düzenin sağlanması ve korunmasıdır.

Sosyolojik açıdan çocuk suçluluğu; hukuksal açıdan olduğu gibi sınırlı bir çerçevede ele alınmaz; sosyal değerler, sosyal yapılar ve sosyal normlar açısından daha geniş boyutlarıyla irdelenir.[69]

Toplumda sosyal olgular iki biçimde görülür; 'normal' ve 'patolojik'.[70] Ama normal ve patolojik her toplumda aynı şekilde tanımlanmamış; mutlak bir tanımı da henüz yapılmamıştır. Yani normal ve patolojik toplumdan topluma değiştiği gibi bir toplumda zaman içinde de değişebilir. Sosyolojik açıdan bir toplumda yaşanan olayın normal olup olmadığı, o olayın toplum içinde genel yaşanıp yaşanmadığına bağlıdır. Yaşanan olay genel ise normal, değilse patolojiktir. Suç bütün toplumlarda yaşanılan bir olgudur. Biçimsel açıdan toplumdan topluma işlenen suç türleri açısından farklılıklar olmakla birlikte, "ceza tepkisini kendilerine çekecek insanlar hiçbir toplumda eksik değildir". Toplumsal gelişmeye bağlı olarak işlenen suçlar azalsaydı, gelişmiş toplumlarda suçun patolojik bir olay olması gerekirdi. Oysa suç istatistikleri modern toplumlarda suçun azalmak yerine gittikçe arttığını göstermektedir. Suç geçmişten günümüze toplumsal hayatta sürekli var olan sosyal bir olgu olduğu için normaldir. Durkheim'a göre suç "sağlam bir toplumun tamamlayıcı öğelerinden biridir." Toplumlardan suçun kalkması imkânsızdır, o zaman suç toplumsal hayatın ayrılamaz bir parçası olduğu için normaldir.[71]

Çocukların işlediği suçlar yetişkinlerinkinden bazı bakımlardan farklılıklar göstermektedir. Çocuk suçları günümüzde çoğunlukla maddi ihtiyaçların karşılanmasına yöneliktir. Türkiye'de en çok işlenen suç türü mala yönelik suçlardır.

---

[67]DOĞAN, D. Mehmet., Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul, 1996.
[68]ULUĞTEKİN, Sevda., "Türkiye'de Suçlu Çocuklar ve Toplumsal- Ekonomik Kökenleri", Adalet Dergisi, Cilt:3, s. 63-64'den aktaran, Hafize ÖZÇEŞMECİ ÜNAL, Ailesi Göç Etmiş Tutuklu Çocukların Uyumsal Davranış Özelliklerinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1999, s.11.
[69]DÖNMEZER, S., Kriminoloji, İstanbul, 1994. s.342-343
[70]KÖSEMİHAL, Nurettin Şazi., Durkheim Sosyolojisi, İstanbul, 1971.
[71]KÖSEMİHAL, Nurettin Şazi., a.g.e. s. 41-44

Çocuklar yetişkinler kadar organize (mafya vb.) suçlar işleyememektedirler. Çocuk çeteleri ve mafya arasında farklılıklar vardır. Mafya çok geniş çaplı bazen uluslararası boyutta faaliyet gösteren örgütlenmelerken, çocuk çeteleri dar kapsamlı; bir mahalle, bir semt ya da bir şehirle sınırlı etki alanına sahiptir. Suça karışan çocuklardan bazıları suça maruz kalan veya mağdur olanlardan oluşmaktadır. Suç mağduru bir çocuk sokakta yaşayabilmek için sokak kanunlarına uymak zorundadır.

Bu kanunlarsa çoğunlukla hukuk kurallarıyla ters düşmektedir. Çocuk suçluluğu çok nedenli bir olgudur. Bu nedenlerin en önemlileri; aile, akran grupları, okul, boş zaman aktiviteleri ve kitle iletişim araçlarıdır. Çocuk suçluluğu çoğunlukla kentlerde görülen bir olgudur. Türkiye'de kentlerde çoğunlukla geçiş aileleri yaşamaktadır. Bu aileler ne geleneksel kır ailesi ne de modern kent ailesidir. Çocuğun sosyalizasyon sürecinde ilk sosyal birliktelik olan aile çocuğun gelişiminde etkili bir kurumdur. Burada belirli bir psikolojik, biyolojik ve sosyolojik olgunluğa gelen çocuk akran gruplarıyla tanışır ve orada sosyalizasyon sürecine devam eder. Belirli bir yaşa gelen çocuk okul hayatına atılarak sosyalizasyonunu sürdürür. Bu arada çocuk boş zaman aktivitelerinde ve kitle iletişim araçlarında da sosyalizasyona tabi olur. Çocuğun gündelik hayatını oluşturan bu sosyalizasyon ağında normal davranış kalıplarının olması onun patolojik davranışta bulunmamasını sağlar.[72]

Sosyolojinin çocuk suçluluğuna yaklaşımındaki amaç, çocuğu suça iten toplumsal nedenleri bulmaktır. Ayrıca çocukların suç işlemesini önlemek için çalışan devlet ve sivil toplum kuruluşlarına yön göstermek, suça karışan çocuğun tekrar aynı suçlu davranışı yapmaması için gerekli rehabilitasyon çalışmalarına yönelik projeler üreterek sorunun çözümüne yardımcı olmaktır. Kısaca sosyologlar çocuğu suça yönelten sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel nedenlerle ilgilenirler.[73] Nedenleri farklı olmakla birlikte, suçta insan varlığı en önemli çekirdeği oluşturur. Bu çekirdek, insanın kişiliğinden; huylarından, hayata bakışından, manevi değerlerinden, dış etkilere cevap tarzından oluşur.

Psikolojik açıdan çocuk suçluluğu; psikolojik, psikiyatrik ve psiko analitik görüş açısından ele alınmaktadır. Psikolojik görüş, günümüze gelinceye kadar akıl bozukluğuyla suç arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Yapılan zeka testleriyle suçluların zeka dereceleri düşük insanlar oldukları ispat edilmeye çalışılmıştır. Psikiyatrik görüş,

[72]BAL, Hüseyin., Çocuk Suçluluğu, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2004, 23-28.
[73]ÖZKAN, Ö.; Hukuki ve Sosyolojik Açıdan Ülkemizde Çocuk ve Çocuk Suçluluğu, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994.

akıl hastalıklarını, psikozları, duygusal bozuklukları ve psikopatiyi suçun nedeni olarak görür. Psikoanalitik görüş açısından ise, id, ego, süper ego sistemi içinde id, kişiyi suça yöneltir. Suç işleyen çocukların davranışlarında id ağır basmaktadır.

Çocuğun kişiliğinin temellerinin atıldığı dönem, onun daha sonraki yaşamında sergileyeceği kişilik özelliklerinin kazanıldığı evredir. Bowllby, kişiliğin temellerinin atıldığı ilk beş yıl içinde anneden ayrı kalmanın çocukta suçlu kişilik yapısının gelişmesinde en önemli etken olduğunu öne sürer.[74]

Çocuğun kişilik gelişiminde bebeklikten ergenliğe kadar geçen süre oldukça önemlidir. Eğer ebeveynler yetenekleri elverdiği ölçüde bu dönemde çocuklara demokratik ana-baba tavrıyla yaklaşarak onların kendi kendilerini yönetmelerine izin vererek rehberlik ederlerse çocukları sağlıklı bir özgürlük duygusu geliştirecek ve kişilikleri olumlu yönde gelişecektir. Jones, hırsızlık yapan bir çocuğun sadece ihtiyacı olduğu için değil, ilgi ve sevgi eksikliğinden dolayı da bunu yaptığını öne sürmektedir.[75]

Çocuk suçluluğu, bir ülkede sadece hukukçuları, sosyal hizmet uzmanlarını, psikologları, sosyal-psikologları ve sosyologları ilgilendiren bir problem değildir. Çocuk Suçluluğu, sorunu hukuki olmaktan öte, psiko-pedagojik ve sosyal niteliktedir. Yeterince öz benliğe kavuşmamış çocuk ve gencin işlediği suçu, çocuğun kritik gelişme dönemlerinden soyutlayarak, ona yalnızca "suçlu gözüyle bakmak akıllıca ve insancıl değildir. Suç işleyen çocuk yoktur. Suça itilen çocuk vardır. Suça itilen çocuk ailedeki ve toplumdaki düzensizliklerin bedelini ödeyen ve sonrada topluma ödeten çocuktur[76]

Çocuk bir ülkenin geleceği olduğu için toplumu meydana getiren tüm bireyleri, kurum ve kuruluşları ilgilendiren bir konudur. Çocuklar tarafından işlenen suçlar gerek tür ve gerekse nedenleri açısından farklı olarak değerlendirilmektedir. Ergenlik döneminde işlenen suçlar genellikle yetişkinlik döneminde işlenen suçlardan farklı şekilde ele alınır. Bunun nedeni ergenlik döneminin gelişim sürecinde "Problem evre" ya da "Geçiş evresi" olmasındandır.[77] Eğer çocuk suç işlemeyi içselleştirir ve adeta bir suç makinesi haline gelirse çocuğu suçtan alıkoymak pek mümkün olmayabilir. Bugünün yankesicilik, hırsızlık yapan çocuğu gelecekte yetişkin, profesyonel suç

[74]BOWLBY, J., Child Care and The Growth Of Love , Penquin Books , New York, 1953, s.65-67, Aktaran, ÖZÇEŞMECİ ÜNAL, a.g.e., s. 13.
[75]JONES, H., Crime in Changing Society, Penguin Books, New York, 1965, Aktaran, ÖZÇEŞMECİ ÜNAL a.g.e., s. 13.
[76]YÖRÜKOĞLU. A., Değişen Toplumda Aile Ve Çocuk, İstanbul, 1997. s. 214.
[77]YAVUZER, H., Psiko Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, S:95 İstanbul, 1981.

makinesi olarak karşımıza çıkacaktır. Gelecekte yetişkin suçluluğunun azaltılması, devletin ve konuyla ilgili sivil toplum kuruluşlarının çocuk suçluluğunu önleme faaliyetlerini ortaklaşa sistemli bir şekilde organize etmeleriyle mümkün olabilir.[78]

1.4. SUÇ TEORİLERİ

Suç olgusu ve suçluluk kavramlarını açıklayan birçok teori bulunmasına rağmen, genel itibariyle bütün teorileri bireysel, psikolojik, biyolojik ve sosyolojik teoriler olmak üzere dört ana başlık altında toplamak mümkündür.

1.4.1.Bireysel Teoriler

Bireysel teoriler ilk ortaya atılan teoriler olup, suçu tek nedenle açıklamaya çalışan teorilerdir. İlk teoriler klasik ekol, Neo klasik ekol, pozitif ekol ve coğrafik ekol olarak bilinmektedir. Suça bilimsel yaklaşım, ilk defa 18. yüzyıl ortalarında "faydacı Ekol" ile de adlandırılan klasik ekol olmuştur. Klasik ekol insanların kendi faaliyetlerinin sonuçlarını tarttıktan sonra suç işledikleri varsayımına dayanır. Klasik ekolün önemli iki temsilcisi Cesare Beccaria ve Jeremy Bentham'dır. Beccaria'ya göre, suç problemi sadece kötü insanlar için değil, kötü kanunlar için söz konusudur. Çağdaş adalet sistemi eski ceza sisteminin yerini almalı, bu yeni sistem de yasaların insanlara eşit uygulanacağını garanti etmelidir. Klasik ekole mensup kriminologlara göre, bireyler istediklerini elde etmek için yasal ve yasal olmayan yolları seçmede özgürdürler. Ceza korkusu insanları suç işlemekten alıkoyabilir. Bentham ise suçu her zaman soyut olarak görmüştür. Aslında suçluyu insan, canlı, karmaşık ve çeşitli kişiliklere sahip olarak görememe hatasına düşmüştür. Benthama göre ceza başlı başına zarar verici bir uygulamadır. Fakat varlığı kendisinden daha kötü olanı önlemek içindir. Buna göre cezanın dört amacı vardır. 1- Tüm suçları önlemek, 2-suçu önleyemediği zaman suçluyu daha hafif suç işlemeye ikna etmek, 3- bir suçlunun gereğinden fazla güç kullanmamasını garantilemek, 4- suçu mümkün olduğunca en düşük maliyetle kontrol etmektir. Bu görüşe göre kişiler suç işleme dair her türlü davranışta bulunabilir. Bireylerin davranışları ancak ceza korkusu ile kontrol edilebileceği belirtilmiştir.

[78]ÖTER, Adem., Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri Antalya Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2005, s. 11-12.

Kişilerin ancak bu şekilde toplumun düzenine ve kanunlarına saygılı olabileceği belirtilmektedir. Neo klasik ekole göre cezanın suçluya değil suça uygun olmalıdır. Klasik ekolle ayanı temele özgür irade temeline dayanır. Fakat yeni klasikler, klasiklerin koydukları cezaları fazla sert bulmuşlardır. Bu ekole göre 7 yaşın altında ceza uygulanmaması hususudur. Gerekçeleri, bu yaşta doğru ve yanlışın neler olduğunun bilinememesidir. Aynı şekilde zihin özürlü olmakta ceza sorumluluğunu ortadan kaldırır. Bu durumun sonucu olarak klasikçilere ağır eleştiriler getirmişlerdir. Pozitif ekole 19. yüzyılın ortalarında bilim adamları suç nedenlerini pozitivist bir yaklaşımla incelemeye başlamışlardır. Bilim adamları bu dönemde bilimsel olarak test etmeden, bireylerin suç işlemeyi rasyonel olarak seçtiklerini iddia eden klasik ekolün aksine, pozitivistler suçlu davranışın biyolojik, psikolojik v sosyal faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığını savunurlar. Pozitivistler deneysel araştırmaya önem verirler. Ceza onlara göre suça değil, suçluya uygun olmalıdır. Böylece suç olayında ilk kez suçlu kişinin bilimsel olarak incelenmesini gündeme getirmişlerdir. Buna ek olarak suçun önlenmesi için bazı tedbirlerin alınması gerektiğini de savunmuşlardır. Bu katkılara karşılık, pozitivistler metodolojilerindeki ciddi hatalar nedeniyle eleştirilmişlerdir. Örneklemleri tesadüfi değildir, genellikle kuramlarda ki kişileri kullanmışlar, kontrol grubu ve takip çalışmaları yapmamışlardır. Bu hususlarda onların eleştirilmelerine neden olmuştur.[79] Coğrafi ekole göre suç sosyal koşulların ve içinde yaşanılan coğrafi etmenlerin suçlu davranışı üzerinde etkili olduğu görüşüne dayanır. [80]

Coğrafi ekol, suçu sosyal koşulların gerekli ifadesi olarak görür. Coğrafi fenomenler suçlu davranış üzerinde etkili olarak görülür. Bu etkiler iklimi, doğal kaynakları ve yerleşim yerini içerir. Bazı yazarlar yağmur, toprak ve diğer coğrafi faktörlerin insan davranışları üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Örneğin montesquieu, ekvatora yaklaştıkça suçların, kutuplara yaklaştıkça sarhoşluğun artacağını iddia etmiştir[81].

[79] İÇLİ, Tülin., Kriminoloji, Ankara, 2001.
[80]DURMAZ, Şükrü., Bilişim Suçlarının Sosyolojik Analizi, GÜSBE Kamu Yönetim Anabilim Dalı Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Ankara, 2005.
[81] İÇLİ, Tülin., Kriminoloji, Ankara, 2001.

1.4.2.Biyolojik Teoriler

Tarih boyunca çeşitli fiziksel özellikler ve şekil bozukluklarının bireyin şeytani niteliklerini gösterdiği iddia edilmiştir. Örneğin, ortaçağ yasaları, suç zanlıları arasında en çirkin olanın suçlu olma olasılığının en yüksek olduğunu belirlemekteydi. O dönemde, suçlu olarak doğma ve çeşitli fiziksel bozuklukları sergileme sadece bilimsel değil edebi yazılarda da kendini göstermiştir. İlk biyokriminologlar kafa ve vücut şekli ile ilgiliydiler. Lavater gibi fizyonomistler suçluların yüz özelliklerini inceleyerek burun, kulaklar ve gözlerin şekilleri ve yerleşimlerinin antisosyal davranışla ilişkisi olup olmadığını belirlemeye çalışırlarken, Gall ve spurzheim gibi prenolojistler ise, iskelet şekli ve kafada ki çıkıntıları inceleyerek bu fiziksel özelliklerin suçlu davranışla ilişkisi olup olmadığını incelemişlerdir. Biyolojik teoriler suçluların biyolojik ve genetik bakımından birbirilerinden farklı olduğunu ve bu yapıların farklılıklarının bireyleri suç işlemeye yatkın hale getirdiğini belirtmektedir.[82]

Glueckler suçluluğun oluşumu ile ilgili olarak üç yapıcı faktör ortaya atmışlardır. Bu üç faktör; mizaç ve karakter özellikleri ile aile yaşamındaki ilişki ve sosyo-kültürel faktörlere dayanmaktadır. Glueckler, mizaç, karakter yapısı ve bazı beden tipleri nedeniyle birtakım kimselerin diğerlerine oranla daha çok suç potansiyeline sahip olduklarını ileri sürmüşlerdir. Onlar farklı beden yapısına sahip bireylerin çevresel etkenlere olan tepkilerinin de dikkate değer derecede farklı olduğunu söylemektedirler.

Biyolojik teorilerin ilk savunucusu Cesare Lambroso'ya göre suçlular biyolojik bakımdan anormal ve doğuştan dejenere olan kişilerdir. Onları suç işlemeye iten nedenlere fiziksel ve kalıtım yoluyla sahip olduklarını belirtmiştir. Lambroso'ya göre bu anormallikler (stigmata /damga) doğrudan doğruya suça sebep olmamakla birlikte, dejenerasyonun, geriye dönüşün işaretidir.

Lambroso'ya göre 4 tip suçlu vardır:

1. Doğuştan suçlular
2. Deli suçlular
3. İhtiras (hırs) sebebiyle suçlu olanlar
4. Tesadüfi suçlular.38

[82] İÇLİ, Tülin., Kriminoloji, Ankara, 2001.

Lombroso, suçla ilgili çalışmalarını sadece biyolojik çalışmalarla değil psikolojik çalışmalarla da sürdürmüştür. O, suçlunun psikolojik yapısı üzerinde de çalışmalar yapmıştır. Lombroso'ya göre suçlu ahlak duygusundan yoksun (morally insane) bir varlıktır. Suçlu birey, egoist, başkalarına karşı hissiz ve acıma duygusundan yoksundur. Bazı suçlular salt kötülük için, kötülük yapma isteği güdebilir, Lambroso'nun teorisi pek çok taraftar bulmasına karşın eleştiriler de almıştır. Yapılan araştırmalarda bazı grupların Lambroso'nun belirttiği gibi fiziksel suçlu tipinin varlığı ile ilgili bir sonuca varılmadığı görülmüştür.[83]

Biyolojik teori içinde yer alan, ama suçluluğu farklı faktörlerle açıklayanlar vardır. Bunlar; Genetik Faktörler ve Biyo-Kimyasal Faktörlere dayalı açıklamalardır.

1.4.3.Psikolojik Teoriler

Psikolojik teoriler 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve suçun nedenlerini fiziksel nedenlerde değil ruhi nedenlerde arayan teorilerdir. Bu teoriler genel itibariyle akıl bozukluğu ve suç arasındaki ilişkileri açıklayan teorilerdir. Aynı zamanda zekâ eksikliği bu teoride önemli bir suç nedeni olarak görülmüştür. Bu teorileri ilk ortaya atan teorisyenler suçluların zihinsel olarak kusurlu oldukları akıl hastalığın doğuştan geldiğine ve özellikle suçluların ruhsal bozukluklarının olduğu belirtmişlerdir.[84] Psikologlar, suçu incelerken genelde insan davranışının bazı temel yönlerine odaklaşırlar: insanlar neden saldırgan ve şiddete yönelik davranışlarda bulunurlar? Suçlu kişilik diye bir şey varmı dır? Çocukluk deneyimleri yetişkin suçluluğunu etkiler m? Buna karşılık bu soruların cevapları üzerinde psikologlar aynı fikirde değillerdir. Bazı psikologlar, anti sosyal davranışa psikoanalitik perspektiften bakarlar ve onların odak noktaları ilk çocukluk deneyimlerinin kişilik üzerindeki etkileridir. Davranışçılar, sosyal öğrenme ve davranışın etiketlenmesinin suçlulukta anahtar olduğuna inanırlar. Psikolojik teoriler incelenirken psikanaliz ve psikoanalitik psikoloji üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Bu çalışmalar Sigmund Freud tarafından ilk defa ortaya atılmıştır. Psikanaliz, insanın kişilik gelişimiyle beraber bilinçaltı ve onun içerdiği etkenleri de açıklamaya çalışmıştır. Bu bağlamda Freud zihni üçe ayırmıştır. Bunlar bilinçli zihin, bilinç öncesi zihin ve bilinçsiz zihindir. Bilinçli zihin insanların kavramlar

[83]DURMAZ, Şükrü., a.g.e. 2005.
[84]DURMAZ, Şükrü., a.g.e. 2005.

ile ilgilenen bölümü, bilinç öncesi zihin farkında olmadan ve herhangi bir anda akla gelen bölümü ve bilinçsiz zihin ise cinsellik ve düşmanlık gibi insanların bilinçaltında tuttukları bölümdür. Bunun yanında Freud kişiliği üçe ayırmıştır. İd, ego ve süper egodur. İd, insanın zihinsel yaratılışının en ilkel kısmıdır ve doğuştan gelir. İd, cinsellik, yeme ve yaşamın devamı için gerekli olan diğer biyolojik dürtüleri temsil eder. İd, zevk prensibini takip eder, başkalarının haklarını dikkate almaksızın anında tatmin gerektirir. Ego, yaşamın ilk yıllarında çocuğun arzularının anında tatmin edilemeyeceğini öğrenmeye başlamasıyla gelişir. Ego, insanlara yönlendirilmesinde yardım ederek, id2in isteklerini karşılar. Ego, gerçeklik prensibi tarafından yönlendirilir. Süper ego, bireyin ebeveynlerinin ve topluluğun ahlak standartlarını ve değerlerini asimile ettiği zaman gelişir. İnsanın kişiliğinin ahlaksal yönüdür. Psikanalistler, evrensel bir tanım yapmalarına karşılık suç türlerini açıklamakta zorlukla karşılaşmışlardır. Ayrıca psikanalistler, akıl hastalıklarının suçla ilgisini belirterek psikoz, nevroz, organik beyin hastalığı, sara, alkolizm ve uyuşturucu maddenin suça etki eden faktörler olduğunu ileri sürmüşlerdir.[85]

1.4.4. Sosyolojik Teoriler

Bireysel teoriler suçun kalıtımla geçmediğini tartışsan sosyologlar tarafından sert bir biçimde eleştirilmiştir. Onlara göre davranış öğrenilir ve çevre tarafından şekillendirilir. 19. yüzyılın başlarından itibaren suç kavramının sosyolojik yönden incelemesi yapılmaya başlanmıştır. Çocuk ve yetişkin suçluluğunda suçun nedenleri ile ilgili en sistematik açıklamalar sosyolojik teorilerle getirilmiştir. Sosyolojik teoriler genel itibariyle sosyal organizasyonlar, sosyal statü, sosyal değişme, sosyal süreçler, sosyal normlar ve sosyal çatışma ile birlikte bireyleri sapma davranışlara götüren ve bunların suç ile ilgisini ortaya çıkarmaya çalışan teorilerdir. Bu teoriye göre, suçlu sosyal ortamın bir ürünüdür ve esas suçlu toplumun kendisidir.[86] Dolayısıyla sosyo-genetik teoriler suçun oluşumuna yol açan etkenleri sosyal yapıda aramaya çalışmışlar ve bu doğrultuda suç olgusunu açıklamaya çalışmışlardır.[87]

[85]İÇLİ, Tülin., Kriminoloji, Ankara, 2001.
[86]İÇLİ, Tülin., a.g.e. 2001.
[87] TÜRKKAHRAMAN, M., Ekonomik Kriz,Toplumsal Hayat ve Toplumdaki Suç Eğilimleri, Stratejik Araştırmalar Dergisi, Sayı:4, Aralık, 2004

Suçun nedenlerini, doğasını ve yayılmasını açıklama açısından en kapsamlı teorilerin sosyolojik nitelikteki teoriler olduğunu belirtmiştir.[88] Suçu izah eden sosyolojik teoriler değişik şekillerde sınıflandırılmaktadır. Biz suçu sosyolojik temelde açıklayan teorileri; sosyal yapı, sosyal süreç ve çatışma teorileri olmak üzere üç başlık altında inceleyeceğiz

1.4.4.1. Sosyal Yapı Teorileri

Sosyolojinin kurucularından biri olan Emile Durkheim, kriminolojiye önemli katkılar sağlamıştır. Suçun nasıl ortaya çıktığını ve onun toplumun fonksiyon görmesi ile nasıl ilişkili olduğu konusundaki sorular Durkheim'in çalışmalarıyla cevaplanmaya başlanmıştır. 19. Yüzyılın suç ve sosyal faktörler arasındaki ilişki ile ilgilenen bütün bilim adamları arasındaki çağdaş kriminolojiyi en çok etkileyen Durkheim olmuştur.[89]

Daha önceden de ifade ettiğimiz gibi Durkheim'e göre suç, normal, zorunlu ve yararlıdır. Durkheim, suçun kaçınılmazlığının toplumdaki farklılıklara (heterojenliğe) bağlı olduğunu kabul eder. İnsanlar birbirinden çok farklı oldukları, ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak için farklı metotlar ve davranış biçimleri kullandıkları için bunların bazılarının suça yol açması da şaşırtıcı değildir.

Durkheim'e göre, bir eylemin suç sayılması için ceza tepkisiyle karşılaşması gerekir. Hemen hemen bütün kriminologların suçu patolojik bir olgu olarak kabul etmektedirler. Buna katılmayan Durkheim, suçu evrensel bir olgu olarak görmektedir. Suçun fonksiyonel ve sosyal değişme için gerekli olduğunu ifade eden Durkheim'e göre suç, mevcut normların bir ürünüdür.[90]

Durkheim'in kriminolojiye en büyük katkısı "anomi" (kuralsızlık) kavramıdır. Anomi kavramını ilk kullanan Durkheim bu kavramı çocuk suçluluğunu açıklamak için kullanmamıştır. Durkheim, sanayi toplumlarının karmaşık halini inceleyerek orada meydana gelen değişmeyi ortaya koymaya çalışmıştır. Anomi, standartların ve değerlerin kaybolması sonucu sosyal düzenin bozulması demektir.[91] Anomi kavramı, sosyolojik çalışmalarda büyük ilgi çekmiştir. Tüm toplum ve sosyal yapı içinde, suçu,

[88] İÇLİ, Tülin., Kriminoloji, Ankara, 2001.
[89] İÇLİ, Tülin, Kriminoloji, Ankara, 2001.
[90] A.g.e., s. 70.
[91] DÖNMEZER, Sulhi, Erman, Sehir; Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım,Cilt:11, Yeniden Gözden Geçirilmiş 11. baskı, İstanbul,1997 s. 421.

bireysel, psikolojik ya da biyolojik faktörlerin bir ürünü olmaktan çok toplumsal yapı çerçevesinde izah etmek amacını güden bir kavramdır.

Durkheim intiharlar hakkındaki klasik eserinde anomiye değinmiş ve bu kavramı karmaşık sanayi toplumundaki, bir tür intihar tipini izah etmek için kullanmıştır. Fakat Merton'un anomi konusundaki katkısı Durkheim'den daha fazladır.

Merton sadece Durkheim'den değil Chicago ekolünden de etkilenmiştir. Merton'a göre fertler toplumsal baskı nedeniyle "kültürel hedefler" ile "kurumsal yollar" arasında çatışmalar yaşamaktadır.

Merton, sapma teorisini geliştirirken fonksiyonel analizin tipik faktörleri olan kültürel amaçlar ve kurumlaşmış normları kullanmıştır. O da Durkheim gibi, suç problemini anomiye bağlamış ve anomiyi bağımsız değişken olarak kullanmıştır. Durkheim anomi kavramını intiharı açıklamak için kullanmıştır. Ancak Merton'ın anomi tanımı daha farklıdır. Ona göre anomi, hukuksal yollar ve kültürel amaçla arasındaki uyuşmazlıktır[92]. Merton'a göre sapma davranışı (deviance) biyolojik rahatsızlıklardan kaynaklanan patolojik bir davranış değildir. Bu sosyal çevre güçlerinin etkisinde kalınarak yapılır. Sosyal yapılar üzerinde duran Merton'a göre alt sosyo-ekonomik koşullarda yaşayan bölgelerde başarı, para, vb. amaçlara ulaşmak için meşru koşulların bulunmaması insanları meşru olmayan yollara yöneltir. Bu nedenle bu tür yerlerde suç yoğun olarak yaşanmaktadır. Anomi teorisi, suçu yalnız bireysel psikolojik, biyolojik etmenlerin bir ürünü olarak görmekten çok toplumsal yapı çerçevesinde açıklamaya çalışır. Kısaca suç, kişinin toplumun yücelttiği amaçlara, meşru araçlarla ulaşabilme konusundaki yeteneksizliğinden doğmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, kültürün istedikleri ile hukukun onay verdikleri arasında bütünleşme eksiklikleri varsa anomi ortaya çıkar. İnsanın bu iki çevresi arasındaki bütünleşme eksikliği ya da uyuşmazlık hali olan anomi basit ve şiddetli olarak ikiye ayrılır. Basit anomi, bir grup ya da toplumdaki değer çatışmalarından doğan huzursuzluk durumdur. Bu durumun sonucunda grupta kopma duygusu belirir. Şiddetli anomi ise, bir grup ya da toplumdaki değer sisteminin çürümesi ve tümüyle çözülmesi demektir. Bunun sonucunda daha şiddetli huzursuzluk doğar.[93]

Ayrıca Merton, sapan eylemlerin de uygun davranışlar ölçüsünde toplumun bir ürünü olduğu ve bu tip eylemlerin yeni bir yapının yaratılmasında etkili olacağını

[92] İÇLİ, Tülin, Kriminoloji, Ankara, 2001.
[93] KONGAR, Emre; Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, Geliştirilmiş ve Genişletilmiş Yeni Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 163.

savunur. Durkheim ve Merton'un geliştirdikleri anomi teorisi çocuk ve yetişkin suçluluğunun alt kültür teorilerine kaynaklık etmiştir.

Alt kültür kavramı, yörelere göre ana kültür kalıbından temel özellikler itibariyle fazla farklılık göstermeyen çeşitlilikleri kapsayan bir yaşam tarzını ifade eder.[94] Bu açıdan alt kültür grupları ana kültürün tümünü değil, fakat bazı unsurlarını paylaşırlar.

Alt kültüre ilişkin suç teorileri, toplumda belli bazı grupların suçu onayladığını ya da en azından suça neden olan değerlere sahip oldukları görüşünden hareket etmektedir.[95]

Kriminoloji alanında alt kültür teorileri aşağı sınıftan erkekler arasında gençlik dönemi suçluluğunu, özellikle buluğ çağı çetelerini açıklayabilmek amacıyla geliştirilmiştir. Alt kültür teorilerini savunanlara göre, suçlu gençlik alt kültürü diğer alt kültürler gibi baskın kültürün üyelerinin karşılaşmadıkları bazı özel sorunlara tepki olarak ortaya çıkar ve bu durumda suç işlerler.[96]

Albert Cohen 1955'de yayınladığı "Suçlu Çocuklar" çalışması, çocuk suçluluğu alt kültürünün açıklanması alt kültür teorilerinin gelişmesi açısından katkı sağlayarak suçluluğa yeni bilimsel bakış getirmiştir. Ona göre çocuk suçluluğunun bir alt kültürü vardır. Bu kültür, inançları, değerleri, örf ve adetleri, zevkleri, ön yargıları yani insan tarafından yaratılmış her şeyi içerir. Cohen'e göre suçlu çocuğun davranışları kendi alt kültürünün değerlerine göre doğru, genel kültürün değerlerine göre yanlıştır. Ona göre yetişkin suçlular ile çocuk suçluların suç türleri farklılık gösterebilir. Suçlu çocuk çeteleri kısa vadeli haz veren eylemlerde bulunurlar, uzun vadeli planlar yapmazlar.

Ona göre, egemen kültüre ters düşen suçlu alt kültürü, büyük Amerikan şehirlerinin "slum" bölgelerinde ortaya çıkar. Bu alt kültürler, okul standartlarının farklı olması, çocuk yetiştirmedeki değişik tutumlar ve ebeveynlerin çocuklarından farklı beklentilerinden kaynaklanır. Cohen'e göre, çocuğun ailesinin sosyal yapıdaki göreli konumu onun yaşamı boyunca karşılaşacağı sorunları belirler. Örneğin, alt sınıf çocuklarını orta sınıfa gidebilecek şekilde sosyalize edemezler. Bu nedenle çeşitli çetelere üye olan bu çocuklar orta sınıf statüsünü yasal kanallardan elde edemezler. Onlar başarılı bir rekabet sürdürebilecekleri, alternatif bir statü sistemi kurarlar. Orta sınıfa karşı düşmanlıkları gençleri zıt bir karşı kültür yaratmaya yöneltir. Mala yönelik suçlarla şiddet suçlarına orta sınıftan bireylerin büyük tepki gösterebileceklerinin

[94] ERKAL, Mustafa E.; Sosyoloji (Toplum Bilimi), İlaveli 5. Baskı, Der Yayıları, İstanbul, 1993, s. 139.
[95] İÇLİ, Tülin, Kriminoloji, Ankara, 2001.
[96] A.g.e., s. 78

bilincindedirler. Çok çalışma gibi geleneksel davranış biçimi de dahil, orta sınıfın bütün değerlerini lanetlemek için yasal olmayan işler yaparlar.[97]

David Matza ve Gresham Sykes'ın çocuk suçluluğu ile ilgili "nötrleştirme teknikleri" teorileri bir anlamda sosyal süreç teorileri arasında sayılabilir. Fakat sosyal yapı analizi içerdiği için, teorileri aslında bir sosyal yapı teorisidir. Onlara göre, suçlular, suç işlemede etkili olan teknikleri, değer ve tutumları öğrenmekten çok, yasal olmayan çerçeveler arasında rahatça gidip gelmeyi öğrenirler. Onlara göre, suçlu alt kültürü işlediği suçu rasyonelleştirebilmesi açısından, kişiye gerekli tüm olanakları sağlamaktadır. Başka bir ifade ile, nötrleştirme teknikleri kişilere normal davranışlardan uzaklaşarak, zaman zaman sapmış davranışlara yönelme olasılığı sağlarlar, Suçlular bazı eylemlerinden ötürü suçluluk duyarlar fakat, suçlu alt kültürünün yarattığı değer sistemi genel değerler sisteminin yerine geçirilmişse bir suçluluk duygusu söz konusu olmayabilir.[98]

Sosyal yapı teorilerinin içine sosyal ekoloji teorilerini de dahil etmek gerekir. İnsan ve çevre arasındaki ilişki olarak ifade edilen sosyal ekoloji, suçu, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan sosyal değişmenin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışır. Yapılan araştırmalarda, çocuk suçluluğu, hızlı nüfus artışının, kötü yerleşim şartlarının, yoksulluğun, hastalık ve yetişkin suçluluğunun çok bulunduğu bölgelerde yüksek oranda yaşandığını ortaya koymaktadır. Ekonomik yetersizliklerin fazla olması ve ekolojik yapının olumsuzluğunun fazla olduğu bölgelerde suç oranlarında yoğunlaşmalar olmaktadır. Düşük ekonomik düzeye sahip yerleşim birimlerinde yüksek ekonomik gelir gruplarının yaşadığı yerlere göre daha fazla suç işleyen çocuk bulunmaktadır. Park ve Burgess'in Chicago'da yaptıkları "Kentleşme ve Suç" çalışmasında suçluların yoğun olduğu bölgeler, düşük gelir seviyeli, iletişim ve sevginin yetersiz olduğu dengesi bozuk ailelerin yaşadığı yerlerdir.

Ekoloji-suç ilişkisini inceleyen araştırmalara örnek olarak, 1920-30'larda Chicago okulu, 19. Yüzyılda Kartografik okul, Guerry'nn Fransa'da, Quetelet'nin Belçika ilk çalışmaları ve onların İngiltere'de Mayhew ve Fletcher üzerindeki etkileri verilebilir.

[97] A.g.e., s. 78-79.
[98] A.g.e., s. 82.

Fırsat Teorisi, farklı tiplerde çocuk suçluluğu tespit etmekte, çocuk suçluluğunu önleme programlarına yön vermekle birlikte orta sınıf çocuk suçluluğunu açıklayamamaktadır.

Bu teoriye göre, suç fonksiyonel ve yararlıdır, çünkü suç, yasal amaçlara ulaşılmak için işlenilmektedir, çocuk suçluluğu yasal fırsatların arttırılması yoluyla önlenebilir.

1.4.4.2. Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorileri arasında, sosyal öğrenme ve davranış teorileri başta gelir. Sosyal öğrenme teorilerinin kökeni 19. Yüzyılın sonlarında Gabriel Tarde'in "taklit teorisi"ne dayanır. Tarde, suçluların normal kişiler olduklarını ve suçu tıpkı yasal davranışlar gibi öğrendiklerini ileri sürmüştür. Tarde, teorisini "taklidin yasaları" şeklinde formüle eder. Ona göre, bireyler bir elbise modelini kopya eder gibi davranış kalıplarını da taklit etmektedirler.[99]

Sosyal öğrenme teorileri yandaşlarına göre, insanlar şiddete eğilimli olarak doğmazlar. Yaşamları boyunca bu davranışları öğrenirler. Saldırgan davranışlar çoğu kez televizyon ve sinemada şiddet olaylarının izlenmesiyle doğrudan gözlem yoluyla öğrenilir. Filmlerde şiddet kullananların ödüllendirilmesi bu yöndeki öğrenmeyi hızlandırmaktadır. Kısaca bu teoriler, çocukların ve yetişkinlerin şiddet içeren davranış modellerinden saldırgan olmayı öğrendiklerini ileri sürer, yaşamın ileriki yıllarında giderek saldırgan davranış kalıpları, sosyal ilişkilerde büyük bir olasılıkla kalıcı olurlar.[100]

Sutherland'a göre, suçluluk ne kişisel özelliklerden ne de sosyo-ekonomik durumlardan doğar. Suç, her hangi bir kültürde her hangi bir kişiyi etkileyecek öğrenme sürecinin sonucunda ortaya çıkar. Sutherland'e göre ise bireyin, suç oluşturan davranışı şu süreçlerden geçmektedir.[101]

1. Her şeyden önce suçlu davranış öğrenilir

2. Suçlu davranış, etkileşim süreci içinde diğer bireylerle ilişkiye geçildiği süreçte öğrenilir.

---

[99] A.g.e., s. 99.
[100] A.g.e., s. 100.
[101] DÖNMEZER, Sulhi, a.g.e., s. 431.

3. Suç olan eylem özellikle birinci gruplar içinde öğrenilir. Bu nedenle, sinema, televizyon, gazete gibi iletişim araçlarının önemi daha azdır.

4. Suçlu olan eylemin öğrenilişi kişi, kimi zaman çok karmaşık, kimi zaman da çok basit olan suç işleme tekniğinin öğrenilmesiyle olur. Ayrıca tavırların, güdülerin, tutumların, davranışların belli yanlarını öğrenmekte suç işlemeyi etkiler.

5. Güdülerin ve dürtülerin kendisine özgü yönü, kanunların yatkın ve yakın olmayan tarifleri (örnekleri) ile öğrenilir.

Sutherland, suçluluk davranışının ilk çocukluk dönemlerinde geliştiğine ve yaşam boyu devam ettiğine işaret eder. Ona göre, birey-toplum ilişkisi çerçevesinde kişinin herhangi bir andaki eğilimi, önceki yaşam koşullarının bir ürünüdür. Buna göre, suçluluğun nedenlerini de kişiliğin derinliklerinde, onun ilk yaşam deneyimlerinde aramak gerekir. Sutherland'a göre, kişilik yapısı, bireyi farklı ilişki biçimlerine yönelten çeşitli etkenlerden biridir. Bu nedenle suçlulukla yakın ilişkisi vardır. Birey, ilişki kuracağı insanları bilinçli seçer ve davranış normlarını ona uydurur.[102]

Öğrenme sürecine daha geniş açıklamalar getirebilmek için, Robert L. Burgess ve Ronald L. Akers "ayırıcı güçlendirme teorisi" adını verdikleri teoriyi geliştirdiler. Amaçları, Sutherland'in teorisini daha genel davranış teoirisi olan B.F.Skinner'in çalışmasıyla bütünleştirmekti. Onlar, teorinin daha kolay test edilebilir hale getirilebileceği, öğrenme sürecinin de daha açık bir şekilde gösterilebileceği varsayımından hareket etmişlerdir. Bu teorinin yandaşlarına göre, insanlar sosyal davranışı operant (edimselaraçlı) şartlanma ile öğrenirler ve davranış onu takip eden uyarıcı tarafından kontrol edilir. Sosyal davranış başkalarının davranışının model alınması ve doğrudan şartlanma yolu ile gerçekleşir. Daha kısa bir ifade ile sapmış davranışa taklit kaynaklık eder ve sosyal destekle kazandırılır. Diğer öğrenme teorisyenleri gibi suçlu davranışın öğrenildiğini kabul eden bir başka kriminolog da, Conklin'dir. Ona göre suçlu, yasaları ihlal etme yollarını cemaat, arkadaş grubu, genel kültür, kamuoyu, spor, pornografi ve ıslahevleri gibi çeşitli kaynaklardan öğrenir.[103]

Suçlu davranışı açıklama çabaları içinde yer alan bir başka sosyal süreç teorisi de "etiketleme teorisi"dir. Bu teoriye göre, kişinin davranışı başakları tarafından değerlendirilmekte ve etiketlenmektedir. Buna göre, sosyal olarak onaylanmayan davranışta bulunan insanlar değersiz kişiler olarak etiketlenirler. Bu bakış açısında

[102] YAVUZER, Haluk, Çocuk ve Suç, Remzi Kitabevi, İstanbul,1994, s.260.
[103] İÇLİ, Tülin, Kriminoloji, Ankara, 2001. s.106-107.

dikkatler, sapmanın birincil nedenleri yerine insanlara ve davranışı, sapmış olarak nitelendirme gücüne sahip kurumlara odaklaşır.

Etiketleme teorisyenlerinin önde gelen isimlerinden biri olan Kai Erikson'a göre, sapma, bazı davranış biçimlerinde bulunan kalıtımsal bir özellik değildir, bu davranış biçimlerine doğrudan veya dolaylı yoldan tanık olanların, bu davranışlara yükledikleri anlamlardır. Edwin M. Schur'a göre ise, bir kişi bir kez "sapmış" olarak nitelendirildikten sonra tümüyle farklı bir gözle görülür ve sapmışın kişisel karakteristiklerinin analizinden sonra bu kişiyi etiketleyenler tarafından tümüyle yeni bir kişisel kimlik verilir.[104]

Kuramın diğer temsilcisi, Becker'e göre, sapma, kişilerin belirli davranışlarına toplumun koyduğu etiketlerle yaratılır. Sapma, bir eylemin niteliği değildir. Sapma, bir fiile "suçluluğa ilişkin kural ve cezaların uygulanmasıdır. Suçlu ise bu şekilde etiketlenen ve toplum dışına atılan kişidir.

Becker'e göre sapma, olaya bakanın gözündeki farklılıktan kaynaklanır. Eylem aynı eylem olmakla birlikte bunun değerlendirmesini yapan kişiye göre yapılan eylem sapmadır ya da değildir. Onaylanmayan davranış toplumda sapma olarak kabul edilir. Bu onaylanmama yasalarca yapılıyor ve davranışın sonucunda ceza veriliyorsa bu suçtur. Yani davranışın kendisi sapma olmamakla birlikte sapmayı oluşturan davranışa karşı duyulan tepkidir. Eylemi "seyirciler" toplum dışı olarak adlandırır. Becker'e göre sorun, "toplum dışı" olarak adlandırılan sapıcı davranışta bulunanların seçilip etiketlenme şeklidir. Becker'e göre, eğer kişiye suçlu gibi davranırsak muhtemelen suçlu olacak ve buna da en çok polis ve mahkemeler kaynaklık edecektir.[105]

1.4.4.3. Sosyal Çatışma Teorileri

Suçun sosyal çatışmanın bir ürünü, politik ve sosyal eşitsizliğin bir yansıması olduğunu öne süren ilk kriminolog George Vold'tur. Ona göre toplum gruplardan oluşmaktadır. Bu grupların çıkarları ve amaçları birbirleri ile çatışır, yarışır veya aynı doğrultuda olursa gruplar arasında uyuşmazlık başlar. Gruplar kendi çıkarlarını sürekli gözetirler ve her zaman çıkarlarını savunmaya hazırdırlar. Bir grup kendi pozisyonunu koruyabilmek ve geliştirebilmek için sürekli olarak diğer grupları kollamak ve mücadele etmek zorundadır.

[104] A.g.e., s. 114.
[105] A.g.e., s. 114.

Toplumun uyumlu ve bütünleşmiş bir varlık olduğu görüşüne karşı olan, çatışma teorileri, bu düşüncenin tersini savunarak onun birbiriyle çatışan birim ve öğelerinden oluştuğunu ileri sürmektedirler. Toplumda değişme birbiriyle zıtlaşan öğelerin itici gücüyle meydana gelir. Toplumsal bütünlük ise, bu öğe ve birimler arasındaki uyum ve dayanışmanın sonucu değil, bunlar arasındaki çatışmanın ortaya koyduğu birbirine zıt güçlerin dengelenmesinin ürünüdür.[106]

Çatışma teorilerinin ardında geçerli olduğu varsayılan iki ayrı görüş vardır. Bunlardan biri bireysel, öteki toplumsal düzeydeki çatışma nedenleri belirler. Birinci görüşe göre çatışma bireyin içgüdüsel bir niteliğidir ve bu nedenle de kaçınılmaz ve evrenseldir. İkinci görüş ise, çatışmanın toplum içindeki çeşitli grupların çıkarlarının birbiriyle çelişmesinden doğduğunu ve de kaçınılmaz olduğunu ileri sürmektedir. Marx ve Dahrendorf bu görüşün temsilcileridir.[107] Çatışma teorisyenleri Dahrendorf'tan etkilenmişlerdir. Onlara göre suçluluk kapitalist toplumun yarattığı koşullara bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Kuram sosyal ve ekonomik gücün suça etkilerini araştırır.

Marx toplumda kaçınılmaz, doğal bir çatışmanın olduğunu söyler. Diyalektik modeldeki çelişme yasasına göre her varlığın, her olayın karşıtını, çelişkisini bünyesinde taşıdığını varsayar. O halde düzen, düzensizliği, durağanlık da çatışmayı içerir. Marx'a göre çatışma, gücün toplum içindeki eşitsiz dağılımını kaçınılmaz kılar. Her ekonomik sistemde gücü elinde bulunduranlar ile bulundurmayanlar arasında farklı güç ilişkilerinin olduğunu ve bundan çatışmanın ortaya çıktığını söyler.[108] Ekonomik yönden güçsüz olanlar güç elde etmek için, diğerleri ise sahip oldukları gücü yitirmemek için birbiriyle çatışacaklardır.

Marx, suç konusu üzerinde fazla durmamış, bir sapma teorisinden de söz etmemiştir. Ancak, çalışmaları en az iki yönden sapma konusunu inceleyenleri etkilemiştir.[109]

1. Marx'ın çalışmaları, sapmayı sosyal çatışmanın bir ürünü olduğunu ileri süren görüşlerin temelini oluşturur. Marxist düşünceye göre, sapma kapitalist topluma uyumla ortadan kaldırılamaz. Sapma, kapitalist sistemin bir ürünüdür; ancak ekonomik alt yapının tümüyle ortadan kaldırılmasıyla soruna çözüm bulunabilir. Ona göre bu, ekonomik yönden güçsüz olanların sömürülmeleri ve yoksulluklarıyla başa çıkma

[106] KONGAR, Emre, a.g.e., s. 185.
[107] A.g.e., s. 186.
[108] KÖSEMİHAL, Nurettin Şazi; Sosyoloji Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1989, s. 223.
[109] İÇLİ, Tülin, a.g.e., s. 118.

mücadelesinin bir ifadesidir. 2. Marx, aynı zamanda toplumun sapan ve sapmayan yönleri arasındaki ilişkiye dikkatleri çekmiştir. Sapmanın toplumun varoluşuna nasıl hizmet ettiği konusu etrafında yoğunlaşmıştır. Ona göre toplumda sapmalar olmasaydı yargıçlar, avukatlar, hukuk profesörleri işsiz kalacaklardı.

Marxist düşünce; kapitalist devletin, suçlu toplumu ortaya çıkarmadaki rolü üzerinde odaklaşmıştır. Suçun geniş ölçekli Marxist teorisini geliştirenlerden biri William Bonger'dir. Onun tartıştığı konular şu önermelerle ifade edilebilir.[110]

1. Sosyal yapıdaki değişmeler bir eylemin ahlak dışı davranış ya da suç olması belirler.

2. Ceza yasalarında yasaklanan davranışlar, güçlünün çıkarlarını zedeleyenlerdir.

Bonger'e göre suç, insan bencilliğinin bir ürünüdür. İnsanlık tarihinde bazı dönemlerde insanın bencilliği daha çok gelişir. Büyük sanayi insan bencilliğini teşvik etmiştir. Zira sanayi; alıcı ve satıcılar arasında, satıcılar kendi aralarında ve işgücü ile sermayedar arasında büyük bir rekabet mücadelesine sebep olmuştur. İşverenler işi mümkün olduğu kadar ucuza satın almaya çalışmakta, işçiler de en yüksek fiyata satmaya çalışmaktadırlar. Bu durum rekabetin çok şiddetli bir hal almasını ve en akla gelmez araçlarla bu alanlarda kullanılmasını gerektirmektedir. Böylece rekabete dayanan kapitalist sistemin getirdiği bir takım kurumlar suçu meydana getirmek bakımından dikkat çekici niteliktedirler.[111] Kapitalist sistem çocukların çalışmasını, kadının evden ayrılarak iş alanına sürüklemesini gerektirmekte, ortaya çıkardığı büyük eşitsizlikler sebebi ile sınıflar arasında kıskançlık, kin ve nefret duygularını tahrik etmekte ve böylece suça zemin hazırlamaktadır.

Çatışma teorisinin bir diğer önemli temsilcisi de Ralph Dahrendorf'dur. O, Marx'ın sınıf kavramını inceledikten sonra, onun bu teorisinden sonra, endüstriyel toplumda meydana gelen değişmeleri ele alır. Darhendorf, Marx'da burjuvazi ve proletarya olarak belirlenen sınıfları; yöneten ve yönetilen olarak birbirinden ayırır.

Dahrendorf da doğrudan suç konusuna değinmemiştir. Ancak, onun ortaya koyduğu çatışma modeli modern kriminolojiye katkı yapmıştır.

Dahrendorf'un temsil ettiği çatışma modelinin en önemli katkısı, toplum içindeki öğeler arasındaki ilişkilerin uyumlu olmaktan çok uyumsuz bir nitelikte bulunduğunun belirtilmesidir. Buna göre:

---

[110] A.g.e., s.119.
[111] DÖNMEZER, Sulhi, a.g.e., s.360.

1. Her toplumda her an değişme meydana gelir ve toplumsal değişme her yerde vardır.

2. Her toplum her an toplumsal çatışmaya sahne olur, çatışma toplumun her yerinde vardır.

3. Toplum içindeki bir öğe, onun değişmesine katkıda bulunur.

4. Her toplum bazı üyelerinin diğerleri üzerindeki zorlamalarına dayanır.

Dahrendorf, çatışma teorisinin katkıda bulunmakla birlikte, sözü geçen teori, kriminolojiye Georg Vold tarafından uyarlanmıştır. Ona göre, yasalar, kendi hak ve menfaatlerinin korunması için hükümetten yardım arayan politik gruplar tarafından yapılmıştır. Vold'a göre suç, bu eylemleri yapanlar ile toplumu kontrol etmek isteyen güçler arasındaki doğrudan temasın bir sonucudur.[112]

Çocuk suçluluğunu açıklamaya çalışan teorilerden hiç birisi tek başına yeterli değildir. Biyolojik teoriler suçluluğu doğuştan getirilen bir özellik olarak görürken Psikolojik Teoriler suçu ruh sağlığı bozukluğu olarak görmektedir. Sosyolojik Teoriler ise suçun biyolojik ve psikolojik boyutunu ihmal etmekte ya da sınırlı bir çerçevede ele aldığından yetersiz kalmaktadır.

Suç insanlığın ilk gününden bu güne var olagelmiş ve insan var olduğu sürece de sosyal bir olgu olarak yaşamaya devam edecektir. Çünkü iyilik ve kötülük insanın özünde vardır. Suç olgusu çok nedenli ve karmaşıktır. Çünkü insan biyolojik psikolojik ve sosyolojik bir varlıktır. İnsanın davranışları tek nedenle açıklanamaz. Suçluluğu açıklamaya çalışan teorilerden hiç birisi tek başına suç olgusunu açıklayamamıştır.

[112] İÇLİ, Tülin, a.g.e., s. 121.

II. BÖLÜM

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TOPLUMSAL NEDENLERİ

Bu bölümde çocuk suçluluğunun toplumsal sebeplerini ortaya koymaya çalışacağız. Öncelikle dünyada ve Türkiye'de çocuk suçluluğunun durumu ortaya konulduktan sonra çocuk suçluluğunu ortaya çıkaran sebepler tartışılacaktır. Bu konu oldukça karmaşık olduğu için çocuk suçluluğunu ortaya çıkaran sebepler bireysel, toplumsal, biyolojik, psikolojik, ailevi, çevre ve arkadaş grubu vb. şeklinde alt başlıklar halinde incelenmeye çalışılmıştır.

2.1.ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN GENEL DURUMU

Bu bölümde çocuk suçluluğunun dünyadaki ve Türkiye'deki genel görünümünü ortaya koymaya çalışacağız. Bilindiği gibi çocuk suçluluğu, diğer yaş gruplarındaki suç ve suçluluk olgusundan oldukça farklılık ve önem arz etmektedir. Çünkü erken yaşlarda işlenilen suç, kişinin ilerleyen yaşlarda da suç işleme ve toplumdan dışlanma oranlarını son derece olumsuz yönde etkilemektedir. Nasıl suç evrensel bir olgu ise aynı şekilde çocuk suçluluğu da evrensel bir suç türü olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple öncelikle çocuk suçluluğunun dünyadaki durumuna bakarak Türkiye'deki çocuk suçluluğuna gelmek istiyoruz.

2.2.DÜNYADA ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN DURUMU

Dünyada birçok ülkedeki suç istatistikleri, çocuk suçluluğunun büyük bir toplumsal sorun olduğunu göstermektedir. Çocuk suçlarının büyük bir bölümü grup halinde işlenmektedir. Bir çocuk tek başına suç işlese bile bu çocuğun bir grupla ilişkisi olabilmektedir. Rusya'daki verilere göre, çocuk suçlarının suç oranı yetişkin suçluluğuna göre 3/4 daha fazladır. Çocuk suç gruplarının (Juvenile group crime) suç işleme yaşları 14 ve 17 yaş arasında çok yaygındır. Hırsızlık, soygun ve tecavüzde bu oran yüksekken, cinayet ve gasp olaylarında daha azdır.

Çocuk suç grupları temel benzer özellikleri nedeniyle dünyada farklı toplumlarda ve kültürel çevrelerde bulunmaktadır. Bu gruplarda hiyerarşi yapılanması ve yetişkin değer deneyimlerini reddeden davranış kalıpları dikkati çeken önemli unsurlardandır. Çocuk suçluluğuyla ilgili çalışmalarda bu grupların oluşmasındaki alt kültür faktörlerine çok fazla değinilmemiştir. Alt kültürler, gruplar içinde gelişen belli yaşam tarzlarının ve baskın sistemlerin etkisiyle oluşmuş yapısal olarak daha alt sistemler olarak tanımlanabilir.

Çocuk suçlarının belirli unsurları evrenselken, bazıları dünyanın çeşitli yerlerinde farklılık gösterir. Kültürel yapı, çocuk suçlarının sebeplerinin anlaşılmasında, çözümüne yönelik önlemlerin alınmasında önemli toplumsal faktördür.

Orta çağda suç, şeytani bir hareket ve kötü ruhların teşviki ile ortaya çıkan bir davranış olarak kabul edilmişti. Ortaçağda çocuk suçlularda, büyük suçlular gibi işlem görüyorlardı. Mutlak adalet prensipleri ve yargısal yaptırımlar diğer tün suçlularda olduğu gibi küçüklere de uygulanıyordu. Bununla birlikte, bu çağlarda çocuk cürümleri çok olmadığından, bu pek göze çarpmıyordu. Ancak 18. asrın sonu ile 19. asrın başlarında, makine sanayinin gelişmesi ve sosyal bünyenin değişmesiyle Avrupa'da önemli bir oranda çocuk suçluların sayısı artmıştır. Bundan dolayı 19. asrın başlarından itibaren çocuk suçları meselesi yasa yapıcıları meşgul etmeye başlamıştı.

Fransa'da ihtilal döneminde yasa yapıcılar çocuk suçlarıyla meşgul oldu. 1790 – 1791 yasaları küçük suçluların, büyük suçlulardan ayrılmasını içeriyor, milli meclis suçlu çocukların okutulması prensibini emrediyordu. Daha sonraları 1810'da yapılan Ceza yasasının 66. ve 67. maddeleri çocuk suçluları meselesini ele almıştır. Bununla birilikte küçük suçluların iyileştirilmesini göz önünde tutan kanunlar arasında bu tür hükümlüler için ıslah evleri açılmıştır.1810 Fransız ceza yasası her ne kadar çocuk suçlarına karşı girişilen mücadele alanında büyük bir gelişme gösterir ise de gerçekte, çocuklar için daha az bir ceza uygulanmasından başka bir anlamı yoktur. Yalnız ceza yasasını yapanların klasik görüşleri düşünülürse bunun bir gelişme olduğu kabul edilir. Klasik yasa koyucunun düşüncesine göre, cezanın başlı başına bir amacı vardır; bu da özellikle suçluyu cezalandırmak, yaptığı suçun karşılığını ödetmektir. Bu devirde küçük yaştaki suçlulara daha az şiddetli cezalar verilmişse bunun sebebi, bir suç politikası gütmekten çok, acıma duygusu olmuştur.[113]

[113]EREM, F., Adalet Psikolojisi, Ankara, 1997.

19.y.y. başlarından itibaren sanayileşmeyle beraber ortaya çıkan sınıflaşma çocuk emeğinin işgücüne katılması, göçler ve geleneksel ailelerin oynadığı toplumsal rolün yerini çekirdek ailenin alması ile I. ve II. Dünya Savaşları sonrasının toplumsal yıkımları, tüm dünyada çocuk suçluluğu oranında patlama yaratmıştır. Araştırma verilerine bakıldığında, çocuk suçluluğunun uluslar arası bir problem olduğu görülmektedir.

Çocuk suçluluğunun 1956'dan beri yükselme trendi içinde olduğu Kanada da yapılan araştırmada, şiddet içeren çocuk suçlarında 1980-1990 arasında iki kat artış olduğu, mala ilişkin olarak işlenen suçların tümünün üçte ikisinin çocuk suçlularca işlendiği ortaya konmuştur. Yine Kanada da, çocuk suçluluğunun suçlara göre sınıflanmamış genel verileri 1993–1996 yılları arasında çocuk suçluların oranının düşme eğilimi içinde olduğunu göstermektedir.

Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar, Almanya'daki gençliğin yaklaşık % 20'sinin şiddet içeren suçlara katıldığı ve mala karşı işlenen suçların üçte birinin gençler tarafından işlendiği belirlenmiştir. İsveç'te, suçlulukla ilgili raporlar, bu ülkede bilinen en açık ve özgür sosyal yardım programlarına sahip olunmasına rağmen çocuk suçluluğu oranında çoğalma eğilimi olduğunu ortaya koymaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, çocuk suçluluğu açısından artışın hızla yaşandığı ülkelerin başında gelmektedir. İsrail'de ise 1950'lerden 1980 yılına kadar yükselme gösteren çocuk suçluluğu oranı 1980 yılından sonra göreceli bir azalış göstermektedir.[114]

Avrupa Konseyine üye ülkelerin istatistiklerinden, mala karşı işlenen suçların daha fazla işlendiği görülmektedir. Şahsa karşı işlenen suçlarda oldukça önemli bir düşüş söz konusu olup, daha çok tecavüz, müessir fiil suçları işlenmektedir. İtalya, İspanya, İsveç ve İsviçre'de alkol ve uyuşturucu madde kullanımı değişmez bir sorun halindedir. Uyuşturucu madde kullanımı genellikle mala karşı işlenen suçların nedeni iken, gençlerin alkol kullanımı ise ciddi bir sorun olup şiddete dayanan suçları işlemeyi kolaylaştırmaktadır.[115]

[114]POLAT, O., Adli Tıp, İstanbul, 2000, s. 404.
[115]SEVÜK, H.Y., Uluslar Arası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadele, İstanbul, 1998, s.19.

2.3.TÜRKİYE'DE ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN DURUMU

Bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de çocuk suçluluğu yıldan yıla devamlı bir artış göstermektedir. Dünyadaki çocuk suçluluğu ile ilgili istatistiksel sonuçlara ve işlenen suçların niteliklerine bakıldığında, Türkiye'deki görünümün nispi olarak iyi olduğu söylenebilir.[116]

Türkiye dünyadaki coğrafi konumuna, dünyanın ve toplumumuzun gelişme dinamiğine bakıldığında ilim ve teknolojinin meydana getirdiği çağdaş gelişmelerden ve değişmelerden etkilendiği açıktır. Türkiye hızla gelişerek sanayileşmeye, kalkınmaya çalıştığı, sahip olduğu doğal ve toplumsal potansiyelle daha ileriye doğru hızla bir değişme yaşadığı tartışılmaz bir gerçektir. Bu toplumsal değişme tüm olumlu ve olumsuz sonuçları ile yaşanırken suçluluk oranlarında görülen artış çocuk ve genç suçluluğunda da etkili olmaktadır.[117] Dünyadaki meydana gelen gelişmelerden derinden etkilenmesi nedeniyle sanayileşme ve hızlı kentleşmenin sonucu olarak Türkiye de çocuk suçluluğunda bir artış olmuştur.

Çocuk suçluluğuna yönelik ülkemizdeki istatistiki verilen genel itibari ile Devlet İstatistik Enstitüsü'nce yayınlanan hükümlüler istatistiğindeki hükümlü sayısına dayandırıldığından istatistiki bilgi verilirken kullanılan suça itilmiş çocuk tabirinin çocuk hükümlüler olarak anlaşılması gerekmektedir. Ülkemizde bu şekildeki genel bir istatistiki çalışma ise ilk olarak İstatistik Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu 241 neşriyat numaralı "1935-1942 Mahkumlar İstatistiği" dir. Bu istatistikteki 18 yaşından küçük olan suçluların sayısı 1935 yılında 4392, 1936 yılında 5424, 1937 yılında 6362, 1938 yılında 7076, 1939 yılında 8270, 1940 yılında 9782, 1941 yılında 11840 ve 1942 yılında ise 12764 kişidir. Feyyaz Gölcüklü tarafından yapılan araştırmaya göre 1938 ile 1956 yılları arasında ülkemizdeki suçlu çocukların genel suçlu sayısına oranı ise şu şekildedir.[118]

[116]POLAT, O., a.g.e. s. 404.
[117]DÜNDAR, H., Çocukların ve Gençlerin Suça İtiliş Sebepleri Üzerine Bir İnceleme. Adalet Dergisi. Gençlik Yılı Özel Sayısı S.30. 1985.
[118]GÖLCÜKLÜ, F., Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma. Ankara, 1962.

Tablo:1 1938 ile 1956 yılları arasında ülkemizdeki suçlu çocukların genel suçlu sayısına oranı

Yıl	Oran	Yıl	Oran
1938	8.69	1947	14,00
1939	8,78	1948	14,42
1940	10,13	1949	14,45
1941	12,83	1950	15,37
1942	13,45	1951	14,59
1943	13,97	1952	14,17
1944	13,98	1953	13,18
1945	14,60	1954	12,89
1946	14,49	1955	13,49

Bu duruma göre diyebiliriz ki 1938'den bu yana memleketimizde çocuk suçluluğu aşağı yukarı muntazam bir meyil takip etmek suretiyle artmış ve en yüksek seviyesine 1948, 1949, 1950 yıllarında ulaşmıştır.[119]

Yakın zamanda çocuk suçluluğu ile ilgili hükümlü çocuk sayısı kriter alınarak yayınlanmış istatistiki verilere bakıldığında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

[119]GÖLCÜKLÜ, F., a.g.e. 1962.

Tablo: 2 1981–2009 Yılları Arasında Hükümlü Çocuk Sayısı

Yıl	Hükümlü Çocuk Sayısı	Yıl	Hükümlü Çocuk sayısı
1981	**1118**	**1996**	**691**
1982	**847**	**1997**	**630**
1983	**824**	**1998**	**706**
1984	**851**	**1999**	**584**
1985	**872**	**2000**	**428**
1986	**724**	**2001**	**358**
1987	**698**	**2002**	**357**
1988	**591**	**2003**	**359**
1989	**468**	**2004**	**415**
1990	**465**	**2005**	**71**
1991	**400**	**2006**	**74**
1992	**455**	**2007**	**157**
1993	**494**	**2008**	**262**
1994	**640**	**2009**	**261**
1995	**671**		

Birinci dönem 1981-1985 yıllarını kapsamakta ve 1981 yılındaki veriler, dönemin özelliklerinden ötürü yüksek olduğu düşünülerek değerlendirme dışında tutulduğunda, 1982-1985 yılları arasında hükümlü çocuk sayısında artış gözlenmektedir.

İkinci dönem 1986-1990 yıllarını kapsamaktadır. Bu dönemde hükümlü çocuk sayısında önemli oranda düşüş vardır. Bu dönemin verilerini incelerken Ankara, İstanbul, İzmir ve Trabzon illerinde Çocuk Mahkemelerinin 1987 yılında faaliyete geçtikleri göz önünde bulundurulmalıdır.[120]

Üçüncü dönemde ise, 1990-2004 yılları arasında hükümlü bulunan çocuk sayısında artış gözlenmektedir.

[120]POLAT, O., Adli Tıp, İstanbul, 2000. s. 404.

Dördüncü dönem olarak 2005–2009 yılları arasında ÇKK ve Denetimli Serbestliğin mevzuatımıza girmesiyle beraber çocukların yargılanmasında ve infazında bu tür kanunlarda çocuk suçluluğu istatistiğini etkilemektedir. Cezainfaz kurumunda sadece Tutuklu değil Hükümlü ve Hükümözlü de bulunması ve yeni yapılan istatistiklerde bu tür verilerin tezimizin dördüncü bölümünde ayrıntılı bir şekilde alınarak yorumlanması çocuk suçluluğu açısından güzel bir gelişme olduğunu düşünmekteyim.

Bütün dünya memleketlerinde olduğu gibi memleketimizde de çocuk suçluluğu yıldan yıla devamlı bir artış göstermektedir. Hemen belirtmek gerekir ki Türkiye'de çocuk suçluluğunun nasıl bir eğri takip ettiğini göstermek üzere verilen rakamlar yalnız hükümlü küçüklere aittir. Halbuki bir memleketteki suçluluk hareketini gerçeğe tam uygun şekilde aksettirebilmek için, hükümlü sayısından evvel, o memlekette işlenen bütün suçların sayısını bilmek lazımdır.

Toplumlardaki suçluluk durumlarını saptamak amacıyla ilk akla gelen yöntem hepimizin de düşündüğü gibi o topluma ait adli ve polis istatistiklerine göz atmaktır. Ancak ülkemizin mevcut sisteminde yeterli kayıtların tutulmadığı, bilgilerdeki eksiklik ve birimler arası koordinesizlik gibi nedenlerden dolayı suça itilmiş olan çocuk sayısı hakkında yeterince bilgi sahibi olunamamakta elde edilen bilgilerde gerçeği yansıtmamaktadır[121] fakat Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü son zamanlarda sistemli bir şekilde cezainfaz kurumunda bulunan çocuklarla ilgili detaylı istatistikler tutmaktadır.

Bu nedenle İstatistikî bilgilerin yetersizliği nedeniyle ülkemizde suça itilmiş çocuk sayısı hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Karakollarda tutulan kayıtlar yeterli olmadığından, polis ve jandarma tarafından toplanan istatistiki bilgiler gerçek sayıları yansıtmamaktadır. Bütün bunlara kolluk kuvvetlerine veya adli makamlara intikal etmeyen olaylar da eklendiğinde, çocuklar tarafından işlenen suçların büyük bir kısmının karanlıkta kaldığı görülmektedir. Bu nedenle, mevcut istatistiklerde çocuk suçluluğu olduğundan daha az gözükmektedir.

Sayısal durumu yargı organlarından bildirilen çocuklara ait cezalandırma kararlarına göre oluşan D.İ.E tarafından yayınlanan rakamlardan görüyoruz. Oysa suçlu ve suça yönelmiş çocuk sayısı bu verilerin pek üstündedir. Bu sayılar sadece yargı

[121]Kunt, V., Suç ve Çocuk, Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003. S.23.

organları önüne çıkarılanlardan ve bu organlar tarafından suçu sabitleşenlerin sayısıdır. Suçtan sonra hiç yakalanmayanlar, yargılandığı halde yeterli delil elde edilemediği için aklananlar, cezası paraya çevrilenler, cezası ertelenenler, hazırlık soruşturması sırasında barışma, şikayetçi olmama, örf ve adet gereği affetme, azarlama ve dayak atarak kapatma gibi nedenlerle takibi sonuçlandırılan çocuklar için suç formu doldurulamadığından, suçlu çocuk sayısı tam olarak istatistiklere yansıyamamaktadır[122]

Tablo:3 1990-2003 Yılları Arasında Islah Evine Giren Hükümlü Çocukların Suç Türüne Göre Dağılımı

Juvenile convicts received into uvenile prison and reformatory by type of crime										
Suç türü - Type of crime	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**
Toplam - Total	**706**	**584**	**428**	**358**	**457**	**329**	**334**	**202**	**78**	**236**
Öldürme - Homicide	142	118	83	82	57	62	45	28	17	21
(%)	20,1	20,2	19,4	22,9	12,5	18,8	13,5	13,9	21,8	8,9
Hırsızlık - Theft	309	214	147	91	136	83	51	29	12	47
(%)	43,8	36,6	34,3	25,4	29,8	25,2	15,3	14,4	15,4	19,9
Irza geçmek -Rape	59	42	28	43	54	27	30	20	7	30
(%)	8,4	7,2	6,5	12,0	11,8	8,2	9,0	9,9	9,0	12,7
Fiili livata -Sodomy	50	23	31	19	34	22	27	14	3	5
(%)	7,1	3,9	7,2	5,3	7,4	6,7	8,1	6,9	3,8	2,1
Yaralama - Assault	15	10	7	6	6	5	7	5	3	14
(%)	2,1	1,7	1,6	1,7	1,3	1,5	2,1	2,5	3,8	5,9
Yağma (Gasp) - Robbery	102	120	100	98	139	103	134	94	28	100
(%)	14,4	20,5	23,4	27,4	30,4	31,3	40,1	46,5	35,9	42,4
Diğer - Other	29	57	32	19	31	27	40	12	8	19
(%)	4,1	9,8	7,5	5,3	6,8	8,2	12,0	5,9	10,3	8,1

http://www.tuik.gov.tr

[122]ONUR, E., Suçlu Çocuklara Uygulanan Yaptırımlar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, 1979.

Türkiye de yayınlanmış istatistik verilere bakıldığında, mala karşı işlenen suçların, özellikle hırsızlık suçunun fazla olduğu görülmektedir. Hırsızlık suçunu sırasıyla cinsel suçlar ve adam öldürme izlemektedir.[123] 1950'li yıllarda şahsa karşı işlenen suçların fazla olmasının nedeni ise çocuk hükümlülerin köylerden gelmesi, bunun yanında bazı ağırlıktaki suçların ıslah evinde kalması ve yapılan araştırmaların sadece ceza ve ıslah evlerine yönelik yapılmasından kaynaklanmaktadır.

Bununla birlikte kolluk verileri incelendiğinde kırsal alanlarda adam öldürme suçlarının yoğunluk göstermesine karşın, kentlerde hırsızlık ve müessir fiil suçlarının yoğunluk göstermesi önemli bulgulardandır.[124]

Çocukların en çok işlediği suçlar sıralamasında, mala karşı suçlar, şahsa karşı suçlar ve cinsel suçlar en çok işlenen suçlardır. Oysa geçmiş yıllarda çocuk suçluluğundaki dağılımın farklı olduğu 1984 yılı ölçü alınarak yapılan bir incelemede suç dağılımında; adam öldürme, yaralama gibi şahsa karşı cürümlerin ilk sırasında yer aldığı dikkati çekmektedir. Mala karşı ve özellikle hırsızlık suçlarında 1980'li yılların sonu ile 1990'lı yıllarda adeta bir patlamanın yaşandığı görülmektedir.[125]

İstatistikî verilerden çocuk suçluluğunun ülkemizde kentleşmenin hızlı olduğu yerlerde ve sanayi bölgelerinde oranın yüksek, kırsal kesimde ise daha düşük olduğu görülmektedir. Ancak kırsal kesimde, komşuluk ilişkileri, kültürel anlayış, dinsel değerler nedeniyle kayıtlara geçirilmediği göz önünde bulundurulmalıdır. Kentlerdeki suç işleyen çocukların yarıdan fazlasının hırsızlık, gasp v.b gibi suçlara yönelmiş olması, hızlı içgöçler, hızlı kentleşme ve ekonomik yapıdaki iç çarpıklıktan kaynaklanmaktadır.[126]

Mala karşı işlenen suçların diğer suçlara nazaran daha fazla işlenmesinin nedeni ise, ülkenin ekonomik yapısına, endüstrileşmeye ve kırsal kesimden kente göçe bağlanabilir. Son zamanlarda Türkiye'de görülen lüks tüketime yönelik eğilim çocukları da etkilemekte, genelde ekonomik düzeyleri düşük olan çocukların mala karşı suç işlemelerine neden olmaktadır.

Bunun yanında, batı ülkelerinde çocuk veya gençler tarafından işlenen suçlardan farklı olarak, Türkiye'de adam öldürme ve kişilere karşı müessir fiil suçlarının failleri

[123]POLAT, O., Adli Tıp, İstanbul, 2000. S. 407.
[124]YÜCEL, M. T.,1980-1992 Yılları Arasında Türkiye'de Çocuk Suçluluğu, İstanbul, 1993, s.157.
[125]D.İ.E. Adalet İstatistikleri, 1995.
[126]GERMEÇ, E., Suçlu Çocukların Yeniden Topluma Kazandırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002, s. 25.

olarak çocuklara daha fazla olarak rastlanmaktadır. Mala karşı işlenen suçlar, hemen hemen her ülkede ilk sırayı almakta olup, toplumun ekonomik yapısına göre biçim değiştirip, motorlu vasıta hırsızlığı, büyük mağazalarda yapılan hırsızlık şeklinde görülmektedir.[127]

Çocukların en çok hangi yaşta suç işlediği birçok araştırmaya konu olmuştur. Çocuğun suç işleme yaşının tespitinin, gerek suçluluğu önleme ve çocuk yargılama politikasında, gerekse kurumda uygulanacak tedbirlerin belirlenmesinde önemli rolü olduğu bilinen bir gerçektir.

Ülkemizde çocuk suçluluğunun genel değerlendirmesinde; erkek çocukların, kız çocuklarına oranla daha fazla suç işledikleri görülür. Bunun nedeni de fizik ve psikolojik nedenler yanında toplumumuzdaki geleneksel sosyal yapı ve klasik aile yapısının kız çocuğunu suç olgusundan koruması olarak belirlenebilir.[128]

Diğer yandan ülkemizde suç işleyen küçüklerin önemli bir bölümünün çalışan çocuklar olduğu görülmektedir. Çalışmalarına rağmen suç işleme olgusu; küçüklerin çocukluklarını yeterince yaşayamamaları ve gerçekte bu çalışmaların kötü ortamlarda, geleceğe yönelik meslek ve kazanç sağlamamaları ile açıklanmıştır. Kentin varoşlarında hissedilen ekonomik eşitsizlik, iş bulma imkanlarının azlığı, sosyal hizmetlerin yokluğu ya da azlığı çocuklarda düşmanca duygulara ve saldırganlığa dönüşmekte, suç eylemi ile açığa çıkmaktadır. Alt-yapı yetersizliği, kötü yerleşim v.b. gibi birçok olumsuzluklara karşın ilk gelenlerin bu bölgelerde sorunsuz boyun eğmelerine karşılık, kentin tüm olanaklarını tanıyan ikinci kuşakta bir karşı koyma, başkaldırma görülmektedir.[129]

İşgücünün vasıfsızlığı, aile ekonomisini olumsuz etkilemekte, meydana gelen işsizlik aile yapısını sarsmaktadır. Bu ise aile bireyleri ve çocukların eğitim düzeylerinin çok yetersiz kalmasına neden olmakta; eğitimsizlik suç olayına dönüşmektedir. Ekonomik güçlük yaşam şartlarına, iyi beslenmeme, barınamama v.b gibi olumsuzluklarla yansımakta, kalabalık aile, yetersiz oda sayısı, iç-içelik ortaya çıkmakta

[127]SEVÜK, H.Y., Uluslararası sözleşmelerdeki ilkeler açısından çocuk suçluluğu ile mücadelede kurumsal yaklaşım, İstanbul, 1998, s.20-21.
[128]GERMEÇ, E., Suçlu Çocukların Yeniden Topluma Kazandırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002, s. 25.
[129]GERMEÇ, E., a.g.e. s. 25.

ve bu aile içi tartışmalar, iletişimsizliği, çocuklara yönelik şiddet, ilgi ve sevgi azlığı, mevcut disiplinin dengesiz oluşması şeklinde suçluluğa uygun zemin hazırlamaktadır.[130]

Ayrıca ne adli makamlara ne de polis veya jandarmaya intikal etmeyen olaylarda eklendiğinde çocuklar tarafından işlenen suçların istatistiği verilerde yer almaması nedeniyle bu bilgilerin gerçekten uzak olduğu görülebilmektedir. Ancak mevcut imkanlar kullanılarak eldeki verilerin değerlendirilmiş ve Türkiye'de çocuklar tarafından diğer suçlara göre en çok işlenen suçun mala karşı işlenen suçlar olduğu görülmüştür.[131]

2.4. ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN TOPLUMSAL NEDENLERİ

Günümüzde çocuk suçluluğunun çok faktörlü bir olgu olduğu kabul edilmektedir. Çocukların içinde yaşadığı aile, akran grubu, eğitim, çalışma yaşamı, sosyal ve ekonomik politikalar vb. sistemlerin çocuğun yararına işlememesinin, onların çocuk adalet sistemine dahil olmasına neden olduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Bu nedenle çocuk adalet sistemi, toplumun refahı ve düzeni için konulmuş kurallara uyumsuzluğun bedelini çocuğa ödetmek yerine, çocuğun suça yönelmesinde birçok değişkenin etkili olduğunu kabul etmekte ve suça yönelen çocuğun toplumla bütünleşmesini sağlayacak düzenlemeleri yapmak gerekliliği ilkesi doğrultusunda hareket etmektedir.[132]

Birey doğduğu andan itibaren, ileride yükleneceği rolleri, model alacağı davranış kalıplarını, sosyal normların uygun olarak tanımlanan biçimlerine uymayı öğreneceği, uygulayacağı bir sürece girer. Toplumsallaşma denen bu süreç, kendini oluşturan öğelerin etkilemesiyle kişinin sosyal ve kültürel kimliğini belirler. Oluşturulan kimliğin olumlu ya da olumsuz özellikler taşıması, toplumsallaşmada başarı, büyük ölçüde toplumsallaşma güçlerine bağlıdır. Aile, okul, akran grubu, çalışma hayatı vb. olarak gruplandırılabilecek toplumsallaşma güçleri, toplumsallaşmaya yatkınlığın en belirgin dönemi olan çocukluk döneminde bireyin kimliğini etkileyen, toplumsallaşma derecesini belirleyen öğelerdir.

---

[130]ONUR, E. Suçlu Çocuklara Uygulanan Yaptırımlar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, 1979.
[131]KUNT, V., Suç ve Çocuk. Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003, s. 23.
[132]ULUĞTEKİN, Sevda., Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal İnceleme Raporu El Kitabı, Ankara, 2005.

Çocuk ve suçluluk arasında sosyalleşme derecesinin düşüklüğüne ve sosyalleşme güçlerinin yetersizliğine bağlı saptamalar yapılabilmesi için toplumsallaşma öğeleri ile suçluluk davranışı oluşturabilecek sapmalar tek tek tanımlanmalıdır.[133] Çocuğun suç işlemesi, yetişkin bir kimsenin suç işlemesi gibi iradi bir davranış olmaktan ziyade; aile çevresi, arkadaş çevresi, içinde bulunduğu toplum gibi birçok faktörün bir araya gelmesi ile harekete geçilen ve sonucu çocuk tarafından düşünülmeyen, bir kimseye veya topluma zarar verme kastı olmayan duygusal bir davranış olarak değerlendirilebilir. Buna göre çocuk suçluluğu genel itibari ile bir sosyal uyumsuzluğun dışa yansımasıdır.

Çocuk suçluluğunu oluşturan nedenlerin önceden tespit edilmesi, çocukların suçla tanışmasının önlenmesinde ve sorunların çözümünde kullanılacak metotların belirlenmesinde en önemli etkendir. Çocuk suçluluğunun önlenmesinde yetişkinlerden farklı olarak, suçun ön plana çıkartılarak, karşılığında cezai müeyyidelerin uygulanması şeklinde değil, kişinin öne çıkartılarak suçu oluşturan etmenlerin irdelenmesi ve ortadan kaldırılması olumsuz sonuçların yaşanmasını büyük ölçüde önleyecektir.

Çocuk suçluluğuna etki eden çok sayıda etken bulunmaktadır.[134] Suç işlemeye yönelten nedenler çocuk suçluluğunun nedenlerini oluşturur. Tüm sebepler birbirine bağlıdır ve ayrılması mümkün değildir.[135] Kesin olarak birbirinden ayrılması uygun olmamakla birlikte çocuk suçluluğunun nedenlerini; bireysel ve çevresel nedenler olarak iki ana grup halinde toplamak mümkündür.

Suçluluğa ilişkin anti-sosyal davranışları kontrol etmeye ya da değiştirmeye dönük çalışmalar için öncelikle biyolojik, psikolojik ve sosyolojik nedenlerin araştırılması gerekmektedir. Bu alanda çalışan kuramcıların bazıları kişiye ve aileye ilişkin özelliklerle ilgili açıklamalar getirirken, diğerlerinin sosyal kültürel faktörleri ön plana aldıkları görülmektedir.[136]

Suçun nedenlerini açıklama girişimleri on sekizinci yüzyılda Cesare Beccario'nun klasik okulu kurmasıyla başlamıştır. Suçluluğu felsefi açıdan açıklamaya çalışmış olan klasik okulun temsilcisi Beccario yalnızca devlete veya diğer insanlara karşı tehlikeli ilişkiyi yasaklamak gerektiğini varsayar. Bu cezalandırma kişiyi bu çeşit

---

[133]POLAT, O., Adli Tıp, İstanbul, 2000, s. 415-416.

[134]SARPDAĞ, M., Çocuk Suçluluğunun Nedenleri, Erişim:Http://Caginpolisi.Com.Tr 2009.

[135]DOĞAN, NN., Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, Adalet Dergisi,Ocak-Şubat,1990.s.173.

[136]TÜRKERİ, S.,Çocuk Islahevleri ve Çocuk Cezaevlerindeki Çocukların Suç İşleme Nedenleri Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995.

suçlara katılmaktan caydırıcı olacak kadar katı olabilir. Özgür iradeyi kabul eder. İnsanın iyi ve kötü seçenekler arasında seçim yapabileceğini varsayar. Birey suç işler çünkü suçlu davranıştan sonra gelen haz, beklenen acıdan daha fazladır. Jeremy Bentham'in varsayımına göre de insanın iradesinin özgür olduğu ve suça iştirak etmede kişisel çıkarı olup olmadığına karar verebileceğidir. Eğer ceza ve acı suçtan elde edilen haz ve kardan fazlaysa suçlu olma potansiyeline sahip olanların suçtan kaçınacakları varsayılmıştır.[137]

Pozitivist okulun öncüsü sayılan Lambroso, insanların niçin suç işlediklerini, ilk kez gözlem ve deneye dayalı olarak açıklamaya çalışmıştır. Lambroso ve onu izleyenlerin pozitivist kriminologlar olarak adlandırılmalarının nedeni yorumlarını daha çok nesnel deneysel bilgilere dayandırmış olmalarındandır. Bu okula göre insan davranışını belirleyen iç ve dış etkilerdir. Biyolojik, psikolojik ya da çevresel ve toplumsal etmenler, bireyin davranışlarını yönlendirmektedir. Özgür irade ve tüm insanların eşit oldukları görüşü yadsınmakta; suç işleyenler ile işlemeyenler arasında önemli farklılıklar bulunduğu ileri sürülmektedir.[138]

2.4.1.BİREYSEL NEDENLER

Çocuk suçluluğunu etkileyen bireysel nedenler kalıtsal, biyolojik ve psikolojik olmak üzere üç ana başlık altında toplanılarak incelenilecektir.

2.4.1.1. Kalıtsal Etkenler ve Suçluluk

Çocuk suçluluğunda kalıtımın önemli bir etken olduğunu ileri süre Lombrosso ilk kez doğuştan suçluluk kavramını ortaya atmış ve doğumla gelen bedensel kusurların "stigmata" suçlu bedenlerinde bulunduğunu ileri sürmüştür. Evlenmeden önce bile anne ve babanın genlerinde taşıdıkları bozukluklar, doğacak çocukların, hiç değilse bazılarında, çeşitli bedensel ve ruhsal bozuklukların, hastalıkların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Bunların başında doğuştan gelen bedensel sakatlıklar, eksiklikler,

[137]TÜRKERİ, S., a.g.e. 1995.
[138]YAVUZER, H., Ana-Baba ve Çocuk, İstanbul, 2001.

özürler, hastalıklar, zeka geriliği ve zeka geriliği ile beraber görülebilen metabolizma bozuklukları, foetal enfeksiyonlar ve epilepsi (sara) gelmektedir.[139]

Yapılan araştırmalarda genetiğin suçla ilişkisi olup olmadığı yönünde bir takım çalışmalar yapılmıştır. Çoğunluğu kalıtsal olduğu bilinen veya çeşitli dönemlerde belirli rahatsızlıklar nedeniyle ortaya çıkan zeka geriliğinin çocukların suç işlemesinde rolünün olup olmadığı konusunda inceleme yapan "Çocuk yargıcı Frey 17.10.1947 tarihinde Belçika ilimler akademisine sunduğu raporda suçlu çocukların % 58'inin normal zeka, % 11'inin aklen zayi, % 26'sının aklen cılız ve % 5'inin ahmak olduğunu açıklamıştır.[140]

Yine yapılan bir başka aile çalışmaları ile yakın akrabaların daha fazla ortak gen taşımaları nedeniyle uzak akrabalara oranla ayırıcı özellik taşıyan genleri taşıma oranları daha fazla olacaktır. Örnek olarak şizofren olan kişilerin kardeşlerinin şizofreni geliştirme ihtimali tesadüfi olarak seçilen bireylere oranla yaklaşık olarak 8 kat daha fazladır. Fakat aile çalışmaları çevresel faktörleri ihmal etmiştir.

Araştırmalar genellikle suçlu aileler ile çocuklarının suç işlemesi arasında korelasyon tespit etmiştir. Fakat bu korelasyon bir neden sonuç ilişkisi şeklinde algılanmamalıdır. Bu korelasyon üçüncü bir değişken nedeniyle de olabilir. Örneğin problem sosyal bir nedenden kaynaklanabilir.

Suçu işleyen birey sosyal yönden dezavantajlı bir gruptan geliyor olabilir. Problem yine psikolojik olabilir. Suçlular fakir ebeveynlere sahip olabilir, suçlu davranışı öğrenmiş, buna mukabil suçu sınırlayan etmenleri/faktörleri öğrenmemiş olabilirler. Fakat yapılan bu çalışmalar suça neden olan biyolojik faktörleri ne onaylamakta ve ne de inkar etmektedirler. Burada bir kez daha suçlu aktivitenin/davranışın komplike bir durum arz ettiğini gözlemliyoruz.[141]

---

[139]YAVUZER, Haluk., Çocuk ve Suç, İstanbul, 2001, s. 81-83.

[140]ÖZKÖK, Perim., Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, 1996, s. 5 74

[141]http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/kriminoloji/suat_dogan.htm

2.4.1.2. Psikolojik Etkenler ve Suçluluk

İnsanda psikolojik dengeyi sağlayan etmenler ona doğuştan verilmiştir. Bunlar zeka, idrak, hafıza, zihin, şuur, akıl, irade, hafıza ve şuuraltı kontrol altında tutulabilen ihtiyaçlar, güdüler dürtüler ve ihtiyaçların kaynağı vicdan denilen sağduyudur.[142]

Suçluluğun ortaya çıkısını ruhsal bozukluklar ile açıklayan psikolojik kökenli yaklaşımlar, genel olarak suçun kişilikteki problemlerden kaynaklandığını ve bir tepki olarak ortaya çıktığını savunurlar.[143] Zihni ve duygusal bozuklukların çeşitli şekilleri ve buna bağlı olan kişilik bozuklukları suçluluğu oluşturan dinamik etkenler olarak görülmektedir.[144]

Goddard'da göre bütün geri zekalılar suçlu, bütün suçlularda geri zekalıdır. Geri zekalı olanlar davranışların sonuçlarını ve yasaların kapsamını anlayamadıkları için suç işlerler.[145]

Bu yaklaşımlar içinde yer alan psiko-analitik kuram suçluluğu id, ego ve süper ego gelişiminde oluşan patolojik durumlarla açıklamaktadır. Bunlar: 1-Kriminal dürtülerin yani idin kontrol edilmesinde yetersizlik olduğunda ego ya da süper ego gelişiminde bir hata vardır. Bu nedenle kriminal dürtülerini kontrol edebilme becerisi zayıflar. İdin egemenliği altında olan birey neticede suçlu olur. 2-Ego gelişimindeki bozukluk sonucunda antisosyal karakter şekillenir. 3-Süper ego aşırı derecede geliştiğinde, idin taleplerinin karşılanmasına hiçbir şekilde izin verilmez.

Bu tip suçlular nevrotik olarak kabul edilirler.[146] Bu kurama göre idden gelen istekler aşırı derecede bastırıldığında ya da bunlara getirilen kontrol çok düşük olduğunda çeşitli davranış bozuklukları oluşmaktadır. Bu nedenle bazı kişiler saldırgan olurlarken, bazıları tamamen pasif, bazıları da belli dürtülerini kontrolde yetersiz kalmaktadırlar. Kişiliği oluşturan elementler bu şekilde çarpıştığında suçluluğu da içeren anti-sosyal karakterler ortaya çıkabilmektedir.[147]

"Freud id, ego ve süper ego" gelişiminin yani kişiliğin gelişiminin bir dizi yaşam basamaklarından geçilmesiyle oluştuğunu ifade eder. Yaşam dönemlerinin herhangi

---

[142]TURGUT, Hüseyin., "Çocukta Psiko-Sosyal Denge Nedir?Çocuk Niçin ve Nasıl Suç İşler", Suçlu Çocuklar, Suça İtilme Nedenleri ve Eğitim Yolu ile Korunmaları, 1985, s. 9.
[143]KANER, S., Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar, ,Ankara, 1993.
[144]YAVUZER, H., Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, 1986, s. 44
[145]YAVUZER, H., Ana-Baba Ve Çocuk, İstanbul, 2001.
[146]KANER, S., a.g.e. 1993.
[147]KANER, S., a.g.e. 1993.

birinde oluşan bir travma, çocuğun kişiliğinde hasarlar yaratacak, böylece koku derinlerde yatan sorunlar uzun süreli psikolojik sorunlara neden olacaktır. Örneğin çocuklarını ihmal eden, reddeden, sevgiden yoksun bırakan, gereksinimlerine duyarla olmayan ebeveynler çocuklarının süper egolarının gelişiminde başarışız olurlar.

Bunun sonucunda id kişiliğe hakim duruma geçer. Bu durumda birey anlık hazlar peşinde koşabilir, başkalarının gereksinimlerine duyarlı olmayabilir, duygularla ilişkisini kesebilir. Saldırgan olabilir, psikotik semptomlar geliştirebilir. Suçluluğu içsel çatışmalara, duygusal sorunlara, bilinçdışı güvensizlik, yetersizlik ve aşağılık duygularına bağlayan bu kuram normal suçluların dinamiğini açıklayamamaktadır"[148] Duygusal olarak tatmin edilememiş, kişilik ve karakterleri ile ilgili olarak ihtiyaçların giderme adına çaba gösteren ve bunu giderme konusunda karmaşa ve bocalama yaşayan çocuğun eksik yönlerini tamamlamak amacıyla suç işlediğine inanılmaktadır.

2.4.1.3. Biyolojik Etkenler ve Suçluluk

Biyolojik kuramlar suçluluğu beden yapısı, kalıtım, kromozom bozukluklar ve zeka gibi etmenlerle açıklamaya çalışmışlardır. Her bireyin fiziksel bazı özellikleri potansiyel olarak, kalıtımla getirdiği bir gerçektir. Bunun yanı sıra, yine her bireyde bir takım özellikler ve eğilimler çevresel koşullar sonucu oluşmaktadır. Kalıtsal faktörler sosyal davranışa neden olan bir dizi etkinin ancak ilk basamağını oluşturur. Oldukça karmaşık bir süreç olan sosyal davranış, hiç kuşku yok ki sosyal ve psikolojik faktörlerden de etkilenmektedir.[149]

Biyolojik yaklaşım taraftarı olan bilim adamları, suçlu ve suçsuz kişiler arasında bazı biyolojik farklılıklar olduğunu öne sürmektedirler. Bu yaklaşıma göre suçlu kişilerde aileden gelen anatomik ve genetik yetersizlikler vardır.[150]

Biyolojik açıklamaları başlatan, kriminolojinin babası olarak bilinen Lombrosso, suçlulukla kalıtım arasında ilişki kurarak, doğuştan suçlu olunduğuna, buna da kişinin sahip olduğu fiziki, bjyolojik ve psikolojik anormalliklerin neden olduğunu ileri sürmektedir

[148]KANER, S., a.g.e. 1993.
[149]KANER, S., a.g.e. 1993.
[150]TÜRKERİ, S., Çocuk Islahevleri ve Çocuk Cezaevlerindeki Çocukların Suç İşleme Nedenleri Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,1995.

Lambroso, suçun ortaya çıkmasında biyolojik ve kalıtsal nedenlerin etkili olduğunu öne sürmüştür. Lambroso'ya göre suç, organizma koşullarının bir ürünüdür. Bazı insanlar suçlu olma potansiyeline sahip olarak doğarlar. Doğuştan suçlu olan bireyin fiziksel, biyolojik ve psikolojik bazı anormallikleri vardır ve bu anormallikler, bu bireyleri iradeleri dışında suç işlemeye iter. Lambroso'ya göre, suçlular doğuştan farklı bir yapıya sahiptirler. Belli izlerle tanınabilirler. Örneğin, acıya az duyarlı olmaları ya da uzun ve basık bir çene yapısına sahip olmaları gibi. Ancak bu fiziksel izler özellikle suç işlemeye neden olmazlar, suçluları tanımlamaya olanak sağlarlar Lombrosaya göre suç, organizma koşullarının bir ürünüdür.[151]

Lambroso'nun vardığı sonuçlar aşağıda belirtilmiştir:

1-Suçlular doğuştan farklı bir yapıya sahiptirler.

2-Belli izlerle tanınabilirler (Örneğin, acıya az duyarlı olmaları, uzun ve basık çene gibi).

3-Bu fiziksel izler ve özellikler suça neden olmazlar ancak suçluları tanımlamaya olanak sağlarlar.

4-Yalnız katı sosyal kurallar, doğuştan suçluların suçlu davranıştan kaçınmasına neden olabilir.

Bu konuda ülkemizde yapılan çalışma bulunmamakla birlikte suçluluk nedenleri ile ilgili yapılan bazı araştırmalarda ailelerde görülen ruhi ve bedeni aksaklıklara ilişkin veriler bulunmaktadır. Örneğin; ıslah evinde bulunan 86 çocuk üzerinde Tezer Taşkıran ve Samet Ağaoğlu (1940) tarafından yapılan anket sonucuna göre, 86 çocuktan 8'inin babasının, 5'inin kardeşinin, 3'ünün amcasının, 12'sinin dayısının, 1'inin halasının, 1'inin dayıoğlunun, 4'ünün amcaoğlunun suç işlediği ve bu çocuklardan toplam 34'nün (% 40) ailesinde bir şekilde suçlu tespit edilmiştir.

İstanbul Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü tarafından tüm ıslah ve cezaevlerindeki 974 çocuk üzerinde yapılan araştırmada, 879 çocuğun da (% 91,24) ana ve babasının alkol kullandığı belirlenmiş, bununla birlikte 55 çocuğun anne ve babasında, 53 çocuğunda akrabalarında ruhi ve bedeni arızalar olduğu belirlenmiştir. Gül Öter ve Nejat Akalın (1992) tarafından Paşa kapısı Cezaevinde tutuklu bulunan 30 çocukla yapılan görüşmede ise; bu çocuklardan 4'ünün kardeşlerinin, 9'ununda yakın akrabalarından birinin suç işlediği belirlenmiş, yine bu çocuklardan 7'sinin babasının, 2'sinin kardeşlerinden birinin, 1'inin annesinin alkol kullandığı ve 1'inin de uyuşturucu

[151] DÖNMEZER, S., Kriminoloji, İstanbul, 1984.

ve uyarıcı madde kullandığı tespit edilmiştir. Şimdiye kadar yapılan araştırmalar çocuk suçluluğunda biyolojik nedenlerin ana faktör teşkil etmediği görüşünde birleşmektedir.[152]

Bireysel nedenler yani çocuğun biyolojik, fiziksel ve psikolojik yapısındaki bozukluklar ya da eksiklikler tek başına çocuğu suça itmeseler de, suç işlemeye elverişli bir ortamda oldukça etkilidirler[153] Bunun yanında biyolojik, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, kalıtımsal olarak ortaya çıkabileceği gibi sonradan da ortaya çıkabilmektedir. Çocuk suçluluğunun kalıtımsal olmayan kişisel sebepleri arasında, annenin hamilelik sırasında yeterince beslenememesi, ilaç, alkol ve uyuşturucu madde kullanması, psikolojik ve fiziksel şoklara maruz kalması, ağır doğum koşulları ve doğum sonrası uygun olmayan bakım altında kalması gibi nedenler bulunmaktadır[154]

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, suçluluk kesinlikle tek bir nedene bağlanamaz, zira kişiliğin çocukluktan başlayarak yapılanması kişinin işlediği suçun tek bir sebebe bağlanmasını engellemektedir. Fizik ve psikolojik yapıdaki aksaklıklar suçun oluşumunda tek başına neden olmamakla birlikte suça eğilimi artıran faktör olduğunu kabul etmemiz gerekir.[155]

Sonuç olarak ister doğuştan veya sonradan kazanılmış olsun, ister kalıtım yoluyla geçmiş bulunsun bedeni bozukluklar gösteren çocukların, hayatlarının belirli bir anında muhakkak suç işleyecekleri, yani bunların doğuştan suçlu oldukları söylenemez[156] Bununla birlikte böyle özelliklere sahip çocukların normal çocuklara nazaran suç işlemeye eğilimleri daha fazla bulunmaktadır.

2.4.2. ÇEVRESEL (SOSYAL) VE AİLEVİ NEDENLER

Çocuğun suça itilmesinde çevresel nedenlerin bireysel nedenlerden daha fazla rol oynadığı, hatta birçok kişisel nedenin kaynağında, çevresel nedenlerin bulunduğu genel olarak paylaşılan bir görüştür.[157] Çocuk suçluluğu ile çocuğun geçmişi ve kişisel

---

[152]DOĞAN, N.N., Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, Adalet Dergisi,Ocak-Şubat,1990, s. 174.
[153]AKYÜZ, E., Ulusal ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Ankara, 2000, s.103.
[154]SARPDAĞ, M.,Çocuk Suçluluğunun Nedenleri, Erişim:http://caginpolisi.com.tr, 2009.
[155]DOĞAN, N.N., Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, Adalet Dergisi,Ocak-Şubat,1990, s. 174.
[156]GÖLCÜKLÜ, Feyyaz., Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara,1962, s. 25.
[157] KONANÇ, Esin., "Çocuk Suçluluğu", Türk Hukuku ve Toplum Üzerine İncelemeler. A.Güriz ve P. Benedict (Ed.), s.546.

oluşumu arasında yakın bağlar bulunmaktadır. Çocuğun davranışları, eylemleri, içinde yetiştiği ortamın özelliklerine göre biçim almaktadır.

İnsanın sosyalizasyonu doğum öncesinde başlayıp ölünceye kadar süren uzun bir süreçtir. Bu süreçte insana öğretilen en temel prensip, toplumun hangi evrelerde kendisinden hangi davranışları beklediğidir. Sosyalizasyon, bireyin içinde yaşadığı toplumun kurallarını öğrenmesi sonucunda, yaşadığı toplumdaki diğer bireylerle daha uyumlu ve sağlıklı yaşamasını sağlar.[158] Biyolojik olarak olgunlaşan bir birey, diğer yandan da toplumun kurallarını öğrenmek suretiyle sosyalleşir.

Bugün sosyal bir sorun haline gelmiş bulunan çocuk suçluluğunun belirdiği tarih de toplumun büyük sosyal değişikliklere maruz kaldığı 19. yüzyılın başları olmuştur. 19. yüzyılın başlarında endüstrileşme neticesi büyük merkezlere akın hareketi; bu merkezlerde işçi mahallelerinin oluşumu bu yerlerdeki maddi ve manevi hayat şartlarının kötülüğü, ana-babanın fabrikada çalışması ile aile terbiye ve özeninden mahrum kalan çocuğun sokağa düşüp kaderini maceraya terk etmesi yada bizzat çocukların çok genç yaşlardan itibaren fabrikalarda, ağır şartlar altında çalışmaya mecbur kalmaları ve buna benzer diğer olaylar çocuk suçluluğunun doğmasına neden olmuştur.

Genel olarak çocuk suçluluğuna etki eden sosyal nedenleri "çocuğun hayat şartları" olarak adlandırmak da mümkündür. Bu hayat şartlarını ise en geniş anlamında "çevre" tayin etmektedir. Çevrenin çocuk üstündeki etkisi veya daha geniş bir deyimle çevrenin çocuk karşısındaki fonksiyonu iki dir:

a) çocuğa, bünyesinin içinde normal gelişimi yapabileceği ortamı sağlamak,

b) çocuğun hayatına iştirakle onu terbiye etmek şeklindedir.[159]

Çocuğun suça yönelmesinde çevresel nedenlerin bireysel nedenlerden daha fazla rol oynadığı hatta birçok bireysel nedenin kaynağında çevresel nedenlerin olduğu paylaşılan bir görüştür. Çocuk suçluluğu ile çocuğun geçmişi ve kişisel oluşumu arasında yakın bağlar bulunmaktadır. Çocuğun davranışları, eylemleri, içinde yetiştiği ortamın özelliklerine göre biçim almaktadır. Bundan dolayı çevresel nedenler olarak, çocuğu içinde bulunduğu aile, okul, iş ve boş zamanların değerlendirildiği çevrenin

[158]BAYMUR, F.,Genel Psikoloji, İstanbul, 1994, s.273.

[159]GÖLCÜKLÜ, Feyyaz., Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara,1962, s. 26-27.

çocuk suçluluğu ile ilişkisi vurgulanmıştır.[160] Demek oluyor ki çocukların suçlu olmalarının veya olmamalarının derin ve esaslı sebeplerini içinde bulundukları aile ve dış çevre şartlarında aramak gerekmektedir.[161]

Toplumun en küçük yapı taşı olan aile birlik, beraberlik ve dayanışmanın temelini oluşturur. Geleneklerin, kültürün gelecek nesillere aktarılması adına bir teminattır. Üstlendiği taşıyıcılık rolü tarihsel birikimlere katkı sağlar. "Aile, çocuklu veya çocuksuz karı kocadan oluşan, az veya çok bir süresi olan bir birlik ve sosyal örgütlenmedir. Sosyal sistemin en küçük birimi olan aile, iç organizasyonu bakımından bir grup toplum organizasyonu bakımından ise temel bir kurumdur."[162]

İnsan yaşamı üzerinde doğumdan önce başlayan ve ilk gelişim yıllarından yaşamının sonuna kadar etkisini sürdüren bir kurum olan aile, bireyin beslenme, bakılma, korunma, eğitilme gibi temel gereksinimlerini karşılamasının yanı sıra kişilik gelişimi, oluşumu ve davranışlar açısından biçimlendirmekte ve toplumsal uyumuna yardımcı olmaktadır.[163]

Çocuğun ilk ve doğal çevresi ailedir. Aile çocuğun toplumsallaşmasında en önemli ve en etkili görevi üstlenmiş olan toplumsal gruptur. Aile de gerçekleşen toplumsallaşma temel olup, bireyin daha sonra diğer gruplar içinde öğrendikleri, bu temele göre şekillenir.[164]

Aile içinde çocuk, anne şefkatinden ve sevgisinden mahrum edilirse ileriki hayatında birçok ruhsal bozukluklar yaşayabilir. Çocuk daha sonra sürekli kaybetme endişesi taşıyarak ilişki kurduğu insanlarla ve toplumla sürekli çatışma yaşayabilir. Bunun sonucunda saldırgan bir ruh haline bürünerek sapma davranışı gösterebilir ve bu hayat tarzını benimseyebilir. Çocuk için baba otorite sembolüdür. Baba çocuğuna karşı dengeli bir tutum sergilerse, çocuk ileride baba gibi olabilir.[165]

Ana-baba çocukları arasında dengeli bir sevgi-ilgi paylaşımı yapmalıdır. Ana-baba çocuklarından birisine ilgiyi fazlaca gösterirse ilgi görmeyen çocuk ister istemez kendisini dışlanmış hissedecektir. Bir ailede birinci çocuktan sonra ikinci ya da daha

---

[160]SEVÜK, H.Y., Uluslar Arası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadele, İstanbul, 1998, s. 45.
[161]ŞENSOY, N., Çocuk Suçluluğu, Çocuk Mahkemeleri ve İnfaz Müesseseleri, İstanbul, 1949, s. 42.
[162]TÜRKKAHRAMAN, M., Kurumlar Sosyolojisine Giriş, Ankara, s.149.
[163]BULUT, I. Parçalanmış Ailelerden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma, H. Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, Cilt 1 Sayı 2-3, Ankara, 1983.
[164] ULUĞTEKİN, Sevda., Hükümlü Çocuk Ve Yeniden Toplumsallaşma, Ankara,1991.
[165]ÖZSAN, M., "Çocuk Suçlarında Aile ve Anne-Baba İlişkilerinin Rolü", Aile Yazıları Birey, Kişilik ve Toplum, Cilt:3, Derleyenler: B. DİKEÇLİGİL ve A., ÇİĞDEM, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

sonra doğan çocuklara fazla ilgi kayması varsa ve bunu çocuk hissederse kardeşine karşı nefret besleyebilir. Özellikle bu durum çevresi tarafından da söyleniyorsa çocuk "pabucunun dama atıldığı" hissine kapılarak anti-sosyal bir hareket yoluna gide bilir. Bazı çocuklar sırf ebeveynin dikkatini tekrar çekebilmek için onlarca yasaklanmış bir hareketi yaparak cezaya çarptırılmayı isteyebilir. Ceza bu durumda çocuğun ruhunda yıkıcı değil yapıcı bir işlev görür.[166]

Çocuk evde güven ve istikrar duygusu yerine güvensizlik bulursa eşit muamele yerine ailenin diğer çocuklarına iltimas olunması, şefkat ve muhabbet yerine itilmek kakılmak ve çok sert muamele ile karşı karşıya kalmak şekline rastlarsa tahriş ve tahriklere muhatap olursa bunun bir takım ruhi baskılara sebep olması tabidir. Bazı psikiyatrlar suç işleyen küçüğün duygusal bakımdan karşılık gösteren çocuk olduğunu kaydetmişlerdir. Bu görüşten hareket edilecek olursa ailenin yaptığı ruhi etkilerin önem derecesi fazla olması gerekir.[167] Bu konu ile ilgili çalışmalar arasında üzerinde en çok durulan hususlar anne ve babanın suç işleme eğilimi yaratacak modeller oluşturması, ailedeki çocuk sayısı, çocukların doğum sırası, ilk ve tek çocuk olma, aile içindeki disiplin, ilgi ya da sevgi yetersizliği, anne ve babanın sorumluluklarında yeterince yerine getirememesi, fiziksel saldırganlığın sıkça görülmesi, parçalanmış aile ve yoksulluktur.[168]

İsveç'te 305 suçlu çocuk ve çocuk rehberlik kliniklerinde tedavi edilen 500 çocuk ile suçlu olmayan 222 çocukla yapılan karsılaştırmalı araştırmaya göre suç işleyen grupta boşanmış ailelerden gelenlerin oranı % 42 olarak bulunurken, suç işlemeyenlerde bu oran % 13 olarak bulunmuştur[169]

Hilmi A. Malik (1931)' in 732 suçlu çocuk üzerinde yaptığı ankete göre bu çocuklardan 68' inin anasız, 279' unun babasız, 154' unun ise anasız ve babasız olduğu belirlenmiştir.[170]

---

[166] ÖZSAN, M., a.g.e. s. 9.
[167]DÖNMEZER, S., Kriminoloji, İstanbul, 1994.
[168]İÇLİ, T., Türkiye'de Suçlular, 1992, Ankara.
[169]AKYÜZ, E., Ulusal Ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının Ve Güvenliğinin Korunması, Ankara, 2000.
[170]GÖLCÜKLÜ, Feyyaz., Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara, 1962, s. 37.

2.4.2.1. Aile İçi Şiddet

Aile içinde şiddet meydana geldiğinde, çocuklar maruz kalsa veya tanık olsalar dahi, bu travmayı yetişkinlerden çok daha uzun sürede atlatabilmekte ve etkilenmektedirler. Şiddet yaşayan ailelerde, şiddet uygulayan tarafın ailelerinde de şiddet uygulanmış olduğunu gösteren çok sayıda bulgu vardır. Buradan hareketle şiddetin öğrenilmiş bir davranış olduğu kabul edilir. Ancak ailesinde her şiddet gören kişinin, şiddet göstereceğini söylemek mümkün değildir. Ancak bu eğilimin fazla olduğu ve şiddet davranışının ortaya çıkma eğiliminin yüksek olduğunu söylemek mümkündür.[171]

Üzerinde araştırma yapılan hükümlü gençlerin %78'i aile içi anlaşmazlık ve şiddetin söz konusu olduğunu söylemiştir.[172] 2006-2009 yılları arasında görevde bulunduğum dönemler içersinde cezaevlerinde hükümlülerle yapmış olduğum görüşmelerde suç işlemelerinde aile içi şiddetin etkili olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar da açıkça bu verileri güçlendirmektedir. Çocuğun ruh ve beden sağlığını tehdit eden, şiddeti öğrenmesi ve uygulamasına zemin hazırlayan problemlerin başında anne baba tarafından ihmal edilmeleri ve şiddete uğramaları şiddetin çok olduğu bir aile ortamında yaşamaları onları kısır döngü içine sokmaktadır.[173]

Subaşı yaptığı bir araştırmada 135 suçlu çocuktan 118'inin (%87.41) anne ve babalan tarafından cezalandırıldıklarını, ceza olarak % 48 oranında dayak uygulandığını saptamıştır.[174]

Yavuzer suçlu Çocuklar üzerinde yapmış olduğu araştırma sonucunda suçlu deneklerin ailelerinde % 89 oranında baba otoritesinin hakim olduğunu ve evde babanın sözünün geçtiğini saptamıştır.[175] Yine aynı araştırmada suçlu deneklerin % 89'unun anne ve babaları tarafından dayakla cezalandırıldıkları saptamıştır. Günçe ve Konanç tarafından yapılan bir araştırmada Ankara Çocuk Islahevi ile Ankara Kapalı Cezaevinin çocuk koğuşundan seçilen bir grup çocuk geçmişlerinde uğradıkları istismar türleri (Fiziksel ve işgücü istismarı) açısından ayni sosyo ekonomik özelliklere sahip lise

---

[171]ÇEVİK, D., Ş., http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm

[172]İL, Sunay- ARIKAN, Çiğdem., "Türkiye'de Çocuk Eğitimi Evlerindeki Hükümlü Gençlerin Aile İçi Şiddette İlişkin Değerlendirilmeleri", Ankara, 1995, s. 284-294.

[173]ARIKAN, Çiğdem., Ailede Çocuğa Yönelik Şiddet, Ankara, 1999, s. 77-86.

[174]SUBAŞI, C., Psiko Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, A.Ü. E.B. F., Ankara, 1979.

[175]YAVUZER, Haluk., Psiko – sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, İstanbul, 1981.

öğrencilerinden oluşturulan kontrol grubuyla karşılaştırılmış, elde edilen bulgulara göre suça yönelen gruptan % 63.3'ü geçmişte fiziksel ceza ile cezalandırıldıklarını, buna karşın kontrol grubunda bulunan çocuklar ailelerince fiziksel ceza uygulanmadığını ifade etmişlerdir

Özellikle hayatın ilk yıllarında düşünüş, duygu, sosyal kurum, kural, kıymet hükümleri ve tavırların esasları çocuk tarafından aile aracılığı ile benimsenir. Bu ilk yılların tecrübeleri, şahsın ilerdeki hayatında sürekli ve inatçı bir etki yapar. O halde, ailede anti sosyal adet ve kıymet hükümleri sürekli mevcut ise ya da aile içi ve yakın çevrede kavgalar, çekişmeler ve huzursuzluklar sebebiyle istenmeyen bir ortamda büyümek zorunda kalan çocukların, anti sosyal adet ve tavırları öğrenmesi, genel huzursuzluk sebebiyle da bazı davranış bozukluklarına ve hatalara düşmesi de kaçınılmazdır.

O halde suçlu doğan çocuk yoktur, çocuğun hamurunu yoğurup şekillendirirken suç potansiyelini kendisine yükleyen ajanlar vardır. Bu ajanlar içinde en önemli rol de aileye düşmektedir. Buna göre sağlıklı aile, sağlıklı çocuk demek olacağından, öncelikli hedef, ailenin sağlam ve sağlıklı hale getirilmesi olmalı.[176]

2.4.2.2.Parçalanmış Aile ve Suçluluk

Ailelerin anne- babalardan birinin ya da ikisinin birden ölümü veya boşanma, ayrılık ya da terk dolayısıyla parçalanmasının önemli suçluluk nedenlerinden olduğu kabul edilmektedir. Ailenin parçalanmış olması suçlulukta önemli bir faktördür.[177] Ailenin parçalanması ile aile içinde otorite boşluğu oluşmakta ailenin çocuk üzerindeki kontrolü ya çok azalmakta ya da çok artmaktadır.[178] Aile eğer bir ebeveynin ölümü dışındaki bir nedenle parçalanmışsa çocuklardaki suçluluk oranı dikkati çekecek kadar fazlalaşmaktadır.

Duygusal etkileşimin azalmasına birçok faktör etkili olabilir. Anne ya da babanın birinin kaybı veya ayrılıkları veya çocuklarına karşı reddetme veya ihmal etme gibi takınılan tavırlar etkilidir.[179]

---

[176]ÇEVİK, D. Ş., http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm
[177]ERBASAN, Turgut., Çocuk suçluluğunun oluşumunda Aile Etmeni ;Ankara, 1991, s. 35.
[178]SOYASLAN, Doğan., Kriminoloji, Ankara, 1998, s. 82
[179]YAVUZER, Haluk., Çocuğun Duygusal ve Toplumsal Gelişiminde Ailenin Rolü, 1984, s. 15

Genellikle çocuklar ölüm ve geçici ayrılıkları daha az sarsıntıyla atlatmakta, ancak boşanmaya daha büyük tepkiler göstermektedirler. Psikolojik açıdan bu ve benzer problemler yaşamalarına sebep olan anormallikler yaşarlar. Özellikle boşanmalar sonrasında çocuk hangi tarafta kalırsa kalsın, diğer tarafı özlemekte, onun yokluğunu hissetmekte, kendisini güvensiz ve sevgisiz hissetmektedir. Bu dönemlerde çocuklara ebeveynler de fazla yardımcı olamamaktadır. Çünkü onlar da yeni bir düzene uymanın güçlükleriyle başa çıkabilme yolları aramaktadırlar. Boşanmadan sonraki ilk yıl içinde ebeveyn çocuğundan uygun isteklerde bulunamamakta, çocuğa tutarlı disiplin uygulayamamakta, sağlıklı iletişim kuramamakta, yeterli sevgi gösterememektedir.[180]

Haluk Yavuzer, hükümlü gençler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada suçlu gençlerin %22'sinin dağılmış ailelerden geldiği belirlemiştir. Ülkemizde dağılmış aile oranının %8 olduğu düşünülürse, dağılmış ailelerden gelen suça itilmiş çocuk oranın yüksekliği rahatça görülür.[181]

Anne, babanın aşırı otoritesi yüzünden, çocuklarına ilgi ve sevgi göstermezse ve yeni sosyal ilişkilere girmezse, anne yoksunluğu, fiziki açıdan olmasa bile çocuğa bir şey veremediği için annesi olmayan çocukların yaşadığı sıkıntıları, bu çocukların da yaşama olasılığı yüksektir. Bu durum babanın olmaması durumu için de geçerlidir. Ebeveyn eksikliği fiili bir oluşumun dışında suçluluk açısından bizim için önemli olan asli unsurun ailedeki bireylerin arasındaki ilişkilerin kalitesinin niteliğidir. Niteliksiz ilişkiler de ergeni aileden uzaklaştırıp suçlu davranışın oluşabileceği ortamlara yöneltebilmektedir.

İster boşanma sonucu olsun isterse ölüm, terk gibi başka nedenlerle olsun çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyen, onların normal dışı davranışlar göstermesine yol açan etmenlerden birisi de anne ve babalarından ayrı kalmalarıdır. Çocuk suçluluğu üzerindeki araştırmalarda bu iki konuda da ağırlıkla durulmaktadır. Çocukluğun ilk dönemlerinden ergenliğe kadar çocuğun anne ile olan ilişkileri babayla olan ilişkilere oranla daha yoğundur.

Çocuğun bu dönemde annesinden yoksun kalması ile suça yönelmesi arasındaki ilişkiyi araştıran Bowlby 44 hırsız çocukla, değişik sorunları olan ayrı çocukla karşılaştırmış, suçlu gruptan % 40'nın hayatlarının ilk 5 yaşında annelerinden yoksun kaldıklarını buna karşın diğer grupta % 2 oranındaki çocuğun anneden yoksun

[180]ERKAN, Gönül.,"Ana Babanın Boşanması Sırasında Çocuğun Yaşının Önemi",Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, Ankara, 1989, s. 13.
[181]ERKAN, Gönül., a.g.e. s. 17.

kaldıklarını saptamıştır. Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzerine parçalanmış ailelerden gelen çocukların suç işleme olasılığı yüksek olduğu düşünülmektedir.

2.4.2.3. Evlilik Dışı Çocuklar

Bir çocuğun sağlıklı bir yaşam sürebilmesi için sağlıklı bir aile ortamında büyümesinin ne denli önemli olduğu aşikârdır. Evlilik kurumu eski değerini yitirse de, Batı ile kıyaslandığında ülkemizde halen önemli bir kurum olduğu görülmektedir. Bu nedenle çocuk sahibi olmanın yolu evlilikten geçer. Toplumsal değerler, gelenekler, örf ve adetler evlilik dışı ilişkileri pek hoş karşılanmaz. Çocuk sahibi olmak için ön koşul evliliktir.[182]

Ancak değişen yaşam koşulları bireyleri geleneksel kalıplarından çıkarmakta ve evliliğin olmazsa olmazlığını ortadan kaldırmaktadır. Bu tür ilişkilerden meydana gelen çocuklara evlilik dışı çocuklar adı verilmektedir. Bazen kadın ve erkeğin evliliği hiç düşünmediği halde sırf çocuk yüzünden evlendiğine şahit olabiliriz. Bu bir anlamda sorunu çözmüş gibi görünse de, bazen içinde bulunulan durum evlilikle çözümlenmeyecek kadar karmaşık olabilir. Aileleri tarafından evlenmelerine kesinlikle onay verilmeyen, buna rağmen birlikte olup çocuk sahibi olan çiftlerin yolları camii avlularına, apartman girişlerine ve hatta çöp konteynırlarına düşmektedir.

Ailesi tarafından terk edilen çocuklar devlet güvencesine alınarak yetiştirme yurtlarına ve çocuk yuvalarına yerleştirilmektedir. Reşit olana kadar buralarda barınan çocukların eğitimlerini ve ihtiyaçlarını da bu kurumlar vasıtası ile devlet karşılamaktadır. Elbette ki bu yurtların ne denli yeterli hizmet verdiği ve çocuk yurttan ayrılma yaşına geldiğinde onu bekleyen hayat şartları tartışılır. Fakat önemli olan anne ve babasının dünyaya getirip, daha sonra yapayalnız bıraktığı bu çocuklardaki ruhsal ve psikolojik sorunlardır. Çocuğun mutlu, açık ve korkusuz büyümesi için çevresinden belli sıcaklığa gereksinimi vardır ki bunu ana-babasının dışında elde etmesi oldukça güçtür.[183]

Evlilik dışı çocuklar anne ve baba sevgisinden mahrum büyüdükleri için zaten hayata bir sıfır mağlup başlarlar. Bir yurt, bir yuva yahut bir yurt görevlisi asla anne ve babanın yerini tutamaz. Kaldıkları yerlerden kaçan, insan tacirlerinin eline düşen,

[182]IŞIK, Esra., Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları Ve Suç, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2007, s. 85-86.
[183]RUSSEL, Bertrand., Evlilik ve Ahlak, Çev., Vasıf ERANUS, İstanbul, 1998, s. 122.

sömürülen, kullanılan, alınıp satılan, hırsızlığa, fuhuşa zorlanan bu çocuklara sorsak herhalde dünyaya gelmek istemezler ve devamlı yaşadığı her gün için sitem ederlerdi.

Şüphesiz ki devletin kimsesiz çocuklara yönelik hizmetlerinde yapacağı çok şey var; fakat asıl önemli olan anne ve babaların yapabilecekleridir. Çocuğu dünyaya getirmek sadece bir başlangıçtır. Zor olan çocuğa sahip çıkabilmek, onu korumak, sevmek ve yanında olmaktır. Evlilik dışı çocuklarda en büyük sorumluluk erkeğe düşmektedir. Ülkemizde bir kadının gayri meşru bir ilişkiden hamile kalıp çocuk sahibi olduğunda karşı karşıya kalacağı yaptırımlarla, bir erkeğin karşı karşıya kalacağı yaptırımlar mukayese edilemez. Çünkü toplum namus konusunda kadına daha fazla sorumluluk yüklemektedir. Bu nedenle böyle bir durumda erkeğin kadına destek olup, onun arkasında durması ve çocuğuna sahip çıkması son derece önemlidir.

Özellikle doğuda törelerin katı kuralları gölgesinde yaşayan insanlar evlilik dışı ilişkilere karşı çok sert tavır almaktadır. Hatta söz konusu kadının rızası olmadan gerçekleşen ilişkiler bile olsa. Kadın ya tecavüzcüsü ile evlendirilip hayatı boyunca mutsuzluğa mahkûm edilmekte ya da kadına, erkeğe ve hatta karnındaki çocuğa ölüm cezası kesilerek ceza aile üyelerince infaz edilmektedir.[184]

Gayri meşru çocuklardan bahsederken atlamamamız gereken bir diğer konu evlat edinmedir. Ebeveynleri tarafından terk edilen çocukların bazıları çeşitli aileler tarafından evlat edinilirler. Devletin çeşitli kriterler aradığı evlat edinme durumu çocuğun yaşı ilerledikçe bir takım sorunların ortaya çıkmasına yol açabilir. Birçok, çalışmada çocuğun evlat alınma yaşının, sonucu etkileyen temel etmenlerden biri olduğu saptandı. Bebekler ilk altı ay içinde evlatlık alınacakları eve yerleştirilirlerse, buralara kolay alışırlar.

Ülkemizde evlat edinme çok yaygın görülen bir davranış değildir. Bunun nedenlerinden bir tanesi ailelerin çevrelerinden gelebilecek tepkilerden çekinmesi olarak ifade edilebilir. Buna ek olarak bir diğer neden gelişen tıp sayesinde artık çocuk sahibi olmanın farklı ve kolay metotlarının ortaya çıkmasıdır.

Ülkemizde bir çocuğun evlat edinilebilmesi için, evlat edinecek kişi veya kişilerde bir takım şartlar aranır. Eşlerin birlikte evlat edinmesi, en az beş yıllık evli olmaları, ya da tek başına evlat edinen kişinin otuz yaşını doldurmuş olması, evlat

[184]IŞIK, Esra., Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları Ve Suç, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2007, s. 86-87

edinilenin evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olması bu şartlardan bazılarıdır.[185] Günümüzde evlilik dışı doğan çocuklar olsun veya tıp sayesinde annenin çocuk sahibi olması olsun bir aile kurumu yoksa annesiz veya babasız büyüyen çocuklarda otorite boşluğu oluştuğundan suç işlemeye meyilli kimselerdir. Bu nedenle evlilik dışı doğan çocuklarda aile kavramı çok önemlidir. Devlet bunun farkında olduğu için kimsesiz çocukları himayesine alıp korumaktadır. Yoksa toplumun kanayan yarası olarak devam edecektir.

2.4.2.4. Aile de Suçlu Kişilerin Varlığı

Çocuk özellikle hayatının ilk yıllarında taklit ve model almayı tercih ettiği için, çocukların suça itilmesinde, ailede suç işlemiş kişilerin veya suça meyilli bireylerin bulunması, çocuğun suça itilmesinde oldukça etkilidir. Suçluluk, ailede öğrenme yoluyla bir kuşaktan diğerine kültürün herhangi bir unsurunun geçirilmesi gibi geçirilmektedir. Aslında bir durum genlerden daha çok öğrenme ile açıklanabilir.[186]

Anne, baba, çocuk ilişkilerini, anne ya da babanın suç işlemesi iki şekilde etkiler. Bunlardan suç işleyen anne yada baba ceza evine gittiği için ailenin fiili olarak parçalanmasıdır. İkincisi de anne baba ailede model olduğundan, anne babanın suç işlemesi çocuğun da suça itilmesinde etken olur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, ailede ana babanın veya sadece birisinin suçluluğu ile çocuğun suç işlenmesi arasında anlamlı sonuçlar çıkmaktadır.[187]

Ailelerinde suç işlemiş şahıslar bulunan çocuklar için hayat, daha güçtür. Sadece suçu işlemek, etiketlenmek bu çocukların suç işlemesinde etkili değil, aynı zamanda, evin geçiminden, kardeşlerinin sorumluluğundan mesul olmaları ve toplumun diğer kesimleri tarafından hor görülüp dışlanmaları da suça giden bu süreci hızlandırmaktadır. Konu ile ilgili olarak Ünye, Gümüşhane ve Sungurlu denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünde görev yaptığım zamanlarda mahkemelerden gelen çocuk dosyalarında, çocuklarla yapmış olduğum görüşmelerde aile bireylerinden mutlaka biri suç işlemiş olup ceza infaz kurumunda bulunduğu anlaşılmaktadır. Bütün bunlar

[185] http://www.sosyalhizmetuzmani.org/evlatedinmeyeni.htm 14/10/2009
[186] İÇLİ, Tülin., Türkiye"de suçlular- Sosyal- Kültürel ve Ekonomik Özellikleri, Ankara, 1992, s. 31
[187] ULUĞTEKİN, Sevda., Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma, Ankara, 1991, s.43.

gösteriyor ki gelişimini tamamlama sırasında ailedeki suçlu bireyler çocuklara model olmaktadır.

Yine Gueck'ların yaptığı araştırmada, suç işlemiş babaların oranı suç işlemeyen kontrol grubu çocuklarında 1/3, suç işleyen grupta ise 2/3 tür. West ve Farrington un araştırmasında ise, ana ya da babası veya her ikisi birden suç işlemiş 97 çocuğun % 36,1'i 10 yaşına kadar en az bir kere suç işlerken; ana babası suç işlememiş 314 çocuk için bu oran % 15,6 da kalmaktadır.[188] İnsanlar doğdukları andan itibaren yaşam mücadelesine aileleri ile başlarlar. İlk eğitimlerini ailelerinden alırlar. Aldıkları eğitim, bilgi ve beceri bazen doğrudan anne ve baba tarafından kimi zaman da çocuk tarafından gözlemleyerek alınır. Çocuk her zaman kendisine aile içinde örnek alabilecek bir model seçer. Genel itibariyle erkek çocuklar için bu kişi baba, kız çocukları içinde anne olmaktadır. Eğer ki aile içerisinde suç işlemiş ve belli nedenlerden dolayı teşvik görmüş ve işlediği bu suç nedeniyle övülen bir suçlu aile bireyi var ise çocuk adına geleceğini görmek zor olmamalıdır

2.4.2.5. Aileden Kaçma ve Suçluluk

Evden kaçma, en yalın deyişiyle, çocukların ve gençlerin evlerini izinsiz olarak, belirsiz bir süre için terk etmeleri anlamına gelir.[189]

Evden kaçma, ergenlik çağı gibi tüm gelişim alanlarında önemli değişmelerin yaşandığı bir dönemde, olumsuz ana baba-çocuk ilişkilerine tepkisel olarak karşı çıkmayı gösteren bir harekettir.[190]

Hangi nedenle evden kaçarsa kaçsın, evden kaçan çocuklar bedensel, zihinsel, ahlaksal, duygusal ve sosyal yönden gelişim aşamasındadır. Çocuğun evden kaçması içinde bulunduğu sorunlarla baş edemediğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Burada bir önemli konu da çocuğun evden kaçtıktan sonra başta suçluluk olmak üzere hangi olumsuz davranışlara yöneleceği ve hangi risklerle karşılaşacağı konusudur. İşte araştırma konularından birisi de evden kaçma davranışı ile suçluluk arasındaki ilişkidir. Saran İstanbul'da polisle ilgisi olan on sekiz yaşından küçükler üzerinde yaptığı

[188]KARABULUT, S., Suçlu Çocukların Türkiye Profili, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Niğde, 2006.
[189]ATAUZ, S., Evden Kaçan Çocuklar, Yüksek Lisans Araştırması, H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, Ankara, 1990, s.1.
[190]ULUĞTEKİN, Sevda., Hükümlü Çocuk Ve Yeniden Toplumsallaşma, Ankara,1991, s. 43.

incelemede, 1962 yılında polis bürosuna gelen toplam 1642 erkek çocuktan 657'sinin(% 40) İstanbul dışından geldiğini saptamıştır. 1642 çocuktan 491'inin(% 30) evlerini terk ettiklerini saptamıştır.[191]

Subaşı'nın 135 suçlu çocuk üzerinde yapmış olduğu araştırmada evden kaçanların oranı% 34.07 olarak saptamıştır.[192] Yavuzer 214 hükümlü çocuk üzerinde yaptığı araştırmasında evden kaçanların oranını % 26.1 olarak saptamıştır.[193] Uluğtekin 215 suçlu çocuk üzerinde yaptığı araştırmasında suçlu çocuklar arasında evden kaçanların oranların karşılaştırma grubundan daha yüksek olduğunu saptamıştır. Buna göre, toplam 215 hükümlü çocuktan 74'ü (% 34.4) evden kaçarken, kontrol grubunda bu oran % 3.1'dir.[194]

Aileden kaçan çocuklar yaşamlarını idame ettirebilmek için suç işlemekte veya suçlu kişilerin eline düşerek olumsuz davranışlar sergilemektedir.

2.4.2.6. Sağlıksız Anne-Baba- Çocuk İlişkileri ve Suçluluk

Aile içi ilişkilerin zayıflaması, aile içindeki bireylerin birbirlerine karşı sorumluluk duygularında, ilgi ve şefkatlerinde azalma olduğu sürece kişi, dışarıya ve kendi özel ilgilerine yönelecektir. Özellikle de bu sağlıksız ortam, çocukluk yıllarına denk gelirse, çocuğu suça iten önemli bir etken olarak ortaya çıkar. Ailedeki bu istenmeyen durum, olumsuz çevre şartlarıyla da birleşince sapmış veya suçlu davranış ortaya çıkabilir.[195]

Aile bireyleri arasında sağlıklı ilişkilerin olmaması, anne ve babanın çocuğu yetiştirirken otoriter veya müsamahakar bir şekilde yetiştirmesi, çocuk büyüdüğü zaman anne babasının rolünü oynamaya devam edeceğinden, çocuğun ileride hayata uymasında önemli engeller çıkaran son derece sakıncalı bir mirastır demek mümkündür. Bazen bu durum daha ileri boyutlara ulaşarak, çocukta güvensizlik, gerginlik ve

[191]SARAN, N., İstanbul Şehrinde Polisle İlgili Olan Onsekiz Yaşından Küçük Çocukların Sosyo Kültürel Özellikleri İle Hakkında Bir Araştırma, Doçentlik Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.
[192]SUBAŞI, C., Psiko Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, 1979.
[193]YAVUZER, H., Psiko Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, İstanbul, 1981.
[194]ULUĞTEKİN, S.,Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma, Ankara, 1991.
[195]İÇLİ, Tülin., Kriminoloji, Ankara, 2001, s. 236.

dünyayı tehlikeli bir yer olarak görme kendini emin ve rahat hissetmemeye, dolayısı ile kimliğini bulamamaya kadar uzanabilir.[196]

Aile içi ilişkilerin temelini anne ve babanın birbirine karşı tutumu belirler. Gergin ve sürtüşmeli karı–koca ilişkisi çocuklar için güvensiz ve tedirgin bir ortam yaratır. Anne ve babanın birbirlerini kötülemeleri çocukları yaralar. Çocuklar bazen bu kavgaların sebebi olarak kendilerini görürler, bazen de anne babaları ayrılınca ne olacakları kaygısına kapılırlar. Bu durum çocukları hırçın ve yaramaz yapar.[197] Karı koca arasındaki olumsuz ilişkiler çocuklara kötü model olması çocuğun ilerdeki hayatını olumsuz yönde etkileyecektir.

Yapılan bir çalışma da Glueck'ler, suçlu ve suçsuz çocukların anne ve babalarının reddetme davranışı ve kullandıkları disiplin yöntemlerini konu alan araştırmalarında iki gurup arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu saptamışlar, suçlu gurupta çocuğa karşı ilgisizlik ya da düşmanlık gösteren baba ve annelerin oranını % 69.8 ve % 27.9 bulurken bu oranların suçsuz grupta % 19.4 ve % 4.5 olduğunu ortaya koymuştur.

2.4.2.7.Ailenin Sosyo ekonomik-Sosyokültürel Nedenleri ve Suçluluk

Çocuk suçlarının büyük bir kısmının ve işlenen suçlara bakıldığında mala karşı suçlarının bu kadar yaygın olmasının en büyük nedeni ailenin sosyo-ekonomik yönden yoksun olmasıdır. Ekonomik yönden yoksun olan ailelerde, yaşayan aile bireylerinin fazla olması ve yaşamını idame ettirmek için suça karışmaktadır.

Yapılan araştırma konularından birisi de suçlu çocukların ailelerinin sosyoekonomik ve sosyokültürel özellikleri ile suçluluk arasında ilişki olup olmadığı konusudur. Quay (1987), suçlu çocuklar üzerinde yaptığı çalışmasında suça yönelen 400 çocuktan % 89.3'ünün düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerde yetiştiklerini, % 21.8'inin ise üst sosyoekonomik düzeyde bulunan ailelerde yetiştiklerini saptamıştır. Booth yapmış olduğu araştırma sonucunda suçlu çocukların % 56'sinin ekonomik

[196]ATAV, Nephan.,Şahsiyetin Gelişmesinde Aile Çevresinin ve Ailedeki Gerginliklerin Etkileri, Ankara, 1991 s,7.
[197]İMAMOĞLU, Olcay., Çocuğun Aile İçinde Yetime Ortamı ve Toplumsallaşması, Ankara, 1991, s. 236-240.

yetersizlikler içerisinde büyüdüğünü ve çocukların sıkıntılı, aşağılık duygusuna sahip, güçsüz ve güvensiz kişilik özelliklerine sahip olduklarını gözlemlemiştir.[198]

Saran, İstanbul'da polisle ilgisi olan on sekiz yaşından küçük çocuklar üzerinde yaptığı araştırmasında, 1962-1963 yıllarında polis bürosuna gelen toplam 3655 kız ve erkek çocuğun sosyokültürel özelliklerini incelemiş, cinsel, mala karşı ve şahsa karşı suçların öncelikle sosyokültürel faktörlerce, ikinci olarak da bireyi birbirlerinden bağımsız olarak etkileyen sosyokültürel ve psikolojik faktörlerden etkilendiğini belirlemiştir.[199]

YAVUZER, İzmir, Elazığ ve Ankara Islah ve cezaevlerinde yaptığıbir araştırmada 214 hükümlü çocuğun ailelerinin aylık gelirlerinin % 69'unun asgari ücretin biraz üzerinde olduğunu saptamıştır. Yine aynı araştırmada elde edilen bulgulara göre suç işleyen çocuklardan % 62.5' i dört ve daha fazla kardeş sahibidir. % 79.9' u beş ve daha fazla kişiden oluşan ailelere sahiptir. %53.3'u 1-3 odalı evlerde yaşamışlardır.[200]

Mangır, Ankara Çocuk Islahevi'nde bulunan suçlu çocuklar üzerinde yaptığı bir araştırmada suç türleri ile uyum durumları üzerine çeşitli değişkenlerin etkisini incelemiş, çocukların suça yönelmelerinde ve uyum düzeyleri üzerinde sadece babalarının mesleğinin etkili olduğunu, buna karşılık doğum yerlerinin, oturdukları yerleşim birimlerinin, öğrenim durumlarının, kardeş sayılarının, anne ve babalarının eğitimlerinin ve ailenin ekonomik durumunun etkili olmadığını saptamıştır.[201]

2.5. OKULDAN KAYNAKLI NEDENLER VE SUÇLULUK

Eğitim ile suçluluk arasında ters orantı vardır. Bunu XVII. yüzyılda Victor Hugo şöyle ifade etmiştir: "Bir okulun yapılması bir hapishanenin kapanması demektir."

Okulda alınan eğitimin kişilerin suç işleme olasılığını azalttığı yönünde somut veriler bulunmaktadır. Okullar amaçları itibariyle eğitim öğretim kurumlarıdır ama bireyin aile ortamında sosyal yaşama entegre olması ve yeni sosyal ilişkiler geliştire bilmesi için en temel araçtır. Çocuk büyüdükçe toplumsallaşma süreci içinde aile dışında kalan faktörlerin etkisi artmaktadır. Okul, çocuğu mutlu kılan bir kurum

[198]GÜNÇE, G., Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu, Ankara, 1983, s.5.
[199]SARAN, N., İstanbul Şehrinde Polisle İlgili Olan Onsekiz Yaşından Küçük Çocukların Sosyo Kültürel Özellikleri İle Hakkında Bir Araştırma, Doçentlik Tezi, İstanbul, 1968.
[200]YAVUZER, H., Psiko-Sosyo Açıdan Çocuk Suçluluğu, İstanbul, 1981.
[201]MANGIR, M., Ankara Kalabalık Çocuk Islah Evinde Bulunan Suça Yönelmiş Çocukların İşledikleri Suç Türleri İle Uyum Düzeylerinin Bazı Değişikliklere Göre İncelenmesi, Ankara, 1992.

olabileceği gibi ona cehennem hayatı yaşatacak bir yerde olabilir. Toplumların görevi olan kültürlerini sürdürmek ve geliştirmek, yetiştirmekte olan kuşağın eğitim ve öğrenimi ile olur. Eğitim çocuk doğar doğmaz ailede başlar, okul içinde ve dışında yapılan eğitim ve öğretimle birlikte hayat boyu süren eğitim ve öğretimin amacı seven, sayan, güvenli, bilgili, başarılı, verimli, örf ve adetlerine, görenek ve geleneklerine bağlı doyurucu bir hayat sürecek kişiler yetiştirmektir.[202]

Okul, toplumun ve yetişkinlerin çocuk üzerinde doğrudan etkisinin görüldüğü bir ortam oluşturur; böylece, toplumsal değerlerin ve normların biçimlenmesine kısaca toplumsallaşmaya önemli ölçüde katkıda bulunur. Suçlunun kişiliği üzerinde gerekli teşhisler konulmak istendiğinde onun okul ilişkileri hakkındaki kanaatler birinci derecede önemlidir.[203]

Aile ve arkadaş çevresi çocuğa öteki bireylerle çalışma alışkanlığını kazandırırken okul bir toplumsal kurum olarak bu alışkanlığı sürdürür. İyi planlanmış bir okulun bu düzeydeki faaliyetleri genellikle sosyo-ekonomik açıdan düşük düzeyde ve duygusal etkileşim açısından yetersiz olan aile şartlarını telafi etme amacına yöneliktir. Bir başka değişle ailenin parçalanmış olması ya da bütünlüğünü koruduğu halde çeşitli nedenlerle işlevini gerçekleştirememesi, çocuğun ilgi ve sevgi ihtiyacını karşılayamaması durumunda bu görevi okulun üstlendiği görülür.[204]

Çocuğun kişiliğinin gelişebilmesi, öğretmenin öğrencisi ile arasında sevgi bağı kurması ile mümkündür. Aile kurumunun yetersiz ya da eksik olması halinde, bu eksikliği giderecek en güçlü ve organize toplumsal kurumun okul olduğu görülmektedir.[205]

Yapılan araştırmalar neticesinde çocuk suçluluğunda, çocuğun eğitim düzeyinin suçluluğu belirleyici faktörlerden biri olabileceği tespit edilmiştir.

Çocuğun okul yaşantısındaki sapma gösteren davranışlarından birisi de ailesinin okul yöneticilerinin izni olmadan okuldan kaçmasıdır. Nedeni ne olursa olsun okuldan kaçma davranış çocukla ilgili önemli bir göstergedir. Okuldan kaçmanın suçlulukla ilişkisi araştırılan konulardan birisidir.

---

[202]DÜNDAR, H., Çocukların ve Gençlerin Suça İtiliş Sebepleri Üzerine Bir İnceleme, Ankara, 1985
[203]POLAT, O., Adli Tıp, İstanbul, 2000, s. 422.
[204]YAMANER, A., Suçluluğun Faktörleri Tekirdağ Kapalı ve Yarıaçık Cezaevi'nde yapılan araştırma, Ankara, 1985, s. 217.
[205]YAVUZER, Haluk., Çocuk ve Suç, İstanbul, 1994.

Aile kurumunun yetersiz ya da eksik olması halinde bu eksikliği giderecek en güçlü ve organizeli kurum okul olduğu görülür. Bazı hallerde okul çocukların gelişim ve uyum güçlüklerini çözmeye yardım etme fonksiyonu yerine farkında olmadan güçlüğü artırıcı etmenler yaratmaktadır; bunun bir sonucu olarak da okuldan kaçmak, hırsızlık vb sorun ve suçlar ortaya çıkmaktadır.[206]

Glueck'ler yaptığı araştırmalarında suçlu grupta bulunanların % 94,8'i okuldan kaçarken, suçsuz grupta bu oran % 10.8'dir. Subaşı yaptığı araştırmada suçlu çocukların % 44.44'u okula düzenli gitmedikleri zaman zaman okuldan kaçtıkları 214 suçlu çocuktan % 36.6'sının öğrenim yaşamları boyunca okuldan kaçma davranışı göstermişlerdir.[207]

Uluğtekin, yaptığı araştırmada suçlu çocuklardan okuldan kaçanların oranını% 26, suçsuz gurupta ise % 10 olarak saptamıştır.

Ülkemizde çocuk suçluların eğitim ve öğrenim durumları ile yapılan araştırmalara bakıldığında ise; Sonuç olarak, okulun çocuk hayatındaki düzenleyici rolü çok taraflıdır. Okul, bir sosyal kurum olarak gerektiğinde bir aile ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan, bu boşluğu dolduran bir kuruluştur.[208] Okul öncelikle çocuğun fikren, ikinci olarak manen gelişmesini sağlayacak, ona ilk toplum hayatının gereklerini öğretecek, bir düzen içinde çalışma hayatını verecek, nihayet onun zamanını faydalı şekilde alarak kötü yollara girme şansını azaltacaktır. Okul bu fonksiyonlarında gereği gibi başarı sağladığı takdirde dolayısıyla çocuk suçluluğunun önemli bir faktörü ortadan kalkmış olacaktır.[209] Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere okulun suçluluk problemini çözmede tek başına etkili olamayacağı, ancak çocuğun suça yönelmesini önlemede olumlu bir adım olabileceği kabul edilmelidir.

Çocuğun eğitim düzeyinin suçluluğu belirleyici etkenlerden biri olduğu cezaevlerine giren hükümlü çocukların suçu işlediği andaki eğitim düzeyinin dağılımı incelendiğinde de görülmektedir. Eğitim düzeyi ile suç işleme oranı arasındaki ilişki ters orantılı olup, çocuğun eğitim durumu yükseldiği oranda suç işleme eğilimi azalmaktadır.

---

[206]YAVUZER, Haluk., a.g.e. s. 167.

[207]SUBAŞI, C., Psiko Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, 1979.

[208]YAVUZER, Haluk., a.g.e. s. 167.

[209]GÖLCÜKLÜ, Feyyaz., Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara,1962, s. 37.

Sonuç olarak, bir toplumsallaştırma kurumu olarak okulların işlevi son derece önemlidir. Okul, bir sosyal kurum olarak gerektiğinde bir aile ve yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan, bu boşluğu dolduran bir kuruluştur. Okul, bu önemli işlevini gereği gibi yerine getirebildiği ölçüde başarılı sayılır. Okul tek başına suçluluk problemini kontrol edemez, gençlik üzerinde suçluluğu önlemede önemli bir adım olabilir.

2.6. ARKADAŞ GRUPLARI

Çocukları suça iten nedenler arasında arkadaş grupları da önemlidir. Çünkü çocuklar belli bir yaşa geldikten sonra anne ve babasına yüklediği anlamları arkadaşlarına yüklemeye başlarlar. Bu durum kimi zaman çocuğun ailesi ile çatışmasına bile neden olabilir. Çocukların sosyal ve psikolojik gelişimlerini sağlıklı bir biçimde tamamlayabilmeleri için en az içinde yaşadıkları aile ortamı kadar, kuracakları arkadaşlık ilişkileri de önemlidir. "Arkadaşlık ilişkileri her ne kadar her çağda önemli olsa da ailelerin sayıca küçülmesi, geniş aile ile ilişkilerin azalması, okulda geçen yılların artması, okul dışında çok sayıda örgütlü biçimde faaliyet gösteren grupların gelişmesi ile özellikle günümüzün bireyci toplumlarında giderek önem kazanmaktadır."[210]

Arkadaşlık ilişkilerinin önem kazanması bir taraftan oldukça iyi bir durum gibi görünüyor olsa da, değişen toplumsal yapı içerisinde arkadaşlık kavramı da bambaşka bir boyut kazanmıştır. Çünkü bir çocuk için arkadaş grubu demek onun her şeyi demektir. Zamanla bu arkadaş grubuyla beraber hareket edeceği için duygu ve düşüncelerini ailesine aktarmaktan ziyade arkadaş grubuyla paylaşacaktır.

Kavramın değişen boyutundan bahsetmeden önce, kavramın analizini yapmalıyız. "Arkadaşlık modern kültürlerin ortak bir terimi olmakla birlikte, bilim adamları tarafından fazla üzerinde durulmayan bir olgudur.[211]

Bu kavram daha çok bireylerin beraber olarak bir şeyler yapmaktan hoşlandığı, vakit geçirdiği, konuşup tartıştığı, karşılıklı olarak güven duygusu geliştirdiği, sırlarını paylaştığı, diğer bireyleri işaret eder. ilk arkadaşlıklar çocukluğun ilk dönemlerinde

[210]HORTAÇSU, Nuran., Çocuklukta ilişkiler, Ankara, 2003, s. 243.
[211]MARSHALL, Goldon., Sosyoloji Sözlüğü, Çev. O. AKINBAY, D. KÖMÜRCÜ, Ankara, 1999, s. 39.

kurulan ilişkilerdir. Bu genel olarak çocuğun yakın çevresindeki diğer çocuklarla sınırlıdır ve oyun üzerine kurulu bir durumudur. Çocuğun yaşı ilerledikçe arkadaş seçimleri ve arkadaş seçenekleri değişime uğrar. Kreş ve okul arkadaşlıkları oyun oynamaya bağlı birlikteliklerin farklı anlamlar kazanmasına sebebiyet verir.

Çocuk bu dönemde arkadaşlarını, arkadaşlarının kendi hakkındaki düşüncelerini, onların anlattıklarını daha fazla önemsemeye başlar. Bu durum kimi zaman çocuğun ailesinden uzaklaşmasına sebep olabilir. Çocuk için, özellikle ergenlik döneminde, arkadaş ortamlarında kabul görmek, onaylanmak, benimsenilmek, çok önemlidir. Yani yanlış arkadaşlık seçimleri çocukları yapmaması gereken olumsuz davranışları yapmaya itebilir.

Pek çok çocuk suçlu, yanlış arkadaş seçimlerinin kurbanıdır. Sadece arkadaşına bir şeyleri ispatlamak, onu yalnız bırakmamak için suça bulaşan çocukların sayısı az değildir" Çocuğun arkadaş grubuna karşı çıkması çok zordur. İstemeyerek de olsa grubun çoğunluğunun istediği davranışı yapmak zorunda kalır. Aksi taktirde korkaklıkla, mızıkçılıkla suçlanır ki hiç bir çocuk bu duruma düşmek istemez.[212]

Aileler çocuklarının arkadaş seçimleri konusunda duyarlı davranmalı, çocuğa baskı uygulamadan, onu kontrol etmelidir. Çocuğunun seçimlerine karşı disiplinli bir tutum takınan ebeveynler, çocukları içinde bulundukları arkadaş gruplarından uzaklaştırmak yerine, o grubun çocuğun gözünde daha cazip hale gelmesine neden olabilirler. Doğru seçilmiş bir arkadaş çocuğun sosyal gelişiminde ne denli önemli ise, yanlış seçilmiş bir arkadaş da o denli tehlikelidir.

Söz konusu sokak çocukları olduğu zamanda, kurulan arkadaşlıklar bazen çok kötü sonuçlar doğurabilir. Aile içi ilişkilerin yıprattığı çocuklar bazen kurdukları arkadaşlıkların da etkisi ile sokaklarda yaşamayı seçebilir. Zaten bir kaçış yolu arayan bu çocuklar için sokaklarda yaşayan, suç isleyerek hayatını ikame ettiren bir arkadaş örneği ve onun anlattıkları güven verici ve cazip gelebilir. Çocuk içinde yaşadığı çıkmazdan kurtulmak için yanlış arkadaşların peşine takılarak daha da büyük yanlışlara sürüklenebilir.[213]

[212]PEKER, Hüseyin., 99 soruda çocuk ve suç, İstanbul, 1994, s. 54.
[213]IŞIK, Esra., Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2007.

2.6.1. Çeteler Ve Organize Suç Örgütleri

Çeteler ve suç örgütlerinin suç işleme metotları, işledikleri suçlar kadar çeşitlilik göstermektedir. Araba hırsızlığı, uyuşturucu ticareti, kapkaç, gasp, haraç alma, otopark mafyalığı ve daha sayabileceğimiz pek çok illegal faaliyetin arkasında bu organize yapılanmaların çıktığına, haber bültenlerinde sık sık şahit olmaktayız. Ancak madalyonun arka yüzünde daha acı bir tablo mevcuttur. Öyle ki bu suç örgütlerinin bazıları çocukları kullanmakta ya da bu suç örgütlerinin bazıları çocuk sayılabilecek yaşlardaki gençlerden oluşmaktadır.

Bazen seçilen yanlış arkadaşların etkisiyle bazen de zorla bu örgütlere üye olan çocuklar, hem kendi hayatlarını hem de diğer insanların hayatını tehlikeye atmaktadır. Dışlanan, ailesi tarafından sahip çıkılmayan ve her anlamda sağlıklı bir ortamda yetişmeyen çocuklar bazen kendilerini içinde bulundukları arkadaş grubunda ifade etme yolunu seçerler. "Başlangıçta oyun grubu olarak ortaya çıkan beraberlik, ergenlik çağındaki gençlerin özellikleri nedeniyle giderek suçlu çetesine dönüşebilmektedir.[214]

Bu nedenle ergenlik dönemi olarak adlandırılan devre çok önemlidir. "Ergenlik döneminin kendini arama, kurulu düzene baş kaldırma, çelişkiler ve belirsizlikler içinde bulunma şeklinde özetlenebilecek bazı özellikleri, gençte onu destekleyecek, değerlerini paylaşacak ve bu ölçüde de özdeşleşebilecek bir arkadaş grubu özlem ve ihtiyacını doğurmaktadır.[215]

Her çocuğun şanslı doğmadığı bir gerçektir. Birisi sıcak bir ailede güven ve huzur içerisinde büyürken, bir diğeri geleceğini kaybettiği sokaklarda ezilmişliğin, sevgisizliğin intikamını alabilmek için tüm risklere rağmen yaşamaya çalışmaktadır. Kısacası çocukların konumu alabildiğine birbirinden değişiktir. Bazıları öyle bir çevre içinde yaşarlar ki, düşmanca izlenimlere kaynaklık eder bu çevre, dünyayı çocuğa düşmanmış gibi gösterir.[216] Hayatı boyunca geçirdiği her günde bu düşman dünyadan öç alabilmek için eline geçen her fırsatı değerlendiren çocuk, kendisi ile aynı durumda olan diğerleri ile bir araya geldiği zaman tam bir suç makinesine dönüşür bazen benliğini kaybederek ne yaptığının farkına varmaz.

---

[214]YAVUZER, H., Çocuk ve Suç, İstanbul, 1994. s. 47.
[215](www.iem.gov.tr) Çocukların Suça Yönelmelerinde Ailenin Etkisi Ve Önerilerimiz, 24/04/2009.
[216]ADLER, Alfred., İnsanı Tanıma Sanatı, Çev. Kamuran ŞİPAL, İstanbul, 2004, s.55.

Çeteler ve organize suç örgütlerine kendi rızası ile katılan çocuklar dışında, bu örgütlerce kandırılarak kaçırılan ve kullanılan çocuklarda mevcuttur. Özellikle kırsal kesimlerden kentlere göç eden ailelerin çocuklarını hedef olarak seçen bu örgütler bazen kırsal alanlarda yaşayan çocukları da kaçırarak, kentlerde suça zorlamaktadır. Kırsal alanlarda yaşayan çocukların kaçırılarak kentlere getirilmesinin sebebi, bu çocukların ailelerinin kalabalık nüfuslu, çok çocuklu ve fakir olmalarıdır.

Neticede çocuk sayısı fazladır ve ailenin kaçırılan çocuğunun arkasını arayabilecek imkânları kısıtlıdır. Kentlerde yaşayan ailelerin çocukları seçilirken aranılan temel kriterde gecekondu bölgelerinde yaşayan, maddi sıkıntı çeken, geçim derdine düşen anne ve babanın ilgilenemediği, sosyal çevreye uyum sıkıntısı çeken çocuklar olmasıdır. Gerek kentlerden, gerekse kırsal kesimlerden kaçırılan çocuklar metropollere getirilerek çetelerce fuhuşa, gasp ve kapkaça, dilencilik yapmaya zorlanılmaktadırlar.[217]

2.6.2. Ergenlik Döneminde Model Alınan Yanlış Arkadaşlar

Çocuğun, özellikle ergenlik döneminde edindiği arkadaşlar, onun hayatında yönlendirici olur. Ergenlik dönemi çocuğun bedensel ve duygusal anlamda geliştiği hassas bir dönemdir. Ergenlikte çocuğun geçirdiği fizyolojik değişimler onu içine kapanık, utangaç, sıkılgan biri haline getirebilir. Bu çağın ani değişiklikler çağı olduğu iyi bilinmeli ve değerlendirilmelidir. Aile istemese bile çocuk bu ani değişiklikler nedeniyle sık sık tutum ve davranışını yeniden gözden geçirecektir. Sabırlı olmak lazımdır.[218]

Öncelikle, çevremizdeki dünyaya bakışımızı oluşturan, aile içinde yaşadığımız deneyimlerdir.[219] Bu deneyimler yaşadığımız sürece yol gösterici olur. Nasıl ki aileden elde edilen iyi kazanımlar fayda sağlıyorsa, kötü kazanımlar da zarar getirir. Ailenin ergenlik döneminde çocuğa karşı davranışları, çocuğun ileriki hayatında sergileyeceği tutumlarını etkiler. Arkadaş çevresi de aynı şekilde tutum oluşumuna etki eder. Müziğe,

[217]IŞIK, Esra., Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları Ve Suç, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2007.
[218]ÇAKMAKLI, Kemal., Aileler İçin Sosyal Hizmet, Ankara, 1996, s.164.
[219]HEDGES, Patricia., Kişiliğinizi Tanımanın Yolları, Çev, Banu BÜYÜKKAL, İstanbul, 1997, s.147.

giyim ve saç biçimine, davranış tarzına ve bunun gibi birçok tutum objesine yönelik tutumlarımız arkadaş çevresinden etkilenir.[220]

Ergenlik döneminde çocuğun sahip olduğu arkadaşlar bazen aile faktörünün önüne geçebilir. Çocuk bu dönemde ailesi ile paylaşamadığı pek çok şeyi arkadaşları ile paylaşır. Bu durumda ailenin çocuk üzerindeki kontrolünü azaltır.

Özellikle kırsal kesimden kentlere göç ederek, zor koşullarda geçim mücadelesi veren aileler düşünüldüğünde, bu ailelerin hayat kavgasına dalarak çocuklarından uzaklaşması, ergenliğinin sıkıntıları yaşayan çocukları daha da sorunlu hale getirir ve çocuk için edinilen arkadaşlıklar vazgeçilmez ve sorgulanamaz bir hal alır.

İşsizlik, aile içi sıkıntılar, anne ve babanın ilgisizliği, anlayışsızlığı, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanamaması, aile bütçesine katkı sağlamak veya başka nedenlerden dolayı çalışmak zorunda kalması, ergenlik çağının zorlayıcılığı ile birleştiğinde suç işleyen, evden kaçan, sokaklar da yaşayan, alkol, uyuşturucu kullanan çocukların var olması kaçınılmaz hale gelir.

Çocuklar ergenlik döneminde çevrelerinden fazlasıyla etkilenirler. Yeniliklere, farklı deneyimlere daha açık bir hale gelirler. Daha önce yapmadıkları, yapmayı düşünmedikleri davranışları, sırf arkadaşları tarafından dışlanmamak için yapmaya başlarlar. Anne ve babalarının söyledikleri her söze karşılık verirler. Büyüdüklerini düşündükleri için her konuda özgürce hareket edebilme haklarının olduğunu varsayarlar. Tek başlarına her işin altından kalkabilecekleri fikrine kapılırlar. Ailelerinin ve yakın çevrelerinin davranışlarına müdahale etmesinden, nasihat işitmekten hoşlanmazlar ve böyle şeylere tepki gösterirler.

İşte ergenlik dönemi bu denli karmaşık ve anlaşılmaz bir dönemdir. Özellikle aileler bu dönemde çocuklarını tanımakta zorluk çekerler. Hayatı boyunca anne ve babasına sesini bile yükseltmemiş bir çocuk ergenliğin ortaya çıkardığı fizyolojik ve psikolojik durumların sıkıntısıyla anne ve babasıyla bağırıp çağırarak kavga edebilir. Ergenlik döneminde çocuğun davranışları en fazla arkadaşlarını etkilediği söylenebilir. Daha öncede defalarca belirttiğimiz gibi, bu dönemde çocuklar arkadaşlarının söylediklerine, onların yaptıklarına önem verirler. Çocuk için arkadaşları her dönemde etkilidir; ancak özellikle bu dönemde bu etki daha da belirgin hale gelir.

[220]KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem., Yeni İnsan Ve İnsanlar, İstanbul, 1999, s.120.

Çocuk ergenlikte çevresinde daima "onun gibi olmak" istediği kişiler arar. Böylece, özdeşleşme (identification) yaparak, kişiliğine biçim verirken, yetiştiği çevrenin ekonomik ve sosyo-kültürel koşullarının etkisi altında, sorumluluk ve özerklik arasında denge kurmak ister.[221]

Eğer çocuk model aldığı kişileri yanlış seçerse yanlış davranışlarda bulunur. Özellikle ergenlik dönemindeki yanlış arkadaşlar çocuğu suç başta olmak üzere illegal pek çok eyleme itebilir. Yani çocuk denge kurmak isterken mevcut dengesini de bütünüyle yitirebilir. Özetle çocukların ergenlik dönemi çok önemlidir. Bu dönemde model alınan yanlış arkadaşlar çocuğa zarar verir.

2.6.3. Boş Zamanlarını Değerlendirildiği Çevre ve Arkadaş Grubu

Boş zamanlar, bireyin çalışma ve diğer görevlerinden sonra, özgür olarak dinlenmesi, eğlenmesi, toplumsal başarı ya da kişisel gelişmesi için kullandığı zamandır. Boş zamanın iyi bir biçimde değerlendirilmesi, kötü alışkanlıklar edinmeyi önlemesi, kazanılan kötü alışkanlıklar varsa, bunların yok edilmesi açısından yararlıdır[222]

Çocuk için boş zaman, okula gidiyorsa okul saatleri, çalışıyorsa iş saatleri dışındaki zamandır. Bu zamanın kimlerle, nerede ve nasıl geçirildiği, bu süreçte çocukta ne tür davranış değişikleri olduğu anti sosyal davranışlara ve suça yönelimi engellemede çocukla ilgili bilinmesi gerekenlerin başındadır. Çocuğun boş zamanının çoğu, sonraları arkadaş grubuna dönüşecek olan oyun grubu içinde geçer. Sosyalleştirme işlevi ile oyun grubu, çocuğun liderlik özelliklerinin ortaya çıktığı, biz ve onlar ayrımına vardığı yerdir.

Oyun grubu, bütün olumlu yönlerine rağmen, üyelerinden bir ya da bir kaçının anti sosyal davranışlar ya da suç davranışı gösterdiği durumlarda kısa sürede bir çocuk çetesine dönüşebilmektedir. Önceleri, komşusunun bahçesinden heyecan için elma çalma şeklinde başlayan bu sürecin, geleceğin büyük suçlularının ortaya çıkmasına kadar devam edebileceği akıldan uzak tutulmamalıdır. Çocuk için boş zaman etkinliklerinden bir diğeri de eğlencedir. Eğlence, özellikle gençlerin yaşamında olumlu bir güçtür. Ancak denetime tabi tutulmamış ve özellikle ticari amaç güden bazı eğlence

[221]YAVUZER, H., Çocuk Ve Suç, İstanbul, 1994, s.111.
[222]SARPDAĞ, M., Çocuk Suçluluğunun Nedenleri, Erişim:Http://Caginpolisi.Com.Tr.

araçlarının çocuklar ve gençler üzerinde tahrip edici etkiler gösterdiği ve suçu arttırdığı, buna karşılık, sağlıklı ve programlı bir eğlence faaliyetinin suçluluğu önleyici etkilerde bulunduğu kabul edilmektedir.[223] Bu açıdan ailenin, çocuğun boş zamanlarını iyi değerlendirmesi için gereken ortamı hazırlaması çok önemlidir. İyi düzenlenmemiş boş zamanlarda suç işleme fırsatları meydana getirmektedirler.

Boş zamanların çocuk suçluluğundaki rolü iki yönlüdür. Birincisi, çocuğu suça itmesidir. Gerçekten boş zamanın iyi kullanılmaması nedeniyle çocuklar anti-sosyal davranışlara girmekte ve suç işlemektedir. İkincisi, suçluluğu önlemesi ya da azaltmasıdır.

Boş zamanlarını akıllı bir biçimdeki etkinliklerle geçiren çocuklar suçluluğa yönelmemektedirler.[224] Çocukların boş zamanlarını geçirdikleri bir başka çevre ise arkadaş çevresidir. Bu çevre çocuğun kendisini eğitici, yönlendirici etkilerden bağımsız hissettiği çevredir. Akran (arkadaş) grubu, çocuk üzerinde etkisi en güçlü olan gruptur. Çocuk akran grubu içerisinde, bireyler arası ilişkiler açısından gerçeklerle yüz yüze geldiği ortamı algılar, bazı toplumsal davranışları kazanır ve çocuk akran grubunun etkisinde büyür.[225]

Çocuğun toplumsal özellik kazanması ve topluma uyması, arkadaş edinmesi ile ortaya çıkar. Arkadaşlık, sevgi, düşünce desteği ve alışveriş arzusundan doğar. Arkadaşlık ilişkilerinin, çocuğun düşünce ve duygu yönünden gelişimiyle ve toplumsal özellik kazanmasında önemli rolü vardır.

Çocuğun gerçeğe uymasında, kendini iyi ve kötü yönleri ile tanımasında, duygu ve düşüncelerinin belirginleşmesinde etkili olur. Çocuk, bir arkadaş grubunda kalabilmek için bazen kendi alışkanlıklarından, hatta kabul ettiği doğrulardan vazgeçebilir. Bu nedenle arkadaş ilişkilerinin çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde önemi büyüktür. Çocuğun ne tür arkadaş edineceği konusunda çevrenin etkisi inkar edilemez.

Çevrenin baskısını üzerinde hisseden ve buna uymak zorunluluğu duyan çocuğun gireceği arkadaş grupları, çevre tarafından kabul edilen gruplar olmak zorundadır. Bunun tersini yapabilmesi için çevreden bağımsız bir kişilik geliştirmiş

[223]YAVUZER, H., Çocuk Ve Suç, İstanbul, 1994.
[224]TEZCAN, M., Boş Zamanlar Sosyolojisi, Ankara, 1993, s.19.
[225]AKALIN, N., Çocuğun Suça İtilmesinde Toplumsallaşma Öğelerinin Etkisi, İstanbul, 1999, s.539.

olması gerekir. Bağımsız kişilik geliştirme ise, aile tipi ve özelliklerine, ailenin ve gencin eğitimine, nerede yaşadıklarına, ekonomik durumuna vs. bağlıdır.[226]

Çocuk üzerinde etkisi büyük olan akran grubunun, suçluluğa eğilimli, risk faktörleri içeren grup özellikleri göstermesi çocuğunda bu davranışlara itilmesini doğurabilir. Okulda çocuğunda içinde bulunduğu topluca işlenen kabahatler veya arkadaşlarının okul yaşamında kurumsal disiplini bozucu davranışları, arkadaşlarının eğitim düzeyleri, akran gurubu içerisinde alkol, uyuşturucu kullanma ve kumar oynama gibi alışkanlıkların olması arkadaş grubu içerisinde suçla ilişkili bireylerin olması ve akran grubunun suça yönelik ortak hareket etme organizasyonu olarak çeteleşme, akran grubunun kriminal olarak barındırdığı risk faktörleri olarak ele alınabilir.

2.7. DEMOGRAFİK NEDENLER

Türkiye kırsal alan ekonomisinden kentsel alanda endüstrileşmiş ekonomiye geçiş dönemi içindedir ve kent alanındaki nüfus kırsal alanlara göre daha fazladır. 1950'li yıllardan itibaren sonra hızlı nüfus artışı, tarımda makineleşme toprak dağılımının düzensizliği ve şehirlerde iş imkânlarının artışı ülkemizde şehre göçü arttırmıştır. Şehre göçte daha konforlu hayat sağlama, şehirlerin eğlence merkezi olması gibi faktörlerde etkili olmasına karşın ana etken ekonomik sorunlardır.

Şehirleşme süreci yaşam tarzlarında ve insan ilişkilerinde radikal değişikliklere neden olmaktadır. Bu sosyo kültürel değişikliklerin önemli bir kısmı, geleneksel toplumsallaşma tarzlarının hızlanan bir biçimde çözülmesi ve bireyin hayatını biçimlendirmek konusundaki insiyatifinin ve sorumluluğunun radikal biçimde artması olarak tanımlanabilmektedir.

Kırsal alanda kişiliğin şekillenmesinde etkili unsurlar aile, akrabalar ve komşularla sınırlıdır. Ayrıca kırsal kesimde günlük yaşamın ritmi yavaş ve ilişkiler belirli sayıda insanla sınırlıdır. İnsanlar birbirlerini tanırlar ve herkes kime karşı nasıl davranacağını bilir.

Şehirde ise kişiliğin gelişmesinde kreş, çocuk yuvası, okul, yurtlar, gençlik kulüpleri, tv, basın, internet ve çok farklı çevrelerden insanlarla ilişki kurma etkili olmaktadır. Şehirde yaşam biçimi kırsal alana göre değişmektedir ve günlük yaşamda

[226]SARPDAĞ, M.,Çocuk Suçluluğunun Nedenleri, Erişim:Http://Caginpolisi.Com.Tr

çok sayıda ve farklı insanla ilişkiye girilir. Ancak insanlar bu fiziki yakınlığa rağmen sosyal olarak yakın değildirler ve birbirlerini tanımazlar.

İç göçler beraberinde bazı sosyal sorunlara neden olmaktadır. Bu süre içinde artan gecekondulaşma, kentsel hizmetlerin aksaması, işsizlik, göç edenlerin topluma uyumsuzluğu şehir kültürüne yabancılık ve kültürler arası çatışma gibi sorunlar yaşanmaktadır.[227] Kırdan kente göç olgusunun meydana getirdiği temel problemlerden biri hızlı gecekondulaşmadır.

Gecekondulaşma, işsizlik, konut, çevre, trafik gibi problemlerle birlikte, uyumsuzluğun yeni bir hayat tarzından kaynaklanan temel bir mesele olduğu görülmektedir. Bu uyumsuzluk, güç şartlardaki çocuklar için önemli bir zemin meydana getirmekte, çocukların suça itilmesini hızlandırmaktadır.

Kente göçmüş olan ilk kuşak aileleri, hayatlarının dış görünüşünde kente ait yaşam geneline uysalar da, aile içi tutumları, ailenin diğer üyeleri ve özellikle daha genç kuşaklarına davranışları, geniş aile kavramından etkilenmektedir. Kökenlerinden kopmuş olmanın getirdiği yalnızlık ve bilinçdışı suçluluk duyguları taşımaktadır.

Kente göç eden ailelerde, her ne kadar biçim açısından çekirdek aile tipi hayat sürdürülürse de ailenin sosyal yaşam ve güvencesinde geniş aile ölçüleri uygulanmaktadır. İçinde henüz yabancı kaldıkları, bütünleşemedikleri, genel sosyal güvencelere tam olarak güvenemedikleri, ya da bu güvencelerin gerçekten de yeterli olmadığı ortamlarda böylesine bir hayat ve davranış biçimi, onlara daha güvenli bir destek sağlamaktadır.

Kente gelenler başlangıçta kendi köyünden gelmiş akraba veya tanıdıklarının yanına yerleşmekte, sonra yavaş yavaş kentle ilişki kurmaya başlamaktadırlar. Kente yeni gelenler öncelikle hayatlarını devam ettirecek yeni geçim kaynakları arama, uygun bir iş bulma, aileyi barındıracak bir konuta sahip olma problemleri ile karşı karşıya kalırlar.

Uyum sorunu ise daha farklı biçimde, uzun vadeli ve psikolojik kökenli olarak ortaya çıkmaktadır. Yerleşilen çevre ile olarak geleneklerde zayıflama, bireysel ailevî problemlere yol açar.

Kente göç eden nüfusun büyük bir kısmının erkek, reşit olmayan ve henüz 15-24 yaş arasındaki kesimden oluştuğu gözetildiğinde, kent yaşamında geçim sıkıntısı içerisinde ne türlü tehlikelerle ve güçlüklerle karşı karşıya bulundukları

[227]YAVUZER, H., Ana-Baba Ve Çocuk, İstanbul, 2001.

görülebilecektir. Kente göç ile birlikte, ailenin çocuklar üzerindeki denetimi azalmaktadır. Ayrıca aile içinde yeni kent toplumunun istediği kişiliği verecek şekilde otorite ve sevgi ilişkileri gelişmemiştir. Buna rağmen kentlerde çocukların sosyalizasyonunu sağlayan aile dışındaki kurumlardan söz konusu küçükler, yeterince yararlanamaz. Göç eden anne baba köydeki davranış biçimlerini hemen değiştirmemekte, bu durum kentin özgür dünyasında bulunan gencin aile ile sorunlar yaşamasına yol açmaktadır.[228]

Kentsel bölgelerdeki yaşam koşullarının zorluğu, bütünüyle büyük kentlerin çevrelerini sarmış olan gecekondularına yansımaktadır. Kentlerle bütünleşen gecekondular konut sorununa getirilen doğal çözümdür. Bugün, gecekondu bölgeleri büyük kentlerin anlamlı bir parçası olarak, düşük toplumsal ve ekonomik düzeydeki nüfusun yaşadığı mahallelerdir.

Gecekondunun çekirdek ailesi, kentin modern çekirdek ailesinden çok farklı bir kültür yapısına sahiptir. Gecekondu ailesi henüz kopup geldiği yöresinin geleneksel değerlerine bağlıdır. Kent değerlerine yarı özenerek yarı yadırgayarak bakmaktadır. Kentin insan yaşamını kolaylaştıran konforu çekicidir. Ancak kentteki gelenek ve görenekler, kırsal kesimin daha çok dinsel inançların yönlendirdiği örf ve adetlerine, namus ve ahlak anlayışına uymamaktadır. Erkek, otoritesini yitirmekten korkmakta, kadınlar ve çocuklar daha özgür ve bağımsız olmak istemektedirler.[229]

Batı toplumlarında çocuk suçluluğu sanayileşme ile orantılı olarak bir artış göstermiştir. Hiç kuşkusuz sanayileşme, hızlı ve düzensiz kentleşmeyi birlikte getirir. Onun ürünü olan işsizlik, gelir dağılımında eşitsizlikler, geleneklerin sarsılması, özellikle çocuk ve genç nüfusun artışı suça eğilim yaratırken, bu toplumsal etkenlerin ailelerde ve bireylerde yarattığı doyumsuzluklar, umutsuzluk ve çaresizlik duyguları da suça yatkınlık yaratmaktadır.[230]

Suçlulukta önemli bir etken de çarpık kentleşme ve gecekondulaşma olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehir canlı bir organizma gibi gelişip büyümektedir. Gecekonduların yoğun olduğu semtler şehrin etrafını çevirirken, bu bölgelerin

[228]KIRAY, M., Toplumsal Değişme Ve Kentleşme, Ankara, 1982.
[229]BALO, Yusuf Solmaz., Suç Mağduru ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1995.
[230]YÖRÜKOĞLU, A., Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, İstanbul, 1997.

yakınlarına yeni toplu konutlar ve gecekondu önleme bölgeleri yapılmakta, bu bölgelerin yapısı da değişmektedir.[231]

Gecekondu her ne kadar kentin çevresinde ve dışında kente ve kentlileşmeye geçiş platformu olarak düşünülmüş ise de gelenlerin değerleri ile kenttekilerin değerleri arasında bir farklılık ve çatışma söz konusudur. Bu özellikle ilk kuşaklardan sonraki kuşaklarda ortaya çıkmaktadır. Yine bu çatışmalar normdan sapma şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

Gecekondu bölgelerindeki ekonomik olumsuzluk, kadının çalışma zorluğu, doğurganlığın yüksekliği, gençlerin ve çocukların yeterince eğitilmesini engellemektedir. Bu bölgelerdeki işgücünün emilemeyişinin doğurduğu işsizlik durumu da suça itici bir etken olarak düşünülmektedir.[232] Başka bir deyişle şehirleşme olayının ekonomik zorlamalarla olması halinde sağlık şartlarına uymayan meskenlerin ruh ve beden üzerinde gösterdikleri menfi izlerin psikolojik yönlerden yaptığı tahribatın suça yönelmede önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir.[233] Bununla birlikte gecekondulaşmanın yoğun ve sosyo-ekonomik düzeyin düşük olduğu şehir bölgelerinde oturan çocuklarda suçluluk oranlarının daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (1997) yaptığı ayrıntılı bir araştırmanın sonuçlarına göre, kolluk kuvvetlerince yakalanan 12-18 yaşları arasındaki çocukların % 93'e yakını şehirlerde, % 7'si ise köylerde oturmaktadır. Aynı yıl ülkemizdeki nüfusun % 65'i şehirlerde, % 35'i ise köylerde oturmaktadır.[234]

1990-1993 yılları arasında İzmir Çocuk Mahkemesi'nde yargılanan 2466 çocuk üzerinde yapılan araştırmaya göre; bu çocuklardan % 80'inin gecekondu bölgelerinde ya da kısmen gecekondulardan oluşan bölgelerde oturdukları tespit edilmiştir.[235] Mala yönelik suçlardaki artış şehirlerde daha bozuk olan gelir dağılımı, daha yüksek oranlardaki işsizlik, şehirde sosyal bağların zayıflaması sonucu olarak azalan sosyal kontrol imkanlarıyla açıklanabilir. Şahsa karşı suçların azalmasında yine bireyselleşme ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan bağların zayıflaması önemli bir rol oynamaktadır.

---

[231]HANCI, İ.H., Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara- "İç Göçler Ve Çarpık Kentleşme" İzmir, 1999.
[232]HANCI, İ.H., a.g.e.
[233]LUTZ, P.,Çocuk Suçluluğu, Ankara,1965.
[234]Devlet İstatistik Enstitüsü'nün(Türkiye İstatistik kurumu):htpp://www.die.gov.tr.
[235]HANCI, İ.H., Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara- "İç Göçler Ve Çarpık Kentleşme" İzmir, 1999.

Ülkemizde hüküm giyen çocukların suç işleme nedenleri araştırıldığında ise; kırsal kesim topluluklarında, daha çok kan davası, namus temizleme gibi sosyal, hayvan ve toprak anlaşmazlığı gibi ekonomik içerikli sorunların önde geldiği görülmektedir. Kentsel yaşamda ise, genellikle önceden planlanmadan ve neticesini düşünmeden bir anlık kızgınlıktan doğan tepki sonucu bu suçlar işlenmektedir.[236]

Göç olayını yaşayan çocuklar ise daha çok hırsızlık ve yaralama suçlarını işlemektedirler. Yaralama suçlarının toplumsal uyumsuzluk kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Hırsızlığın ilk planda daha çok ekonomik zorluklar nedeniyle yapıldığı, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak için bu yola başvurduğu düşünülebilir. Gerçekte nedenlerin ve tehlikenin en büyüğü ana babanın sevgi, şefkat ve bakımından yoksun olmaktır. Hırsızlık yapan çocuk bu yolla maddi gereksinimini gidermekten çok ailenin ve okulun denetiminden uzak kalmanın verdiği bir başıboşluk içinde suça yönelmekte, sevgi ve sevecenlik eksikliğini gidermek için bu yola başvurmaktadır.[237]

Sonuç olarak çocuk suçluluğunun bireysel ve çevresel (sosyal) nedenleri ele alınırken mutlaka geniş düşünmek ve suçu bir tek neden ile açıklamaya kalkışmamak gerekmektedir. Örneğin bir kısmı, suçun en büyük nedeni olarak bozuk veraseti ileri sürdükleri halde, fizyolojistler bir organ bozukluğunun suçta birinci derecede rol oynadığını düşünürler. Psikiyatri uzmanlarına göre ruhi hastalıklar, anormal davranışın ve bu anlamda suçun başlıca nedenidir. Eğitimcilere göre ise, suçun işlenmesinde uygun olmayan bir eğitim sistemi rol oynamaktadır.

Görülüyor ki çeşitli mesleklere göre suç, çeşitli şekillerde izah edilmek istenmektedir. Şüphe yok ki, bütün bu etkilerin çeşitli suçlarda rolleri vardır. Fakat bunların hiç birisi suçun tek nedeni olarak ele alınmaması gerekir.[238]

2.8. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI VE SUÇLULUK

Toplumsal bir varlık olan birey günlük yaşamında geniş bir iletişim ağı içinde varlığını sürdürmektedir. Toplumsallaşma süreci içinde birey, birçok iletişim araçlarından yaralanmaktadır. İletişim araçları bilgi aktarımının yanı sıra bireylerin ve toplumun yaşamını değiştirecek davranış değişikliklerinin ortaya çıkmasına neden olur.

[236]YAVUZER, H., Çocuk ve Suç, İstanbul, 1994.
[237]HANCI, İ.H., İzmir, 1999.
[238]TAŞKIRIAN. T.- Ağaoğlu, S., Suçlu Çocuklarımız Ankara Islah Evinde Bir Araştırma, Ankara, 1943.

Ortak amaçların, beklentilerin, duyguların, düşüncelerin, değerlerin, inançların, tutumların ve eylemlerin oluşmasına katkıda bulunur. Çocuk ve gençlerimizin boş zamanlarının büyük bir bölümünün eğlence ile geçtiğini biliyoruz. Ancak son zamanlarda denetlenemeyen ve ticari amaç güden eğlence araçlarının çoğaldığını, çocuklar ile gençler üzerinde olumsuzluklar yaratarak suç işleme oranlarını yükselttiğine hemen her gün yaşanan yüzlerce olayda tanık oluyoruz. Dünyanın birçok ülkesinde bazı yazılı eserlerin, kanlı katilleri öykülendiren, müstehcen öykü ve resimleri içeren yayınların insanlardaki suç işleme dürtülerini geliştirdiği görülmüş ve kanıtlanmıştır. Günümüzde hem görsel hem de işitsel açıdan en etkin ve en yaygın medya aracının televizyon olduğu gerçeği tartışmasızdır. Televizyon yayınlarının toplumu pozitif ya da negatif yönde etkilediği sonucuna varan pek çok araştırma mevcuttur.

Kitle iletişim araçlarının yaygınlık kazanmasıyla birlikte çocuklar zamanlarının büyük bir bölümünü bu araçlardan etkilenerek geçirmektedir. Televizyon, internet, gazete, dergi ve kitaplar suçluluğu yaygınlaştırmada etkilidir. Kitle iletişim araçları çocuğa suç tekniğini öğreterek, suçu olağan, çekici, hatta heyecanlı kılarak, yararlı bir faaliyet olarak gösterebilir. Suçluya yaygın bir kişilik vererek, suçluyu cana yakın, sempatik bir kişi olarak sunabilir. Adaletten kurtulmanın kolay olduğunu telkin ederek; adalet mekanizmasını ve polisi gülünç şekillerde gösterip, suçun ve suçlunun adeta reklamını yapma gibi bir rol üstlenebilir.

Televizyon ve radyoda yayınlanan reklamlar çocuklar hatta yetişkinler üzerinde olumsuz etki yapabilmektedir. Tüketim toplumunun temelini oluşturan reklamlar daima ve daha fazla yeni gereksinmeler yaratmaktadır. Çocuk doğası gereği gerçek gereksinmelerini, gerçek olmayan gereksinmelerinden ayırt edemeyebilir. Reklamlardan olumsuz etkilenme gelir düzeyi düşük ailelerde daha fazla görülebilir. Ancak gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarının suç işleyeceği ya da suça kolayca yönlendirilebileceği kesin değildir. Ekonomik yönden fakir olarak kabul edilen bir çok ailenin çocukları suç işlemezken, maddi durumu iyi ailelerin çocuklarının suça karışması yukarıdaki yargıyı desteklemektedir.

Çocuk suçluluğunda etkili olan, ailenin gelir düzeyinin düşüklüğü değil, bunu nasıl algıladığı ve çocuklara nasıl yansıttığıdır. İşte reklamlar yalnızca çocukların değil, yetişkinlerinde gerçek gereksinmelerini, gereksinme sandıkları şeylerden kolaylıkla

ayırt edebilmelerine engel olmaktadır. Son zamanlarda özellikle gelişmiş ülkelerde gençlerin büyük bir bölümünün otomobil, motosiklet ve büyük mağazalardan tıraş losyonu, tuvalet sabunu, kazak vb. şeyler çaldıkları için mahkeme önüne çıkmalarında reklamların önemli bir rolü vardır.

Medyanın suç ve suçluluk üzerine etkisi, suç tekniği öğretmek, suçu olağan ve yaralı bir faaliyetmiş gibi göstermek, suçluya saygın bir kişilik vermek, suçun adeta reklamını yapmak, adalet mekanizmasını küçük düşürmek şeklinde yorumlanana bilir.[239] Nitekim Dönmezer aynı doğrultuda düşünmekte olup medyanın etkisi konusunda: "Basını olumsuz etkileri daha ziyade henüz sosyalleşme sürecinin ilk safhalarında bulunan çocuklar için etkilerini gösterir. Bu etkiler bütün medya türleri için geçerlidir. Ancak medya suç işlemenin türlerine ve suçlunun akıbetine dikkat çekerek suç işlemenin yanlışlığına dikkat çekip suçu önleyebilir" saptamasını yapmıştır.[240]

Televizyonlardaki saldırgan görüntülerin, şiddet içerikli filmlerin ve eylemlerin, pornografik öğelerin yer alması çocukları ve gençleri olumsuz yönde etkilemekte, uzun süre televizyon izleyenlerin, izlemeyenlere oranla daha güvensiz, kuşkucu, kızgın ve öfkeli oldukları görülmüştür.[241]

Doç. Dr. Zeki ERDOĞMUŞ'un Elazığ Çocuk ıslahevinde 1989 yılında yapmış olduğu bir çalışmasında hükümlü çocuklara suç işlemeden önce sinema veya televizyonda seyrettikleri filmlerle ilgili olarak şu bulgulara rastlamıştır.

Tablo: 4 Hükümlülerin Suç İşlemeden Önce Seyrettikleri Filmlerden En Çok Tercih Ettikleri Konularına Göre Dağılımı.[242]

En Çok Tercih Ettikleri Konu	%
Şiddet macera	60
Seks	25
Duygusal	9
Güldürü	4
Diğer	2
Toplam	100

[239]YAVUZER, H., Çocuk ve Suç, İstanbul, 1994.
[240]DÖNMEZER, S., Kriminoloji, İstanbul, 1994.
[241]BİLGİN, N., Kimlik Sorunu, İzmir, 1998.
[242]ERDOĞMUŞ, Zeki., Elazığ Çocuk Islah Evindeki Hükümlü Erkek Çocukların Suç İşleme Sebepleri Konusunda Bir Sosyolojik Araştırma, Elazığ, 1989.

Çocuk suçluluğuna etki eden bir diğer faktör sanal ortam diye nitelendirdiğimiz internettir. İnternet insan yaşamında büyük kolaylıklar sağlayan bir araç olarak oldukça faydalıdır. Dünyanın her yerinden, her türlü bilgiyi ister görüntülü, isterse yazılı olarak bizlere ulaştıran internet, aynı zamanda iş hayatında da vazgeçilmez bir yardımcıdır. Zamandan tasarruf sağlayan, bilgileri kolayca depolayan ve istenildiği anda herkesin kullanımına açan bu araçla artık oturduğumuz yerden alışveriş bile yapar hale geldik. Bunca güzel taraflarına karşın internet, bilinçli ve yasal amaçlarla kullanılmazsa büyük tehlikeler içerir. Eğer çocuk internet ortamına aile tarafından denetlenmeden kolaylıkla girebiliyorsa bu, çocuğu internetten gelebilecek zararlara açık hale getirir. Porno içerikli, bölücülük propagandası yapan siteler çocuğun ruh sağlığını olumsuz etkiler. Buna ek olarak insanların birbiriyle sohbet etmesini sağlayan ve Chat siteleri olarak tabir edilen sitelerde çocuklar kötü emelleri olan diğer insanların tuzaklarına düşebilir. Özellikle son yıllarda sık sık duyduğumuz bu durum ciddi bir risk alanı oluşturmaktadır. Bu sitelerde kendini farklı ve yanlış tanıtan bireyler çocukları çeşitli metotlarla etkileyerek onları istekleri doğrultusunda kullanmaktadır.

İnternetin yanında çocuklarımızı bekleyen bir başka tehlike de bilgisayar oyunlarıdır. Şiddet içeren bu oyunların basında saatlerce bıkmadan usanmadan oturan, internet kafelerde zamanını ve parasını bu oyunlara harcayan çocuklarda, şiddet bilinçaltına yerleşerek sıradanlaşır. Yine porno içerikli oyunlarda olayın bir diğer yüzüdür. Bu oyunların oynanması, bazı çocukları cinsel yönden aşırı uyarmakta, bazılarında nefret ya da suçluluk duygusunun oluşumuna, bazılarında ise cinsel suç işlenmesine ya da normalden sapan bir davranışa neden olabilmektedir.[243]

Gerek bilgisayar oyunları gerekse internet çocukların gelişimine zarar verebilir. Geçmişte sokaklarda top oynayan, ip atlayan, ağaçlara tırmanan çocuklar günümüzde bilgisayar karşısında vakit geçirmektedir. Çocukların sosyal gelişimini de olumsuz etkileyen bilgisayar, çocuğun arkadaşlarına ve ailesine vakit ayırmasını engeller. Gerçek arkadaşlıkları sanal arkadaşlıklara tercih eden yeni nesiller için bu durum es geçilemeyecek kadar önemlidir. Yine bilgisayara sahip olabilmek iyi bir gelir seviyesini gerektirdiği için çocuklar arasında kıskançlık, özenti gibi duyguların oluşumuna neden

[243]YAVUZER, H., Çocuk ve Suç, İstanbul,1996

olabilir. Bu duygular çocuğu bilgisayara sahip olabilmek için yapmaması gereken davranışları yapmaya itebilir.

Özellikle internet ortamını kullanarak bölücü ve illegal fikirlerini yaymaya çalışan örgütler, sapkın gruplar, dini duyguları istismar ederek kendi amaçlarını gerçekleştirecek bireylere ihtiyaç duyan yapılanmalar, çocukları ve gençleri hedef almaktadırlar. Onlara çeşitli vaatlerle düşüncelerini asılayan bu insanlar, çocukları ve gençleri kullanmakta, onlara istediklerini yaptırmakta sonuç olarak da, isyankâr, suç işlemeye hazır gençlerin yetişmesine yol açmaktadırlar.

Bu konuda Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün düzenlediği, internette Güvenlik Kampanyası" kapsamında şu tedbirlere yer verilmiştir:

• İnternet bağlantısı olan bilgisayar çocuğun kendi odasında değil, ebeveynler tarafında kolaylıkla takip edilebilecek salon, oturma odası gibi yerlerde bulundurulmalıdır.

• Çocuğun internette nerelere girdiğini öğrenmeye yarayan programlar kullanılmalıdır.

• Çocukların internet vasıtasıyla bilinmeyen kişilerle temas kurması engellenmelidir.

• Çocukların illegal sitelere girmemesi için anne ve babaların dikkatli davranması gereklidir.[244]

Tüm bunlar çocukları ve gençleri bilgisayarın olumsuz etkilerinden uzak tutar. Aslında bilgisayar ve internet hayatımızı kolaylaştırmanın yanı sıra eğitim açısından da faydalıdır. Önemli olan çocuklarımıza bilgisayar ve internetin yararlı taraflarını göstermektir.

2.9. BAĞIMLILIK YARATAN MADDELER VE SUÇ

Alkol, sigara ve uyuşturucu maddeler ile suç arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu maddeleri kullanan insanlar çoğu zaman bilinçlerini kaybettikleri için suç islemeye daha meyilli hale gelirler. Aynı zamanda bu tür maddeler bağımlılık yarattığı için, bunları bulamadıkları zaman elde etmek için her şeyi yaparlar. Gençler arasında da yaygın olarak görülen alkol ve sigara kullanımı, uyuşturucu madde kullanımına da açılan bir yoldur.

[244]TUNA, Arda, İnternette Yalnız Kalmasın, Posta Gazatesi, 09/02/2007.

İnsanlar hayatın zorlayıcı taraflarından, kişisel sıkıntılarından kaçış yolu olarak gördükleri bu maddelerin zamanla esiri olurlar. Geçici rahatlama sağlayan alkol ve uyuşturucular, kullananların hem bedenlerine hem de zihinlerine zarar verir. Bunları kullananlar kendilerinden geçerler, düşünemezler, hareketlerini kontrol edemezler ve saldırganlaşırlar. Şiddete meyilli hale gelirler. Fakat asıl tehlike gençler ve çocuklar içindir. Özellikle ergenlik çağındaki çocuklar bu tür maddelere karşı açık hedeftirler.

"Kendi kimliğini oluşturma süreci, kaçınılmaz olarak keşif ve denemeyi içerir ve bu, uyuşturucu denemeye kadar uzanabilir. Bazen arkadaş ortamında, bazen de büyüklerinden özentiyle başlanılan alkol uyuşturucu ve sigara fiziksel olduğu kadar ruhsal yönden de çocuklara zarar verir. Bu zararların farkında bile olmayan gençler geçici mutlulukların verdiği hazla, zaman içerisinde geriye dönemeyecekleri bir yola girerler.

Özellikle sokak çocukları bu tür maddeleri içinde bulundukları kötü durumdan kurtulmak için kullanmaktadırlar. Umut Çocukları derneğinin başkanı Y. Ahmet Kulca'ya göre sokak çocuklarının madde kullanımının ardında yatan nedenler şunlardır: her şeyden önce tiner, bali gibi maddeler ucuz olduğu ve her yerde satıldığı için ulaşılması kolaydır. Bu maddelere ulasan çocuk, bu maddelerin verdiği geçici rahatlama hissi ile güzel hayaller kurabilir, daha kolay hareket eder, fiziksel acılara daha dayanıklı hale gelir ve kendini daha güçlü hisseder.[245]

İster sokak çocuğu olsun isterse ailesinin yanında yaşayan çocuklar olsun günümüzde madde kullanımı artmaktadır. Örneğin sigara diyip geçtiğimiz ve çoğu kez dikkate bile almadığımız madde uyuşturucunun ilk basamağını oluşturabilmektedir. Aile içerisinde sigara kullanımı çocuğa olumsuz bir örnek teşkil eder. Babasının ya da annesinin sigara içtiğine şahit olan çocuk, sigarayı iyi bir şeymiş gibi algılayabilir. Önce sigara, sonra alkol, sonra uyuşturucu haplar derken çocuk zamanla madde bağımlısı haline gelir. Elbette ki her sigara kullanan çocuk uyuşturucu kullanacak diyemeyiz; fakat belirttiğimiz gibi madde bağımlılığı bazen tütün maddelerinin kullanımı ile başlayabilmektedir. Bağımlılık yaratan maddeler çok çeşitlidir ve insan bir kere bunlara alıştığı zaman kolay kolay kurtulamaz. Özellikle de gençler bu tür maddeleri kullanmaya başladıklarında zaman içerisinde bağımlı olurlar ve bu maddelere ulaşabilmek için her şeyi yaparlar. Zaten uyuşturucu satıcıları da bunu çok iyi bildikleri

[245]KULCA, Y., Ahmet, Sokak çocuğu Kimdir, www.umutcocukları.org.tr.07/07/2009.

için gençleri hedef alırlar. Onlara sattıkları mal karşılığı her istediklerini yaptırabilirler ve genç bir süre sonra uyuşturucunun ve uyuşturucu satıcısının kölesi haline gelir.

Bireyin kendisinde bilişsel, davranışsal veya duygusal değişiklikler yaratmak için kullandığı fakat aynı etkiyi yaratmak için gittikçe dozunu artırmak zorunda kaldığı, kullanmadığı zamanlar bedensel veya psikolojik sorunlar yaşadığı ve kullanımında kişinin bedenin de, işlevselliğinde veya insan ilişkilerinde güçlükler yarattığı maddelere "bağımlılık yapıcı maddeler " bu tabloya da "madde bağımlılığı" denilmektedir.[246]

Madde bağımlılarında gözlemlenen duyguların, dürtü denetiminin ve kendine güvenin yaşama düzen sağlayan işlevlerinin bozulmasıdır. Bu bozulmalar nedeniyle ortaya çıkan eksiklikler ve yetersizlikler obje ilişkilerinde sorunlar yaşanmasına neden olurlar. Çeşitli maddeleri bir arada ve ağır dozda kullanan kişilerde yakın ilişkilere tolerans azalır ve bunları düzenleme zorluklan yaşanır. Bu insanlar, yakınlığın getirdiği zedelenme risklerine katlanamaz ve böyle bir ilişki içinde duygularıyla ne yapacaklarını bilemezler. Böyle durumlarda, madde kullanımı hiç olmazsa bir süre için ilişkilerle baş edebilme kapasitesini artırır ve mevcut durumun sürdürülmesini sağlar. Yaşadıkları değersizlik, suçluluk, utanç ve kendine dönük eleştirel duygular, insanlara yakınlaşmaya çalıştıklarında daha da artar. Buna katlanamadıkları noktada kendilerini dış dünyadan çekerek madde bağımlılığına teslim ederler. Avustralya Ulusal Şiddet Komitesinin hükümet stratejilerine taban oluşturmak ve gelecekteki çalışmalara yön vermek amacıyla hazırladığı1990 tarihli raporunda, dünya üzerindeki suç olgusu ve bunu hazırlayan etkenler sıralanmış olup suça neden olan başlıca altıparemetre bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu parametlerden biri bağımlılık maddesi kullanımıdır. Benzer şekilde pek çok araştırma uyuşturucu kullanımı ile suç arasında sebep sonuç ilişkilini bulunduğunu kanıtlamaktadır.[247]

Dünyada yapılan pek çok araştırma uyuşturucu alkol ve silaha kolay ulaşan çevrelerde suç ileme oranının yüksek olduğuna işaret etmektedir. Esasen dünyanın hemen hemen her ülkesinde uyuşturucu maddesi kullanımı da yasaktır. Uyarınca suç olarak kabul edilmektedir. Öte yandan madde kullanan kişilerin büyük bir bölümü

[246]YILMAZ, S., Sokak Çocukları Yüksek Lisans Tezi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara, 1998.
[247]VAN, M., Suçu Önlemeye Yönelik Türkiye'de Uygun Bir Eğitim Stratejisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1999.

bağımlı olduklarından maddeyi temin etmek amacıyla başka suçları da işleye bilmektedir.[248]

Bağımlılık yapan maddeler: Alkol, Amfetaminler, Kafein, Kannebis, Kokayin, Hallüsinojenler, İnhalanlar, Nikotin, Opiyatlar, Fensiklidin, Sedatifler, hipnotikler ya da anksiyolitikler, karışım halinde oluşturulanlar, uçucu maddeler ve bilinmeyen maddeler.[249]

Söz konusu maddeler ciddi sağlık sorunlarına yol açmakta ve ciddi bir tedavi süreci gerektirmektedir. "Bu maddelerin kullanımının çocuk yaslarda başlaması, daha agır maddelerin kullanımına geçişte basamak oluşturması, uçucu madde kullanımını ve bununla ilgili bozuklukların önemini arttırmaktadır.[250]

[248]VAN, M., a.g.e.
[249]SAYIM, A., Lise Öğrencilerini Bilgilendirmenin Madde Konusundaki Görüşlerine Etkisini İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 2000.
[250]CEYLAN, Pınar., Torbanın İçinden Sokağa Bakmak, 2007.

III. BÖLÜM

ÇOCUKLARIN CEZAİ SORUMLULUKLARININ BELİRLENMESİ VE KANUNİ YAPTIRIMLAR

3.1. GENEL OLARAK

Bu bölümde çocuklara uygulanan farklı suç türlerine göre faklı yaptırımlar üzerinde durulacaktır. Öncelikle Türk ceza kanununda çocuğun cezai sorumlulukları ortaya konulmaya çalışılacaktır**.**

3.1.1. TÜRK CEZA KANUNUNDA ÇOCUĞUN CEZAİ SORUMLULUĞU

3.1.1.1. 11 Yaşını Doldurmamış Çocukların Cezai Sorumluluğu

2253 Sayılı Kanunun çeşitli maddelerinde geçen 11 yaş deyimi 5252 Sayılı Kanunun 11. maddesi gereğince 12 yaş olarak değiştirilmiş olup, 5237 Sayılı TCK'nin 31/1 maddesine göre fiili işlediği zaman 12 yaşını doldurmamış çocukların cezai sorumlulukları bulunmadığı hükmü getirilmiştir.[251] Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur.

Fiili işlediği zamanda on bir yaşını bitirmemiş olanlar hakkında takibat yapılmaz ve ceza verilemez. Bu yaştaki bir küçük suç işlediğinde ilgili Cumhuriyet savcılığınca işe el konularak Adli Soruşturma yapılacak fakat kamu davası açılmayacaktır.[252] Böylece, 11 yaşından küçüklerin kusur yeterliliğine sahip olmadığı, aksinin ispatına izin verilmeyen bir karine olarak belirtilmiştir. Söz konusu çocuklar hakkında belli koşulların varlığı halinde tedbir kararı alınacaktır.[253]

Bu yaş grubundaki çocuklar hakkında işledikleri iddia olunan fiillerden dolayı kovuşturma yapılamaz ve ceza verilemez. O halde haklarında soruşturma yapılabilir.

[251]CENTEL, Nur-Zafer, Hamide-Çakmut, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul, 2005, s.363.
[252]AKINCI, Y., Atakan, T., Psikolojik – Pedagojik- Hukuki Yönleriyle Suça Giden ve Suç İşleyen Çocuklar, 1968, s. 48.
[253]SEVÜK, H.Y., Uluslar Arası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadelede Kurumsal Yaklaşım, 1998, s.4.

Ancak bu yaş grubundakilerin sadece yaşlarının tespiti ve mümkün ise ifadelerinin alınması ile yetinilmeli bunun dışında çocuk hakkında herhangi bir işlem ya da muhakeme tedbirine karar verilmesi mümkün olmamalıdır.[254]

Cezai sorumluluk bakımından bu yaş grubundaki küçüklerin kusurları bulunmamakta ve dolayısıyla cezai ehliyetlerinin olmadığı mutlak bir şekilde kabul edilmektedir.[255] Bu yaş grubundaki bir çocuk işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilme ve davranışlarını hukukun gerekleri doğrultusunda yönlendirebilme yeteneğinden mutlak olarak yoksundur.

Ancak çocuk işlediği eylemin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilse ve kendini bu fiilleri işlemekten alıkoyabilecek yeteneğe sahip olsa dahi izlenen ceza siyaseti mülahazalarıyla çocuğun tekrar suç islemesini önlemek ve tekrar topluma kazandırmak amacıyla bu yaş grubundaki çocukların mutlak bir şekilde cezalandırılmamaları gerektiği kabul edilmiştir. Zira bu yaş grubundaki çocuklara ceza yaptırımının uygulanmasının cezanın özel önleme ve sosyal hayata yeniden kazandırma amaçları bakımından olumsuz etki yapacağı düşünülmüştür.[256]

Bu çocuklar hakkında ancak güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir. 5237 sayılı Kanunun 56 maddesi yollamasıyla 5395 Sayılı Kanunun 11. ve 5. maddesinde belirtilen çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir ancak bu tedbirlerin uygulanması takdire bırakılmıştır. 5395 Sayılı Kanunun 11. maddesine göre bu kanunda gösterilen koruyucu ve destekleyici tedbirler "suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar" bakımından çocuklara özgü güvenlik tedbiri olarak anlaşılır.[257] 2253 Sayılı Kanunun 11/2 maddesinde 11 yasını doldurmayan çocukların işlemiş oldukları iddia olunan fiil bir seneden fazla hapis cezasını gerektiriyorsa haklarında tedbire hükmedileceği belirtilmiş ve böylece tedbire karar verilmesi için suçun belli bir cezai ağırlığının olması gerektiği öngörülmüştü. Oysa 5237 Sayılı Kanunda islenildiği iddia olunan suç için kanunda belirlenen ceza miktarı ne olursa olsun çocuklara özgü güvenlik tedbirine karar verilmesi hâkimin takdirine bırakılmıştır.

---

[254]ÖZBEK, Veli Özer, TCK. İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Genel Hükümler, Ankara, 2005, s. 375.
[255]ÖZTÜRK, Bahri-Erdem, Mustafa Ruhan; Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbiri Hukuku, Ankara, 2005, s.172.
[256]ÖZGENÇ, İzzet., Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, Ankara 2006, s. 433.
[257]ARTUK, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, A. Caner,5237 Sayılı TCK.ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Ankara , 2006, s. 629.

Çocuklara özgü koruyucu ve destekleyici tedbirler çocuğun öncelikle aile ortamında kalmasına yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir[258]

Çocuklar için 5237 Sayılı TCK'nın 31/1 maddesinde sorumsuzluk yaşının 12 olarak belirlenmesi karşısında 5326 Sayılı Kabahatler Kanunun 11/1 maddesinde kabahat niteliğindeki fiili işlediği zaman 15 yasını doldurmamış çocuk hakkında idari para cezasının Uygulanamayacağı belirtilmiş böylece kabahatler bakımından sorumsuzluk yaşı 15 olarak belirlenmiştir.[259]

3.1.1.2. 15 Yaşını Doldurmamış Çocukların Cezai Sorumluluğu

Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan oniki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz.[260]

2253 Sayılı Kanunda 11-15 yaş grubundaki çocukların cezalandırılabilmeleri için işledikleri iddia olunan fiilin farik ve mümeyyizi olmaları gerektiği belirtilmişti. 5395 Sayılı Kanun ile bu kavramlar yerine çocuğun işlediği iddia olunan fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı aranmıştır.

Bu yaş grubundaki çocuklar genellikle işledikleri fiilin hukuka aykırılığının idrakindedirler ancak bazı durumlarda davranışlarını hukukun gereklerine göre yönlendirme yeteneği zayıflamakta bazen de tamamen kaybolmaktadır. 765 Sayılı Kanunun 54 üncü maddesinde "farik ve mümeyyiz" olma kavramlarından

[258]ARTUK, Mehmet Emin., a.g.e. s. 363.
[259]YELESDAĞ, Hayati., Ceza Hukukunda Çocuk Kavramı Ve Cezai Sorumluluğunun Belirlenmesindeki Kriterler Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2006.
[260]YILMAZ, Z., Anayasa TCK-CMK İnfaz Kanunu, Ankara, 2009.

bahsedilmekte ve bununla çocuğun ayırt edebilme kabiliyetinin varlığından bahsedilmiş ancak ayırt edilecek hususun ne olduğundan bahsedilmemekteydi. Aynı maddenin ikinci fıkrasında "fiilin suç olduğunu fark ve temyiz" kabiliyetinden bahsedilmiştir 2253 Sayılı Kanunun 20 inci maddesinde "işlediği suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme" yeteneğinin bulunması gerektiğinden bahsedilmiş ancak kişinin bu doğrultuda hareketlerini yönlendirebilme kabiliyetine sahip olup olmadığı hususuna değinilmemiştir. Oysa bu yaş grubundaki suç islediği iddia edilen çocuklarda algılama yeteneğinden ziyade irade yeteneğinin zayıflaması ve yitirilmesi önemli rol oynamaktadır.[261]

2253 Sayılı Yasanın 20. maddesinde küçüğün işlediği suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yönünden bedeni, akli ve ruhi durumunun mütehassıs kimselere tespit ettirileceği belirtilmekteydi ve bu hususta karar verme yetkisinin hâkime ait olması gerektiği gerekçesiyle eleştirilmekteydi.[262]

5395 Sayılı Kanunda bu hususta karar verme yetkisinin mahkemeye ait olduğu düzenlenmiştir 5395 Sayılı Kanunun 35/1 maddesinde "Bu Kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevresini gösteren inceleme yaptırılır. Sosyal inceleme raporu, çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur." hükmüne yer verilmiştir.

Buna göre bilirkişi ancak çocuğun içinde bulunduğu durumu, fiziksel ve ruhsal gelişimi, aile ortamı ve eğitim düzeyi gibi verileri gözlemleyerek çocuk hakkında bir rapor düzenleyecektir. Ancak bu raporda çocuğu algılama ve irade yeteneğine sahip olup olmadığı hususunda değerlendirme yapamaz zira bu hususstaki değerlendirme hâkime aittir.[263]

Kusur yeteneği bulunmadığı belirlenen çocuk hakkında beraat kararı verilemez ancak 5271 Sayılı CMK 223/3-a maddesinde Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması bu durumda "ceza verilmesine yer olmadığına" karar verileceği belirtilmiştir.

[261]ÖZGENÇ, İzzet., Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, Ankara 2006, s. 435.
[262]TAN, Umran Sölez., 2253 Sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kurulusu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 19. ve 20. Maddeleri, Ankara, 1992, s. 41.
[263]ÖZGENÇ, İzzet., Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, Ankara 2006, s. 436.

Bu durumda çocuk mahkemesi kusur yeteneği olmayan çocuk hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine karar verecektir. On iki yasını doldurmayan çocuklar hakkında bu güvenlik tedbirlerinin uygulanması takdire bırakılmış iken bu yaş grubundaki çocuklar için takdiri nitelikte değildir.[264]

Kusur yeteneğine sahip olduğu anlaşılan çocuk hakkında cezai yaptırım uygulanabilecektir. Ancak bu durumda 5237 Sayılı TCK 61 maddesinde belirtilen usul dairesinde yaptırım belirlenecektir.

5237 Sayılı Kanunun 50/3 maddesinde daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş on sekiz yaşından küçüklerin mahkûm oldukları kısa süreli yani bir yıl ve daha az süreli hapis cezaları aynı kanunun 50/1 maddesinde belirlenen seçenek yaptırımlara çevrilmek zorundadır. Bu hususta mahkemeye takdir yetkisi verilmemiştir. 5237 Sayılı TCK nın 51/1 maddesinde ise on sekizden küçük kişilerin üç yıl veya daha az cezayı gerektiren fiillerinden dolayı cezalarının ertelenebileceği düzenlenmiştir.

On sekiz yaşını doldurmamış olan küçüklerin işlemiş oldukları eylemlerle ilgili olarak 5237 Sayılı Kanunun 53/4 maddesi gereği 53/1 maddesinde belirtilen hakları kullanmaktan yoksun bırakılamaz. Keza 58/5 maddesinde on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı belirtilmiştir.[265]

3.1.1.3. 18 Yaşını Doldurmamış Çocukların Cezai Sorumluluğu

Bu yaş grubundaki çocuğun hareketini algılayabilme ve sonuçlarını kavrayabilme, hareketlerini bu doğrultuda yönlendirebilme sahip olup olmadığı araştırılmaz sadece cezalarında yeniden topluma kazandırma, yeni suçların işlenmesini engelleme amacıyla belli indirimler yapılır.[266]

Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde ondört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan

[264]ARTUK, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, A. Caner,5237 Sayılı TCK.ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Ankara , 2006, s. 631.
[265]YELESDAĞ, Hayati, Ceza Hukukunda Çocuk Kavramı ve Cezai Sorumluluğunun Belirlenmesindeki Kriterler Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2006.
[266]ÖZBEK, Veli Özer., TCK. İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Genel Hükümler, Ankara, 2005, s. 379.

oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamaz.[267]

Bedeni ve ruhi olarak olgunlaşmış olduğu kabul edilen bu yaş grubundaki çocukların kusur yeteneğine sahip oldukları kabul edilir. Bu nedenle bu kişilerin kusur yeteneklerinin araştırılmasına gerek yoktur. Her ne kadar bu yaş grubundaki çocukların kusur yeteneğinin olduğu kabul edilse de suça sürüklenmiş çocukların tekrar topluma kazandırılması ve bir daha suç işlemelerinin önlenmesi amacıyla mahkum olacakları cezaların tür ve miktarları ile verilecek cezaların nasıl infaz edileceği hususunda farklı düzenleme yapılması yoluna gidilmiştir.[268]

Kusur yeteneği bulunmadığı belirlenen çocuk hakkında beraat kararı verilemez ancak 5271 Sayılı CMK 223/3-a maddesinde bu durumda "ceza verilmesine yer olmadığına" karar verileceği belirtilmiştir. 12-15 yaş grubundaki çocuklar ile ilgili açıklamalarda da değinildiği üzere 5237 Sayılı Kanunun 50/3 maddesinde daha önce hapis cezasına mahkum edilmemiş on sekiz yasından küçüklerin mahkum oldukları kısa süreli yani bir yıl ve daha az süreli hapis cezaları aynı kanunun 50/1 maddesinde belirlenen seçenek yaptırımlara çevrilmek zorundadır.

Bu hususta mahkemeye takdir yetkisi verilmemiştir. 5237 Sayılı TCK nın 51/1 maddesinde ise on sekizden küçük kişilerin üç yıl veya daha az cezayı gerektiren fiillerinden dolayı cezalarının ertelenebileceği düzenlenmiştir. On sekiz yaşını doldurmamış olan küçüklerin işlemiş oldukları eylemlerle ilgili olarak 5237 Sayılı Kanunun 53/4 maddesi gereği 53/1 maddesinde belirtilen hakları kullanmaktan yoksun bırakılamaz. Keza 58/5 maddesinde on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağı belirtilmiştir.[269]

3.1.2 5395 Sayılı Kanun Kapsamında Çocuklar İçin Öngörülen Kurumlar

Bu bölümde çocuklarla ilgili adli kontrol, uzlaşma, emniyet tedbiri ve koşullu salıverme ile ilgili genel bilgiler verilecektir.

[267]YILMAZ, Z., Anayasa TCK-CMK İnfaz Kanunu, Ankara, 2009.
[268]ÖZGENÇ, İzzet., Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, Ankara 2006, s. 440.
[269]YELESDAĞ, Hayati, Ceza Hukukunda Çocuk Kavramı ve Cezai Sorumluluğunun Belirlenmesindeki Kriterler Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2006

3.1.2.1. Adli Kontrol

Adli kontrol, tutuklama sebeplerinin varlığına bağlı olarak işlediği bir suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma evresinde şüpheli veya sanığın, bütün usul işlemlerinde hükmün infazında veya altına alınabileceği yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunması amacıyla adli makam veya merci denetimi altına alınmasıdır.[270]

Ceza Muhakemesinin sağlıklı bir şekilde yapılarak yargılama sonucunda verilecek kararların yerine getirilmesini sağlamak için başvurulan ve temel hak ve özgürlüklere müdahale niteliğinde olan koruma tedbirlerinden en ağırı olan tutuklama tedbiri yerine 1982 Anayasasının 13. maddesinde belirtilen "ölçülülük" ilkesi gereği mümkün olduğu kadar adli kontrol koruma tedbirinin uygulanması yerinde olacaktır.[271]

Adli kontrol 5271 Sayılı CMK'nın Madde 109 (1) 100 üncü Maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, üst sınırı üç yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

(2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

(3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir: Kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında birinci fıkradaki süre koşulu aranmaksızın adlî kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.[272]

5395 Sayılı Kanunun 20. maddesinde adli kontrol ile ilgili düzenleme yer almaktadır. Kanun CMK 109. maddeye atıf yaparak adli kontrol tedbiri olarak bu kanundaki tedbirler ile;

Adli kontrol kararına konu olan yükümlülükler niteliği itibariyle tutuklama tedbiri hariç olmak üzere kişi hürriyeti ve güvenliğini esaslı bir şekilde sınırlandırmadığı için adli kontrol altında geçen süre daha sonra mahkûmiyet kararı verilmesi halinde cezadan mahsup edilmeyecektir.[273]

---

[270]HACIOGLU, B. Caner., 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme, Erzincan Üniversitesi
[271]HACIOGLU, B. Caner., a.g.e. s. 167.
[272]YILMAZ, Z., Anayasa TCK-CMK İnfaz Kanunu, Ankara, 2009.
[273]HACIOGLU, B. Caner., a.g.e. s. 191.

—15 yaşını doldurmamış çocuklarda ceza üst sınırı 5-yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerden dolayı tutuklama kararı verilemez.

Örnekler:

TCK 141 Hırsızlık 1–3 yıl arası

142 Nitelikli Hırsızlık 2–5 yıl

151 Izrar 4ay -3yıl

157 Dolandırıcılık 1–5 yıl arası

Mad.116-Konut Dokunulmazlığı 6ay -2 yıl arası

Mad.125-Kasten yaralama 1yıl-3 yıl arası

Mad. Taksirle (Basit Yaralama) 3 ay-1 yıl arası

3.1.2.2. Uzlaşma

Çocuk Koruma Kanunun 24. maddesine göre; Soruşturması kavuşturması şikâyete bağlı veya kasten işlenen alt sınırı iki yılı aşmayan hapis cezalarında 15 yaşını doldurmamış çocuklarda alt sınır 3 yıl olarak ön görülür.

Ceza hukukumuz bakımından yeni bir kurum olan uzlaşma aslında bir suçtan doğan mağduriyetin giderilmesi yöntemidir. Mağduriyetin giderilmesi cezanın uygulanacağı ya da kamu davasının açılacağı tehdidini içeren zorlama sonucu olabileceği gibi mağdur ile failin uzlaşması sonucu da olabilecektir.[274] Uzlaşma yargı dışı yollar ile suç işlediği iddia olunan çocuğun ceza adaleti sürecinden alınmasını veya bu sürece intikal ettirilmemesini ve genellikle toplumsal yardım hizmetlerine yönlendirilmesini sağlamak amacıyla oluşturulan müessesedir.[275]

Suçun işlenmesi ile fail ile mağdur arasında meydana gelen ihtilafı ortadan kaldırmak ve mağduriyeti gidermek fail ile mağdurun tarafsız olan uzlaştırıcı huzurunda iradi olarak bir araya gelip mağduriyetin giderilmesine çalışırlar.[276]

Ceza Kanununda düzenlenen her suç kalıbı bir hukuki menfaati korur. Ancak menfaatin korunması her zaman ceza hukuku tarafından gerçekleşmez, hukuk düzeninin

[274]ARTUK, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, A. Caner; 5237 Sayılı TCK.ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Ankara , 2006, s. 32.

[275]ÖZBEK, Veli Özer., Çocuk Mahkemelerinde Verilebilecek Kararlar, Erteleme Kararları ve Yargı Dışı Çözüm Yolları, Manisa 1999, s. 9.

[276]ÖZBEK, Veli Özer., TCK. İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Genel Hükümler, Ankara, 2005, s. 643.

tüm araçları bunun için yardımcı olur. Asıl olan hukuka aykırı fiilden doğan sorunun çözmek için en son çare olarak ceza hukukuna başvurulmasıdır.[277]

5237 Sayılı TCK'nin 73/8 maddesinde uzlaşma müessesesi düzenlenmiş buna göre soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olan suçlarda failin suçu kabullenerek, meydana gelen zararın tamamını veya büyük bir bölümünü ödemesi ve bu hususta mağdur ile failin anlaşmaları halinde kamu davası açılamayacağı belirtilmiştir. 5271 Sayılı CMK 253. maddesinde ise uzlaşma müessesesinde izlenecek usul açıklanmıştır.

5395 Sayılı Kanunun 24. maddesinde uzlaşma müessesesi ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Buna göre;

"[1] Suça sürüklenen çocuklarla ilgili olarak uzlaşma, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan veya kasten islenen ve alt sınırı iki yılı aşmayan hapis veya adlî para cezasını gerektiren ya da taksirle işlenen suçlarda uygulanır.

[2] Suç tarihinde onbeş yaşını doldurmayan çocuklar bakımından, birinci fıkrada öngörülen hapis cezasının alt sınırı üç yıl olarak uygulanır. Burada çocuklar için uzlaşma müessesesinin daha geniş olarak düzenlendiği görülmektedir. Çocuğun işlediği iddia edilen eylem için öngörülen eylemin ağırlığı belli bir sınırı aşmadığı taktirde eylem şikayete tabi olmasa dahi uzlaşma kurumu uygulanabilecektir. Bu düzenleme yerinde bir düzenlemedir.[278]

Uzlaşmanın avukatlar vasıtasıyla yapılması eleştirilmiştir.[279] Özbek'e göre avukatın uzlaştırıcı olma niteliğine sahip değildir. Keza avukatlık mesleğinin amacı da bu değildir, avukat ancak uzlaşma konusunda yeterli eğitimi aldıktan sonra uzlaştırma yapabilir.

3.1.2.3. Emniyet Tedbirleri

Haklarında genellikle ceza kovuşturması yapılamayan ve dolayısıyla cezalandırılması imkanı olmayan failin fiilinin toplumda arz ettiği tehlike dikkate alınarak uygulanan ve fail tarafından yeni suçlar işlenmesini önlemeye ilişkin ceza

[277]ÖZBEK, Veli Özer, Çocuk Mahkemelerinde Verilebilecek Kararlar, Erteleme Kararları ve Yargı Dışı Çözüm Yolları, Manisa 1999, s.9.
[278] http://www.barobirlik.org.tr/calisma/haberler/belgeler/cmkyon_070726.aspx 14/10/2009
[279]ÖZBEK, Veli Özer., TCK. İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Genel Hükümler, Ankara, 2005, s. 643.

hukuku yaptırımı olan tedbirlere emniyet tedbiri denmektedir.[280] Gerek emniyet tedbirlerinin gerek cezanın tatbik edilebilmesi için bir suçun işlenmiş olması gerekir.[281] Emniyet tedbirleri toplumun kendisini ve üyelerini korumak için asırlar boyunca başvurduğu cezanın yetersiz kalması karşısında bir zorunluluğun sonucu olarak ve toplumun genel menfaati gereği suçluların tehlikelilik durumlarına karşı alınan önlemlerdir.[282]

Emniyet tedbirleri ceza muhakemesinin yapılabilmesini ya da hükmün yerine getirilebilmesini sağlamak amacıyla henüz hüküm verilmeden önce kural olarak hakim kararıyla başvurulan ve her biri bir temel hakka müdahale niteliğindedir. Söz konusu tedbirler ceza yargılaması önlemleri, zorlayıcı önlemler, ihtiyati tedbir, usul tedbiri olarak da adlandırılmaktadır.[283]

Cezalandırmaya dayanan sisteme karşı reform hareketini İtalya'da bulunan pozitivist hukukçular başlatmışsa da emniyet tedbirlerine ilk defa 1893 tarihli İsviçre Ceza Kanunu Ön tasarcısında yer verilmiştir.[284]

Emniyet tedbirlerinin uygulanabilmesi için kişinin işlediği eylemin toplum için "tehlike" arz etmesi, bu tehlikenin meydana gelmesinden sonra hâkimin kanunda öngörülen tedbirlerin uygulanmasına karar vermesi gerekir. Ceza ve emniyet tedbirleri kanunilik prensibine bağlı olsa da cezanın amacı geçmişte işlenen fiile karşılık kefaret ve geleceğe yönelik olarak özel ve genel önleme olmasına karşın emniyet tedbirleri sadece ileriye yöneliktir. Burada amaç failin suç islemesini önlemeye ve toplumu korumaya yöneliktir.[285]

Emniyet tedbirleri, kişinin hukuki değerlerini azaltma, mahrum kılma ve hukuki menfaatleri kısıtlama yolu ile gerçekleştiğinden hukuki anlamda bir kötülük ve zarar biçiminde gerçekleşir.[286]

Toplumun suça ve suçluya tepkisinin ifadesi olan cezaya duyulan ihtiyaç inkâr edilemez. Ancak işlenen fiilin ağırlığına göre hükmedilen ceza, suçlunun fiilini tekrar

---

[280]İNAN, Ali Naim., Çocuk Hukuku Bakımından Koruma Kararı, Koruma ve Emniyet Tedbiri Kavramları, Konya 1996, s.17.
[281]http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/218/1822.pdf Doç Dr Faruk EREM, 18/08/2009.
[282]ARTUK, Mehmet Emin., Emniyet Tedbirleri, Ankara, 1992, s. 349.
[283]CENTEL, Nur., Koruma Tedbirlerinde Çalışmalar, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları, İstanbul 1994, s.70
[284]ARTUK, Mehmet Emin., a.g.e. s.350.
[285]ARTUK, Mehmet Emin., a.g.e. s. 352.
[286]HAFIZOGULLARI, Zeki, Ceza Normu, Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Düzeni, Ankara, 1987, s. 242.

etmesini her zaman önleyemediğinden emniyet tedbirlerine de hukuk sisteminde ihtiyaç duyulmaktadır.[287]

5395 Sayılı Kanunun 36. ve devamı maddelerinde çocuğun denetim altına alınması ile ilgili hükümlere yer almaktadır. 5395 sayılı Kanunun 36. maddesi şöyledir;

"Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir."

Çocuklara uygulanan emniyet tedbirleriyle çocuğun hukuksal varlığı, özgürlüğü veya malvarlığı kısıtlanabileceği gibi, toplum içindeki saygınlığı da bir ölçüde azaltılabilir.

3.1.2.3.1.Resmi veya Özel Bir Kuruma Konulma

Eylemi suç sayılan çocuklarla, tehlikelilik hali gösteren uyumsuz veya korunmaya muhtaç çocuklara yaptırım olarak bir kuruma konma tedbiri uygulanabilir. Bu kurumlar küçüklerin kişilik özelliklerine göre değişmektedir. Çocuğun bedensel ve ruhsal bakımdan tedavi görmesi gerektiğinin belirlenmesi yada eğitimi güç olan bir kişiliğe sahip olduğunun tespit edilmesi durumunda tedavi, rehabilitasyon ve eğitimi güç olan çocuklara özgü eğitim veren kurumlara yerleştirilebilecektir.[288] Ülkemizde çocukların yaşlarına göre kurumlar belirlenmektedir.0–12 yaş grubundaki çocuklar çocuk yuvalarına yerleştirilirken, 12–18 yaş grubundakiler yetiştirme yurtlarında barındırılmaktadır.

Ülkemizde gerek korunmaya muhtaç gerekse suçlu ve uyumsuz çocukların bakım, koruma ve yeniden eğitiminde alınan tedbirler, kurumların yetersizliği nedeniyle uygulama alanı bulamamaktadır. Mevcut kurumlar da genellikle korunmaya muhtaç çocukları eğitmek amacıyla örgütlendikleri için suça itilmiş ve uyumsuz çocukları kabulden kaçınmakta ya da bu konuda başarılı olamamaktadırlar. Korunmaya muhtaç veya suçlu bir çocuğun ailesinden ve çevresinden koparılarak bir kuruma yerleştirilmesi oldukça ağır bir tedbirdir. Birçok ülke de bu tedbirin uygulanması sıkı şartlara bağlı

[287]ARTUK, Mehmet Emin., a.g.e. s. 356.
[288]İNAN, Ali Naim; "Çocuk Hukuku Bakımından Koruma Kararı, Koruma ve Emniyet Tedbiri Kavramları, Konya, 1996.

tutulmuştur. Ülkemizde bu tedbir çocuk mahkemesince uygulanır, Bu suretle çocuklar hakkında uygulanacak tedbirler en geç 18 yaşını bitirmeleri ile son bulur.

3.1.2.3.2.Gözetim Altında Serbesti

Gözetim altında serbesti, ceza ehliyetine sahip olsun veya olmasın bütün suç islemiş çocuklara uygulanabilen bir tedbirdir. Kendisine söz konusu tedbir uygulanan küçük, bir gözetim delegesi tarafından izlenir. Gözetim tedbiri küçüğün ailesi ve toplumsal çevresi üzerinde eğitici eylemlerde bulunmak, çocukla toplumsal çevresi arasında ilişkileri düzenlemek ve küçüğe olduğu gibi, ailesine de destek olmak için kullanılmaktadır.

Çocuğun gözetim sırasında uyması gereken koşullar açıkça belirtilir. Bu koşullar çocuğun ve gözetim delegesinin isteği üzerine değiştirilebilir. Gözetim tedbiri uygulanan hükümlü çocuk, sosyal hizmet uzmanının gözetiminde bir süre kalmakta ve böylece ıslahevinin olumsuz koşullarından uzakta eğitilmeye çalışılmaktadır. Bu yöntem özellikle İngiltere ve ABD de geniş bir uygulama imkânı bulmaktadır. İngiltere'de "Probation.[289] kurumu adı verilen bu tedbirde, suç işlemiş çocuk probation memurun denetiminde belirli sürelerle doğal çevresinde bırakılabileceği gibi, bu çevre çocuk için zararlı ise "Probation Hostel" (yurt, misafirhane) veya " Probation Home" (ev, yuva) gönderilmesine karar verilir. Yurttaki çocuklar bir işe yerleştirilirler. Her iki kurumda da çocuk, gözetim delegesinin gözetimi altındadır. Adam öldürme, vatana ihanet, sahte para basmak gibi suçlar dışında diğer bütün suçların failleri bu tedbirlerden faydalanabilirler. Bu husus hâkimin takdirine bırakılmıştır.

Gözetim tedbiri, birçok yararının yanı sıra, dikkatli uygulanmadığı takdirde zararlı sonuçlara da yol açabilir. Suç islemesinde çevre ve ailenin etkili olduğu durumlarda çocuğun, bu ortamda yasamasına izin verilmesi yeni bir suç işlemesine neden olabilir. Bu durumlarda gözetim delegesine büyük sorumluluklar düşmektedir. Gözetim delegesinin yeterli eğitim ve bilince sahip olmaması halinde, tedbirin başarısızlığa uğraması kaçınılmazdır.

[289]ARTUK, Mehmet Emin, Çocuk Ceza Hukuku Açısından Hükmün Ertelenmesi Müessesesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1992, s. 63.

3.1.2.3.3. Belli Bir Merkeze Devam Etme

Suç işlemiş çocukların eğitimini tamamlamak için, bunların boş zamanlarında belli merkezlere devam etmeleri mecburiyeti de getirilebilir.

Suç işlemiş çocuğu ailesine, vasiye veya bakımını üzerine alan birine bırakabilmek için;

1-Ailenin çocuğun biyolojik, psikolojik ve toplumsal gelişimini olumlu bir biçimde yönlendirecek durumda olması,

2-Çocuğun yaşının büyük, işlediği suçun ağır olmaması,

3-Toplumsal çevresinin onu suça itecek yapıda olmaması gereklidir.

Uzman personel tarafından çocuk ve koruyucu aile üzerinde yapılacak araştırmadan sonra uygun görüldüğü takdirde çocuk, yapılacak yazılı bir sözleşmeden sonra koruyucu aile yanına yerleştirilebilir.

Çocuğa emniyet tedbirleri uygulanmasında güdülen amaç, çocuğun toplum içinde suçlu olarak damgalanmasını önleyerek, eğitilmesi ve yeniden topluma kazandırılmasıdır. Bu nedenle kanunlar, çocuğun toplum içinde saygınlığını zedeleyen yaptırımlardan kaçınmaktadırlar.

Ancak, bazen çocuk işlediği suçla kendisine toplumda saygınlık kazandırmaya çalışabilir veya saygınlığını arttıracağını sanabilir. Özellikle gençlik çetelerinde, grup içinde kendisine üstün bir yer edinmek genellikle işlenilen suçla doğru orantılı olmaktadır. Böyle durumlarda çocuğun uyarılması, suç işleyerek toplumun öfkesini kazandığını anlamasına yardımcı olur.

Bütün bu tedbirler uygulanırken, çocuğun kişiliğinin, bulunduğu doğal çevresine, uygulanacak tedbire elverişli olması gerekmektedir. Tedbir uygulanmasına karar verilmeden önce çocuğun yaşı, fiziki durumu, psikolojik yapısı, aile bağının niteliği, ailesinin, okul veya iş çevresinin durumu araştırılıp çocuğun genel gidişi yakından gözlenmelidir. Tedbir uygulanırken amacın, çocuğu yeniden eğitip topluma kazandırmak olduğu unutulmamalıdır.

Bu nedenle uygulamayı gerçekleştirecek elemanların çok iyi yetiştirilmeleri gerekir.

Çağdaş ceza infaz sisteminin temel amacı, hükümlünün sosyalleşmesini teşvik etmektir. Yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, üretken, kanunlara

ve toplumsal kurullara saygılı sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak, böylece özel ve genel önlemeyi sağlamak, toplumu suça karsı korumaktır.

19.'uncu yüzyılın ikinci yarısından itibarken tartışılmaya başlayan cezanın amacı ve nitelikleri konusundaki yeni görüşler, buna bağlı olarak yeni yöntem ve kurumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ceza hukuku alanında insana değer veren düşüncelerin etkinlik kazanması nedeniyle; hapis cezalarının her zaman iyi sonuç vermediği, hükümlünün toplumla bütünleşmesini gerçekleştirmede yeterli etkiyi yapmadığı, infaz rejimlerinde hükümlünün iyileştirilmesini ve topluma yeniden kazandırılmasına imkân sağlayacak değişiklikler yapılması gerektiği görüşleri de gündeme getirilmiştir.

Tüm bu çabalara rağmen, kısa ve uzun hürriyeti bağlayıcı cezaların kötü etkileri ortadan kaldırılamamıştır. Yapılan kriminolojik araştırmalarda, hükümlünün kişiliğine bilimsel yöntemlerle yaklaşılması, uygulamalarda değişiklikler yapılması gerektiği düşüncelerini doğrulayıp desteklemiştir.

Anne ve babanın çocuğu, terbiye etmekle, bakım ve gözetimini yapmakla hükümlü oldukları açıktır. Anne ve babanın çocuğa Anayasanın 42. maddesi gereğince eğitim kazandırmaya hükümlü olduğu görülmektedir. Çocuk Hakları Bildirisinde, çocuklara sağlanan bu haklara açıklık getirilmiştir.

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kuralları Kanunu ile denetimli serbestlik hizmetlerini yerine getirmek üzere, Bakanlık merkez teşkilatında daire başkanlığı, taşra teşkilatında şube müdürlükleri(Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri Şube Müdürlüğü) ve koruma kuralları kurulmaktadır.

3.1.2.4. Koşullu Salıverilme

Şartlı salıverilme, mahkum edildiği özgürlüğü bağlayıcı cezadan, kanunun gösterdiği bir kısmını iyi hal ile ve kurallara tam uyarak geçirmiş bulunan hükümlünün, konulmuş bulunan şartlara her bakımdan uymadığı takdirde geri alınması koşulu ile, mahkumiyet süresini tamamıyla bitirmeden, merciinde alınacak bir karar ile salıverilmesini ve böylece özgür yaşama dönmesini sağlayan bir kurumdur.

Şartlı salıverme müessesi ancak hapis cezalarında uygulanabilecektir. Buna göre kişi ceza infaz kurumunda hükümlülük süresinin bir kısmını "iyi hal" ile geçirdikten

sonra adli makamlar tarafından cezanın kalan kısmı ceza infaz kurumunda tamamlattırılmadan serbest bırakılacaktır

647 Sayılı Kanunun 19.maddesine göre şartla salıverilmesinin koşulları şunlardı;

1-Hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olanların, hükümlülüklerinin yarısını iyi hal ile geçirmeleri, (ancak 8.maddenin l,2,3 bentleri gereğince cezalarının özel şekilde infazına karar verilmiş olanlar bu kurumdan faydalanamazlar)

2-Ömür boyu hapis cezasına mahkûm edilmiş olanların 20 yılı iyi halle geçirmiş olmaları,

3-Cezalarının infazı sırasında ceza infaz kurumlarından kaçmış veya kaçmaya teşebbüs etmiş olanların, hürriyeti bağlayıcı ceza süresinin ¾ ünü, ömür boyu hapis cezasının ise 26 yılını çekmeleri gerekir.

Hangi hükümlülerin iyi hal göstermiş olarak kabul edilecekleri Ceza infaz Kurumları ve Tevkif evlerinin Yönetimine ve cezaların infazına dair tüzüğün 245.maddesindeki ilkelere göre belirlenir.

2253 Sayılı Kanunun 39.maddesi şartlı salıverilme bakımından küçükler hakkında bazı özel hükümler getirmişti.

Buna göre;

1-Şartlı salıverilmeye cezanın infaz edildiği yerdeki çocuk mahkemesi karar verir.

2-Şartlı salıverilmiş hükümlüler hakkında, şartla salıverilme süresinin sonuna kadar TCK m 28.3.4 hükümleri uygulanırken, küçükler hakkında söz konusu hükümler ÇMK m.39 gereğince uygulanmayacaktır.

3-Şartlı salıverilen küçükler, deneme devresinin sonuna kadar ÇMK m.29 ve 32'de sözü edilen gözetim delegeleri tarafından gözetim altında tutulurlar. Şartla salıverilme dönemi içinde gözetimin hangi ilkelere göre yapılacağı bu konuda karar veren mahkemece saptanır.

Şartla salıverilmeye ait süre ve iyi hal koşulları bakımından küçük suçlularla yetişkinler arasında herhangi bir fark gözetilmemiştir.

Şartla salıverilme süresi içinde mahkûm yeniden kasıtlı bir cürüm işlerse ve bundan dolayı hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olursa veya uymak zorunda olduğu şartları yerine getirmezse şartla salıverilme kararı geri alınır. Bu takdirde şartla salıverilme halinde geçen süre, dikkate alınarak kalan ceza aynen çektirilir. Bir daha

şartla salıverilmez. Şartla salıverilme süresinin iyi hal ile geçirilmesi halinde ise kalan ceza infaz edilmiş sayılır.

2253 Sayılı Kanunun 38. maddesinde "Para cezasından başka bir cezayla hükümlü olmayan ve 15 yaşını doldurmayan küçük, işlediği bir suçtan dolayı ağır veya hafif para veya 3 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezalardan birine mahkûm olup ve geçmişteki haliyle ahlaki temayüllerine göre cezanın ertelenmesi ileride cürüm işlemekten çekilmesine sebep olacağı hakkında mahkemece kanaat getirilirse bu cezanın şartlı olarak ertelenmesine hüküm olunabilir" denmektedir.

Burada 765 sayılı TCK'nin 89. maddesinde bahsedilmiş olan erteleme müessesesinin küçükler bakımından uygulanma şekli gösterilmekteydi. Tecil adlı ferdileştirme aracının failin bazı tavır ve hareket şartlarına bağlı olarak kullanılması demek olan şartlı erteleme hâkime ferdileştirme amacıyla failin bazı davranış şartlarına bağlı olarak salıverme yetkisini veren modern çağın hürriyeti bağlayıcı ceza yerine uygulanabilecek elverişli ferdileştirme müesseselerinden biridir.

2253 Sayılı Kanunda cezanın infazının tecilimi yoksa şarta bağlı mahkûmiyet esasının mı kabul edildiği belirsizdi. Cezanın infazının tecilinde cezanın infazı mümkün değildir ancak mahkûmiyet bakidir ve bu mahkûmiyetin infaz dışındaki sonuçları doğacaktır. Şarta bağlı mahkûmiyet esasında ise mahkûmiyet baki olmamış sayılacak ve hatta deneme süresi iyi geçirildikten sonra işlenen suçlardan mahkumiyetler de tecil edilebilecek, önceki mahkumiyet tekerrüre de esas alınmayacaktır. Suç isleyen çocuk 1 yıldan 3 yıla kadar deneme süresine tabi tutulacaktı. 765 sayılı TCK'nin 95. maddesinde ise kabahatler için 1 yıl, cürümler için ise 5 yıl olarak bu süreler belirlenmişti. Bu durumda aynı tarihte kabahatten dolayı hakkında hüküm kurulan ve cezası ertelenen bir küçük 3 yıllık deneme süresine tabi tutulabilecekken, kabahat işleyen bir yetişkinin 1 yıl deneme süresine tutulacağı sonucuna varılabilecekti. Bu nedenle 2253 Sayılı Kanunun 38. maddesi daha lehe bir düzenleme getirmiştir.

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanunun 107.'inci maddesinde koşullu salıverilme müessesesi düzenlenmiştir.

Koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında, hükümlünün onsekiz yaşını doldurıncaya kadar infaz kurumunda geçirdiği bir gün, iki gün olarak dikkate alınacaktır. Kişinin koşullu salıverilme tarihinin ve hak ederek tahliye tarihinin hesaplanmasında, cezanın infazı sırasında onsekiz yaşını doldurma tarihinden sonra

ceza infaz kurumunda geçireceği her bir gün yine iki gün değil bir gün olarak kabul edilecektir.

5275 Sayılı Kanunun 107.'inci maddesi gereğince koşullu salıverilen hükümlü denetim altına alınacaktır.

Maddede onsekiz yaşından küçük bulunan hükümlülerle ilgili özel düzenleme yapılmıştır. Buna göre, onsekiz yaşından küçük olan hükümlüler, denetim süresinde eğitimlerine, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir kurumda devam ederler. Bu hükmün uygulanabilmesi için kişinin, suç tarihinde onsekiz yaşından küçük olması değil, koşullu salıverilme tarihinde halen onsekiz yaşını doldurmamış olması gerekmektedir.

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin infazı Hakkında Kanunun 108.'inci maddesinde mükerrerlere özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Maddede, tekerrür halinde işlenen suçtan dolayı koşullu salıverilme tarihleri yeniden belirlenmekte ve koşullu salıverilme tarihleri, mükerrer bulunmayan kişilere göre daha uzun tutulmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasına göre, tekerrür nedeniyle koşullu salıverme süresine eklenecek miktar, tekerrüre esas alınan cezanın en ağrından fazla olmayacaktır. İkinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, hükümlü koşullu salıverilmez.

3.2.ÇOCUK YARGILAMASINDA ERTELEME MÜESSESESİ

Bu bölümde çocukların cezalarının ertelenmesi ile ilgili farklı erteleme kararları ve şekilleri ile ilgili genel bilgiler verilmeye çalışılacaktır.

3.2.1.Erteleme Kavramı

Suç işleyen kişinin mahkûm olduğu cezanın infaz edilmesiyle güdülen amaç, kişiye gerçekleştirdiği haksızlık nedeniyle etkin bir uyarıda bulunmak ve kişinin etkin bir pişmanlık duymasını sağlamaktır. Kişinin sosyal sorumluluğa sahip olması sağlanmaktır[290]

[290]ÖZGENÇ, İzzet., Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara, 2006, s. 643.

İşlediği suç nedeniyle kişinin cezalandırılması kural olmakla birlikte ceza siyasetinin bir sonucu olarak belli koşulların varlığı halinde kişinin belli yükümlülüklere uyması halinde kişinin cezasını çekmesi denetim süresince ertelenerek bu süre zarfında iyi hal göstermesi ve yükümlülüklerini yerine getirmesi durumunda mahkum olunan hapis cezası infaz kurumu dışında çekilecektir.[291] Erteleme müessesi önemsiz bir suç işlemiş olan ve ileride yeniden suç işlemeyeceğine kanaat getirilen kimselerin cezaevlerinin olumsuz etkilerinden uzak tutulmasını sağlamak amacıyla düzenlenmiş bir kurumdur.

Erteleme müessesesi belli bir süre içinde failin yeniden suç işlememesi ve öngörülen diğer şartlara uyması koşuluyla kamu davasının açılmasının, kamu davası açılmışsa duruşmanın yapılmasının ya da duruşma yapılmakla birlikte mahkumiyet hükmünün verilmemesi veya mahkumiyet hükmü verilmişse cezanın infaz edilmemesi sonucunu doğuran hukuki bir müessesedir iyi hal göstermeyen fail hakkında ise kovuşturma devam eder veya verilen ceza infaz edilir.[292] İlk ortaya çıktığında yalnız küçükler için kabul edilen erteleme müessesesi, bugün tüm suçlulara uygulanmaktadır.

Erteleme dendiğinde ilk akla gelen cezanın ertelenmesidir. 5237 Sayılı TCK ertelemeyi hapis cezası ile sınırlı tutmuştur. Ertelemede amaç faile uygulanacak yaptırımın bireyselleştirilmesi suretiyle, belli süre içinde failin iyi hal göstermesi ve kendisine yüklenen mükellefiyetleri yerine getirmiş olması karşısında devletin kovuşturma, cezalandırma ve tedbir uygulama hak ve yetkisinden vazgeçmesidir.[293]

Bir suçun işlendiğinin haber alınması üzerine hazırlık soruşturmasına başlanması ve yeterli delil elde edilince de kamu davası açılmasının zorunlu olması kovuşturmanın mecburiliği ilkesidir. Bunun yanında yaptırımın bireyselleşmesini amaç edinen maslahata uygunluk prensibinde yetkili makamlar hazırlık soruşturmasını sonuçlandırmakta ve kamu davası açmakta takdir yetkisine sahiptirler.

---

[291]ÖZGENÇ, İzzet., a.g.e. s. 643.
[292]ÖNDER, Ayhan., Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler, İstanbul 1963, s. 6.
[293]ÖZBEK, Veli Özer; TCK. İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara, 2005, s. 367.

3.2.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Çocuk Koruma Kanununun 19. maddesine göre; Çocuk Koruma Kanunuyla çocukların işledikleri fiillerin cezalarının üst sınırı 12–15 yaş arasındaki çocukların işledikleri suçun cezasının üst sınırı 3 yıl, 15–18 yaşarası çocukların 2 yıl olmak şartıyla dikkate alınmak sureti ile haklarında kamu davasının açılmasının 5 yıl ertelenmesi müessesesi getirilmiştir. Kanunun 19. maddesi bu müesseseyi açıklamıştır.

—Çocuğun daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmaması,

—Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,

—Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

—Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

Koşullarının birlikte gerçekleşmesi halinde kamu davasının açılması 5 yıl ertelenebilir. Erteleme süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı(taksirli suçlar hariç)hapis cezasına mahkum olmadığı takdirde çocuk hakkında savcılıkça kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkumiyet halinde hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen çocukla ilgili olarak kamu davası açılır. Kanun bu müessese ile tesadüfen ya da nadiren suç işlemiş çocuğu korumak istemiştir. Onu bir kez işlediği kasıtlı bir suçtan mahkeme önüne çıkartıp, ceza almasını önlemiştir.

Fail hakkında işlediği iddia olunan suçun önemi nazara alınarak belirli bir süre iyi hal göstermesi ve yükümlülüklerine uyması şartıyla kamu davasının açılmasından vazgeçilmektedir.[294]

Burada savcının yapmış olduğu soruşturma sonucunda şüphelinin suç işlediğine dair kamu davası açmak için yeterli delil elde ettiği taktirde kamu davası açmasının zorunlu olup olmadığı hususunun belirlenmesi gerekmektedir. CMUK 148 maddesinde Cumhuriyet Savcısının yaptığı soruşturma sonucunda yeterli delil elde etmesi halinde kamu davasını açılacağını düzenlemiş ve "yasallık" anlayışını esas almıştı.

[294]ÖNDER, Ayhan., Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler, İstanbul 1963, s. 8.

Bu kanun yürürlükten kalkarak yerine konulan bu kanunda da benzer düzenleme CMK 170. maddesinde de yer almaktadır.[295] Yasallık anlayışı Almanya, İtalya, İspanya ve İsviçre'nin bazı kantonlarında ve doğu Avrupa ülkelerinin birçoğunda ve ülkemizde de geçerli olmuştur Ancak 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununun 19. maddesinde "maslahata uygunluk anlayışının bir sonucu olan kamu davasının ertelenmesi müessesi düzenlenmiştir.

Bu yöntemde cumhuriyet savcısı soruşturma aşamasında belli bir deneme süresi içerisinde belirlenen koşullara uygun davranması halinde şüpheli hakkında kamu davasının açılması ertelenmektedir. Ancak savcının erteleme kararını vermesi zorunlu değildir. Tüm koşulların varlığı halinde dahi savcı kamu davasını açmayı ertelemeyebilir.[296] Ancak kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının uygulanması çocuk hâkiminin onamasına bağlıdır. Maslahata uygunluk yönteminin bir sonucu olarak görünen kamu davasının koşullu ertelenmesi kurumu ülkeler arasında farklı olarak uygulanmaktadır.

Finlandiya'da savcı başka bir makamın onay veya iznine gerek kalmadan kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebilmekte, Danimarka'da ise savcının şüpheliye yükletmeyi tasarladığı yükümlülüklerin mahkemece onaylanması gerekmektedir. Hollanda'da bu müessesenin uygulanmasından önce hakim ve ilgili makamın görüş ve iznini alması şart koşulmuştur. Danimarka ve Norveç gibi ülkelerde yöntemin uygulanması sanığın açıkça kabulüne bağlı tutulmuştur.[297] Karşılaştırmalı hukukta kamu davasının açılmasının ertelenmesinde az önemli işlerde kamu yararı düşüncesiyle örneğin Finlandiya'da işlenen eylemin para cezasını veya üç ayı geçmeyen hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektirmesi, Norveç'te değeri düşük bir malın hırsızlığı gibi yine aynı düşünceyle eylemin türü ve ağırlığı dikkate alınmadan da kurum uygulanabilmektedir.[298] Belçika 1965 tarihli Gençlerin Korunmasına Dair Kanun ile on sekiz yaşından küçükler için Japonya ise 1924 tarihli kanunla çocuklar ve yetişkinler için maslahata uygunluk prensibini kabul etmiştir

Ülkemizde gerek çocuk muhakemesi hukuku, gerekse genel muhakeme hukuku kurallarında kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesine yer verilmediği

---

[295]ÖZBEK, Veli Özer., TCK. İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Genel Hükümler, 2. Baskı, Ankara, 2005, s. 368.
[296]ÖZBEK, Veli Özer., a.g.e. s. 368.
[297] ARTUK, Mehmet Emin., Çocuk Ceza Hukuku Açısından Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi, Ankara 1992, s. 288.
[298]ARTUK, Mehmet Emin., a.g.e. s. 288.

görülmekteydi. Ancak özel olarak bazı suçlar için belirli şartlar ile bir deneme süreci kabul edilmiş olduğunu belirtmekte yarar vardır.[299]

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi şüphesiz yaptırımın yargılanmadan öncede bireyselleştirilmesine olanak verecektir. ÇHDS. 37. maddesinde düzenlenen yargı organlarının mümkün olduğu kadar fazla bireyselleştirme araçları ile donatılması ve en son çare olarak çocuğa özgürlüğü bağlayıcı ceza verilmesi hükmü de hayata geçmiş olacaktır.

Erteleme için kabulün aranmaması suçsuz olduğuna inanan bir kimsenin dava açılmadığından suçsuzluğunu kanıtlama gibi bir olanaktan yoksun bırakılmasına ve bu nedenle bir suçlu olarak damgalanmasına neden olur. Öteden beri kuruma yapılan en önemli itirazlardan biri sanığın suçsuzluğunu kanıtlama olanağından yoksun bırakılmasıdır.

Diğer itirazlar ise şöyledir. Bu kurum ile cezada bulunması gereken kefaret esası zedelenir. Ertelemeden sonra deliller kaybolabildiğinden ilerideki olası duruşmalarda zorluk çıkabilir, hâkimlik gibi tarafsız bir organ olmayan savcılığın Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermesi hukuk devleti anlayışına aykırıdır. Davanın açılması ile bir kimsenin mahkeme huzurunda suçsuzluğunu kanıtlayarak beraat etmesi de muhtemeldir. Bu bakımdan ertelemenin kabule bağlanması daha isabetlidir.[300]

Erteleme müessesi ile küçüklerin islemiş oldukları hafif suçlarda verilen deneme süresinde yüklenen yükümlülüklere uymasını sağlayarak küçüklerin sabıkalı birey olmasını önlemek ve küçükleri topluma yararlı bir birey olarak kazandırmaktır.

Çocuk Mahkemesi küçüğün velisi, vasisi veya bakıp gözetmeyi üzerine alan kimsenin ya da mağdurun talebi üzerine mahkeme tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kaldırılarak çocuğun yargılanmasına karar verilebilir

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesi şartla salıvermeyle belirli yükümlülüklerin yüklendiği deneme süresi açısından benzerlikler gösterse de şartla salıvermede deneme süresi cezanın bir müddet infazından sonra cezanın dışarıda infaz edilmesini öngörürken, kamu davasının açılmasının ertelenmesinde verilen deneme süresi ise erteleme kararının doğruluğunun tespiti ile ilgilidir.

---

[299]GÜNES, Seyithan., Çocuk Ceza Hukuku Açısından Kamu Davasının Ertelenmesi, İstanbul 1997, s.148.

[300]ARTUK, Mehmet Emin., a.g.e. s. 288.

3.2.3.Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması

Hükmün ertelenmesi (probation), duruşması yapılan faile verilecek hükmün koşullu olarak geri bırakılmasıdır.[301] Hükmün ertelenmesi yoluna failin suçu tespit edildikten sonra karar verilebileceği gibi suç tespit edilmeden hükmün verilmesi ertelenebilmekte yani suçluluğun tespiti ertelenebilmektedir.

Federal Alman Ceza Yasasının 59. paragrafının 1. fıkrasına göre bazı koşulların varlığı halinde sanığın suçluluğunu ve para cezasını belirleyen hakim, cezanın hükmedilmesini erteleyerek suçluya belirlediği bir deneme süresi içerisinde iyi davranması uyarısında bulunur ve yükümlülükler de yükleyebilir.[302]

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda failin suçluluğunun tespit edilerek hükmün verilmemesi yani verilecek hükmün ertelenmesi kabul edilmiştir.[303]

Suçluya verilecek hüküm belli bir süre ile ve bu süre içerisinde iyi hal gösterilesi koşulu ile ertelenmektedir. Deneme süresinde gözetim (probation) altına alınan suçlu hakimin yükleyeceği yükümlülüklere uymak zorundadır. Deneme süresini iyi halle geçiren ve uymaya zorunlu tutulduğu yükümlülükleri yerine getiren suçlu cezadan kurtulabilmekte aksi halde suçun cezasının tespitiyle infaza geçilmektedir.[304]

Çocuk Koruma Kanunun 23. maddesine göre; çocuğa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda belirlenen ceza, en çok üç yıla kadar (üç yıl dahil) hapis veya adli para cezası ise; mahkeme, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verebilir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde çocuk 5 yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulur. Bu süre içinde çocuğun bir eğitim kurumuna devam etmesi, belirli yerlere gitmesinin yasaklanmasına, belirli yerlere gitmeye yükümlü kılınmada ya da takdir edilen başka yükümlülüğü yerine getirmesine karar verilebilir.

Fakat çocuk şüpheli, denetimli serbestlik halinde suç işlerse, daha önceki açıklanmayan karar hükmü de işleme konur. Burada amaç çocuğu suçtan korumak ve çocuğu cezalandırırken ona zarar vermemektir.

---

[301] ARTUK, Mehmet Emin., a.g.e. s. 63.
[302] ARTUK, Mehmet Emin., a.g.e. s. 63.
[303] ÖZBEK, Veli Özer., TCK. İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Genel Hükümler, Ankara, 2005.
[304] ARTUK, Mehmet Emin., a.g.e. s. 63.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilebilmesi belli şartlarla bağlanmıştır. Buna göre;

a) Çocuğun daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması.

b) Çocuğun yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaat gelmiş olması.

c) Çocuk hakkında, kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları itibarıyla bir cezaya hükmedilmesine gerek görülmemesi.

d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekmektedir.[305]

Çocuğun denetimli serbestlik süresi içerisinde işlediği kasıtlı bir suçtan hapis cezasına mahkûm olmadığı ve yükümlülüklere uygun davrandığı takdirde davanın düşmesine karar verilecek, aksi halde mahkeme geri aldığı hükmü açıklayacaktır. Ancak mahkeme yükümlülükleri yerine getirme durumunu dikkate alarak belirlenen cezada indirim yapabilecektir.[306]

1912 tarihli Fransız Kanunun 21. maddesinde deneme süresini iyi hal ile geçiren ve daha önceden suçluluğu tespit edilen küçük hakkında yine de cezai nitelik taşımayan eğitim tedbirlerine başvurulabileceği öngörülmekteydi.[307] Hükmün ertelenmesi müessesesinin düzenlendiği ÇKK. 23. maddesine bu sistem benimsenmemiş, deneme süresinde yükümlülüklere uyulması durumunda kamu davasının düşmesine karar verileceği belirtilmiştir.

Erteleme kurumunun etkin olarak uygulanması sanığa ceza yaptırımının uygulanmasının asıl amaç olmaktan çıktığının ve amacın mümkün olduğunca ceza yaptırımının uygulanmamasını sağlamak ve böylece kişinin sabıkalı olmasının önüne geçilmiş olacaktır. Mahkemelerde hafif nitelikteki yargılamaları yapmayarak iş yükünü azaltmış olacaklardır.

---

[305]ÖZBEK, Veli Özer., TCK. İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Genel Hükümler, Ankara, 2005, s. 371.
[306]ÖZBEK, Veli Özer., a.g.e. s. 371.
[307]ARTUK, Mehmet Emin., Çocuk Ceza Hukuku Açısından Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi, Ankara, 1992, s. 82.

3.2.4. Hapis Cezasının Ertelenmesi

Burada kişinin işlediği suçun kısmen veya tamamen hukuksal sonuçlarından kurtarmak ve belirli bir süre içinde kendisi için öngörülen koşullar yerine getirdiği takdirde cezanın infaz edilmeyeceği konusunda faile güvence verilmektedir.[308]

2253 Sayılı Kanunun M.38'de erteleme için aranan şartlar şunlardı;

1-Hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile hükümlü olmamak,

2-Yeni suç için verilen cezanın ağır veya hafif para cezası veya üç yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza olması.

3-Yapılacak inceleme neticesinde erteleme halinde ileride suç işlemeyeceğine dair hâkimde kanaat oluşması

Görüldüğü üzere kanun, cezayı ağır hapis ve hapis olarak ayırmamış hürriyeti bağlayıcı ceza demekle yetinmişti.

765 Sayılı TCK M.95'de cezanın çektirilmesi, deneme süresi içerisinde yeni bir suç işlenmesi koşulu ile mümkünken, 2253 Sayılı Kanun 38. maddesinde bu koşulun yanı sıra eğitim ve ıslah koşullarına veya uyarılara uymamayı da eklemişti. Ayrıca işlenen yeni suçun kasti olması aranmaktadır. Cezası ertelenen küçüğün üç yıla kadar gözetim altında bulundurulmasına da karar verilebilecekti.

5237 Sayılı Kanunun 51 maddesine göre iki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu süre on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar için üç yıldır. Ancak ertelemeye hükmedilebilmesi için failin daha önce üç aydan fazla bir süre ile kasıtlı bir suçtan mahkûm edilmemiş olması ve failin tekrar suç islemeyeceği hususunda hâkimde olumlu bir kanaat oluşması gerekir.

5237 Sayılı Kanunda düzenlenen erteleme kurumu yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK ve 647 Sayılı Ceza infaz Kanunundan farklılıklar göstermektedir. Buna göre hapis cezaları ertelenebilecek ancak adli para cezaları ertelenemeyecektir. Eğer hem hapis hem de adli para cezasına karar verilmişse sadece hapis cezası ile ilgili olan kısım ertelenebilecektir. Bir suçtan dolayı verilen hapis cezası adli para cezasına çevrilse dahi verilen bu adli para cezası yine ertelenemeyecektir. 647 Sayılı Kanunda hükümlüye

[308]ÖZTÜRK, Bahri-Erdem, Mustafa Ruhan., Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbiri Hukuku, 8. Baskı, Ankara, 2005, s. 80.

verilen deneme süresi cürümlerde beş sene olarak belirlenmişken 5237 Sayılı Kanunda bu süre bir yıl ile üç yıl arasındadır.

647 Sayılı Kanunda cezası ertelenen hükümlünün deneme süresi içerisinde bir denetime bağlı tutulması söz konusu değildi. Buna karşılık 5237 Sayılı Kanunun 51/3 maddesinde bu hususta hakime takdir yetkisi verilmiştir.[309]

765 Sayılı TCK 95 maddesinde erteleme süresini iyi halle geçiren kişinin ertelenmiş olan cezanın esasen vaki olmadığı öngörülmüş olmasına rağmen, 5237 Sayılı Kanun kapsamında cezası ertelen kişi denetim süresini iyi halle geçirdiği takdirde ceza infaz edilmiş sayılmaktadır. Bu nedenle kişinin tutuklu kaldığı süre mahkum olduğu hapis cezasını karşılıyorsa artık erteleme kararı verilmesine gerek bulunmamaktadır.[310]

Yargıtay tarafından, ertelemenin bölünmezliği kuralı gereğince aynı mahkemede birden fazla suçtan dolayı yargılanan kişinin bu suçlardan birinden dolayı mahkûm olduğu cezanın ertelenmesine, diğer suçtan dolayı mahkum olunan cezanın ise ertelenmemesine karar verilmesi doğru bulunmamıştır.

3.2.4.1. Denetimli Serbestlik Uygulaması

Cezaların amacı suçun yeniden işlenmesini engelleyerek masum insanları kötülüklerden uzaklaştırmak olmasının sonucu olarak Ceza Hukuku diye yeni bir alan doğmuş olup belirtildiği gibi ceza sisteminin amacı toplumun suçluluğa karşı tepkisini ifade etmek için kullanıldığı yargılama biçimlerin ve kurumların toplamı olarak belirmektedir. Bu sistemin en önemli çarkları yasa ve yargılama heyeti ve güvenlik güçlerinin hizmetleridir.

Suç kaçınılmaz bir gerçek olduğuna göre her geçen gün sayısı artan suçluların bir yerde muhafaza edilmesinin devlet bütçesine getireceği yükler ile yeni ceza infaz kurumlarının yapımına harcanacak paranın değişik şekilde kullanılması gerekmektedir. Son dönemdeki kanuni değişiklikler ile kişileri ceza infaz kurumu yerine Denetimli serbestlik, batıdaki adıyla probation altında, suçluyu toplum içerisinde tutarak, ona bazı sorumluluklar ya da şartlar yüklemek suretiyle, topluma yeniden kazandırmayı amaç edinilmiştir.

---

[309] ÖZTÜRK, Bahri a.g.e. s.289.

[310] ÖZGENÇ, İzzet; Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, Ankara, 2006, s. 289.

Bu sistem Ülkemizde de 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Ülkemizde hizmet verecek denetimli serbestlik ve yardım merkezlerinin dayanağını oluşturmuştur. Belirtilen Kanunlarda yer alan denetimli serbestlik ile ilgili hükümlerin uygulanmasını düzenleyen Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri ile Koruma Kurulları Kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisinde 3 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilmiş ve 20 Temmuz 2005 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Anılan Kanun gereğince Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı kurulmuş, ayrıca Ülke genelinde 133 ağır ceza merkezinde Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlükleri kurulmuştur. Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi(DSYM)'nin tüm dünyada olduğu gibi Ülkemizde de amacı; Sistem, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında suça sürüklenen çocuk, şüpheli, sanık, hükümlü ve suç mağdurlarına psiko-sosyal destek sağlamakta, sanıklar hakkında düzenlenecek olan sosyal araştırma raporlarıyla da yargıya ışık tutmaktadır.

Mahkemelerin kısa süreli hapis cezasına alternatif olarak verdiği; kamu hizmetinde ücretsiz çalışma, eğitim kurumuna devam etme, belirli yerlere gitmekten ve belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklama, ehliyet, ruhsat ve belgelerin geri alınması gibi yaptırımlar, tedavi ve denetim, belirli hak ve yetki kullanımının yasaklanması, cezanın konutta infazı gibi yükümlülük ve tedbirler denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlükleri tarafından uygulanmaktadır.

Yine sistem sayesinde, koşullu salıverilen hükümlülerin toplum içerisinde denetimsiz ve gözetimsiz halde serbest bırakılması yerine, salıverilen kişilerin denetim altına alınması ve kendisine bir takım yükümlülükler yüklenerek sorumluluk bilinci içinde iyi bir hayat sürmesi, topluma uyumunun sağlanması, yeniden suç işleme riskinin önüne geçilerek toplumun korunması amaçlanmıştır. Ayrıca yine 5402 sayılı yasa ile oluşturulan koruma kurulları tarafından suçtan zarar görenlerin ve salıverilen hükümlülerin toplumla bütünleşmeleri açısından psiko-sosyal destek, iş, sağlık, eğitim ve ekonomik sorunlarının giderilmesine yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

Denetimli serbestlik hizmetleri, insan onuruna saygı ve dürüstlük, gizlilik, tarafsızlık ilkelerine uygun şekilde yürütülecektir. Denetimli serbestlik ve yardım merkezleri şube müdürlüğü ile denetim görevlilerinin yükümlülüğü bu olmakla birlikte hakkında herhangi bir tedbire hükmedilen kişi bakımından yükümlülük de, karara

uygun olarak şube müdürlüğünün hazırladığı programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymak ve katlanmaktır.

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri Şube Müdürlüğünün görevleri aşağıdaki şekilde sınıflandırmak mümkündür.

1. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet başsavcılığınca kendiliğinden ya da şüpheli veya müdafinin başvurusu üzerine gerekli görüldüğünde şüpheli hakkında; kovuşturma evresinde hüküm öncesinde mahkeme veya hâkimin isteği üzerine; sanığın geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal ve ekonomik durumu, psikolojik durumu, topluma ve mağdura taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporunu hazırlayıp sunmak.

2. 5237 sayılı Kanunun 51 ve 191 inci maddeleri ile 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesi gereğince verilen kararlar doğrultusunda rehberlik hizmeti sunmak.

3. Suçtan zarar gören kişilerin karsılaştıkları piko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde danışmanlık yapmak ve bu kişilere yardımcı olmak.

4- 5271 sayılı Kanunun 109 uncu maddesi ile 5395 sayılı Kanunun 20 nci maddesinde sayılan adli kontrol tedbirlerine karar verilmesi hâlinde, tedbir kararlarının yerine getirilmesinin usul ve esasları bu Yönetmelik hükümlerine göre belirlenir.

5- 5271 sayılı Kanunun 231 inci maddesinin sekizinci fıkrasının; (a) bendinde belirtilen sanığın bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesi, (b) bendinde belirtilen sanığın bir meslek veya sanat sahibi olması halinde bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılması, (c) bendinde belirtilen sanığın belli yerlere gitmekten yasaklanması, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınması ya da takdir edilecek başka yükümlülükler ile ilgili işlemleri yapmak.[311]

6- 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının;

1) (a) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi,

[311] www.adalet.gov.tr. Adalet Bakanlığı Uyap Mevzuat Programı. 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Kanunu

2) (b) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalışması,

3) (c) bendinde belirtilen çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi yükümlülüklerine karar verilenlerin denetim sürelerini, bu Yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara uygun olarak geçirmelerini ve yükümlülüklerin yerine getirilmesini gerektiğinde kolluk ve ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde sağlamak.

(ç) 5237 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin beşinci fıkrası gereğince belli bir hak veya yetkinin kullanılmasının yasaklanması ve altıncı fıkrası gereğince meslek veya sanatın icrasının yasaklanması ya da sürücü belgesinin geri alınması kararı verilenlerin bu güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini gerektiğinde, kolluk ve ilgili diğer makamlarla iş birliği içinde sağlamak.

7- 5275 sayılı Kanunun 96 ncı maddesi gereğince salıverilmesine bir ay kalmış olan hükümlülere, verilen iş arama izni süresince yardımcı olmak.

8- Hükümlülerin topluma kazandırılmasında ve salıvermeye hazırlanmasında ceza infaz kurumlarının psiko-sosyal servisleriyle iş birliği yapmak, gerektiğinde hükümlü ile görüşerek salıverme öncesi değerlendirme raporunun hazırlanmasına katılmak.

9- 5275 sayılı Kanunun 110 uncu maddesinde düzenlenen hapis cezasının konutta infaz edilmesi sırasında hükümlünün psiko-sosyal sorunlarının çözümüne yardımda bulunmak, bu konuda rapor düzenlemek, hükümlünün infazın gereklerine uymadığının belirlenmesi durumunda Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek.

10- 5237 sayılı Kanunun 221 inci maddesine göre etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanıp da haklarında güvenlik tedbirine hükmolunanlarla ilgili bu tedbirlerin uygulanmasını sağlamak.[312]

11-Adli kontrol yükümlülüklerine uymak

[312] www.adalet.gov.tr. Adalet Bakanlığı Uyap Mevzuat Programı. 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Kanunu

a) Ayrıca suça sürüklenen çocuklar için;

1) Belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak.

2) Belirlenen bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek.

3) Belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmamaktır.

12- Belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma ile belli yerlere devam etmek yaptırımı ve ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması ile belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma yaptırımının yerine getirilmesi

13- Çalıştırma yaptırımı ve yükümlülüğünün yerine getirilmesi[313]

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kuralları Kanununun 11.'inci maddesine göre, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü çocuk mahkemeleri ile aile mahkemeleri, denetimli serbestlik, yardım ve koruma hizmetleri alanında gözetim esaslarına göre yardımda bulunmakla görevlidir.

Kanun koyucu, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğüne çocuklar hakkına uygulanacak denetimli serbestlik esasları bakımından da görev vermiştir. Ancak, bu görevin yerine getirilmesine "gözetim esasının" ölçüt olduğu belirtilmiştir.

Denetimde, denetim görevlisi hakkında işlem yürüttüğü kişinin dışındadır. Oysa çocuklar bakımından paylaşma, birlikte olma ve yönlendirme ilkelerinin gözetilmesi gerekmektedir ki, Kanun Koyucu bunu sağlamak amacıyla çocuklar hakkında yürütülecek denetimli serbestlik uygulamasının "gözetim esaslarına" uygun olacağını belirtmiştir. Esas itibariyle aynı ilke, Çocuk Koruma Kanununun 37.'inci maddesinin birinci fıkrasında da korunmuştur. Buna göre, korunma ihtiyacı olan çocuklar veya suç tarihinde oniki yasını bitirmemiş suça sürüklenen çocuklar ile çocuğun aileye teslimi yönünde karar verilmesi halinde, bu çocuklar hakkında denetim görevi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından "gözetim esaslarına göre" yerine getirilir.

[313] www.adalet.gov.tr. Adalet Bakanlığı Uyap Mevzuat Programı. 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Kanunu

3.2.4.1.1. Bir Eğitim Kurumuna veya Programına Devam Etme

Madde 34 - (1) Bir eğitim kurumu veya programına devam etme yaptırımı ya da yükümlülüğü;

a) 5237 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince hükümlünün, mahkeme kararıyla en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi suretiyle,

b) 5237 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendi gereğince bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi veya (c) bendindeki çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi suretiyle,

c) 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin sekizinci fıkrası gereğince koşullu salıvermeden yararlanan çocuk hükümlülerin, denetim süresinde eğitimlerine gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir kurumda devam etmesi suretiyle,

ç) 5271 sayılı Kanunun 231 inci maddesinin sekizinci fıkrasının (a) bendi gereğince bir meslek veya sanat sahibi olmayan sanıkların, bir meslek veya sanat sahibi olmalarını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesi suretiyle, yerine getirilir.

Çocuğun işlemiş olduğu suçu göz önüne alan hakim çocuğun cezasını seçenek yaptırımla erteleyerek ve takdir hakkını da kullanarak Bir Eğitim Kurumuna Veya Programına Devam Etme yükümlülüğünden Çocuğa Yukarıda ki kanun maddelerinden birisini verir.

Bundan sonra cezanın infazı için denetimli serbestlik şube müdürlüğü devreye girer ve çocuk bu yaptırıma uyduğu takdirde cezası infaz edilmiş olur. Uymadığı takdirde dosyası kapatılarak ilgili mahkemeye gönderilir.

3.2.4.1.2. Belirli Yerlere Gitmekten Veya Belirli Etkinlikleri Yapmaktan Yasaklanma

Madde 38 - (1) Belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma yaptırımı hükümlünün, 5237 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci

fıkrasının (d) bendi gereğince mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanması suretiyle yerine getirilir.[314]

(2) Belirli yerlere gitmekten yasaklanma, belli yerlere devam etmek yükümlülüğü 5271 sayılı Kanunun 231 inci maddesinin sekizinci fıkrasının (c) bendi gereğince denetimli serbestlik tedbiri olarak bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süre ile belli yerlere gitmekten yasaklanmak veya belirli yerlere devam etmek suretiyle yerine getirilir.

(3) Belirli yerler ve etkinlikler; sanık veya hükümlünün suç işlemesinde, suça yönelmesinde ya da zararlı alışkanlıklar edinmesinde veya bağımlılık yapan maddeler kullanmasında; çevresel, psikolojik, sosyal veya ekonomik etkisi bulunan ya da sanık veya hükümlünün yeniden suç işlemesine yol açan etkenleri tetikleyecek yerler veya etkinliklerdir.

Çocuğun işlemiş olduğu suçu göz önüne alan hakim çocuğun cezasını seçenek yaptırımla erteleyerek ve takdir hakkını da kullanarak belirli yerlere gitmekten yasaklanması kararı vermesi örneğin 3 ay açıktan içki içilen veya satılan yerlere girmeme yine internet kafelere girmeme, stadyumlarda maç izleyememe gibi yasaklar verilmektedir. Bu yaptırımlılara uyulduğu takdirde cezası infaz edilmiş sayılacak uyulmadığı takdirde ise dosya kapatılarak ilgili mahkemeye gönderilmektedir.

3.2.4.1.3. Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırma Yaptırımı

Madde 46 - (1) Kamuya yararlı bir işte çalıştırma yaptırımı hükümlünün;

a) 5237 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi gereğince, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olması koşuluyla ücretsiz olarak kamu kurumunun veya kamu yararına hizmet veren bir özel kuruluşun belirli hizmetlerinde çalıştırılması,

b) 5275 sayılı Kanunun 105 inci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince, iki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkûm olanlardan hükümlülük süresinin yarısını iyi hâlle geçirenlerin, istekleri bulunmak koşuluyla kendilerinin veya kanuni

[314] www.adalet.gov.tr. Adalet Bakanlığı **UYAP** Mevzuat Programı. 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Kanunu

temsilcilerinin veya Cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine, mahkûmiyet sürelerinin geriye kalan yarısını ücretsiz olarak kamuya yararlı bir işte çalıştırılması.[315]

Çocuğun işlemiş olduğu suçu göz önüne alan hakim çocuğun cezasını seçenek yaptırımla erteleyerek ve kişi gönüllülük esasına dayanması sonucu kamu yararına çalışma cezası vermektedir. Kişiye verilen kamu cezasında günlük dört saat çalıştığında bir güne tekabül etmektedir. Örneğin mahkeme bir çocuğa 2 ay kamuya yararlı bir işte çalışma cezası verdiğinde çocuk günlük sekiz saat çalıştığında bir ay da cezası infaz edilmiş sayılacaktır. Ya da günde dört saat çalıştığı zaman bu sefer iki ayda cezası infaz edilmiş olacaktır.

Yine ceza infaz kurumunda iki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkûm olanlardan hükümlülük süresinin yarısını iyi hâlle geçirenlerin, istekleri bulunmak koşuluyla geri kalan süreyi cezainfaz kurumunda bulunmaktan ziyade kamu yararına çalışma cezası verilerek hem kamu kurumuna yararlı olmakta hem de geri kalan zaman da ailesiyle beraber geçirmektedir.

Tablo 5 : Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi 2009 Yılı Aralık Ayı İstatistikleri

KARAR TÜRLERİ	YETİŞKİN	ÇOCUK	TOPLAM
Adli Kontrol	8.448	689	9.137
Tedavi ve Denetimli Serbestlik	31.833	2.161	33.994
Seçenek Yaptırımlar	2.071	661	2.732
Erteleme, Denetimli Serbestlik Altına Alma	1.587	182	1.769
Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması	6.035	1.606	7.641
Tahliye Sonrası Denetimli Serbestlik	294	18	312
Şarta Bağlı Erken Tahliye	93	1	94
Konutta İnfaz	47	0	47
Etkin Pişmanlık	134	29	163
Diğer Ceza ve Tedbirler	1.121	412	1.533
TOPLAM	**51.663**	**5.759**	**57.422**

http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/

Denetimli serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğünün aralık ayı istatistiğine bakıldığında denetimli serbestliğin ne kadar önemli olduğu bir kez daha

[315] www.adalet.gov.tr. Adalet Bakanlığı Uyap Mevzuat Programı. 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Kanunu

anlaşılmaktadır. Mevzuatımıza yeni giren bu yasayla beraber iki yılın altında ceza alan kişileri mahkeme bir seçenek imkânı daha sunarak yukarıda istatistikte de görüldüğü gibi değişik yaptırımlar uygulamaktadır. Günümüzde çocukların ceza infaz kurumuyla tanışması en son seçenektir. Bu nedenle ceza alan kişileri Cezainfaz kurumuna girmeden mahkemelerin vermiş olduğu karar doğrultusunda topluma uyum sağlaması ve tekrar suç işlememesi için bu yönde çalışmalar yapılmaktadır. 31/11/2009 tarihi itibariyle Cezainfaz kurumlarında Hükümlü, Tutuklu ve Hükmen Tutuklu olmak üzere toplam 116690 bin kişi bulunmaktadır. Cezainfaz kurumlarında bulunanların yarısı kadar da Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezinde bulunması son dönemlerde suçun ne kadar yaygınlaştığı istatistiklerden de anlaşılmaktadır. TCK 191/2-3-4-5-6 Maddeleri gereği Uyuşturucu madde bulundurmak ve kullanmak suçundan istatistikte görüldüğü üzere 2161 çocuk bulunmaktadır. Denetimli Serbestlik altında tablo da görüldüğü üzere en fazla tedavi ve Denetimli serbestlik kararı verilmektedir. Madde bağımlısı çocuklara Devlet Hastaneleri ve Amatemler tarafından madde bağımlısı tedavisi yapıldıktan sonra denetimli serbestlik uzmanları tarafından mahkeme tarafından verilen denetim süresi içersinde Maddenin zararları konusunda rehberlik çalışması yapılarak infazı yapılmaktadır. Son zamanlarda uyuşturucu kullanma yaşının ne kadar küçük yaşlara düştüğü önem arz etmektedir. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararında mahkeme 1606 karar vermiş olup hükmü açıklamadan hakimin takdir hakkıyla bir denetim altında tutulmasıdır. Adli Kontrol 689 karar da ise çocukların kovuşturma ve soruşturma aşamalarında Ceza infaz kurumuna göndermekten ziyade Adli Denetimler altında tutulmasıdır. Seçenek Yaptırımlar ve diğer ceza ve tedbirler de yine çocuklar hakkında verilen kararlardır. Yukarıda verilen istatistiklerde önemle üzerinde durulması gereken en önemli nokta ise Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezinde mevcut olan açık dosyaları göstermektedir. Yani 2006 yılından 2009 yılı aralık ayı içersinde mevcut olan açık dosyaları içermektedir. Bu yıllar arasında mahkemeler tarafından gönderilen kararlar doğrultusunda infazı bitmiş ya da ihlal edilmiş dosyaları kapsamamaktadır. Sadece mevcut açık olan dosyaları kapsamaktadır. Bu istatistikler gösteriyor ki yaptığımız çalışmada çocuk suçluluğunun ne kadar çok yaygınlaştığını ve dünya da artan çocuk suçluluğuna paralel olarak ülkemizde de çocuk suçluluğunda bir artış olduğu söz konusudur.

IV. BÖLÜM

CEZAİNFAZ KURUMUNDA BULUNAN ÇOCUKLARIN DEMOGRAFİK VE İŞLENEN SUÇLARIN İSTATİSTİKLERİ

4.1. HÜKÜMLÜ ÇOCUKLARIN YAŞ VE CİNSİYET DURUMU

Söz konusu çocuk suçlular olduğunda ise özellikle son yıllarda kız çocuklarının da suç işleme oranlarında belirgin bir artış göze çarpmaktadır. Ancak kız çocuklarının suç işleme oranları kadar suç mağduru olma oranları da yüksektir. Fuhuş sektöründe kız çocukları belirgin ölçüde kullanılmaktadır. Çeşitli nedenlerle evden kaçan kızların sonu ne yazık ki kötü olmakta, ya tecavüze uğrayarak öldürülmekte ya da erkeklere pazarlanmaktadırlar. Çetelerin eline düşerek alınıp satılan, dilenmeye, kapkaça zorlanan çocukların önemli bir bölümü de kız çocuklarıdır.

Suç oranlarının cinsiyete göre dağılımına baktığımızda ise karşımıza 2009 itibariyle şöyle bir tablo çıkıyor.[316]

Tablo 6 : 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Tutuklu Yaş Dağılımı

TUTUKLU			
Yaş Gruplarına Göre Dağılım	KADIN	ERKEK	TOPLAM
12 ve 17 Yaş Arası (Çocuk)	48	1889	1937
18 ve 20 Yaş Arası (Genç)	146	3861	4007
21 ve 39 Yaş Arası (Genç-Orta Yetişkin)	1127	23991	25118
40 ve 64 Yaş Arası (İleri Yetişkin)	428	8346	8774
65 ve 79 Yaş Arası (Yaşlı)	9	288	297
80 Üstü (İleri Yaşlı)	0	12	12
Yaş Grubu Bilinmeyen	12	49	61
Toplam	**1770**	**38436**	**40206**

http://www.cte.adalet.gov.tr/

[316]http://www.cte.adalet.gov.tr/

Tablo 7: 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Hükümlü Yaş Dağılımı

HÜKÜMLÜ			
Yaş Gruplarına Göre Dağılım	KADIN	ERKEK	TOPLAM
12 ve 17 Yaş Arası (Çocuk)	5	261	266
18 ve 20 Yaş Arası (Genç)	42	2274	2316
21 ve 39 Yaş Arası (Genç-Orta Yetişkin)	1072	36437	37509
40 ve 64 Yaş Arası (İleri Yetişkin)	554	15435	15989
65 ve 79 Yaş Arası (Yaşlı)	25	662	687
80 Üstü (İleri Yaşlı)	0	34	34
Yaş Grubu Bilinmeyen	2	81	84
Toplam	**1701**	**55184**	**56885**

http://www.cte.adalet.gov.tr/

30.11.2009 Tarihi itibarıyla hükümlü yaş dağılımı incelendiğinde cinsiyet bakımından erkeklerin kız çocuklarına göre daha fazla olduğu ve erkek çocukların 261 kız çocuklarının ise 5 olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 8: 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Hükümözlü Yaş Dağılımı Göre Dağılımı

HÜKÜMÖZLÜ			
Yaş Gruplarına Göre Dağılım	KADIN	ERKEK	TOPLAM
12 ve 17 Yaş Arası (Çocuk)	8	393	401
18 ve 20 Yaş Arası (Genç)	43	1720	1763
21 ve 39 Yaş Arası (Genç-Orta Yetişkin)	448	12756	13204
40 ve 64 Yaş Arası (İleri Yetişkin)	158	4238	4396
65 ve 79 Yaş Arası (Yaşlı)	2	180	182
80 Üstü (İleri Yaşlı)	0	13	13
Bilinmeyen	0	11	11
Toplam	659	19311	19970

http://www.cte.adalet.gov.tr/

30.11.2009 Tarihi itibarıyla Hükümözlü yaş dağılımı incelendiğinde cinsiyet bakımından erkeklerin kız çocuklarına göre daha fazla olduğu ve erkek çocukların 393 kız çocuklarının ise 8 olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 9: 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarına Göre Toplam Dağılımı

GENEL TOPLAM			
Yaş Gruplarına Göre Dağılım	KADIN	ERKEK	TOPLAM
12 ve 17 Yaş Arası (Çocuk)	61	2543	2604
18 ve 20 Yaş Arası (Genç)	231	7855	8086
21 ve 39 Yaş Arası (Genç-Orta Yetişkin)	2647	73184	75831
40 ve 64 Yaş Arası (İleri Yetişkin)	1140	28019	29159
65 ve 79 Yaş Arası (Yaşlı)	36	1130	1166
80 Üstü (İleri Yaşlı)	0	59	59
Bilinmeyen	15	141	156
Toplam	4130	112931	117061

http://www.cte.adalet.gov.tr

Erkeklerin kız çocuklarına göre daha fazla suç işlediği görülmektedir. Cezainfaz kurumlarında bulunan tutuklu hükümlü ve hüküm özlü çocukların cinsiyet ve yaş dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu nedenle Cezainfaz kurumunda bulunan Tutuklu, Hükümlü ve Hükümözlü kelimelerin anlamlarını kısaca açıklamakta fayda vardır.

Tutuklu: Hakkında suç şüphesi olup da kesinleşmemiş bir karar vardır.

Hükümlü: Hakkında kesinleşmiş hürriyeti bağlayıcı karar vardır.

Hükümözlü: Hakkında kesinleşmiş hürriyeti bağlayıcı karar vardır fakat kesinleşmiş mahkeme kararına temyiz talebinde bulunulmuş olup henüz onanmamış karara denir.

İstatistikte toplam 2604 çocuğun Cezainfaz kurumunda bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu sayı 2005 yılından itibaren Cezainfaz kurumlarının istatistiğinde düşme eğiliminde olsa da aslında önemle üzerinde durulması gereken konu ise 2005 yürürlüğe giren Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi kanunuyla birlikte 2009 yılı aralık istatistiğinde bakıldığın da ise denetim altında 5759 mevcut açık olan dosya bulunmaktadır. Yani Cezainfaz kurumunda bulunanların iki katı kadar bir kesim denetimli serbestlik altında infaz edilmektedir. Bu yönde yapılan istatistikler Cezainfaz kurumunda ki istatistiğe yansımadığından toplam veriler bakımından sağlıklı analiz yapılmasında sıkıntılar çıkmaktadır. Tüm bu rakamlar karmaşasının aslında basit bir açıklaması var. Ülkemizde her geçen gün çocuk suçluluğu artmaktadır ve çocuklarımızı sokaklarda yaşamaktan, sokaklarda çalışmaktan kurtarmadığımız sürece artmaya devam

edecektir. Geçmiş yıllara baktığımızda kız çocuklarının suç işleme oranlarının bariz bir biçimde yükseldiği görülmektedir. Bunda şüphesiz ki aile içi şiddetin, yanlış arkadaşlıkların, medyada gösterilen şaşalı hayatlara olan özentinin, kısacası kentsel yoksulluğun getirisi olan tüm etkenlerin rolü büyüktür.

4.2. HÜKÜMLÜ ÇOCUKLARIN EĞİTİM DURUMU

Cezainfaz kurumunda bulunan çocuklardan kız çocukların erkek çocuklara oranla eğitim durumu düşük olduğu tablolar da görülmektedir. Genel anlamda tablolar incelendiğinde çocukların eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmekte ve bu da ters orantılı olarak eğitim seviyesi düşük olduğundan suç oranının yüksek olduğu kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Cezainfaz kurumunda bulunan çocukların eğitim öğretimi üzerinde önemle üzerinde durulmaktadır. Okuma yazma bilmeyen çocuklara kademe kursları açılarak okuma yazma öğretilmekte olup çocukları topluma kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Tablo 10: 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Tutuklu Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

TUTUKLU									
	Kadın			Erkek			Toplam		
Öğrenim Durumu	Çocuk	Yetişkin	Toplam	Çocuk	Yetişkin	Toplam	Çocuk	Yetişkin	Toplam
Okuma-Yazma Bilmeyen	9	254	263	77	943	1020	86	1197	1283
Okur- Yazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	4	62	66	217	961	1178	221	1023	1244
İlkokul Mezunu	10	368	378	278	11124	11402	288	11492	11780
İlköğretim Mezunu	1	30	31	235	1335	1570	236	1365	1601
Ortaokul veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	9	110	119	271	3949	4220	280	4059	4339
Lise veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	2	212	214	44	3686	3730	46	3898	3944
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	0	105	105	1	818	819	1	923	924
Yüksek Lisans Mezunu	0	1	1	0	2	2	0	3	3
Doktora Mezunu	0	0	0	0	5	5	0	5	5
Öğrenim Durumu Bilinmeyen	13	580	593	765	13725	14490	778	14305	15083
Toplam	**48**	**1722**	**1770**	**1888**	**36548**	**38436**	**1936**	**38270**	**40206**

http://www.cte.adalet.gov.tr/

Tablo 11: 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Hükümlü Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

HÜKÜMLÜ									
Öğrenim Durumu	Kadın			Erkek			Toplam		
	Çocuk	Yetişkin	Toplam	Çocuk	Yetişkin	Toplam	Çocuk	Yetişkin	Toplam
Okuma-Yazma Bilmeyen	1	207	208	20	1295	1315	21	1502	1523
Okur- Yazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	2	134	136	35	1844	1879	37	1978	2015
İlkokul Mezunu	1	543	544	91	23328	23419	92	23871	23963
İlköğretim Mezunu	0	26	26	41	1436	1477	41	1462	1503
Ortaokul veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	0	145	145	37	6810	6847	37	6955	6992
Lise veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	0	200	200	1	5618	5619	1	5818	5819
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	0	62	62	1	1158	1158	0	1220	1220
Yüksek Lisans Mezunu	0	1	1	0	12	12	0	13	13
Doktora Mezunu	0	0	0	0	1	1	0	1	1
Öğrenim Durumu Bilinmeyen	1	378	379	36	13421	13457	37	13799	13836
Toplam	**5**	**1696**	**1701**	**261**	**54923**	**55184**	**266**	**56619**	**56885**

http://www.cte.adalet.gov.tr/

Cezainfaz kurumunda bulunan öğrenim durumuna ilişkin Hükümlü istatistiği incelendiğinde erkek çocukların kız çocuklarına oranla eğitim seviyesinin düşük olduğu ve okuma yazma bilmeyen çocukların ağırlıkta olduğu ilkokul mezunu olanların sayısının azınlıkta olmasına karşın lise düzeyinde neredeyse hiç çocuğun olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle eğitim durumuyla suç arasında da bir ilişki söz konusu olup eğitim seviyesi düştükçe suç oranında da bir artma olduğu görülmektedir. Cinsiyet ayrımında ise eğitim seviyesi düşük olan erkek çocukların kız çocuklarına oranla daha fazla suç işlediği istatistiklerde anlaşılmaktadır.

Tablo 12: 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Hükümözlü Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

HÜKÜMÖZLÜ									
Öğrenim Durumu	Kadın			Erkek			Toplam		
	Çocuk	Yetişkin	Toplam	Çocuk	Yetişkin	Toplam	Çocuk	Yetişkin	Toplam
Okuma-Yazma Bilmeyen	1	104	105	19	504	523	20	608	628
Okur- Yazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	1	44	45	39	672	711	40	716	756
İlkokul Mezunu	1	208	209	104	7868	7972	105	8076	8181
İlköğretim Mezunu	1	19	20	37	627	664	38	646	684
Ortaokul veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	2	54	56	65	2606	2671	67	2660	2727
Lise veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	0	83	83	3	1942	1945	3	2025	2028
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	0	26	26	0	268	268	0	294	294
Yüksek Lisans Mezunu	0	0	0	0	2	2	0	2	2
Doktora Mezunu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Öğrenim Durumu Bilinmeyen	2	113	115	126	4429	4555	128	4542	4670
Toplam	**8**	**651**	**659**	**393**	**18918**	**19311**	**401**	**19569**	**19970**

http://www.cte.adalet.gov.tr/

Cezainfaz kurumunda bulunan öğrenim durumuna ilişkin Hükümözlü istatistiği incelendiğinde erkek çocukların kız çocuklarına oranla eğitim seviyesinin düşük olduğu ve okuma yazma bilmeyen çocukların ağırlıkta olduğu ilkokul ve ortaokul mezunu olanların sayısının hükümlü çocuklara oranla daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Yine lise düzeyine baktığımız zaman da ise bir düşmenin olduğu söz konusudur. Bu nedenle eğitim durumuyla suç arasında da bir ilişki söz konusu olup eğitim seviyesi düştükçe suç oranında da bir artma olduğu görülmektedir.

Tablo 13: 30.11.2009 Tarihi İtibarıyla Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarına Göre Toplam Öğrenim Dağılımı

GENEL TOPLAM									
Öğrenim Durumu	**Kadın**			**Erkek**			**Toplam**		
	Çocuk	**Yetişkin**	**Toplam**	**Çocuk**	**Yetişkin**	**Toplam**	**Çocuk**	**Yetişkin**	**Toplam**
Okuma- Yazma Bilmeyen	11	565	576	116	2742	2858	127	3307	3434
Okur- Yazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	7	240	247	291	3477	3768	298	3717	4015
İlkokul Mezunu	12	1119	1131	473	42320	42793	485	43439	43924
İlköğretim Mezunu	2	75	77	313	3398	3711	315	3473	3788
Ortaokul veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	11	309	320	373	13365	13738	384	13674	14058
Lise veya Dengi Meslek Okulu Mezunu	2	495	497	48	11246	11294	50	11741	11791
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	0	193	193	1	2244	2245	1	2437	2438
Yüksek Lisans Mezunu	0	2	2	0	16	16	0	18	18
Doktora Mezunu	0	0	0	0	6	6	0	6	6
Öğrenim Durumu Bilinmeyen	16	1071	1087	927	31575	32502	943	32646	33589
Toplam	**61**	**4069**	**4130**	**2542**	**110389**	**112931**	**2603**	**114458**	**117061**

http://www.cte.adalet.gov.tr/

4.3.SUÇLU ÇOCUKLARIN CEZAEVLERİNDEKİ YILLARA GÖRE DAĞILIMI

Suçlu çocukların 2000 yılından 2009 yılına kadar aylık ve cinsiyet durumu göz önüne alınarak yapılan istatistikler aşağıda gösterilmiştir. İncelenen tabloda erkek çocukların kız çocuklarına oranla daha fazla suç işlediği görülmektedir. 2000 yılının başında 1937 suçlu çocuk Cezainfaz kurumunda bulunurken 2009 başlarına doğru bu sayı 3078 olarak devamlı bir artış olmuştur.

Tablo14: Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2000-2001 Yıllara Göre Dağılımı

	Hükümlü		Tutuklu		Toplam		Hükümlü		Tutuklu		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız			Erkek	Kız	Erkek	Kız	
31.01.2000	528	11	1365	33	1937	31.01.2001	255	6	1310	40	1611
29.02.2000	507	11	1360	47	1925	28.02.2001	239	19	1081	36	1375
31.03.2000	495	10	1364	41	1910	31.03.2001	216	8	1280	43	1547
30.04.2000	476	10	1395	49	1930	30.04.2001	276	9	1373	41	1699
31.05.2000	499	10	1301	60	1870	31.05.2001	335	10	1385	39	1769
30.06.2000	501	9	1246	61	1817	30.06.2001	308	7	1466	36	1817
31.07.2000	505	10	1278	47	1840	31.07.2001	324	9	1466	51	1850
31.08.2000	396	9	1355	54	1814	31.08.2001	349	10	1466	55	1880
30.09.2000	373	8	1236	47	1664	30.09.2001	325	9	1548	33	1915
31.10.2000	459	7	1279	46	1791	31.10.2001	325	32	1525	44	1926
30.11.2000	264	8	1277	47	1596	30.11.2001	336	6	1566	29	1937
31.12.2000	249	4	1116	25	1394	31.12.2001	341	11	1619	46	2017

Adalet Bakanlığı Bilgi Edinme Mevzuatı

Tablo 15: Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2002-2003 Yıllara Göre Dağılımı

	Hükümlü		Tutuklu		Toplam		Hükümlü		Tutuklu		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız			Erkek	Kız	Erkek	Kız	
31.01.2002	350	13	1737	46	2146	31.01.2003	436	10	1772	50	2268
28.02.2002	385	16	1679	46	2126	28.02.2003	472	13	1730	56	2271
31.03.2002	394	24	1832	48	2298	31.03.2003	441	9	1911	50	2411
30.04.2002	360	17	1950	46	2373	30.04.2003	430	9	1933	56	2428
31.05.2002	393	10	1743	55	2201	31.05.2003	420	6	1753	54	2233
30.06.2002	438	9	1744	51	2242	30.06.2003	433	6	1859	46	2344
31.07.2002	422	9	1713	54	2198	31.07.2003	427	8	1914	73	2422
31.08.2002	420	8	1761	48	2237	31.08.2003	299	6	1874	69	2248
30.09.2002	414	8	1740	50	2212	30.09.2003	384	6	1848	60	2298
31.10.2002	386	7	1754	44	2191	31.10.2003	372	3	1869	39	2283
30.11.2002	372	7	1670	42	2091	30.11.2003	439	6	1850	36	2331
31.12.2002	404	10	1593	38	2045	31.12.2003	384	4	1789	32	2209

Adalet Bakanlığı Bilgi Edinme Mevzuatı

Tablo 16: Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2004-2005 Yıllara Göre Dağılımı

	Hükümlü		Tutuklu		Toplam		Hükümlü		Tutuklu		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız			Erkek	Kız	Erkek	Kız	
31.01.2004	384	4	1705	33	2126	31.01.2005	135	5	1817	34	1991
29.02.2004	390	4	1851	31	2276	28.02.2005	134	11	1796	31	1972
31.03.2004	401	5	1943	35	2384	31.03.2005	213	2	1687	36	1938
30.04.2004	405	5	1951	34	2395	30.04.2005	155	4	1700	38	1897
31.05.2004	422	7	1959	35	2423	31.05.2005	144	6	1683	38	1871
30.06.2004	407	8	2030	32	2477	30.06.2005	106	4	1302	28	1440
31.07.2004	336	10	2042	37	2425	31.07.2005	91	3	1218	21	1333
31.08.2004	436	10	2180	46	2672	31.08.2005					
30.09.2004	402	10	2154	46	2612	30.09.2005					
31.10.2004	280	9	1976	41	2306	31.10.2005					
30.11.2004	157	9	1936	38	2140	30.11.2005					
31.12.2004	133	11	1813	37	1994	31.12.2005					

Adalet Bakanlığı Bilgi Edinme Mevzuatı

Tablo 17: Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2005-2006 Yıllara Göre Dağılımı

	Tutuklu	Hükmen Tutuklu	Hükümlü	Toplam		Tutuklu	Hükmen Tutuklu	Hükümlü	Toplam
	ÇOCUK	ÇOCUK	ÇOCUK			ÇOCUK	ÇOCUK	ÇOCUK	
31.08.2005	1257	68	85	1410	31.08.2006	1757	196	65	2018
30.09.2005	1239	72	74	1385	30.09.2006	1779	207	74	2060
31.10.2005	1293	72	74	1439	30.10.2006	1719	218	71	2008
30.11.2005	1406	68	73	1547	30.11.2006	1741	231	75	2047
31.12.2005	1406	72	71	1549	31.12.2006	1794	247	74	2115
31.01.2006	1412	88	65	1565	31.01.2007	1975	241	83	2299
28.02.2006	1528	177	67	1772	28.02.2007	2173	260	90	2523
30.03.2006	1637	125	79	1841	31.03.2007	2301	270	93	2664
30.04.2006	1801	143	80	2024	30.04.2007	2335	291	84	2710
31.05.2006	1854	164	72	2090	31.05.2007	2292	376	113	2781
30.06.2006	1763	180	71	2014	30.06.2007	2267	390	127	2784
31.07.2006	1783	196	68	2047	31.07.2007	2165	323	126	2614

Adalet Bakanlığı Bilgi Edinme Mevzuatı

Tablo 18: Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2007-2008 Yıllara Göre Dağılımı

	Tutuklu	Hükmen Tutuklu	Hükümlü	Toplam		Tutuklu	Hükmen Tutuklu	Hükümlü	Toplam
	ÇOCUK	ÇOCUK	ÇOCUK			ÇOCUK	ÇOCUK	ÇOCUK	
31.08.2007	2267	315	141	2723	31.08.2008	2041	460	229	2730
30.09.2007	2312	337	143	2792	30.09.2008	1916	383	221	2520
31.10.2007	2289	368	146	2803	30.10.2008	2104	398	228	2730
30.11.2007	2272	367	152	2791	30.11.2008	2170	400	244	2814
31.12.2007	2148	382	157	2687	31.12.2008	2075	409	262	2746
31.01.2008	2200	355	199	2754	31.01.2009	2226	400	259	2885
28.02.2008	2104	330	176	2610	28.02.2009	2277	401	250	2928
30.03.2008	2459	370	181	3010	31.03.2009	2209	608	261	3078
30.04.2008	2303	359	201	2863					
31.05.2008	2161	385	200	2746					
30.06.2008	2138	412	217	2767					
31.07.2008	1968	426	234	2628					

Adalet Bakanlığı Bilgi Edinme Mevzuatı

Cezainfaz Kurumlarında Çocuk Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2000–2009 Yıllara Göre Dağılımı incelendiğinde 2000 yılından itibaren devamlı bir artışın söz konusu olduğu cinsiyet bakımından erkek çocukların kız çocuklarına oranla daha fazla suç işlediği görülmektedir. 2005 yılına kadar devamlı bir artış olurken 2005 yılında 5395 ÇKK yürürlüğe girmesiyle beraber çocuk suçluluğunda bir azalma olmuştur. Çocukların yargılanmasında ÇKK kanunu temel alınmasıyla beraber bir azalma söz konusudur. Yine 2005 yılında Denetimli Serbestliğin de Mevzuata girmesiyle beraber bir çocuğun Cezainfaz kurumuna girmesi en son aşama olarak düşünülmektedir. Cezainfaz kurumuna girmeden çocuklara birden fazla şans tanınırken en son çare olarak Cezainfaz Kurumu düşünülmektedir. Bu nedenle çocuklar açısından yeni yasaların mevzuata girmesiyle beraber önemli gelişmeler olmuştur. Dünya da çocuk suçluluğunun artmasıyla beraber ülkemizde de çocuk suçluluğunda bir artış söz konusudur. 2009 verilerine baktığımız da ise Cezainfaz kurumunda bulunan çocuklarla denetim altına alınanlarla beraber toplam bu sayı 8000 rakamı geçmesi önemli bir durumu gözler önüne sergilemektedir.

Tablo 19: Cezainfaz Kurumlarında Tutuklu-Hükümlü-Hükümözlü Durumlarının 2009 Yılı Dağılımı

30.09.2009 TARİHİ İTİBARIYLA TÜM CEZA İNFAZ KURUMLARINDA BULUNAN HÜKÜMLÜ, HÜKMEN TUTUKLU VE TUTUKLU MEVCUDUNUN CEZA İNFAZ KURUMU STATÜLERİNE GÖRE DAĞILIMI										
Ceza infaz kurumu statüsü	**Tutuklu**			**Hükmen**			**Hükümlü**			
	Erkek	**Kadın**	**Çocuk**	**Erkek**	**Kadın**	**Çocuk**	**Erkek**	**Kadın**	**Çocuk**	**Toplam**
Kapalı ceza infaz kurumları	37.416	1.742	1.244	17.560	618	229	42.413	1.505	54	102.781
Açık ceza infaz kurumları							10.395	211		10.606
Çocuk ceza infaz kurumları			737			128			250	1.115
GENEL TOPLAM	**37.416**	**1.742**	**1.981**	**17.560**	**618**	**357**	**52.808**	**1.716**	**304**	**114.502**

http://www.cte.adalet.gov.tr/

30.09.2009 tarihi itibarıyla tüm ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü, hükmen tutuklu ve tutuklu mevcudunun ceza infaz kurumu statülerine göre dağılımı tablosu incelendiğinde çocuk suçluluğunda bir düşme görülmüştür. Fakat bu düşme bizi yanıltmamalıdır çünkü Denetimli Serbestlik altında bulunan çocukları kapsamamaktadır. Bu nedenle Denetimli Serbestlik altında bulunan çocukları da istatistiğe eklediğimizde çocuk suçluluğunda önemli bir artış olduğu görülmektedir. Yine erkek çocukların sayı olarak kız çocuklarına oranla daha fazla Cezainfaz kurumunda bulunduğu görülmektedir. Kapalı Cezainfaz kurumunda bulunan çocukların sayı olarak 1597 olduğu çocuk ceza infaz kurumunda ise 1115 ve toplam 2712 olduğu görülmektedir.

4.4. SUÇLU ÇOCUKLARIN EN ÇOK İŞLEMİŞ OLDUĞU SUÇ TÜRLERİ

Türkiye'de yapılan araştırmalara göre çocuklar tarafından en çok işlenen suç türlerinde yıllara göre değişmeler olmuştur. Bazı yıllar şahsa karşı, suçlar ilk sırada yer alırken, bazı yıllar mala karşı işlenen suçlar ilk sırada yer almaktadır.[317] Eldeki verilere göre batı ülkelerindeyse, çocuk ve genç suçluluğunda en fazla görülen suç türü mala

[317]Çocuk Mahkemelerine Açılan Davaların Suç Türlerine Dağılımı www.adli-sicil.gov.tr

karşı işlenilen suçlardır. 04.05.2009 tarihli Cezainfaz kurumunda bulunan çocukların en çok işlemiş olduğu suç türleri ile ilgili istatistikler aşağıda gösterilmiştir. Bu tablo incelediğinde en fazla suç nitelikli yağma ve adam öldürme görülmektedir. Bunun yanın da Çocuğun Nitelikli Cinsel İstismarı da günden güne artmaktadır.

Genel olarak çocuklar birden fazla kişinin iştirakiyle suç işlemektedir.[318] Türkiye'de, önceki yıllarda suça karışan çocuklar Batı ülkelerindeki gibi uzmanlaşmış suç çeteleri halinde suç işlemezken son zamanlardaki kapkaç olaylarında organize olma ve çeteleşme giderek yaygınlık kazanmaya başlamıştır.[319] Artık Türkiye'de çete ve organize suçların, çocuk suçluluğunda önemi gittikçe artmaya başlamıştır.[320]

Tablo: 20 04.05.2009 Tarihli Cezainfaz Kurumunda Bulunan Tutuklu Çocukların En Çok İşlemiş Olduğu Suç Türleri İle İlgili İstatistikler

	TUTUKLU		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Ticareti Yapma	183	7	190
Kasten Öldürme	242	10	252
Nitelikli Yağma	195	2	197
Kilitlenmek Suretiyle Muhafaza Altına Alınan Eşya Hakkında Hırsızlık	174	7	181
Silahla Yağma	158	2	160
Yaralama	91	0	91
Hırsızlık	74	3	77
Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte Yağma	135	0	135
Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma	107	3	110
Çocuğun Nitelikli Cinsel İstismarı	215	1	216
Mala Zarar Verme	45	0	45
Çocuğun Basit Cinsel İstismarı	62	0	62
Bina İçinde Muhafaza Altına Alınmış Eşya Hakkında Hırsızlık	73	0	73
Terör Örgütü Propagandası Yapmak	57	2	59
	1811	37	1848

Adalet Bakanlığı **UYAP** Sistemi

[318]http://www.adli-sicil.gov.tr/ISTATISTIKLER/1996/99cocsucisl.htm
[319]ÇEVİK, D. Şenol.,"Türkiye'de Çocuk Suçluluğu, http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm. 10/09/2009.
[320]ÇEVİK, a.g.e. http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm. 10/09/2009.

Tablo: 21 04.05.2009 Tarihli Cezainfaz Kurumunda Bulunan Hükümlü Çocukların En Çok İşlemiş Olduğu Suç Türleri İle İlgili İstatistikler

	HÜKÜMLÜ		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Ticareti Yapma	10	1	11
Kasten Öldürme	5	0	5
Nitelikli Yağma	34	0	34
Kilitlenmek Suretiyle Muhafaza Altına Alınan Eşya Hakkında Hırsızlık	38	0	38
Silahla Yağma	40	0	40
Yaralama	3	0	3
Hırsızlık	14	2	16
Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte Yağma	27	0	27
Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma	0	0	0
Çocuğun Nitelikli Cinsel İstismarı	11	0	11
Mala Zarar Verme	8	0	8
Çocuğun Basit Cinsel İstismarı	5	0	5
Bina İçinde Muhafaza Altına Alınmış Eşya Hakkında Hırsızlık	2	1	3
Terör Örgütü Propagandası Yapmak	3	0	3
	200	4	204

Adalet Bakanlığı **UYAP** Sistemi

04.05.2009 Tarihli Cezainfaz kurumunda bulunan hükümlü çocukların en çok işlemiş olduğu suç türleri ile ilgili istatistikler Ulusal Yargı Ağı Projesinden alındığında en çok işlenen suç türlerine hırsızlık, gaps, yağmalama gibi mala karşı suçlar, yaralama, kasten adam öldürme gibi kişisel suçlar ve bunu da cinsel istismar suçları takip ettiği görülmektedir. Bu tür çocukların işlemiş olduğu suçlarla dünyada ki suçlarla paralel göstermektedir.

Tablo: 22 04.05.2009 Tarihli Cezainfaz Kurumunda Bulunan Hükümözlü Çocukların En Çok İşlemiş Olduğu Suç Türleri İle İlgili İstatistikler

	HÜKÜMÖZLÜ		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Ticareti Yapma	19	0	19
Kasten Öldürme	55	6	61
Nitelikli Yağma	91	3	94
Kilitlenmek Suretiyle Muhafaza Altına Alınan Eşya HakkındaHırsızlık	8	1	9
Silahla Yağma	52	0	52
Yaralama	13	0	13
Hırsızlık	13	0	13
Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte Yağma	43	0	43
Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma	2	0	2
Çocuğun Nitelikli Cinsel İstismarı	42	0	42
Mala Zarar Verme	6	0	6
Çocuğun Basit Cinsel İstismarı	7	0	7
Bina İçinde Muhafaza Altına Alınmış Eşya Hakkında Hırsızlık	3	0	3
Terör Örgütü Propagandası Yapmak	1	0	1
	355	10	365

Adalet Bakanlığı **UYAP** Sistemi

04.05.2009 Tarihli Cezainfaz kurumunda bulunan Hükümözlü çocukların en çok işlemiş olduğu suç türleri ile ilgili istatistikler Ulusal Yargı Ağı Projesinden alındığında en çok işlenen suç türlerine hırsızlık, gaps, yağmalama gibi mala karşı suçlar, yaralama, kasten adam öldürme gibi kişisel suçlar ve bunu da cinsel istismar suçları takip ettiği görülmektedir. Yine Denetimli Serbestlik gözetiminde bulunan çocuklara bakıldığında en fazla işlenen suçlarla paralel olduğu görülmektedir.

Tablo: 23 04.05.2009 Tarihli Cezainfaz Kurumunda Bulunan Çocukların En Çok İşlemiş Olduğu Suç Türleri İle İlgili Toplam İstatistikler

	GENEL TOPLAM		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Ticareti Yapma	212	8	220
Kasten Öldürme	302	16	318
Nitelikli Yağma	320	5	325
Kilitlenmek Suretiyle Muhafaza Altına Alınan Eşya Hakkında Hırsızlık	220	8	228
Silahla Yağma	250	2	252
Yaralama	107	0	107
Hırsızlık	101	5	106
Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte Yağma	205	0	205
Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma	109	3	112
Çocuğun Nitelikli Cinsel İstismarı	268	1	269
Mala Zarar Verme	59	0	59
Çocuğun Basit Cinsel İstismarı	74	0	74
Bina İçinde Muhafaza Altına Alınmış Eşya Hakkında Hırsızlık	78	1	9
Terör Örgütü Propagandası Yapmak	61	2	63
	2366	51	2417

Adalet Bakanlığı **UYAP** Sistemi

04.05.2009 Tarihli Cezainfaz kurumunda bulunan Tutuklu, Hükümlü ve Hükümözlü çocukların en çok işlemiş olduğu suç türleri ile ilgili istatistikler Ulusal Yargı Ağı Projesinden alındığında en çok işlenen suç türlerine hırsızlık, gaps, yağmalama gibi mala karşı suçlar ilk sırada yaralama, kasten adam öldürme gibi kişisel suçlar ikinci sırada ve bunu da cinsel istismar suçları takip ettiği görülmektedir. Yine Denetimli Serbestlik gözetiminde bulunan çocuklara bakıldığında en fazla işlenen suçlarla paralel olduğu görülmektedir. Bütün bunlar gösteriyor ki dünya da işlenen çocuk suçlarıyla paralel olduğu anlaşılmaktadır.

4.4.1. Kişiye Karşı Suçlar

Şahsa karşı işlenen suçlar; adam öldürme, öldürmeye teşebbüs ve adam yaralama biçiminde tasnif edilmiştir. Bu suçların nedenlerinden bazıları; kan davası, namus meselesi, dövülmek, küfredilmek, kabadayılık, intikam vb.dir. Kırsal alanda namusun en önemli değer kabul edilmesi çocuğu kolayca suça yöneltebilmektedir.[321]

Bununla birlikte adı adeta bu suçla özdeşleşen suç adam öldürmedir. Daha çok kırsal kesim suçu olarak bilinen bu suçun, ülkemizde yaygın olarak görülmesinin başlıca nedenleri kan davası, hayvan, sınır, toprak ve su anlaşmazlıklarıdır. Bunlara ek olarak mevcut kültür içindeki örf, adet ve inançlardan bazılarının öç alma, namus ve şerefi kurtarma gibi davranışları teşvik edici, hatta birçok durumda zorlayıcı etkisi nedeniyle bu suç işlenebilmektedir. Özellikle kan davalarında, çocuğun az ceza alacağı ya da hiç ceza almayacağı düşüncesiyle bu suç, çoğunlukla ya çocuklara işletilmekte ya da onların üzerine atılmaktadır.[322]

Ülkemizde kan davası nedeniyle en fazla suç çoğunlukla Karadeniz, Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinde görülmektedir.[323] Kan davalarından dolayı işlenen suçlar çoğunlukla toprak anlaşmazlıkları gibi ekonomik kökenli veya namus anlayışı gibi toplumsal kökenlidir. Kan davaları kuşaklar boyu sürebilmektedir.[324]

Kan gütme suçlarının büyük çoğunluğu, yaş küçüklüğünün cezai sorumluluk üzerindeki etkisinden dolayı 18 yaşın altındaki çocuklara işlettirilmektedir. Erkek çocuk çok küçük yaştan itibaren bu görevi yerine getirmesi için aile üyelerinin psikolojik telkin ve baskıları altında kalır. Çocuk bizzat en yakın aile üyelerince suç işlemeye teşvik edilmektedir.

04.05.2009 tarihli cezainfaz kurumunda bulunan çocukların en çok işlemiş olduğu suç türleri ile ilgili istatistikler incelediğinde kasten adam öldürme suçunu işleyen çocuklardan 302 erkek çocuk 16 kız çocuk olmak üzere 318 çocuk suç işleyerek cezainfaz kurumunda bulunmaktadır.

---

[321] ERDENTUĞ, A., Suç Kuramının Kültür Farklılığı Açısından Değerlendirilmesi, Ankara, 1978, s. 27.
[322] YAVUZER, Haluk., Çocuk ve Suç, İstanbul, 1994.
[323] TEZCAN, Mahmut., Kan Gütme Olayları Sosyolojisi, Ankara, 1972, s. 27.
[324] YAVUZER, Haluk., Psiko-sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, İstanbul,1986.

4.4.2. Mala Karşı Suçlar

Ülkemizde mala karşı işlenen suçlarda birinci sırada hırsızlık, daha sonra gasp, kapkaç ve yankesicilik yer almaktadır. Bu tür suçların artmasında ülkenin içinde bulunduğu ekonomik zorluklar etkilidir. Mala karşı suçların en fazla işlendiği yerler kalabalık kent merkezleridir.[325] Son yıllarda İstanbul, Ankara, Antalya Adana, Diyarbakır, Bursa gibi büyük kentlerimizde başta kapkaç olmak üzere mala karşı suçlarda bir patlama yaşanmaktadır. Bazen bu suçlar mal kaybının yanında can kaybıyla sonuçlanmaktadır. Mağdur ya yaralanmakta ya da kurban konumuna gelerek kendi canından olmaktadır.

Kapkaç artık tek kişilik bir suç olmaktan çıkmış, organize suç kategorisine girmiştir. Psikoanalitik görüşe göre çocuk, çalma eylemini sadece fizyolojik gereksinmelerini gidermek için değil, çaldığı nesneyi kendisinin bir başarısı olarak görüp bu olaydan büyük bir haz aldığı için yapmaktadır.

Çalma davranışı Batılı ülkelerde, gençlerde yaygın hale gelen bir dengesizlik olarak da ortaya çıkabilmektedir. Büyük şehirlerde mala yönelik suçlar küçük yerleşim birimlerine göre daha fazla işlenmektedir. Buralarda mala yönelik suç işlemek küçük yerleşim yerlerine göre daha kolaydır. Büyük şehirlerde çocuklar tarafından işlenen hırsızlık suçlarının hepsi adli makamlara yansımamaktadır. Bazı suçların da her zaman failleri bulunamamaktadır. Hırsızlık oranlarının çocuk suçluluğunda %90' lara vardığı tahmin edilmektedir. Mala yönelik suçlarda özellikle de hırsızlıkta yüksek düzeyde tekrarlar görülmektedir.

Büyük şehirlerde mala yönelik suçlar küçük yerleşim birimlerine göre daha fazla işlenmektedir. Buralarda mala yönelik suç işlemek küçük yerleşim yerlerine göre daha kolaydır. Bazı suçların kayıtlara geçmeme ihtimali daha yüksektir. Bazı suçlarında her zaman failleri bulunamamaktadır. Suçta siyah sayılar kriminologları meşgul eden bir sorundur.

Büyük şehirlerde çocuklar tarafından işlenen hırsızlık suçlarının hepsi adli makamlara yansımamaktadır. Hırsızlık oranlarının çocuk suçluluğunda %90'lara vardığı tahmin edilmektedir. Mala yönelik suçlarda özellikle de hırsızlıkta yüksek düzeyde tekrar görülmektedir.

---

[325]ONUR, E., Suçlu Çocuklara Uygulanan Yaptırımlar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1981, s. 29.

04.05.2009 tarihli cezainfaz kurumunda bulunan çocukların en çok işlemiş olduğu suç türleri ile ilgili istatistikler incelediğinde Nitelikli Yağma 325, Kilitlenmek Suretiyle Muhafaza Altına Alınan Eşya Hakkında Hırsızlık 228, Silahla Yağma 252, Hırsızlık 106, Mala Zarar Verme 59, Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte Yağma 205 ve Bina İçinde Muhafaza Altına Alınmış Eşya Hakkında Hırsızlık 79 kişi cezainfaz kurumunda bulunmaktadır. Baktığımız zaman mala karşı işlenen suçlarda bir artış olduğu görülmekte ve nicelikleri ve nitelikleri artmaktadır.

4.4.3. Cinsel Suçlar

Hukuksal düzenlemede cinsel suçlar; ırza geçme, ırza geçmeye teşebbüs, fiili livata olarak sınıflandırılmıştır. Ülkemizde cinsel suçlar çoğunlukla evlenmek amacıyla işlenmektedir. Bu suçların faillerinin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. Cinsel suçların oluşum nedenlerinin başında aile tarafından gerekli cinsel eğitimin çocuğa verilememesi gelmektedir. Ayrıca kırsal alanda ve gecekondu semtlerinde konut yetersizliğinden kaynaklanan aile üyelerinin tamamının bir odada yatması ve çocukların büyüklerin cinsel ilişkilerine tanık olmaları onları cinsel suça yöneltebilmektedir. Yavuzer'in araştırma bulguları da cinsel suç eğiliminde konut yetersizliğinin ne derece etkili olduğunu ortaya koymaktadır.[326]

Ülkemizin bazı bölgelerinde kızlar için yüksek başlık parası istenmesi, evlenmek isteyen ama başlık parası bulamayan erkekleri kız kaçırmaya bağlı cinsel suçlara yöneltmektedir. Kaçırma olayı bazı bölgelerde kan dökülmesiyle bitmektedir. Çünkü kız tarafı hem kaçıranı, hem de kızı öldürmektedir Bu yörelerde kaçma bir sapma sayılmakta ve aile namusunun lekelendiği düşünülmektedir.[327] Toplumun aşırı baskıcı ya da tutucu tavrı cinsel suç işleme oranını artırıcı etki yapabilmektedir

ERDENTUĞ'A göre Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinde karşı cinse tabu gözüyle bakılmakta, erkek ve kadının konuşması dahi toplumca olumsuz tepki almaktadır. Bu sert toplumsal tavır zaman zaman erkekleri homoseksüel ilişkilere

[326]YAVUZER, Haluk., Çocuk ve Suç, İstanbul, 1994.
[327]TEZCAN, Mahmut., Kan Gütme Olayları Sosyolojisi, Ankara, 1972.

yöneltebilmektedir.[328] Toplumun aşırı baskıcı ya da tutucu tavrı cinsel suç işleme oranını artırıcı etki yapabilmektedir.

04.05.2009 tarihli cezainfaz kurumunda bulunan çocukların en çok işlemiş olduğu suç türleri ile ilgili istatistikler incelediğinde Çocuğun Nitelikli Cinsel İstismarı 269 Çocuğun Basit Cinsel İstismarı 74 kişi olarak suç işlediği görülmektedir. Bütün bu tabloda görülen istatistikler de suç oranlarının nitelik ve nicelik olarak değiştiği görülmektedir.

[328]ERDENTUĞ, A.; Suç Kuramının Kültür Farklılığı Açısından Değerlendirilmesi, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1978, s. 28.

SONUÇ

Toplumun temel yapısını oluşturan ve geleceğin güvencesi olan çocuklar açısından suç, öğrenilen bir hareket olup yaşı itibari ile her şeyi öğrenme durumunda olan çocukların her şeyi öğrendiği gibi suçu da öğrendiği bir gerçektir. Çocuk suçluluğu çok nedenli toplumsal bir sorundur. Suça yönelmiş çocuklar sorunu bir ülkede yalnız devlet organlarını değil, başta hukukçular, eğitimciler olmak üzere bütün vatandaşları, ana ve babaları kısaca bütün herkesi ilgilendirmektedir.

Çocuk suçluluğu toplumu oluşturan bireylerin sosyal bir problemidir. Bu sorun için kullanılan caydırıcılık amacıyla ceza uygulaması ise problemin çözümünde yetersiz kalmaktadır. Genel itibari ile suç ve suçlularla mücadele, suç olayı meydana geldikten sonra buna müdahale edilerek suçluların yakalanması, adalete teslim edilmesi ve cezalandırılmasına odaklanmıştır. Oysa bu soruna tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi önleyicilik ve yeniden sosyalleştirme kavramları açısından yaklaşmak gerekmektedir.

Bunun için suça yönelmiş çocukların suç işlemesini önlemek ya da en azından asgari ölçüye düşürmek için öncelikle çocukları suça iten nedenleri tespit etmek, sonrasında da tespit edilen bu noktalarda çocukları destekleyecek, ilgilerini, kabiliyetlerini açığa çıkaracak ve geliştirecek, duygu dünyalarına cevap verecek kurumlar ve düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Burada ise amaç, toplumda suçu işlenmeden önlemek, suç işlendiği takdirde ise çocuğu dört duvar arasına kapatmak ve intikam duygularını onun üzerinde gerçekleştirmek değil, aksine çocuğa doğru, mantıklı ve çağdaş biçimde yaklaşmak ve onu ailesine, çevresine topluma yararlı, milli ve manevi değerlere sadık ve saygılı olarak yetiştirmektir.

Bu nedenle bir yandan önleme çalışmaları, diğer yandan da infaz kurumlarının niteliğinin yükseltilmesi ve infaz sonrası çocuğa yapılması gereken rehberlik ve izleme hizmetlerinin bir bütün olarak ele alınması, bunun yanında çocukları yargılayan mahkemelerin de, ceza veren bir kurum olmasından ziyade çocuğa nasıl rehabilitasyon verileceğini organize eden bir kurum olması gerekmektedir.

Bu açıdan ülkemizde çocuk suçluluğunu açıklarken birden fazla etkeni göz önüne almamız gerekmektedir. Bunlardan birincisi ve en önemlisi çocuğun dünyaya gelmesinden ve onun ergenlik çağına gelinceye kadar bakımından sorumlu bulunan ailenin işlevlerini yitirmesidir.

İlk olarak, sosyalizasyon sürecinin yaşandığı ailede veya yakın akrabalarda suç modelleri varsa çocuk suç modellerini öğrenerek sosyalizasyonunu sürdürecektir. İkincisi, anne-babaların eğitim seviyesi oldukça düşüktür. Yeterli eğitime sahip olmayan anne-babalar çocuklarına doğru rehberlik yapamayacaklardır. Ailelerde genellikle eğitim düzeyi düşüklüğü ile ekonomik yetersizlik paralel gelişmektedir.

Eğitim kurumları çocukların ikincil sosyalizasyon çevresini oluşturmaktadır. Çocuk okulda yanlış arkadaş çevresi içinde bulunduğu zaman önceden belirlenmiş doğru davranış değişikliği yerine suçlu davranışın öğrenildiği yerler olabilmektedir. Daha sonra çocuk okulu terk ederek eğitimini eksik bırakmaktadır. Üçüncüsü ise iç göçtür. Alt yapısı olmadan alınan bu göçler gece kondu mahallelerini ortaya çıkarmıştır. Gece kondular ne göç edilen yerin özelliğini ne de kentin özelliğini göstermektedir. Bu nedenle çocuk içinde bulunduğu çevreye bağlı bir sosyal çatışma yaşayarak suç davranışında bulunmaktadır.

Çocuk suçluluğu, çocukların cinsiyet, yaş, eğitim durumları, ailelerindeki sosyo-ekonomik yetersizlikler, ailelerin parçalanması ve aile üyeleri arasında gözlenen sapma davranışlar ile yakından ilişkilidir.

Çocuk suçluluğunda yaş faktörünün etkili olduğu görülmektedir. Suç işlemenin yoğun olarak görüldüğü yaşlar 15–17 yaş olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni bu yaştaki çocukların ergenliğe girmiş olması, fiziksel değişimin yaşandığı, hareket enerjisinin çok olduğu, ani, keskin kararların alındığı bir dönem olmasından dolayı çocuklar sonuçlarını düşünmeden suç işleyebilmektedirler bu dönemin kendine has zorluklarının bulunması bir neden olarak gösterilebilir. 03.07.2009 tarihi itibarıyla tüm ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü, hükmen tutuklu ve tutuklu mevcudunun ceza infaz kurumu yaş dağılımı tablosu incelendiğinde bu bulguları desteklemektedir.

Çocuk suçluluğunda cinsiyet faktörünün de etkili olduğu görülmektedir. Erkek çocukların kız çocuklarına göre daha fazla suç işledikleri görülmüştür. Bunun nedeni de fiziki ve psişik nedenler yanında toplumumuzdaki geleneksel ve sosyal yapı ve klasik aile yapısının kız çocuğunu suç olgusundan koruması olarak düşünülebilir.

Eğitim düzeyiyle suç arasında önemli bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Öğrenim düzeyi düşük olan veya hiç öğrenim görmemiş çocukların suç işleme riski daha fazladır. Çocukların suç isnadına karıştıkları andaki eğitim durumu oldukça düşüktür. Suçlu çocukların eğitim durumu ilkokul düzeyinin üstüne çıktıkça, suçlulukta azalma meydana geldiği görülmektedir. Öğrenim artıkça suça yönelme eğiliminin düşmesi, öğretim ve eğitimin suç etkenlerini ortadan kaldıran bir öğe olduğunu göstermektedir.

Anne-babanın eğitim düzeyinin düşük olması çocuğun suç işlemesinde etkilidir. Suçlu çocukların anne-babalarının eğitim seviyeleri çok düşüktür. Özellikle annelerin babalara göre daha düşük seviyede eğitime sahip oldukları görülmektedir. Çocukların ilk eğitimlerini aldıkları ailelerinin eğitim düzeylerinin düşük olması; ailelerin çocuklarının sorunlarına çözüm getirememelerine, yeterli eğitimi verememelerine neden olmaktadır. Anne-baba ile çocuk arasında yeterli iletişimin olmaması da çocuğun suç işlemesinde etkili faktörlerden birisidir.

Çocuğun psiko-sosyal gelişiminde anne-babayla kurduğu iletişimin niteliği önemlidir. Anne kız çocuk, baba da erkek çocuk için bir modeldir. Modelin tutumu yetişkin adayının kişiliğinin oluşmasına etki eder. Çocuklar çoğunlukla anneyle iyi iletişim kurarken baba ile iletişim kuranlar azdır. Bu durum aile içinde ebeveyn çocuk arası da yeterli iletişim kanallarının açık olmamasından kaynaklanan nedenlerden dolayı da çocuklar suç işlemelerine neden olmaktadır.

Çocuk suçluluğunda yaşanılan yer faktörü önemlidir. Suçlu çocukların büyük bir kısmı kente oturmaktadır. Çocuk suçluluğunun ülkemizde kentleşmenin hızlı olduğu yerlerde ve sanayi bölgelerinde oranın yüksek, kırsal kesimde ise daha düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, kırsal kesimde, komşuluk ilişkileri, kültürel anlayış, dinsel değerler nedeniyle kayıtlara geçirilmemesi olabileceği gibi, kentlerdeki suç işleyen çocukların yarıdan fazlasının hırsızlık, gasp v.b. gibi suçlara yönelmiş olması, hızlı içgöçler, hızlı kentleşme ve ekonomik yapıdaki iç çarpıklıktan kaynaklanmış da olabilir.

İç göçler beraberinde bazı sosyal sorunlara neden olmaktadır. Bu süre içinde artan gecekondulaşma, kentsel hizmetlerin aksaması, işsizlik, göç edenlerin topluma uyumsuzluğu, şehir kültürüne yabancılık ve kültürler arası çatışma gibi sorunlardan etkilenip çocuk suça yönelmiş olmaktadır.

Ailenin parçalanması (eşlerden birinin ya ada ikisinin ölümü, eşlerin ayrı yaşaması veya eşlerin boşanması) çocuğun suç işlemesinde etkilidir. Ailenin parçalanması çocuk üzerinde olumsuz etki eder. Aile de boşanma, terk ve ölüm gibi parçalanmanın olması psiko-sosyal ve ekonomik zorluklara yol açar. Çocuk parçalanmadan doğan bu zorlukları kolay atlatamazsa sapma davranışına yönelir. Bunun sonucunda da çocuklar suç işlemektedir.

Çocuk Suçluluğunda suç türlerinin dağılımı, çocuk suçluluğunda suç türlerinin dağılımının farklılık gösterdiği dikkati çekmektedir. Çocuk suçluğunda suç türü olarak işlenen suçlar ele alındığında en çok işlenen suçlarda hırsızlık önde gitmektedir. Bu verilere, 04.05.2009 tarihi itibariyle ceza infaz kurumunda bulunan çocukların en çok işlemiş olduğu suç türleri ile ilgili istatistikleri incelediğimizde ulaştık. Bu güne kadar yapılan araştırmalara göz atıldığında 1937 yılında Hilmi Malik 1942 yılında Hadi Tan, 1942 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku öğrencileri, 1940'da Tezer Taşkıran, Samet Ağaoglu, 1947 yılında İstanbul Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsü, 1962 de Dr. Saran'ın suçlu çocuklar ile ilgili olarak yaptıkları araştırma sonuçları itibariyle şahsa karşı işlenen suçların mala karşı işlenen suçlara göre fazla olduğu, ancak son zamanlarda Adalet Bakanlığının yayınladığı istatistiklerde mala karşı (hırsızlık, yankesicilik dolandırıcılık vs.) işlenen suçların diğer suçların önüne geçtiği görülmektedir

İşgücünün vasıfsızlığı, aile ekonomisini olumsuz etkilemekte, meydana gelen işsizlik aile yapısını sarsmaktadır. Aile ekonomisini kötü olması aile bireyleri ve çocukların eğitim düzeylerinin çok yetersiz kalmasına neden olmakta ve daha sonra da suç olgusu oluşmaktadır denilebilir. Suçlu çocukların değişen hayat şartları nedeniyle ekonomik yetersizlikler içerisinde temel ihtiyaçlarının bile karşılanmadığı ve bunun sonucunda da çocukların sıkıntılı, güçsüz ve güvensiz kişilik özelliklerine sahip olduklarını gözlemlenmiştir. Ekonomik koşulların geçim düzeyinin altına düşmesi sonucunda aileler parçalanmakta ve ahlaki değerlerin yok olmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu noktadan sonra çocuklar suça özellikle de hırsızlığa yönelebilmektedirler.

Verilerin analizi sonucunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir;

1- Çocuk suçluluğunda yaş faktörünün ve bir artışın etkili olduğu istatistiklerde görülmüştür.

2- Çocuk suçluluğunda cinsiyet faktörünün etkili olduğu bulunmuştur. Erkek Çocukların kız çocuklarına göre daha fazla suç işledikleri görülmüştür.

3- Çocuk suçluluğunda suç türlerinin dağılımı farklıdır. Çocuk suçluğunda suç türü olarak işlenen suçlar ele alındığında en çok işlenen suçlarda birinci sırayı hırsızlık almaktadır sonra kişiye yönelik ve cinsel istismar takip etmektedir.

4- Eğitim düzeyiyle suç arasında önemli bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Eğitim seviyesi İlkokul düzeyinin üstüne çıktıkça, suçlulukta azalma meydana geldiği görülmektedir.

5- Suçlu çocukların eğitim düzeyiyle suç türü arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. En çok işlenen suçlarda birinci sırayı alan hırsızlık suçu eğitim düzeyi okuma yazma bilmeyenler tarafından işlenmiştir.

6- Çocuk suçluluğunda yaşanılan yer faktörü önemli bulunmuştur. Suçlu çocukların kente oturmaktadır. Önceden adam öldürme gibi töre cinayetlerinin yoğun olduğu dönemlerde kırsal kesimlerde fazla iken şimdi suçun niteliği değiştiğinden kentlerde daha fazla suç işlenmekte ve bu nedenle de çocuklar kentte oturmaktadır.

7- Suçlu çocukların büyük bir kısmının aile bütünlüğü olmadığı görülmüştür.

8- Suçlu Çocukların Bağımlı Madde Kullanmayla Suça Yönelme Arasında bir ilişki vardır. Genelde suç işleyen çocuklar madde bağımlısı olarak bali ve tiner gibi maddeler kullandığı görülmüştür.

9- Çocukların çevresinde suç işlemiş kişilerin bulunması onların suç işlemesinde etkendir.

10- Suçlu çocukların anne baba eğitim düzeyi çok düşüktür.

11- Suç işleyen çocuklara bakıldığında ekonomik açıdan düşük gelire sahip olduğu ve ailede suç işleyenlerin olması gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır

Bütün bu nedenler gösteriyor ki henüz sanık olarak mahkeme önüne çıkartılan bir çocuğun suça itilme nedenlerini tespit ve sonrasında onu yeniden topluma kazandırılmaya yönelik diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde kurumsal ve yasal düzenlemeler anlamında olumlu gelişmeler yeni yeni yasalarımızda yer almaya başlamaktadır.

Bu konuda 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren ÇKK ile yeni düzenlemeler getirilerek mevcut kanunlarda bazı değişiklikler yapılmıştır. Ancak kağıt üzerinde başarılı gibi görünen bu düzenlemelerin uygulamaya da başarılı bir şekilde aktarılması gerekmektedir.

Bu nedenle, ÇKK ile getirilen düzenlemelerin başarılı olup olmadığını söylemek henüz çok erken olsa da, yapılan bu olumlu düzenlemelerin 5271 Sayılı CMK'da olduğu gibi kağıt üzerinde kalmaması için gerek korunmaya muhtaç çocukların, gerekse suça sürüklenen çocukların bir an önce kendilerine özgü mahkemelerin yargılama faaliyetinden yararlanmaları, bu amaçla ülkemizde çok az sayıda bulunan çocuk mahkemelerinin sayısının arttırılması, mahkeme personeli ile mahkemeye yardımcı personelin eğitilmesi ve yeterli derecede personel alınması, ayrıca bu mahkemeler tarafından verilen kararların etkinliğinin ve denetiminin sağlanması amacıyla oluşturulan denetim kurumlarının alt yapısının en kısa sürede tamamlanarak faaliyete geçirilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte çocuk suçluluğunun önlenmesiyle ilgili görev alan resmi kurumların, gönüllü kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin koordinasyon içerisinde görev yapmaları, kısacası çocuk suçluluğunun önlenmesinden çocuğun yeniden topluma kazandırılmasına kadar önleme ve ceza adalet sisteminin bütün aşamalarında, bahsi geçen kurum ve kuruluşların ortak amaç ve ilke birlikteliği, başarılı bir sonuç alınması için zorunlu bulunmaktadır.

Sonuç olarak; çocuk suçluluğunun önlenmesi için gerekli sistemlerin oluşturulması, politika ve stratejilerin belirlenmesi, bu konuda yapılan araştırma, inceleme ve elde edilen verilerin doğruluğuna bağlı bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen istatistikî veriler ne kadar gerçeği yansıtırsa, sorunun nedenlerinin, boyutlarının belirlenmesi, koruyucu, önleyici ve iyileştirici önlemlerin alınması da o kadar etkili ve gerçekçi olacaktır. Bu nedenle yapılan bu çalışmanın çocuk suçluluğun önlenmesi amacıyla yapılacak diğer çalışmalara az da olsa katkı sağlayacağını düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

ADLER, Alfred; **İnsanı Tanıma Sanatı**, Çev. Kamuran ŞİPAL, Say yayınları, İstanbul,2004.

AKALIN, N.; Suça İtilmiş Çocukların Adli Tıp Açısından İncelenmesi ve Cezaevinde Bulunan Suça İtilmiş Çocukların Deskriptif Olarak İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1999.

AKINCI, Y.; Atakan, T., "Psikolojik – Pedagojik- Hukuki Yönleriyle Suça Giden ve Suç İşleyen Çocuklar", Mim Yayınları, Hukuk ve Eğitim Serisi, Sayı:3, 1968.

AKYÜZ, E.; **Ulusal Ve Uluslar Arası Hukukta Çocuğun Haklarının Ve Güvenliğinin Korunması**, Milli Eğitim Yayınevi, Ankara, 2000.

ALACAKAPTAN, U.; **Suçun Unsurları**, Sevinç Matbaa, Ankara,1970.

ARIKAN, Çiğdem; "Ailede Çocuğa Yönelik Şiddet" **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi** cilt 1 sayı:1,2,3 Ankara, 1999.

ARTUK, Mehmet Emin-Gökçen, Ahmet-Yenidünya, A. Caner; 5237 Sayılı TCK'ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Ankara, 2006.

ARTUK, Mehmet Emin; "Emniyet Tedbirleri", Argumentum, cilt, 2, Sayı.23, Ankara, 1992.

ARTUK, Mehmet Emin, **Çocuk Ceza Hukuku Açısından Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi**, Ankara, 1992.

ATAUZ, S.; Evden Kaçan Çocuklar.Yüksek Lisans Araştırması, H.Ü Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, Ankara, 1990.

ATAV, Nephan; "Şahsiyetin Gelişmesinde Aile Çevresinin ve Ailedeki Gerginliklerin Etkileri, Aile Yazıları", Cilt:3, Aile Araştırma Kurumları, Ankara, 1991.

BAL, H.; **Çocuk Suçluluğu**, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2004.

BALLAR, S.; **Çocuk Hakları**, Beta Yayınları, İstanbul,1998.

BALO, Yusuf Solmaz; Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1995.

BAYMUR, F.;**Genel Psikoloji**, İnkılap Kitapevi 11. Baskı, İstanbul, 1994.

BİLGİN, N.; **Kimlik Sorunu**, Ege Yayınları, İzmir, 1998.

BOWLBY, J.; **Child Care and The Growth Of Love** , Penquin Books , New York, 1953, s.65-67, Aktaran, ÖZÇEŞMECİ Ünal.

BULUT, I.; "Parçalanmış Ailelerden Gelen Çocukların Davranış Özellikleri Hakkında Bir Araştırma", H. Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, Cilt 1 Sayı 2-3, Ankara, 1983.

CENTEL, Nur-Zafer, Hamide-Çakmut, Özlem; **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, Beta yayınları, İstanbul, 2005.

CENTEL, Nur; **Koruma Tedbirlerinde Çalışmalar**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 1994.

CEYLAN, Pınar; "Torbanın İçinden Sokağa Bakmak", alternatif, yıl:1, sayı:1, Ocak 2007.

ÇAKMAKLI, Kemal; **Aileler İçin Sosyal Hizmet**, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yay, Ankara, 1996.

ÇEVİK, D. Şenol; Çocuk Suçluluğunda Ailenin Rolü, http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm sayı: 34
ÇEVİK, D., Ş., Türkiye de Çocuk Suçluluğu, http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/index.htm sayı: 31.

ÇOĞAN, O.; Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Edirne Ceza Mahkemelerinde Açılan Davaların Bu Yönde İncelenmesi, Disiplenlerarası Adli Tıp Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

DEMİRBAŞ, T.; **Kriminoloji**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.

DOĞAN, D. Mehmet; **Büyük Türkçe Sözlük**, İz Yayıncılık, İstanbul, 1996.

DOĞAN, N.N.; "Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri", **Adalet Dergisi**, Ocak-Şubat, 1990.

DÖNMEZER, Sulhi, Erman, Sehir; **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, Genel Kısım, Cilt:11, Yeniden Gözden Geçirilmiş 11. baskı, İstanbul,1997.

DÖNMEZER, Sulhi; **Kriminoloji**, Filiz Kitapevi, İstanbul,1994.

DÖNMEZER, Sulhi; **Sosyolojiye Giriş**, Savaş Yayınları, Ankara,1984.

DURMAZ, Şükrü; Bilişim Suçlarının Sosyolojik Analizi, GÜSBE Kamu Yönetim Anabilim Dalı Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Ankara, 2005.

DÜNDAR, H.; "Çocukların ve Gençlerin Suça İtiliş Sebepleri Üzerine Bir İnceleme", **Adalet Dergisi**, Gençlik yılı özel sayısı, S.30. 1985.

ELİBOL, Ş. Sibel; 11–15 Yaş Gurubundaki Mala Yönelik Suç İşlemiş Çocukların Sosyodemografik Özellikleri(İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul,1998.

ERBASAN, Turgut; "Çocuk suçluluğunun oluşumunda Aile Etmeni", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Derneği, cilt, 2 sayı: 5 Ankara, 1991.

ERDENTUĞ, A.; **Suç Kuramının Kültür Farklılığı Açısından Değerlendirilmesi**, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1978.

ERDOĞMUŞ, Zeki, **Elazığ Çocuk Islah Evindeki Hükümlü Erkek Çocukların Suç İşleme Sebepleri Konusunda Bir Sosyolojik Araştırma**, Gaye Matbaa ve Yayıncılık, Elazığ, 1989.

EREM, F.; **Adalet psikolojisi**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1997.

ERKAL, Mustafa E.; **Sosyoloji (Toplum Bilimi)**, İlaveli 5. Baskı, Der Yayınları İstanbul, 1993.

ERKAN, Gönül; "Ana Babanın Boşanması Sırasında Çocuğun Yaşının Önemi", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, Ankara, 1989.

GANDER M. J. ve GARDINER, H. W.; **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, Yayına Hazırlayan, Bekir ONUR, İmge Kitabevi, Ankara, 1993.

GERMEÇ, E.; Suçlu Çocukların Yeniden Topluma Kazandırılması, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2002.

GÖLCÜKLÜ, Feyyaz; Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara,1962.

GÜNÇE, G.; Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu, A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara. 1983.

GÜNEŞ, Seyithan; "Çocuk Ceza Hukuku Açısından Kamu Davasının Ertelenmesi", ÜHFM. İstanbul 1997.

HACIOĞLU, B.Caner; "Yeni Türk ceza Kanun Tasarısının Çocuk ve Küçük Ceza Hukukuna İlişkin Hükümleri", Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.; 4, S.; 1, Erzincan, 1998

HACIOGLU, B. Caner; 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir İnceleme, Erzincan Üniversitesi.

HAFIZOGULLARI, Zeki, "Ceza Normu, Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Düzeni", Ankara, 1987.

HANCI, İ.H.; "Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara-İç Göçler Ve Çarpık Kentleşme" Hekim ve Yaşam İzmir Tabip Odası Bülteni, Mayıs Haziran Sayı:6, 1999.

HEDGES, Patricia; **Kişiliğinizi Tanımanın Yolları**, Çev, Banu, BÜYÜKKAL, Rota Yayınları, İstanbul, 1997.

HORTAÇSU, Nuran; **Çocuklukta İlişkiler**, İmge Yayınları, Ankara, 2003.

IŞIK, Esra; Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2007.

İÇLİ Tülin; **Kriminoloji**, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2001.

İÇLİ Tülin; **Türkiye"de suçlular- Sosyal- Kültürel ve Ekonomik Özellikleri**, Bizim Büro Yayınları, Ankara,1992.

İL, Sunay; ARIKAN, Çiğdem; "Türkiye'de Çocuk Eğitimi Evlerindeki Hükümlü Gençlerin Aile İçi Şiddette İlişkin Değerlendirilmeleri", Aile Kurultayı cilt:1, Ankara, 1995.

İMAMOĞLU, Olcay; Çocuğun Aile İçinde Yetime Ortamı ve Toplumsallaşması, Türk Aile Ansiklopedisi cilt:1, Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1991.

İNAN, Ali Naim; "Çocuk Hukuku Bakımından Koruma Kararı, Koruma ve Emniyet Tedbiri Kavramları", **S.Ü Hukuk Fakültesi Dergisi**, Konya, 1996.

JONES, H., **Crime in Changing Society**, Penguin Books, New York, 1965, Aktaran, ÖZÇEŞMECİ Ünal.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem; **Yeni İnsan ve İnsanlar**, Evrim Yay, İstanbul, 1999.

KANER, S.; "Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar", **A.Ü.Eğitim Bilimleri Dergisi** Sayı11, Ankara,1993.

KARABULUT, S.; Suçlu Çocukların Türkiye Profili, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Niğde, 2006.

KIRAY, M.; **Toplumsal Değişme ve Kentleşme**, Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Yayını, Ankara, 1982.

KONANÇ, Esin; "Çocuk Suçluluğu", Türk Hukuku Ve Toplum Üzerine İncelemeler, Türkiye Kalkınma Vakfı Yayını, Ankara, 1974.

KONGAR, Emre; **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Geliştirilmiş ve Genişletilmiş Yeni Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995

KONTAŞ, Y. Mehmet; "Türkiye'de Çocuk Politikası, Emniyet Genel Müdürlüğü Küçükleri Koruma Hizmetleri Yönetici Semineri Notları", Asayiş Şube Müdürlüğü Yayın No:3, Ankara, 1997.

KÖSEMİHAL, Nurettin Şazi; **Sosyoloji Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1989

KÖSEMİHAL, N., Ş.; **Durkheim Sosyolojisi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1971.

KULAKSIZOĞLU, A.; **Ergenlik Psikolojisi**, Remzi kitapevi 2. Baskı, İstanbul, 1999.

KULCA, Y. Ahmet; Sokak çocuğu Kimdir, www.umutcocukları.org.tr.07/07/2009

KUNT, V.; Suç ve Çocuk, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.

LUTZ, P.; **Çocuk Suçluluğu**,Yeni Cezaevi Cezası Matbaası, Ankara, 1965.

MANGIR, M.; Ankara Kalabalık Çocuk Islah Evinde Bulunan Suça Yönelmiş Çocukların İşledikleri Suç Türleri İle Uyum Düzeylerinin Bazı Değişikliklere Göre İncelenmesi, A.Ü.Z.F.Ankara, 1992.

MARSHALL, Goldon; **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. O. AKINBAY, D. Kömürcü, Bilim ve sanat yayınları, Ankara, 1999.

ONUR, E. Suçlu Çocuklara Uygulanan Yaptırımlar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, 1979.

ÖNDER, Ayhan; **Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler**, İstanbul 1963.

ÖTER, Adem; Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri Antalya Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyoloji Anabilim dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2005.

ÖZBEK, Veli Özer; **TCK İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Genel Hükümler**, 2. Baskı, Ankara, 2005.

ÖZBEK, V. Özer; "Çocuk Mahkemelerinde Verilebilecek Kararlar, Erteleme Kararları ve Yargı Dışı Çözüm Yolları", **Manisa Barosu Dergisi**, S.:71, Manisa 1999.

ÖZÇEŞMECİ Ünal, H.; Ailesi Göç Etmiş Tutuklu Çocukların Uyumsal Davranış Özelliklerinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1999.

ÖZGENÇ, İzzet; **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler**, 3. Baskı, Ankara, 2006.

ÖZKAN, Ö.; Hukuki ve Sosyolojik Açıdan Ülkemizde Çocuk ve Çocuk Suçluluğu, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994.

ÖZKÖK, Perim; Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Alınması Gereken Tedbirler, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara, 1996.

ÖZMEN, R.; **Ceza Muhakemesi Kanunu ve İlgili Mevzuat**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.

ÖZSAN, M.; "Çocuk Suçlarında Aile ve Anne-Baba İlişkilerinin Rolü", "Aile Yazıları Birey, Kişilik ve Toplum", Cilt:3, Derleyenler: B. DİKEÇLİGİL ve A., ÇİĞDEM, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

ÖZTÜRK, Bahri-Erdem, Mustafa Ruhan; **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbiri Hukuku**, 8. Baskı, Ankara, 2005.

PEKER, Hüseyin; **99 Soruda Çocuk ve Suç**, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.

POLAT, O.; **Adli Tıp**, Der Yayınları, İstanbul, 2000.

RUSSEL, Bertrand; **Evlilik ve Ahlak**, Çev., Vasıf ERANUS, İstanbul, 1998.

SALDIRIM, M.; Suça İtilmiş Çocukların Yeniden Sosyalizasyonu Projesi Bildirileri I. Ulusal Çocuk ve Suç; Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu, 29-30 Mart 2001. A.Ü ATAUM, UNİCEF .

SALDIRIM, M.; "Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Açısından Suça İtilmiş Çocuğun Haklarına Bir Bakış ve Bir Öneri", **Adalet Dergisi**, Ekim, 1999.

SARAN, N. (İstanbul Şehrinde Polisle İlgili Olan Onsekiz Yaşından Küçük Çocukların Sosyo Kültürel Özellikleri İle Hakkında Bir Araştırma, Doçentlik Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul, 1968.

SARPDAĞ, M.; Çocuk Suçluluğunun Nedenleri,
Erişim:Http://Caginpolisi.Com.Tr

SAYIM, A.; Lise Öğrencilerini Bilgilendirmenin Madde Konusundaki Görüşlerine Etkisini İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 2000.

SEVÜK, H.Y.; **Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadelede Kurumsal Yaklaşım**, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1998.

SOYASLAN, Doğan; **Kriminoloji**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1998.

SUBAŞI, C. Psiko Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, 1979.

ŞENSOY, N.; Çocuk Suçluluğu, Çocuk Mahkemeleri ve İnfaz Müesseseleri, İstanbul, 1949.

TAN, Ümran Sölez; Uluslararası Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme Açısından Çocuk Mahkemelerinin Yeri, İstanbul, 1992.

TAN, Umran Sölez; 2253 Sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kurulusu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 19. ve 20. Maddeleri, İstanbul,1992.

TAŞKIRIAN. T, S. AĞAOĞLU; **Suçlu Çocuklarımız Ankara Islah evinde bir Araştırma** Titaş Basımevi, Ankara, 1943.

TEZCAN, M.; **Boş Zamanlar Sosyolojisi**, Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay. Ankara, 1993.

TEZCAN, M.; Kan Gütme Olayları Sosyolojisi, Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay. Ankara, 1972.

TURGUT, Hüseyin; "Çocukta Psiko-Sosyal Denge Nedir? Çocuk Niçin ve Nasıl Suç İşler", "Suçlu Çocuklar, Suça İtilme Nedenleri ve Eğitim Yolu ile Korunmaları", Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985.

TÜRKERİ, S.; Çocuk Islahevleri ve Çocuk Cezaevlerindeki Çocukların Suç İşleme Nedenleri Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995.

TÜRKKAHRAMAN, Mimar; **Kurumlar Sosyolojisine Giriş**, Alp Yay., Ankara, 2006.

TÜRKKAHRAMAN, Mimar; "Ekonomik Kriz, Toplumsal Hayat ve Toplumdaki Suç Eğilimleri", **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Sayı 4, Aralık, 2004.

ULUĞTEKİN, Sevda; "Türkiye'de Suçlu Çocuklar ve Toplumsal- Ekonomik Kökenleri", **Adalet Dergisi**, Cilt:3, s. 63-64'den aktaran, Hafize ÖZÇEŞMECİ ÜNAL, Ailesi Göç Etmiş Tutuklu Çocukların Uyumsal Davranış Özelliklerinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul,1999

ULUĞTEKİN, Sevda; **Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları**, Ankara, 1994.

ULUĞTEKİN, Sevda; **Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma**, Bizim Büro Yayınları, Ankara,1991.

UNİCEF, İnternational Child Development, Centre, Juvenile Justice, Florence, USA, 1998'den Aktaran, AKALIN.

YAMANER, A.; "Suçluluğun Faktörleri Tekirdağ Kapalı ve Yarıaçık Cezaevi'nde yapılan araştırma ". Adalet Dergisi. Ankara, 1985.

YAVUZER, Haluk; **Ana-Baba ve Çocuk**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2001

YAVUZER, Haluk**; Çocuk ve Suç**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994.

YAVUZER, Haluk; **Psiko-sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu**, İ.Ü.E.F Yayınları, İstanbul,1986.

YAVUZER, Haluk; "Çocuğun Duygusal ve Toplumsal Gelişiminde Ailenin Rolü", Aile ve Çocuk Konferansları, Ak Yayınları, İstanbul-1984

YELESDAĞ, H.; Ceza Hukukunda Çocuk Kavramı Ve Cezai Sorumluluğunun Belirlenmesinde Kriterler, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006.

YILMAZ, S.; Sokak Çocukları Yüksek Lisans Tezi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara, 1998.

YILMAZ, Z., **Anayasa TCK-CMK İnfaz Kanunu**, Seçkin yayınları, Ankara, 2009.

YÖRÜKOĞLU. A.; **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, Özgül Yayınları, İstanbul,1997.

YÜCEL, M. T.; 1980-1992 Yılları Arasında Türkiye'de Çocuk Suçluluğu, M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu, İstanbul, 1993.

VAN, M,; Suçu Önlemeye Yönelik Türkiye'de Uygun Bir Eğitim Stratejisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, 1999.

WOLF Sula.; **Problem Çocuklar ve Tedavi**, Çev., O. Kaya, Say Yayınları, İstanbul, 2004.

http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/kriminoloji/suat_dogan.htm

http://www.sosyalhizmetuzmani.org/evlatedinmeyeni.htm

http://www.iem.gov.tr Çocukların Suça yönelmelerinde ailenin etkisi ve önerilerimiz

http://www.die.gov.tr Devlet İstatistik Enstitüsü'nün(Türkiye İstatistik kurumu):

http://www.barobirlik.org.tr/calisma/haberler/belgeler/cmkyon_070726.aspx 14/10/2009

http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/218/1822.pdf Doç Dr Faruk EREM, 18/08/2009
http://www.cte.adalet.gov.tr/18/10/2009

www.adalet.gov.tr. Adalet Bakanlığı UYAP Mevzuat Programı. 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Kanunu

http://www.adli-sicil.gov.tr